COLECȚIA RÂSUL LUMII

Tibor Fischer

Autorul bestsellerului N-o citi dacă ești prost

La genunchiul broaștei

HUMANITAS

COLECŢIA RÂSUL LUMII

TIBOR FISCHER s-a născut în 1959 la Stockport (Anglia), din părinți maghiari, jucători profesioniști de baschet care părăsiseră Ungaria în 1956. A crescut în sudul Londrei și a studiat latina și franceza la Cambridge. A lucrat o vreme ca jurnalist independent și a fost corespondent la Budapesta al ziarului *Daily Telegraph*. În 1993, revista *Granta* a văzut în el unul dintre cele mai atrăgătoare pariuri ale literaturii engleze și i-a publicat în avanpremieră un fragment de roman. În toate cărțile sale, Tibor Fischer îmbină erudiția cu umorul și propune o viziune ironică asupra lumii înconjurătoare, indiferent dacă se ocupă de alienarea individului, de critica unui regim politic sau de excesele consumerismului. Fischer este laureat al Betty Trask Award și nominalizat la Booker Prize. *Don't Read This Book If You're Stupid (N-o citi dacă ești prost)* a fost unul dintre bestsellerurile Editurii Humanitas în 2007.

Cărți de Tibor Fischer:

Banda Mintoșilor (Humanitas, 2006)
N-o citi dacă ești prost (Humanitas, 2007)
Călătorie până la capătul camerei (Humanitas, 2007)
La genunchiul broaștei (Humanitas, 2008)

TIBOR FISCHER

La genunchiul broaștei

Traducere din engleză de
IRINA NEGREA

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta
ANGELA ROTARU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
FISCHER, TIBOR
La genunchiul broaştei / Tibor Fischer; trad.:
Irina Negrea. – Bucureşti: Humanitas, 2008
ISBN 978-973-50-2134-4

I. Negrea, Irina (trad.)

821.111-31=135.1

TIBOR FISCHER
UNDER THE FROG
© Tibor Fischer, 1992

© HUMANITAS, 2008, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, Bucureşti
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

Pentru toți cei care au luptat.
(Nu doar în '56, nu doar în Ungaria.)

noiembrie 1955

Era adevărat că, la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, nu ieşise niciodată din ţară şi nici nu ajunsese la o distanţă mai mare decât cel mult trei zile de mers pe jos de localitatea în care se născuse, o zi şi jumătate de călătorit cu căruţa trasă de cai ori o lungă după-amiază de deplasare cu un mijloc de locomoţie rapid. Pe de altă parte, reflecta Gyuri, câţi oameni ar putea spune că străbătuseră Ungaria de-a lungul şi de-a latul în pielea goală?

Călătoreau întotdeauna în pielea goală. Gyuri nu-şi mai amintea cum sau de unde le venise ideea asta, dar ajunsese să fie o regulă inviolabilă pentru jucătorii echipei Locomotiva, când îşi străbăteau patria pentru meciuri. Călătoreau întotdeauna în vagonul lor de lux (construit de comandă, de către căile ferate maghiare pentru Waffen SS, ca să le faciliteze naziştilor jefuirea operelor de artă în toată Europa şi cunoscut în rândul autorităţilor feroviare drept un vehicul neasemuit pentru deplasarea pe şine) şi o făceau întotdeauna în pielea goală.

Róka, Gyurkovics, Demeter, Bánhegyi şi Pataki jucau cărţi pe masa de mahon, o fostă piesă veche de mobilier (potrivit lui Bánhegyi, care lucrase la firma de mutat mobilier a lui taică-său), acum fără valoare, după ce fusese mutilată de-a lungul anilor prin urme rotunde de la pahare

ude pe fund, zgârieturi neintenționate și intenționate, scobituri de la țigări aprinse. Abandonată astfel drept un obiect inadecvat pentru a fi șterpelit în vremuri de debandadă, masa de sufragerie fusese păstrată cu mândrie de către echipa Locomotiva, în ciuda imensei ei valori (chiar dacă se diminua progresiv), ca simbol al excelenței materiale.

Cine turna? Care era informatorul?

Róka se tot foia, ca și cum nu s-ar fi simțit în apele lui: fiindcă îl storceau de bani, ca pe un arbore de cauciuc, și din cauza clocotului resimțit în circulația sângelui.

Baschetul, pentru Róka, era în esență un auxiliar în diseminarea cromozomilor lui prin țară. Baschetul și, de fapt, orice activitate care-l scotea din casă serveau drept punte între el și membrele sexului opus. În cazul unei abstinențe de la raporturile sexuale pe o durată mai lungă de douăzeci și patru de ore, Róka devenea extrem de agitat și începea, bunăoară, să alerge, șerpuind în opturi mici și jelindu-se. Chiar și într-un habitat ca vagonul Locomotivei, unde femeile erau suprareprezentate în conversație, pasiunea lui Róka pentru convoluțiile gametice era remarcabilă.

Dar Róka era o persoană prea decentă pentru a fi, vorba cântecului, o cărămidă în zidul lor*.

Adică Róka era bun la suflet, iar Gyuri, la fel ca toți ceilalți, îl îndrăgea. Așa că era greu să ți-l imaginezi ca delator, turnându-i pe toți din echipă. De fapt, era greu să-ți imaginezi pe vreunul din echipă ciripind. În afară de Péter. Dar, fiind singurul cu carnet de partid, Péter ar fi fost, categoric, prea evident. Pe Pataki îl știa de la vârsta când începi să știi. Gyuri nu vedea în stare pe nici unul din echipă să facă pe informatorul. Demeter era prea domn. Bánhegyi, prea jovial. Gyurkovics, prea neorganizat. Iar toți ceilalți...

* Aluzie la piesa *Another Brick in the Wall*, lansată în 1979 de Pink Floyd (*n.tr.*).

ciudat, dar nu aduceau deloc a turnători. Totuşi, chibzuia Gyuri, răsucind problema în minte, poate tocmai această decenţă a lui Róka îi venise de hac. Dacă nu faci asta, o să le facem uite-aşa alor tăi – mamătatăsorăfrate.

Ca de obicei, când Róka nu se regula, se consola vorbind despre asta: „Aşa că i-am explicat tipei că, din partea mea, era OK." Ăsta era Róka. Nu era elitist. Era generos, egalitar. Dispreţuia concepţiile mic-burgheze, cum ar fi *frumuseţea, şarmul* şi *tinereţea.* Povestea despre întâlnirea lui cu o recentă cucerire, o doamnă care, sublinia el, nu era nicidecum mai puţin atrăgătoare din cauză că avea un braţ artificial. Deznodământul anecdotei lui Róka era că doamna se dezmembrase, iar Róka se trezise cu o anexă autonomă, lipită de mădular. Evident, doamna se necăjise foarte rău din această pricină, deşi, ca un adevărat cavaler, Róka o asigurase că oricând puteai păţi aşa ceva dacă aveai un braţ artificial.

Totuşi, poanta maximă, intuia Gyuri, nu mai fusese atinsă, deoarece naraţiunea fusese ghilotinată de furia lui Róka, atunci când Pataki umflase potul, după ce fixase o miză mare. Gyuri nu juca niciodată cărţi fiindcă i se părea plictisitor şi, în plus, Pataki câştiga mereu. Nu jucau decât pe sume mici de bani, dar cum el nu deţinea *decât* sume foarte mici, nu vedea de ce să i le cedeze lui Pataki. Era un proces misterios, dar inevitabil şi evident, ca picăturile de ploaie prelingându-se pe geamul unei ferestre, felul în care tot monetarul gravita spre Pataki. Pataki mai pierdea şi el uneori la o donă, dar o făcea cel mult din curtoazie, părând mai degrabă un fel de amăgire flagrantă.

Plictisit să tot încerce să descifreze problema informatorului, Gyuri s-a apucat să se gândească la posibilitatea de a se face măturător, privind afară pe fereastră la peisajul rural care i se perinda atât de molcom prin faţa ochilor, deşi trenul era considerat expres. Măturătorul era ca un

fel de gumă de mestecat cerebrală, pe care Gyuri o rumega în timpul călătoriilor lungi. Măturător. Unde? Măturător la Londra. Sau la New York. Sau în Cleveland; nu era mofturos. Un măturător modest, oriunde. Oriunde în Vest. Oriunde, dincolo. Orice slujbă. Nu conta cât de degradantă, să speli geamuri, să ştergi praful, să salahoreşti: ai putea doar să îţi faci treaba, să prestezi munca, şi n-ai avea nevoie să dai examen la marxism-leninism, n-ai fi obligat să te uiţi la tablouri cu Rákosi sau cu cei care se mai cocoţaseră prin superfraude, până la vârf, în ultima vreme. N-ar trebui să auzi despre cifre de producţie zglobii, care cresc în salturi şi în zbor, mai sus chiar decât fusese prevăzut în Plan, fiindcă puterea producţiei socialiste fusese subestimată. Ar fi destul de drăguţ ca măturător, medita Gyuri. Ai fi afară, în aer liber, ai face o muncă sănătoasă, ai vedea diverse lucruri. Tocmai umilinţa acestei fantezii, frugalitatea ei îi făceau cea mai mare plăcere, întrucât Gyuri spera că acest lucru i-ar putea facilita împlinirea. În fond, el nu pisălogea Providenţa să-l facă milionar sau preşedinte al Statelor Unite. Cum să refuzi rugămintea cuiva care vrea să fie măturător? *Doar scoate-mă de aici. Doar scoate-mă de aici.* Lăsând la o parte inclemenţa politică zdrobitoare şi căcănăria generală a vieţii, simpla absurditate de a nu fi călătorit niciodată la o distanţă mai mare de două sute de kilometri de locul unde te-ai paraşutat din burta maică-tii îl râcâia cumplit.

Trenul a încetinit şi mai mult, semnalând că soseau la Szeged. Ştia din cercetările lui că asta însemna la 171 de kilometri de Budapesta.

Exact lângă gara din Szeged se afla o clădire înaltă, din cărămidă roşie, care acum se lăuda că devenise hotel. Dar, aşa cum ştia toată lumea, acolo fusese unul dintre cele mai renumite bordeluri din Ungaria, înainte ca aceste cuiburi de inechitate capitalistă să fie interzise şi închise. Studenţi,

profesori, ţărănoi la ţol festiv (cum se îmbrăcau doar la biserică, în copârşeu sau în vizită la lupanare), comis-voiajori şi membri ai regalităţii (ce-i drept, doar în varianta balcanică) intraseră toţi pe porţile casei de toleranţă.

Nu încăpea nici o îndoială că acum devenise hotel şi-atâta tot. Fetele fuseseră, probabil, îndreptate spre o trudă mai demnă. Gyuri îşi amintea cum secretarul de partid de la uzinele din Ganz făcuse o întreagă ceremonie din primirea în colectivul unităţii a patru fluturaşi de noapte. Urându-le bun venit noilor angajate, Lakatos se lansase într-o înfierare înfierbântată a modului în care odiosul sistem capitalist le silise pe aceste nefericite să tragă la galerele poftelor trupeşti întreţinute de ipocrizia depravării burgheze. Lakatos denunţase, de asemenea, felul cum capitalismul perpetuase *le droit du seigneur*, cum îi dusese pe tinerii proletari să fie măcelăriţi în războaie pentru câştigarea de noi pieţe şi cum surorile lor fuseseră azvârlite în mocirla prostituţiei. Fusese o reprezentaţie excelentă, mai ales pentru Lakatos. Era limpede că citise toate astea undeva; probabil că repetase ca un papagal vreun fragment din manualul secretarului de partid „despre primirea unor foste târfe în secţia de producţie". Fetele ascultaseră sfioase vituperaţiile lui Lakatos, îmbrăcate în salopete de fabrică. Diatriba se încheiase cu Lakatos ştergându-şi de pe frunte sudoarea indusă de retorică şi dispărând în biroul lui, în timp ce fetele fuseseră conduse la locul de muncă, spre a învăţa dedesubturile meseriei.

În două săptămâni, îşi reluaseră vechile îndeletniciri în interiorul uriaşelor bobine din sârmă de cupru pe care le producea fabrica. Asta, de fapt, era esenţa comunismului, a conchis Gyuri: fiecăruia să-i fie mai greu ca înainte.

Róka a aruncat cărţile pe masă, scârbit, când Pataki a mai câştigat o mână.

— Cum spunea marele epitrop din Kalocsa după ce trenul i-a retezat ambele picioare: „De ce nu mă lăsați atunci și fără puță?"

— Putem discuta despre discul ăla al tău cu muzică de jazz, a ripostat Pataki, amestecând tacticos cărțile de joc.

Róka, în calitate de fiu al unui important episcop luteran, era specialistul vagonului în toate chestiunile ecleziastice, plus *Odele* lui Horațiu. De fiecare dată când tatăl lui se văzuse cu unul dintre cei trei copii ai lui, îi salutase cu un vers din Horațiu; odraslele fuseseră instruite să răspundă cu versul următor, sub amenințarea unei urecheli iminente. Episcopul nu era excesiv de sever. O felie de tort de ciocolată era oferită oricui îl putea prinde pe picior greșit în privința textelor din Horațiu; Róka susținea că nu mâncase niciodată tort de ciocolată până la vârsta de șaisprezece ani.

La fel ca Gyuri, Róka provenea din clasa foștilor. Dar părea să nu se sinchisească și, în nici un caz, nu permitea ca acest handicap politic să aibă repercusiuni asupra misiunii lui în viață. Metodic, cerceta din priviri peroanele gării din Szeged, în căutarea unei femei pe fața căreia să se vadă disponibilitatea pentru o combinație la verticală, lângă vreun zid ascuns, cu un baschetbalist aflat în drum spre Makó. Pe lângă interminabilii lui hormoni, Róka mai avea o captură de discuri cu muzică de jazz (adică din Vest) excelente, pe care acum pusese gheara Pataki, aproape în totalitate, așa că Róka se uita pe-afară în speranța unei eliberări care ar fi putut curma totodată și migrarea altui disc spre colecția lui Pataki. Chipul lui Róka înregistra sumbru, impecabil, absența femeilor sub șaizeci de ani în gara din Szeged.

— N-am binecuvântat încă Szegedul, așa-i? a remarcat Bánhegyi.

Era ceva copilăros, dar ieftin și uneori amuzant. Katona s-a aplecat afară pe o fereastră, ceva mai încolo în vagon,

ca să poată prinde toată scena, când trenul ieşea din gară, în timp ce Róka, Gyurkovics, Demeter şi Pataki îşi aşezau posterioarele sus, la fereastra din dreptul peronului. O galerie de fotografii, înfăţişând călători stupefiaţi sau indignaţi din gări de pe tot cuprinsul Ungariei, împodobea pereţii vagonului.

Szegedul i-a cam dezamăgit. O controloare de bilete cam bătrâioară s-a ales cu şocul direct al salutului celor patru popouri, dar a rămas neimpresionată. Miopie, poate, sau o supradoză de război; era foarte plauzibil ca vreo nenorocire să-i fi tăiat orice chef de viaţă. Sau poate că localnicii din Szeged erau insensibili la echipele de baschet.

Gyuri privea în lungul fluviului, în timp ce treceau peste el, gândindu-se încă la atracţiile meseriei de măturător.

— Graniţa e prea departe ca să mergi pe jos de-aici, a zis Pataki, continuând să vegheze la pauperizarea coechipierilor. Evadează mai bine din Makó.

Deşi nu le-a făcut cunoscute niciodată, năzuinţele lui Gyuri au ieşit la iveală cu ţârâita de-a lungul timpului, ghicite complet de către ceilalţi. Nu era uşor să ai secrete faţă de cei cu care călătoreai peste tot în pielea goală. „Nu e chiar atât de minunat dincolo, să ştii, Gyuri." Gyurkovics o ţinea una şi bună cu asta. Gyurkovics era un mincinos – nu de aceeaşi teapă cu Pataki, dar versat. Însă în timp ce Pataki recurgea la falsitate în primul rând de dragul distracţiei şi nu o folosea drept scut, ci doar ca ultim expedient, cu Gyurkovics, în schimb, ştiai, de îndată ce fardul crăpa, că la el minciuna viza surghiunirea adevărului.

Gyurkovics fusese dincolo. În 1947, înainte ca graniţele să se închidă mai etanş ca un cur de păduche, Gyurkovics fusese plecat la Viena. Asta se întâmplase cam în aceeaşi perioadă în care Gyuri se dusese să discute cu Pataki despre cum s-o şteargă din ţară. Purtând un ziar în loc de chiloţi, Gyuri îşi consuma aproape tot timpul frământându-se

și întrebându-se când avea să-și facă apariția următoarea haleală. Se dusese sus, la etaj, în speranța de a prinde masa de prânz în casa lui Pataki, când s-a ciocnit de Pataki, care cobora scara. Pataki purta ochelarii lui de soare de la armata americană (de care făcuse rost clandestin, aceasta fiind una dintre cele numai vreo zece perechi din toată Ungaria). Lui Pataki îi mergea mai bine, în sensul că nu trebuise să-și încingă șalele cu hârtie de gazetă și avea o mamă și un tată cu serviciu, care să-i asigure mesele. Dar Gyuri se îndoia că ăsta putea fi un factor capital. „Hai să plecăm. Hai să ne cărăm din țara asta", insistase Gyuri. Pataki se oprise, pipăind mental propunerea. „Nu", spusese el. „Hai să vâslim." Și cu asta basta. Gyuri nu avea nici o îndoială că dacă răspunsul ar fi fost *da*, s-ar fi dus amândoi direct la gară, fără altă tevatură, dar răspunsul fusese *nu*, urmat de o plimbare până la debarcader.

Gyurkovics totuși rupsese cordonul ombilical care-l lega de patrie, dar în mod incredibil se întorsese în țară după șase luni, când ar fi avut chiar și mai puține motive de a reveni. Avea un unchi la Viena, care de la Budapesta părea nemărginit de bogat, după ce dăduse lovitura în industria de încălțăminte. Nenumărate seri fuseseră petrecute în chinurile unei invidii dezlănțuite, dar Gyurkovics reapăruse, afișând un aer melancolic și un costum de haine neimpresionant. Umblase zvonul că doar nebunia sau crima puteau să-l fi adus înapoi; fratele lui divulgase adevărul. Gyurkovics demolase imperiul afacerilor cu încălțăminte. În biletul lăsat înainte de-a se sinucide, unchiul lui Gyurkovics scrisese: „Ești înzestrat cu aptitudini incredibile – oricine ar fi capabil să distrugă, într-un interval de doar câteva săptămâni, o întreprindere făurită de-a lungul unei perioade de patruzeci de ani, cu dragoste, sârguință, deșteptare în zori și un respect inegalabil față de client înseamnă că e dotat cu

talente extraordinare. Am credința că într-o bună zi aceste puteri vor fi puse în slujba omenirii."

Continuând să pândească o ocazie prielnică, în timp ce se ocupa un pic de baschet, înainte de a mântui omenirea, Gyurkovics bagateliza Vestul. Probabil că mai existau și alte lucruri jenante împrăștiate prin Viena, despre care nu voia să afle nici o cunoștință de-ale lui. În afară de asta, nici nu merita să te căznești să traversezi acea fâșie de frontieră de lângă Makó. Cine voia să ajungă în Iugoslavia sau România? Ambele cu steaua roșie în frunte. Iugoslavia – o șleahtă de cuțitari sârbi, iar România...

Lui Gyuri îi sărise rău mustarul că nu-l luaseră și pe el în turneul din România. De acord, România nu era de fapt o țară, dar era altceva decât Ungaria, așa că-l scotea din sărite ideea că, din cauza descendenței burgheze, fusese privat de excursie, când niște decadenți împuțiți și criptofasciști ca Róka și Pataki avuseseră voie să meargă. Vruseseră ca echipa să câștige, așa că nu puteau să nu-l ia tocmai pe Pataki, dar totodată nu voiau ca vreunul din rândul foștilor să ajungă să-i paseze mingea. Printr-o incomprehensibilă procesare ministerială, nivelul de „fost" al lui Róka fusese considerat mai acceptabil decât al lui.

România nu avusese o presă bună, totuși. Cu ani în urmă, Józsi de la parter se întorsese dintr-o vacanță de vară petrecută la rudele din Transilvania și povestise îngrozit: „Ăia acolo chiar regulează rațe. Nu glumesc, am văzut cu ochii mei." „Nu fi caraghios", ripostase Pataki, „o fi fost poate o gâscă." Józsi păruse efectiv stupefiat, și când te gândeai că toți marii generali unguri, toți bărbații cu adevărat dârji din istoria Ungariei proveniseră din Transilvania, părea plauzibil să ajungi un dur dacă, sculându-te din somn dimineața, dădeai peste un vecin cu brăcinarii în vine pârlind vreo orătanie.

Gyuri îl luase la întrebări și pe István, care fusese ultimul soldat scăpat din Kolozsvár – „ultimul, însă cel mai iute" – despre România. István doar râsese și continuase să râdă. Elek, care călătorise cu Orient Expresul ca să facă afaceri la București înainte de război, când auzise că Gyuri trăgea sforile ca să plece în turneul din România, declarase: „Fiul meu e un imbecil. Asta e cea mai crudă lovitură."

Totuși, Gyuri a fost expus unei atitudini de suficiență distinctă, pe când ceilalți se pregăteau pentru plecarea în România. Róka a izbutit să învețe o expresie în limba română, pe care o recita încontinuu toată ziua și care, credea el, se traducea în mare prin „hai să ne rupem în figuri". Pataki a pus în bagaj cantități suplimentare de hârtie igienică și și-a luat un mic ghid de pe timpuri despre deliciile gastronomiei românești.

S-au dus, au văzut, au pierdut, dar măcar au venit înapoi. Gyuri i-a așteptat în gara Keleti, când s-au întors cu trenul. Róka s-a dat jos primul. Dintotdeauna firav, slăbise vizibil, un schelet pictat într-un alb ca pielea, complet deplasat pentru luna august. „Cum să-ți spun", a rezumat Róka, „dacă aș avea de ales între a petrece două săptămâni în sala de așteptare aici, în gara Keleti, fără nimic de mâncare, sau o noapte la cel mai bun hotel din București, n-ar trebui să stau prea mult pe gânduri."

Pierduseră cele două meciuri pe care le jucaseră. În mare parte, fiindcă Pataki fusese indisponibil. Pataki, omul care nu fusese bolnav nici măcar o zi în viața lui (se îmbolnăvise, chipurile, doar atunci când născocise diverse bețeșuguri pentru a scăpa de îndatoriri), care nu venise în contact cu doctorii decât pentru controalele medicale obligatorii în cazul tuturor jucătorilor, își petrecuse sejurul la București în genunchi, borând întruna, trădat josnic de mușchii sfincterului, ploconindu-se la zeii vomitatului, îmbrățișând diverse piese imobile din apartamentul cu baie

de la hotel, implorând intervenţia divină. Ceilalţi avuseseră deranjamente stomacale nemiloase, dar reuşiseră să iasă pe teren; toţi jucătorii de la Locomotiva se simţiseră de parcă ar fi avut picioarele turnate în butoaie de plumb – regretau amarnic când intrau în posesia mingii, întrucât erau forţaţi să alerge sau să încerce finalizarea. Ar fi abandonat bucuroşi meciul la pauză, dacă n-ar fi existat un apel înflăcărat la onoarea naţională şi ameninţări aurorale de o intensitate fără precedent, lansate de Hepp. În ciuda faptului că au pierdut iremediabil încă din prima secundă (sau poate *din cauza* acestui lucru), jucătorii de la Locomotiva au fost huiduiţi zdravăn de public, iar una dintre săgeţile aruncate de spectatori i-a perforat urechea lui Szabolcs.

Când Demeter, noul căpitan al echipei (din cauza indisponibilităţii lui Pataki), propusese să facă schimb de tricouri cu căpitanul echipei adverse, aşa cum era obiceiul în cazul meciurilor internaţionale, românul insistase să se târguiască, iar la final Demeter se trezise cu trei tricouri nedorite de la români, pe când românii plecaseră felicitându-se că le-o trăseseră ungurilor.

„N-am crezut niciodată că o să mai ajungem teferi înapoi", spusese Róka, pupând peronul. Când se jucase returul acasă, cei de la Locomotiva îşi luaseră revanşa, bătându-i pe ceferişti, însă doar la o diferenţă de două puncte, o marjă infimă, cumplit de decepţionantă, când te gândeai că fratele lui Róka, bucătarul-şef de la hotelul unde stăteau românii, le pusese cantităţi nesăbuite de otravă de şobolani în gulaş.

*

Trenul a intrat în gara din Makó, ultima staţie atât pentru tren, cât şi pentru echipa Locomotiva. Urmau să joace cu Abatorul Makó în acea după-amiază. Exista un mic abator în Makó, de unde se aproviziona fabrica de mezeluri

din Szeged. Opoziția lor se trăgea întru totul de la unitatea de curățat ciolănele a acestui abator.

Nu a venit nimeni să-i întâmpine la gară, dar oricum Makó nu era o localitate atât de mare încât să fie vreo problemă dacă voiai să găsești ceva. Sosind pentru meci la sala de sport a unei școli, i-au găsit pe măcelari pe teren, tropăind de colo-colo, de parcă ar fi încercat cu disperare să învețe și ei să joace baschet, cu o jumătate de oră înainte de începerea partidei.

În timp ce se echipau, Hepp a oferit echipei o ediție prescurtată a obișnuitului discurs de îmbărbătare dinaintea unui meci. În nici un caz nu era nevoie de așa ceva acum, din moment ce știau, fără să fi dat cu ochii de măcelari, că nu putea fi nimic de capul lor. În general, nu putea fi nimic de capul unor echipe necunoscute din provincie, știut fiind că orice jucător bun era imediat momit și preluat de una dintre echipele mari, care puteau oferi avantaje uriașe. Urmau să joace un meci amical, pentru evaluarea măcelarilor, o echipă proaspăt formată, care probabil că ajunsese să intre pe teren cu Locomotiva, o echipă din eșalonul întâi, prin diverse canale politice. Un secretar de partid din Makó îl sunase pe un alt secretar de partid, căruia îi strecurase o ladă cu salam, care la rândul lui urma să-l sune pe un alt secretar de partid, viitor mândru proprietar al unei lăzi cu salam, și așa mai departe, până când, la capătul lanțului slăbiciunilor, Locomotiva a intrat pufăind în oraș.

Așadar, nu era nicidecum nevoie ca Hepp să-i admonesteze umflându-și mușchii, numai că problema cu Hepp, destul de iritantă uneori, consta în faptul că era un profesionist: își lua slujba în serios, în ciuda faptului că celelalte zece milioane de cetățeni ai Ungariei nu făceau asta. Era competent din toate punctele de vedere, ca antrenor, manager și mentor al echipei, dar avea și un cusur grav. Întotdeauna se trezea cu noaptea-n cap, la 4.30, iar după

cincizeci de ani pe pământ tot nu putea să priceapă că alţii nu făceau la fel. Cea mai groaznică ameninţare a lui era antrenamentul pe stadion la cinci dimineaţa.

Dis-de-dimineaţă, într-o bună zi, nu la mult timp după ce ajunsese la Locomotiva şi îşi dăduse foc patului, Gyuri s-a trezit din somn pe podea, amintindu-şi îngrozit că Hepp îl aştepta la 5.30 pentru nişte alergări pe pistă, în bezna fără fund a frigului de octombrie. Întrebându-se de ce atât de mult timp din existenţă consta în trezitul pe întuneric şi frig pentru a face ceva ce nu-ţi plăcea, a decis să nu se ducă. În mod normal, Gyuri avea un comportament exemplar în privinţa antrenamentelor, de fapt acesta fiind şi motivul pentru care îşi dăduse foc patului, în tentativa de a-şi incinera lenevia. Nu fusese un pat extraordinar, dar fusese util, funcţionase, iar Gyuri, stând lungit acolo dimineţile, preferase să se lase momit de ispitele aşternutului decât să alerge ca un bezmetic prin ger. Zăcea întins în căldura şi confortul întremător al patului, gândindu-se la antrenamentul pe care ar fi trebuit să-l facă, imaginându-şi-l în mod repetat, în loc să-l efectueze. Gyuri ştia că trebuia să se antreneze, ba chiar mai asiduu decât toţi ceilalţi, fiindcă era un sportiv fabricat, nu înnăscut, ca Pataki, bunăoară. Pentru a obţine recompensele care decurgeau din baschet, Gyuri trebuia să muncească.

Acesta fusese motivul pentru care se trambalase cu patul până jos în curte, unde îl stropise cu benzină şi-i dăduse foc, ca să fie sigur că nimic nu-i va mai înmuia voinţa pe viitor. Vecinii, care răsuflau uşuraţi că măcar până atunci ţicniţii blocului, Gyuri sau Pataki, nu le tăiaseră beregatele în somn, nici nu crâcniseră.

Gyuri a sperat că cearşaful pus direct pe duşumea îl va îmboldi să se scoale vioi şi să bage câteva ore de exerciţii fizice, înainte de a trece la celelalte preocupări de peste zi. Dar omul poate ajunge să se dedulcească şi la disconfortul

dușumelei. Așa că, în acea dimineață, Gyuri își spusese: „nu e bine să forțezi realitatea" și se cufundase la loc în somn, eliminând calvarul alergărilor propuse de Hepp prin frigul arctic. Soneria a târâit pe la ora șase (cum avea să se dovedească). Elek, care se trezise, deși nu avea nici un motiv convingător pentru a fi treaz, a deschis ușa și l-a văzut pe Hepp. Hepp i-a înmânat lui Elek o carte de vizită din teancul pe care-l avea întotdeauna la el – „Dr. Ferenc Hepp, doctor în sport" – și a cerut să fie condus în camera lui Gyuri. Zăcând pe jos, Gyuri a mințit că era bolnav, la care Elek a rămas surprins, din moment ce Gyuri nu pomenise nimic despre faptul că s-ar fi simțit rău în seara precedentă. Lucrul acesta a îndepărtat cumva vagile vestigii de veridicitate din afirmația lui Gyuri.

— Ei, bine, spusese Hepp, pe un ton omenos, dacă o să reușești să-ți învingi starea de rău, dacă poți impune trupului tău să ia poziția de drepți, fiindcă o minte tare face corpul tare, dacă o să ajungi la stadion în douăzeci de minute și o să faci cu zece tururi de pistă mai mult decât ceilalți, pentru a demonstra acestei boli că n-o s-o cocoloșești zăcând la orizontală, cred că îți pot face o favoare pe măsură: pot să-ți semnez hârtiile pentru amânarea stagiului militar.

Iată o abordare tipică pentru Hepp. Alți antrenori ar fi trimis pe altcineva să-l amenințe, însă Hepp era inflexibil în decizia de a se ocupa personal de toate.

— Se înțelege de la sine că o să câștigați, a declarat Hepp înaintea meciului, așa că nici nu mai e nevoie s-o spun. Fiți siguri că măcelarii ăștia au labe de gâscă în loc de picioare, iar dacă îi vedem totuși în echipament de baschet, este fiindcă și-au adus mamele să-i ajute să se schimbe. Nu vreau să mă acuzați că aș fi nerezonabil, nu vreau să devin ținta unor bombăneli vehemente, dar, domnilor, trebuie să insist pentru o victorie la o diferență de douăzeci de puncte. Se spune că o carte nu trebuie judecată după copertă, însă

în ceea ce mă privește, consider că exact ăsta e rostul copertei – altfel spus, indivizii ăștia, pe întuneric, habar n-au cum îi cheamă. Așa că mă văd nevoit să insist, chiar și luând în calcul indolența voastră deloc neglijabilă, mă văd nevoit să insist pentru o victorie la o diferență de douăzeci, ba nu, de treizeci de puncte. Altminteri, vă paște o suită de abdomene în parcul orășenesc, la ora cinci, în cea mai ploioasă dimineață pe care o pot găsi.

Hepp a montat, pe urmă, veșnica lui tablă neagră, pe care o cără cu el peste tot, și a notat cu cretă câteva scheme de joc, selectate dintr-un carnet gros cât coapsa unui aruncător de ciocan (Gyuri a zărit odată o schemă de joc numerotată cu incredibila cifră 602). Asta era adeseori partea cea mai dură a oricărei partide, să fii atent la schemele lui Hepp, mai ales că, atunci când aveai de-a face cu o adunătură de ciugulitori de ciolănele, tactica nu putea fi decât să intri în posesia mingii, să i-o pasezi lui Pataki și să te uiți la el cum își face datoria să alerge pe tot terenul și să o arunce în coș. Uimitor, dar această tactică era eficientă în orice confruntare sportivă, în afară de meciurile cu vreo trei sau patru echipe de vârf din divizia întâi, care aveau creierul, talentul, viteza sau prevederea de a zădărnici acest model de strategie.

Dar acolo, în Makó, era greu să aplici schemele fenomenal de încâlcite ale lui Hepp. Trebuia să pui în practică măcar vreo două, fără să conteze dacă era nevoie sau dacă ar fi rezultat vreun beneficiu din folosirea lor, cum ar fi fost, de pildă, o aruncare de două puncte. Hepp era antrenorul, iar baschetul era mai bun decât o slujbă adevărată, unde erai pus să muncești pentru niște bani iluzorii. Justificările erau acceptabile într-o oarecare măsură – „Șefu', marcajul la Pataki a fost prea strâns, n-am putut folosi capcana oului..." –, dar, dacă nu se constata că indicațiile fuseseră cât de cât respectate, remediul preferat al lui Hepp

pentru nesocotirea carnețelului său legat în piele era o jumătate de oră de trepte de stadion, la care nu mai conta cât de bine pregătit fizic erai, din moment ce picioarele tuturor deveneau automat niște stâlpi ai durerii.

Și, bineînțeles, erau zile când schemele prevăzute de Hepp duceau la câștigarea meciurilor, cum a fost Marele Masacru al Politehnicii, când echipa mai bună nu putuse să câștige din cauza schemelor de joc ale lui Hepp. Când fluierul arbitrului anunțase sfârșitul partidei, echipa Politehnicii rămăsese încremenită pe teren, jucătorilor nevenindu-le să creadă că mâncaseră bătaie urât de la o echipă situată cu cinci locuri mai jos în clasamentul diviziei. Dar problema nu era neapărat ideea că nu câștigaseră, cât mai degrabă faptul că nu mai controlau situația. Gyuri învățase din proprie experiență, în diverse săli de sport, că plăcerea cea mai mare era să vezi cum se trag sforile invizibile, să savurezi puterea de a comanda de la distanță, ca atunci când ești regizor de teatru sau general de armată. Omul simte nevoia să își admire opera.

Róka, așa cum era obiceiul, a ieșit singur pe teren cu gramofonul. Știau toți că acest număr artistic era inutil în Makó, dar exact asta însemna să fii o echipă de *amatori profesioniști* – îți vedeai de reprezentație, chiar dacă nu avea cine să te privească sau dacă spectatorii erau prea obtuzi ca să aprecieze ceva. Gramofonul era al lui István. István și gramofonul erau cam tot ceea ce rămăsese din Armata a Doua Maghiară. István primise în dar gramofonul portabil de la Elek, când plecase pe front în 1941. Gyuri nu avea idee cât putuse să coste, dar știa că fusese, probabil, o întreagă aventură să-l procure; mulți generali germani nu avuseseră parte de genul de recreere muzicală de care se bucurase locotenentul de artilerie ungur. Armata a Doua Maghiară, ca toate armatele ungare, avea prostul obicei de a se lăsa rasă de pe fața pământului. István s-a întors de pe front

jupuit şi ciuruit de şrapnele, chiar dacă 200 000 de alţi unguri nu au mai venit înapoi. Şi mai miraculos însă, gramofonul fusese returnat după câteva luni de către unul dintre camarazii de arme ai lui István. Acesta n-a avut nimic împotrivă ca gramofonul să-i rămână împrumutat permanent lui Gyuri.

Róka a pus unul dintre discurile cu muzică de jazz, în sunetele căreia jucătorii Locomotivei şi-au făcut intrarea pe teren şi au început încălzirea, alergând de colo-colo şi executând aruncări la coş. Discurile pe care se produceau în faţa publicului erau toate de origine americană, ceea ce ar fi putut crea necazuri, numai că, înainte de a arunca la gunoi o şarjă de discuri făcute cadou de către una dintre echipele feroviare sovietice vizitatoare, jucătorii Locomotivei dezlipiseră etichetele, la abur, şi le lipiseră pe discurile cu muzică de jazz. Aşadar, decadenţii occidentali erau camuflaţi acum prin titluri de genul „Lenin este printre noi", „Motorul nostru cu aburi" şi marele hit „În pădurea din linia întâi", interpretat de Ansamblul de Cântece şi Dansuri al Armatei Sovietice (titlurile de jazz originale fiind uitate de mult). Eventualii ochi iscoditori ar fi întâlnit doar slăvitele slove roşii, indiferent ce le-ar fi raportat urechile.

În mod vizibil, curăţitorii de ciolănele au fost luaţi prin surprindere de acest comportament. Precis, a presimţit Gyuri, ăştia nu vor promova niciodată la munca de dezosări majore. Unul dintre ei a venit în pas săltat şi a anunţat că nu putuseră asigura decât un singur arbitru.

— Celălalt unchi al meu n-a putut să vină.

Un jucător cât o prăjină, la vreo doi metri pe puţin, arma secretă şi nu-prea-secretă a măcelarilor, s-a postat în faţa lui Pataki pentru lovitura de început, revărsând o privire plină de trufie şi dispreţ peste adversar, deşi era mai scund cu vreo 13 centimetri decât el. Ce caraghios – măcelarii chiar credeau că vor câştiga.

Au fost foarte surprinși când Pataki a dispărut cu mingea, dar în loc s-o zbughească vâjâind în lungul terenului ca s-o depună în seiful din panou, cum făcea de obicei, i-a pasat-o înapoi lui Gyuri. Pentru un pic de distracție, Gyuri a încercat să arunce bomba, vizând o lovitură de sub coșul lui în coșul adversarilor. În mod normal, la așa ceva se recurgea doar ca o măsură disperată, când mai rămâneau numai câteva secunde până la încheierea meciului. Probabilitatea ca mingea să intre prin inel era aproape de zero, dar, deoarece Gyuri știa că meciul era oricum al Locomotivei, chiar și dacă ar fi jucat doar în doi oameni, s-a încumetat să încerce. Mingea a zburat peste teren și a trecut prin plasă, fără să atingă inelul sau panoul din spate. Orice jucător experimentat ar fi socotit lovitura drept excepțională, o sfruntare unică în cariera unui jucător, dar măcelarii, stupefiați, s-au dezumflat, trecând de la aroganța lor bucolică la o panică abjectă. În loc să tabere pe Pataki (nu neapărat fiindcă așa l-ar fi putut încurca prea mult), ei s-au îmbulzit în jurul lui Gyuri. După ce Pataki reușise să le străpungă apărarea cu zece aruncări directe la coș, de parcă s-ar fi antrenat de unul singur pe un teren gol, cele douăzeci de puncte le-au sugerat măcelarilor că n-ar strica să stea cu ochii și pe Pataki, deși măsura nu a fost de mare ajutor. Arma secretă se mișca anevoios pe teren, încercând să intercepteze mingile adresate lui Pataki, dar tipul era o pleașcă prea mare pentru ca forța gravitației să-l ocolească, așa că Pataki ajungea întotdeauna primul la minge.

Ajutorul pe față din partea arbitrului, așa cum jucătorii Locomotivei nu mai văzuseră vreodată, le-a permis măcelarilor nerușinarea de a faulta, a pune piedică și a lovi cu pumnul, și s-a cuplat cu câteva aruncări libere date pe de-a moaca, ducând la un scor final de 68 la 32 în favoarea Locomotivei. Părea mai mult decât evident că va fi nevoie

de întreaga capacitate de export a industriei de mezeluri a Ungariei pentru a-i propulsa pe măcelari în prima divizie.

Plăcerea rezultatului bun la care spera Hepp fusese în mare parte compromisă de comportamentul arbitrului, care nu s-a sfiit să fluiere ori de câte ori vreun jucător al Locomotivei se apropia de minge. Hepp s-a dus la arbitru ca să discute despre cele o sută opt încălcări ale regulilor unui arbitraj corect, pe care le notase pe parcursul meciului. Gyuri a observat, după expresia de pe faţa arbitrului, că acesta nu şi-a dat seama că va trebui, de fapt, să parcurgă, rând pe rând, cele o sută opt puncte, cu precizia unor detalii microscopice.

Perseverenţa lui Hepp era unul dintre stâlpii poziţiei înalte ocupate de Locomotiva în clasamentul ligii, dar, cu toată şiretenia, abilitatea şi avântul lui, i-a fost imposibil să-i determine pe membrii Locomotivei să bată echipa Armatei, care fixase în şuruburi trofeul campionatului în clădirea clubului, din moment ce tot nu mai era nevoie să-l mute de-acolo. Punctele forte ale Armatei erau evidente: o infinitate de privilegii pentru sportivi, nenumărate înlesniri, capacitatea de a selecţiona în echipă pe oricine voia şi, mai presus de toate, bonusul că, jucând pentru Armată, nu trebuia să mai faci armata (aceea pe bune, unde nu mâncai, trăiai la temperaturi sub zero grade şi săpai şanţuri). De fapt, una dintre cele mai agreabile modalităţi de a evita armata – o îndeletnicire care, după regulat, era preocuparea majoră a tinerilor unguri sănătoşi – era să intri în echipa Armatei.

Viaţa baschetbaliştilor Armatei, ca de altfel a tuturor sportivilor de acolo, era comodă. În prima zi, se întâmpla eventual să ajungi să vezi cum arată o puşcă, dar cam la asta se rezuma toată ştiinţa militară pentru sportivi. Oricine juca în prima divizie primea de la club o slujbă de formă, îndatoririle individului respectiv fiind de a-şi lua salariul

(mai existau și pliculețele maro de la club, conținând „banii de calorii"). Bunăoară, Gyuri fusese la locul lui de muncă în nenumărate ocazii și învățase codul Morse necesar profesiei lui feroviare. În armată, falsul amatorism atingea cote amețitoare; singura obligație impusă sportivilor armatei era să își pună uniforma din când în când. Plus, dacă erai jucător de talie internațională, te alegeai cu un grad militar mare și cu un salariu gras. Puskás, geniul fotbalistic, avea nu numai mașină, ci și șofer personal.

În vestiar, jucătorii de la Locomotiva au primit vizita adversarilor învinși. Nu a domnit o atmosferă de bunăvoință și fraternitate sportivă; speranța de a căpăta niște palincă de casă, așa cum se întâmpla adeseori când jucai în provincie, a fost spulberată. Atitudinea și comportamentul băieților de la ciolănele au fost, incontestabil, un tertip; te-ai fi așteptat să-și țină mutrele de hăbăuci mofluzi în propriul vestiar, dar nu s-au putut abține să stea departe de fascinația exercitată de Budapesta: prin urmare, n-au avut altceva de făcut în acel weekend la Máko decât să hărțuiască echipa Locomotiva.

Măcelarii îl aleseseră pe Demeter drept țintă principală a atențiilor lor. Demeter era înalt și aristocratic, cum îi ședea bine descendentului unei lungi serii de înalți aristocrați. Poate fiindcă șapte sute de ani de păstrare a aparențelor îi impuneau să facă asta, ori poate fiindcă așa îi era firea, cert este însă că Demeter insufla un calm constant: ți-ai fi putut imagina că și dacă ar fi fost bombardat, iar apoi extras de sub un morman de moloz, frizura i-ar fi rămas impecabilă. Dacă tu ai fi fost îmbrăcat în smoching, iar Demeter ar fi fost în pielea goală, tot tu te-ai fi simțit dezbrăcat.

Demeter era, de asemenea, excesiv de echitabil, acesta fiind și motivul pentru care nu reacționase la jignirea lipsită de imaginație a măcelarilor. Dacă Pataki, Katona sau, în fond, oricare alt membru al echipei ar fi fost ținta vizată,

mulţi dinţi s-ar fi împrăştiat deja răzleţi pe podea. De ce trebuia întotdeauna ca tocmai meciurile amicale să se termine neamical? se întreba Gyuri, căutând din priviri, prin vestiar, vreun instrument bont şi uşor de mânuit, cum ar fi o bucată de ţeavă.

Cafteala universală la care se aştepta Gyuri nu s-a mai produs, până la urmă. Purtătorul de cuvânt al măcelarilor tocmai îşi croia drum printr-un circuit de remarci de genul „Crezi că-i mare brânză de capul tău, da?" şi „Crezi că la tine căcătul nu pute, eh?!" În timp ce tipul debita toate astea, Demeter şi-a aranjat cravata şi apoi, cu o asemenea finalitate încât mişcarea a părut lentă, i-a administrat o scatoalcă răsunătoare purtătorului de cuvânt. Nu un pumn, ci o admonestare cu toată palma peste faţă, fără alte urmări. Măcelarii s-au scurs afară în tăcere – aşa cum se spune că un maestru în arte marţiale poate să concentreze o putere fatală într-un singur deget, la fel şi Demeter canalizase o cantitate zdrobitoare de dispreţ în acea palmă, ceea ce denotase incontestabil statutul lor de divizia a patra în toate aspectele vieţii. Ironia a fost că tot Demeter a insistat ca membrii echipei să îşi ia la revedere politicos de la gazdele lor.

Au trebuit să umble după Hepp, înainte să poată pleca, dar până la urmă au dat peste el, gâfâind cumva – alergase un kilometru şi jumătate pe drum, urmărindu-l pe arbitru, care o ştersese pe bicicletă la punctul patruzeci şi opt. Hepp era într-o formă excelentă pentru vârsta lui – de fapt, era într-o condiţie fizică bună pentru o persoană cu douăzeci de ani mai tânără şi ar fi putut rezista pe o distanţă şi mai lungă, dacă nu şi-ar fi dat seama că observaţiile lui critice nu erau acceptate constructiv.

Revenind la Szeged, unde urmau să doarmă, majoritatea jucătorilor Locomotivei a optat pentru o raită prin piaţa principală a oraşului, pentru a vedea dacă exista vreun

restaurant dispus să-i servească. Își aminteau că fugiseră dintr-un restaurant din centrul orașului fără să achite nota de plată, adică făcând un *zrínyi*, cum se spunea în rândurile membrilor Locomotivei, în memoria marelui general ungur Miklós Zrínyi, care ieșise valvârtej din castel, ce-i drept, pentru a se bate cu o armată turcească de zece ori mai numeroasă decât oastea lui (fiind zdrobit complet). Își aminteau că făcuseră *zrínyi* ștergând-o dintr-un restaurant, dar, cum abia se mai țineau pe picioare de beți ce erau, uitaseră despre care restaurant fusese vorba (fuseseră atât de matoliți, încât doar jumătate de echipă mai era în stare să se țină la verticală, și reușiseră să fugă doar după ce încuiaseră personalul localului în bucătărie). Dar ce rost mai avea să fii plecat de-acasă dacă nu îți făceai de cap pe unde te duceai? Au ales restaurantul de pe partea stângă a pieței, unde, după ce au liniștit direcțiunea că nu erau de la polo pe apă, li s-a arătat o masă.

— Când aud de polo pe apă, le-a spus ospătarul-șef, pentru mine înseamnă... renovarea sălii, spital, poliție, dinți scoși... ani de recuperare lentă, dureroasă.

Hepp avea treabă la hotel, unde compunea scrisori despre cele o sută opt puncte, pe care voia să le trimită oricărei persoane care avea legătură cât de cât cu baschetul, dar și altora complet străini de problemă. „Părerea mea e că ar fi bine să scrii la Minister", îi spusese Pataki, știind că aceste eforturi epistolare vor scuti echipa de cele câteva ore de analiză post-meci, din cauza cărora, cu alte ocazii, le venise tuturor să se arunce pe geam, ca să scape de Hepp.

Gyuri se dusese la poșta centrală ca să vadă dacă nu putea să dea un telefon la Budapesta. În urmă cu trei zile, îl oprise pe stradă o tânără suedeză epatantă, care îl întrebase cum putea să ajungă la Muzeul de Artă. Întâmplarea miraculoasă ca o fată frumoasă, din străinătate, să vină drept la el, fără ca soarta să-l fi avertizat în prealabil, îl stupefiase,

aşa că puţin lipsise s-o lase să plece fără să încerce s-o cunoască mai bine. Suedeza era în vizită la Budapesta pentru un festival de tineret, organizat de unul dintre nenumăratele comitete pentru pace, dar asta nici nu mai conta. Fata era biletul lui biped pentru plecarea din Ungaria, aşa că merita efortul de a sta la coadă patru ore ca să-i dea un telefon. Stai calm, raţiona Gyuri, mai stai calm câteva zile şi, pe urmă, dacă tipa nu s-a îndrăgostit nebuneşte, rămâne oricum varianta de a-i cădea la picioare, implorând-o să accepte căsătoria, oferindu-i jumătate din salariul pe viaţă, oferindu-i orice, să-i omoare pe duşmanii ei, să cerşească fără ruşine, în disperare.

Să-l ia dracu' de informator, a conchis Gyuri, intrând în oficiul poştal. Mi se rupe. Când s-a aşezat la coada pentru convorbiri telefonice, a recunoscut imediat o figură familiară din faţa lui, graţie unor procese mnemotehnice. Era Sólyom-Nagy, marele manglitor din magazine, de la şcoala din Minta. Sólyom-Nagy era atât de versat la şterpelit tablete de ciocolată, încât toată clasa a opta, ca urmare a cantităţilor gargantueşti de ciocolată furnizată de Sólyom-Nagy la preţ redus, Gyuri nu fusese în stare să se mai uite la o tabletă de ciocolată fără să i se facă rău. Deşi nu mai păstraseră legătura, Gyuri se înţelesese bine cu Sólyom-Nagy şi-i rămăsese recunoscător când acesta furase special pentru el un briceag multifuncţional, deşi îl pierduse ulterior când Keresztes, care spusese că voia doar să-l împrumute un minut, îl lăsase într-un ţigan, la bâlci.

Sólyom-Nagy, a ieşit la iveală, studia literatura maghiară la Universitatea din Szeged.

— Ea e Jadwiga, apropo, a zis el, arătând-o pe fata slăbuţă de lângă el, care lăsa să se vadă cât de mult o plictisea să stea la coadă.

Gyuri nu s-a sinchisit să reţină prenumele cu rezonanţă poloneză, dar a fost dezamăgit că Jadwiga nu s-a arătat mai

încântată să-l cunoască. Nu are rost să strâmbi din nas când le ești prezentat femeilor. Oricum, potrivit unor clasificări de alcov făcute prompt de băieți, în craniul lui Gyuri această Jadwiga a primit doar calificativul „păstrează la dosar", mai ales că presant pentru el era s-o prindă pe suedeză la telefon.

I-au trebuit trei ore pline ca să i se facă legătura la Budapesta, fără s-o găsească însă pe fată la căminul de tineret. Nu avea să fie o treabă ușoară să ajungă măturător la Stockholm.

decembrie 1944

Soldatul german rămăsese în urma celorlalţi, strângând cu mâna stângă o bună parte din intestinele care se revărsau dintr-o uniformă altminteri destul de elegantă. Lui Gyuri tipul nu i s-a părut prea disperat – era ca şi cum dezordinea neteutonică a maţelor prefirate l-ar fi deranjat mai mult decât orice durere fizică.

Bineînţeles, orice mofturi sau pretenţii de a fi trataţi cu compasiune sau solicitudine ar fi fost o pierdere de timp – ca orice alt lucru, compasiunea şi solicitudinea erau pe sponci. Nemţii, pedeştri sau motorizaţi, prefăcându-se în continuare că războiul nu se încheiase, se îndreptau spre fluviu şi treceau dincolo, spre castelul unde se zvonea că urmau să se adăpostească, luptând contra ruşilor care se apropiau vertiginos. Gyuri asistase la sosirea în forţă a nemţilor, cu luni în urmă, când ocupaseră guvernul Ungariei. Germanii dăduseră năvală cu motocicletele lor eroice şi alte mijloace de transport dichisite, păşind ţanţoşi în frumoasele lor mantale de piele.

Nemţii nu mai păreau aşa de încrezători acum, neprindu-le deloc perspectiva de a fi terciuiţi de ruşi. Ar fi fost nostim de privit, dacă terciuirea n-ar fi urmat să aibă loc la Budapesta. Dinspre parcul orăşenesc se auzeau bubuiturile îndepărtate ale artileriei şi călcătura apăsată a Armatei Roşii.

Instrucția militară, chiar și pentru băieții de paisprezece ani ca Gyuri, fusese devansată, având în vedere că Înaltul Comandament Maghiar, după ce pierduse o armată, încerca să încropească o alta cu care să se joace. Instructorii lui Gyuri puseseră accentul exclusiv pe alergarea în jurul unei parcele, cu măști de gaz pe față, urmată de târârea înapoi și înainte peste niște baligi clasa întâi. „Rușii o să dea de bucluc dacă o să încerce să se apere cu căcat de vacă", remarcase unul dintre camarazii lui Gyuri.

Li s-a arătat, de asemenea, și mult trâmbițatul Panzerfaust, racheta antitanc cu lansare de la umăr, care reprezenta ultimul răcnet în materie de arme secrete create de oamenii de știință germani, precum și trusa aferentă, pe care toată lumea voia să pună mâna. Instructorul lor scosese Panzerfaustul din cutie și-l ridicase ca pe un fel de talisman. „Acesta este un Panzerfaust, băieți", le spusese el, punându-l la loc în cutie, astfel încât să poată fi luat de acolo pentru a fi etalat în altă parte, și lansându-se într-o lungă descriere a unor tehnici confidențiale multiple pentru obținerea unui luciu excepțional al bocancilor.

Unele dintre misiuni erau mai plăcute. Se produsese o explozie în activitatea de rechiziționare, probabil pornindu-se de la premisa că era bine să îți iei prada oricând puteai. Faimos pentru prostia lui, Hankóczy, care, fiindcă scăpase cu viață până la cincisprezece ani, răspundea de acțiune, îi condusese într-o expediție de jaf prin cartierul evreiesc.

Căutând, chipurile, articole care puteau contribui la efortul de război, Gyuri și Dózsa au comis un jaf excepțional de profitabil într-o farmacie, confiscând o mulțime de săpunuri. Prezența lui Dózsa fusese destul de ciudată, având în vedere că tatăl lui era evreu, primise o stea galbenă, iar într-o seară îl luaseră de-acasă cu forța. Gyuri îl zărise când îl săltaseră, cărând o valijoară. Dar după o zi tatăl lui Dózsa

reapăruse, şi chiar dacă nu se putea spune că dansase step pe acoperiş, oricum îl lăsaseră în pace.

Ieşind din farmacie, Gyuri şi Dózsa auziseră nişte proteste piţigăiate din cealaltă parte a străzii. De la o fereastră deschisă, la etajul doi al unui imobil, o bătrână mărunţică, dar puternică dezlănţuise o tiradă feroce împotriva acestei însuşiri abuzive de articole de toaletă: „Gunoaie ce sunteţi, termite, lipitori. Nu vă e ruşine, să furaţi aşa în plină zi?!" După cum arăta femeia, se părea că starea de nervi era ceva permanent la ea, însă Gyuri rămăsese şocat de vehemenţa înfierărilor, absolut surprinzătoare: ţinând seama de istoricul exportului de mărfuri practicat de familiile de evrei, golirea unei farmacii nici nu merita menţionată. De asemenea, Gyuri nu vedea de ce trebuia să fie el învinuit pentru toate maşinaţiunile naziste. Femeia asta era depăşită de evenimente, sau farmacia era proprietatea ei?

Dar era foarte gălăgioasă şi foarte perseverentă. Trecătorii se opreau să privească spectacolul. Cel mai agasant lucru, bănuia Gyuri, era că femeia avea dreptate. Hankóczy se materializase şi evaluase situaţia: „Perfect, Fischer, împuşc-o pe babetă." Gyuri primise în dotare un revolver clasic, ca un fel de împuternicire oficială, pe care îi plăcea să-l poarte. „Haide-odată", ordonase Hankóczy pe un ton superior şi milităros. Gyuri a scos revolverul din toc. „Trage! Trage! Trage!", insistase bătrâna, sătulă de lumea asta, dar Gyuri, gândindu-se că de la distanţa aceea nu va nimeri, probabil, hotărâse s-o cruţe.

„Mama dumitale, cucoană dragă, a fost o curvă", zbierase el belicos. Această enormă bădărănie elucubrantă îi plăcuse lui Hankóczy mai mult chiar decât dacă un glonţ ar fi străpuns-o pe băbătie. Cuvintele o aruncaseră înapoi în apartament, sfâşiindu-i lumea din dantelă fină. Hankóczy l-a bătut aprobator pe spate pe Gyuri, pe care l-a copleşit însă un înfiorător sentiment de ruşine. Educaţia pe care

ai primit-o te-a învățat să fii politicos cu doamnele bătrâne, și-a spus el, dar nu te poți gândi decât să le împușți.

Obosind să se tot uite la nemții în retragere, Gyuri a pornit spre casă. Era curios să afle cum era războiul văzut de-aproape. Primul episod avusese loc cu o zi în urmă, când el și Pataki priveau de pe balconașul familiei Pataki, un fel de lespede de beton ca o ieșitură în zidul clădirii. Mama lui Pataki i-a chemat înăuntru ca să guste câteva prăjiturele făcute la cuptor. După un minut s-a auzit o bufnitură slabă, așa că s-au dus înapoi pe balcon ca să vadă ce era, sau mai degrabă au vrut să iasă pe balcon, dar n-au putut fiindcă acesta dispăruse, înhățat de un obuz rusesc proiectat de la mare distanță, care nu avusese chef să explodeze.

Gyuri auzise o poveste similară de la Gergely. Familia lui Gergely era jos în adăpost, în timpul unui raid aerian, iar când raidul s-a terminat, au urcat toți înapoi, la apartamentul lor de la ultimul nivel, au deschis ușa și au descoperit că întregul apartament dispăruse. Tot ce rămăsese era ușa de la intrare, balamalele și imaginea unor resturi prăfuite zăcând dedesubt, la patru etaje distanță. „Măcar n-a mai trebuit să ne batem capul să facem curat", comentase Gergely.

Gyuri îl descususe și pe István despre război. István fusese trei ani pe diferite fronturi și, cum fac întotdeauna frații mai mari, venise acasă cu diverse suveniruri pentru Gyuri: gloanțe, baionete, căști și un revolver rusesc, care din păcate nu avea muniție. „Cum e pe front?" l-a întrebat Gyuri. István a ezitat, ceea ce nu-i stătea în fire, și apoi a spus: „Încerci să tragi primul... în rest, e ca orice altceva. Unora le place, alții nu pot să sufere să fie acolo." Elek, care primise decorații înalte la ultima ieșire, nu discuta niciodată despre război, dar de fapt nu discuta niciodată nimic cu Gyuri. Pentru el, relația cu copiii lui era ceva la fel de natural ca jongleria cu niște grepfruturi, să zicem. Gyuri

se interesase odată despre decoraţii, la care Elek oferise de bunăvoie informaţia: „Ca soldat, în război, ajungi în final ori cu multe decoraţii, ori mort, deşi unii reuşesc şi una, şi alta." Totuşi, iminenţa prezenţei ruşilor îl îndupleca se pe Elek să mai scoată o revelaţie părintească de uz militar: „Ascultă, dacă se ajunge în faza în care vreunul e într-atât de cretin încât să-ţi spună să lupţi, dispari şi ascunde-te până se termină."

În timp ce venea pe Damjanich utca, Gyuri a văzut o limuzină cu însemnele armatei parcată afară, la numărul zece. Întrebându-se dacă faptul acesta avea vreo relevanţă pentru familia lui, Gyuri l-a zărit pe Kálmán, unul dintre cei mai buni prieteni ai lui István, ajuns între timp un personaj influent la Înaltul Comandament, purtând o uniformă de bal mascat. Kálmán a rămas surprins când a dat cu ochii de Gyuri şi, după ce s-a văzut clar că analiza în gând diferite căi de abordare, a ales scurtătura:

— S-a întors István. E grav rănit.

În interiorul apartamentului, Gyuri l-a zărit pe István zăcând pe masa din sufragerie ca o friptură de şaptezeci de kile. Elek era lângă el, cu un vechi amic din armată, Krúdy, un doctor care scotea nişte instrumente dintr-o geantă neagră. Gyuri ştia, deşi ştia că n-ar fi trebuit să ştie, că Krúdy scosese o avere din fofoloance, plăsmuirea de îngeraşi (avorturile) şi reconstituiri de himene, menite să producă fecioare născute a doua oară pentru familiile bune din Budapesta. Exact înainte ca Elek să-i închidă uşa în nas, István, care-l observase cumva pe Gyuri stând acolo, a strigat:

— Scuze, dar nu ţi-am adus nimic de data asta.

Când Kálmán s-a întors cu un alt ofiţer, Gyuri continua să dea târcoale sufrageriei pe-afară.

— N-am găsit nici un anestezic, a zis el, scoţându-şi uniforma. Înseamnă c-o să dureze mult. Are mai mult metal în el decât o casă de marcaj.

În timpul pauzelor survenite pe parcursul operației, Gyuri a aflat de la Kálmán că acesta descoperise că în acea dimineață unitatea lui István fusese zdrobită de avioanele ruseşti lângă Gödöllő, imediat la ieşirea din Budapesta. Kálmán îi telefonase lui Elek şi se duseseră împreună să-l caute pe István. Bine măcar că maică-sa era plecată după provizii la țară, şi-a dat seama Gyuri, fiindcă altminteri Elek ar fi tras toate ponoasele pentru al Doilea Război Mondial.

Mult mai târziu, Krúdy a ieşit:

— Acum putem să începem să ne facem griji în privința rușilor.

*

În anumite privințe, István fusese foarte norocos. L-au urcat în ultimul tren care a mai plecat din Budapesta, cu câteva momente înainte ca rușii să fi încercuit complet orașul. N-a trebuit să petreacă șase săptămâni într-o pivniță, în timp ce rușii şi nemții s-au certat pe Budapesta.

Viața într-o pivniță prezenta unele consolări. Noémi, de la etajul unu, care îi tot respinsese dragostea lui Gyuri de o bucată de vreme, a fost nevoită să stea în apropierea lui. Dar regimul de plictis, nespălare şi, din când în când, carne de cal era greu de suportat. Era greu, de asemenea, să mai ai o părere bună despre o persoană cu care ai stat șase săptămâni într-o pivniță. Singura ființă care după episodul cu pivnița s-a bucurat cât de cât de apreciere a fost doamna Molnár, veninoasă pe timp de pace, dar care acum, când războiul eliminase baza nemulțumirilor ei față de societate – şi anume rolul principal pe care toți ceilalți îl aveau în domenii cum ar fi tinerețea, plăcerea şi, pe o treaptă superioară, produsele de patiserie – scăpăra de veselie şi încurajări. Pataki dispunea de o provizie uriaşă de cărți şi părea mulțumit că avea ocazia să citească după pofta inimii.

Elek fumase stoic, cât timp avusese ţigări. După aceea, fusese stoic şi basta.

Nu mult timp după ce Noémi s-a văitat că nu se mai spălase deloc în istoria recentă, remarca lugubră a bătrânului Fitos, pesimistul-şef într-o pivniţă unde competiţia pe tema pesimismului era acerbă – „Veseliţi-vă, fiindcă, dacă vi se pare că situaţia a devenit insuportabilă, să ştiţi că o să fie şi mai rău" –, s-a adeverit. Ruşii au reuşit să pătrundă în pivniţă.

În funcţie de gradul de beţie, ori le-au dus pe femei într-o încăpere separată, ori le-au tras-o pe loc. Au fost corecţi. Nu le-au violat doar pe femeile tinere şi drăguţe, ci au comis siluirile în mod echitabil. În ziua aceea, Gyuri a fost bucuros că nu avea vagin.

Ruşii au luat orice lucru de valoare, orice lucru portabil; Gyuri chiar l-a remarcat pe unul zgâindu-se cu lăcomie la boiler.

Elek a negociat cu ei în germană, în măsura în care circumstanţele şi abilităţile lingvistice au făcut posibil acest lucru. Mai precis, Elek a mormăit în traducere cererea Ivanilor în materie de pradă. Legendara pasiune a Armatei Roşii pentru ceasurile de mână s-a dovedit bine întemeiată: toţi, inclusiv Elek, au rămas fără ele.

Ruşii au plecat de-acolo ţopăind, felicitându-se neîndoielnic că avuseseră inspiraţia genială de a trece prin pivniţa de la numărul zece. Gyuri nu s-a supărat şi nici nu i-a păsat de bijuteriile maică-sii sau de ceasul lui Elek; la urma urmei, Elek putea să cumpere altele după război. Totuşi, era bucuros că reuşise să îşi ascundă propriul ceas – un model elveţian, mare şi cu atât de multe cadrane, încât nici nu mai ţinea minte pentru ce era fiecare –, legându-l în jurul gleznei drepte, sub stratul protector al unei şosete groase. „Mie nu mi-au luat ceasul", i-a raportat el lui Elek, arătându-i unde-l pitise. Elek s-a holbat la el, nevenindu-i să

creadă, i-a ars o palmă peste ceafă, a luat ceasul şi s-a năpustit afară ca să li-l dea rusilor.

*

Pe străzi arăta de parcă plouase cu ruşi morţi. Cât au hoinărit de colo-colo, Gyuri şi Pataki nu au remarcat nici un neamţ mort; poate că groaza germanilor faţă de dezordine îi determinase să lase curat în urmă. Toate cadavrele erau înţepenite şi rigide, iar multe dintre ele părăsiseră viaţa în cele mai ridicole poziţii. Gyuri şi-a amintit de fotografiile cu trupurile morţilor din Pompei, rămase încremenite de-a lungul vremurilor în lava eruptă din Vezuviu, pe care István le adusese din excursia făcută cu şcoala acolo. Gyuri îşi dorea enorm să meargă şi el la Pompei, în principal datorită picturilor murale „mai artistice", cum îi spusese István că le caracterizase ghidul lor, dintre care una celebră înfăţişa un tip cu o sulă de mărimea unei vâsle.

Un camion a oprit în dreptul lor şi, până ca lui sau lui Pataki să le treacă prin cap s-o ia la fugă, un ostaş sovietic a sărit jos. Un ţăran ucrainean gras. (Iar dacă nu era, oricum ar fi trebuit să se gândească să îmbrăţişeze această ocupaţie, fiindcă avea mutră de aşa ceva.) Agitând pistolul-mitralieră, *davai chitara*, în stilul cuceritor al Ivanilor, şi-a exprimat succint dorinţa să-i încarce în vehicul pe câţiva dintre camarazii lui căzuţi. Odată explicată această misiune, soldatul a pornit la nişte prăduiri de tatonare. Săptămâni întregi după încetarea luptelor, oamenii s-au învăţat ca diverşi ruşi să le intre în apartament şi să mai subtilizeze vreun obiect care le făcea cu ochiul, adică orice de la un costum de haine al lui Elek până la apa de colonie a mamei, de obicei consumată la faţa locului. Fusese chiar şi un individ care zăbovise mult timp încercând să se dumirească totuşi cum se putea bea din vasul de closet.

A apărut şi Józsi, ca să-i ajute pe Gyuri şi Pataki să-i încarce în camion pe soldaţii defuncţi. Podeaua benei era îngheţată, iar cadavrele alunecau în toate direcţiile, de parcă ai fi jucat curling cu ele. Unele poziţii erau de-a dreptul caraghioase – bunăoară, un cadavru avea mâna pâlnie la ureche, de parcă s-ar fi căznit să audă ceva. „Ce-ai zis, Serghei?" a furnizat Pataki replica. „Ceasurile de mână sunt categoric în următorul bloc." Un alt cadavru au izbutit să-l ridice în capul oaselor şi, rezemându-l cumva de un zid, au reuşit să creeze cât de cât iluzia că ar fi în viaţă. Pataki a sacrificat o ultimă ţigară, pentru ca figura mortului să pară şi mai vie. „Sigur, am eu foc", a zis Pataki, ţinând un chibrit în dreptul ţigaretei vârâte între buzele livide. De la distanţă, chiar arăta ca un soldat rus care fuma. Însă chiar când se căzneau să pună călare un cadavru peste un altul, au sesizat, după înteţirea înjurăturilor, revenirea soldatului, care s-a cam înfuriat când a văzut că nu avea un camion plin de cadavre şi că Gyuri, Pataki şi Józsi, cu gesturi lente, sumbre, respectuoase, delicate şi gingaşe, plasau în bena vehiculului rămăşiţele pământeşti ale unui erou căzut. *Malenki robot, malenki robot* (o expresie despre care toată lumea ştia acum că însemna „daţi-i zor"), a repetat el fioros, *bîstro! bîstro!*, fluturând din armă pentru a indica ritmul rapid în care voia să-i vadă muncind; evident, trebuia să se ocupe de un jaf gras. Cadavrele rămase în apropiere au nimerit în camion mai rapid decât nişte saci cu cartofi.

După ce au umplut camionul, se pregăteau să-şi ia la revedere, când soldatul le-a indicat, tot prin procedeul elocvent al agitării armei, că trebuiau să urce şi ei în benă. S-au gândit să obiecteze, dar le-a trecut repede. S-au suit în vehicul şi au privit cum camionul ieşea din parcul orăşenesc. A fost o călătorie neconfortabilă. „Hoiturile astea chiar sunt ţepene", a remarcat Pataki.

Au fost duşi într-un fel de clădire administrativă, unde au fost poftiţi în beci şi încuiaţi înăuntru. Se simţea ceva nasol în atmosferă şi, fiindcă pe Pataki îl aştepta o supă de fasole la prânz, au decis să se cărăbănească. Au găsit o mică fereastră prin care, cu mare dificultate, au reuşit să se strecoare afară (încă o porţie sau două de carne de cal în săptămâna precedentă, şi n-ar mai fi încăput). Au ieşit la lumină în spatele clădirii, unde nu se vedea nici un rus. După ce au ţinut-o tot într-o fugă până acasă, vreo două zile nici c-au mai pus piciorul pe stradă. Domnul Pártos de la etajul unu, care se încumetase să iasă în oraş după ce i se vânduse un pont apropo de nişte lapte, dispăruse în acea zi. După o săptămână, a izbutit să trimită un mesaj din vagonul de vite în care se afla la Záhony, lângă graniţa ungaro-sovietică, prin amabilitatea unui muncitor feroviar. Fusese invitat să facă o *malenki robot* de către un soldat rus şi, în mod evident, se produsese o eroare, pe care era încrezător că putea s-o elucideze.

*

Mulţi dintre colegii de clasă ai lui Gyuri fuseseră ucişi, aşa că momentul strigării catalogului la reînceperea şcolii a fost destul de sinistru. Din păcate, nici unul dintre profesori n-o mierlise. Gyuri sperase ca măcar Vágvölgyi să fi încasat o lovitură directă de la vreun tun rusesc sau vreun bombardier american. Aiurea, uite-l acolo, chel ca o bilă de biliard, posac, blocându-i calea lui Gyuri pe coridor, aşteptând evident lucrarea despre Kossuth, care ar fi trebuit predată deja de o săptămână, când ruşii sosiseră ca să-i dea un nou răgaz. Oricine altcineva i-ar fi spus „Presupun că ai profitat de timpul suplimentar pentru a citi în plus din bibliografie" ar fi făcut o glumă. Nu şi Vágvölgyi. În timp ce Gyuri bălmăjea o explicaţie despre cum faptul că mai citise încă o carte despre exilul lui Kossuth în America îl

împiedicase să-și încheie definitiv compunerea, Vágvölgyi a clătinat din cap cu un aer jignit. „Fischer, Fischer, e absolut deplorabil. Nu e posibil ca un mic război să te oprească de la un studiu temeinic. Cunoști istoria noastră. Ca ungur, trebuie să fii pregătit pentru orice cataclism."

octombrie 1946

Pataki se căca zdravăn când au venit să-l aresteze.

Era cocoţat confortabil, studiind o primă ediţie a poemelor lui Tompa, un volum superb, cu litere aurii în relief, tipărit în 1849, care scăpase din apartamentul bombardat al unui evreu. Tompa era genul de poet care îi plăcea lui Pataki, anost şi de categoria a doua, exact acesta fiind şi motivul pentru care îi investiga acum schemele de versificaţie. Mediocritatea lui Tompa era destul de liniştitoare. Tompa fusese *acolo*, amicul lui Petőfi, în mijlocul revoluţiei din 1848, evenimentul memorabil al secolului, săltând în sus şi în jos în creuzetul unde se făurea o epocă, servit pe tavă cu toate momentele măreţe ale unei existenţe, dar o zbârcise. Tot ceea ce reuşise Tompa să facă fusese să încropească poezioare pentru felicitări, un lanţ de *tam-tiri-tam*-uri.

Tompa era predecesorul literar pe care ţi-l puteai dori, solid, de nădejde, neinspirat, omul care pusese nişte baze utile şi ţinuse la cald câteva strofe promiţătoare, transmiţând bastonul urmaşilor lui, astfel încât aceştia să poată ţâşni spre glorie. Un figurant. Un manipulant. Nu ca ticălosul ăla de Petőfi, care îşi însuşise cea mai mare parte a limbii şi confiscase majoritatea lucrurilor despre care merita să scrii poeme, creând literatura maghiară în pauzele de prânz dintre activităţile lui revoluţionare; omul care (conform

anumitor autorităţi), declarase deschisă revoluţia de la 1848, monogramase cele mai bune forme poetice, azvârlise din şcoli şi universităţi programe întregi considerate colaterale şi luptase cu armata revoluţionară ungară, care îi snopise în bătaie pe Habsburgi, armata despre care s-ar fi zis că zdrobise pe veci ghinionul, când *ups*, a fost spulberată.

Apoi Petőfi a avut tupeul să moară, cu un aer tăios în cămaşa lui albă, singur, pe jos împotriva cavaleriei cazace, la douăzeci şi şase de ani. Omul ale cărui versuri erau ştanţate din fabrică pe fiecare ungur.

Exact de aşa ceva nu aveai nevoie – un geniu spurcat care să strice piaţa, halind toată gloria literară de pe masă. Pataki avea două vise recurente. Unul era ca un coşmar: îl tortura frica înfiorătoare că nu putea să-şi mai aducă aminte ce nume, adrese sau numere de telefon aveau două sau trei femei ameţitor de atrăgătoare pe care le cunoscuse: detaliile acestea îi scăpau de fiecare dată, degetele memoriei lui nu erau capabile să ajungă la raftul unde erau păstrate, aşa că nu mai avea nici o posibilitate să dea de urma acelor frumuseţi. Erau acolo, aşteptându-l, dar nu izbutea să-şi convingă memoria să le dezvăluie. Se trezea din somn lac de sudoare.

În celălalt vis, îi apărea o bibliotecă. Era genul de vis despre care ştiai de la bun început că era un vis. Cartea cea mai cunoscută era un volum gros de poezii. Prin însăşi forma ei, cartea aceasta sugera marea literatură, era burduşită cu chestii de valoare mondială, un lucru demn să figureze în colecţia oricui, chiar şi a celor care nu citeau. Aşadar, în vis se făcea că Pataki citea cartea, spunându-şi: aceste poezii sunt strălucite, ar putea răzbi în orice antologie de versuri, îl lasă pe Petőfi la linia de start şi nu *există*. Tot ce trebuie să fac, îşi zicea Pataki, este s-o memorez, s-o scriu pe hârtie când mă trezesc şi o să capăt nemurirea instantaneu.

Degeaba. Deşi trecea prin vis de nenumărate ori, nu putea înhăţa nici o bucată. O dată, în mod excepţional,

s-a întors cu un vers – „Dulăul este în cușca dulăului" –, care, în ciuda unei lungi analize, nu avea o valoare de sine stătătoare, iar Pataki era incapabil să compună continuări. Exista și o variantă a acestui vis în care Pataki dădea peste un morman de monede de aur, dar cu toate că se căznea crâncen să le ia cu el, se trezea din somn întotdeauna cu un pumn plin de nimic.

Pataki a încercat totuși să scrie, fără să se grăbească, dar deși de obicei se entuziasma în timpul scrisului, când cerneala se zvânta, la fel se întâmpla și cu satisfacția lui. Ideile, viziunile care îl stimulau erau pasionante, dar se întâmpla exact ca atunci când scoteai o pietricică dintr-un râu, unde vedeai că strălucea, și te uitai la ea cum devine mată și ternă. Pataki încerca să-i împroaște cu cerneală pe oamenii invizibili pe care doar el îi vedea, astfel încât și alții să le detecteze contururile, dar întotdeauna rata și se trezea că doar făcuse mizerie.

Nu izbutise să creeze vreo operă literară pe care să vrea s-o arate altor oameni. Era extrem de frustrant să vezi că un lucru seamănă cu o fată frumoasă, iar apoi să te trezești în final cu ceva care seamănă cu o figurină din bețe de chibrituri mâzgălită pe un perete.

Găsindu-și alinarea, așadar, în poezia mecanică a lui Tompa, Pataki a fost surprins când a auzit un ciocănit bubuitor în ușa de la toaletă (care nu fusese proiectată, de fapt, pentru a rezista la impactul unui pumn greu) și un glas masculin necunoscut strigându-l pe nume. A fost surprins, dar nu chiar atât de surprins ca atunci când avea să descopere că afară îl așteptau unii de la AVO.

În mod atipic pentru o poliție secretă, ceea ce făcea AVO nu era deloc secret – esențial în cazul reprezentanților poliției secrete este ca oamenii să știe de tine, prin publicitatea zvonului transmis. Noroc că mama lui Pataki a fost și mai uimită decât el; amuțise de stupoare, așa că nu

s-a produs nici un fel de scenă când au părăsit apartamentul. Norocul şi mai mare a fost însă că tatăl lui Pataki era încă la serviciu. Dacă tot se gândea să scape prin parlamentări din această problemă, Pataki prefera să nu se mai amestece şi alţii. Problema era, care era problema? Cei doi de la AVO şi-au făcut ambiţia să nu-i spună de ce voiau să-l interogheze; exploatau la maximum privilegiul informaţiilor pe care le deţineau, asta îi era clar lui Pataki. Până nu descoperea cauza neplăcerii, avea să-i fie greu să se decidă cu ce braşoavă să iasă la înaintare; şi-a pregătit vreo două sau trei dezminţiri general valabile, ca să poată avea la îndemână o poveste plauzibilă.

Pe scări, au trecut pe lângă doamna Vayda, care deplângea împreună cu doamna Csörgő demolarea bisericii care stătuse peste o sută de ani la capătul lui Damjanich utca. „Chestia asta nu mai poate dura mult", spunea ea.

Maşina de la AVO era lungă şi neagră, iar Pataki a încercat să savureze scurta plimbare. Era cumva flatant să fii arestat, mai ales că anturajul demonstra cât erai de important, dar în cazul lui detenţiile începuseră să se banalizeze; chiar era cazul să le reducă. Fusese mai întâi incidentul cu strângerea cadavrelor – fereastra îi scosese atunci din încurcătură. Pe urmă, el şi Józsi se duseseră cu Gyuri la căsuţa maică-sii, în Erdőváros. În prima lor zi la ţară, nimeriseră dintr-o pădure drept într-un bivuac al ruşilor. Pataki a simulat imediat că avea dureri intense, ceva în genul unei apendicite acute, şi i-a pus pe ceilalţi să se milogească după un doctor şi medicamente. Rugămintea a avut efectul scontat: soldaţii le-au zis să se ducă dracului şi i-au gonit de-acolo.

Retrăiseră această evadare a doua zi, făcând haz de naivitatea ruşilor, în timp ce trăgeau cu un revolver în câteva sticle pe care le căraseră într-un loc pitoresc din regiune, ca să se antreneze în trasul la ţintă. Asta se întâmpla când se dăduseră anunţuri peste tot, în ziare, pe ziduri, în

vagoanele de tren, spunându-se că oricine va fi prins cu o armă de foc va fi considerat un bandit, un fascist, un om care trebuia împuşcat pe loc. Probabil că din cauza împuşcăturilor şi a hlizelilor lor n-au auzit patrula de ruşi decât abia când aceştia au ajuns exact în spatele lor.

Unul dintre cei patru soldaţi, o piticanie de mocârţan, care arăta ca de doisprezece ani, era foarte voios. Pesemne că manualul Armatei Roşii pentru trupele staţionate în Ungaria conţinea propoziţia „O să vă împuşcăm" (asta ca să se elimine orice confuzie), din moment ce pigmeul se ambiţiona să o tot repete cu un accent îngrozitor, adăugând diverse efecte onomatopeice, de genul *bbubbbbuabaa*. Şi a ţinut-o întruna aşa, intercalând râsete de încântare, tot drumul până la cartierul lor general din satul Jew*. Oamenii care locuiau în Jew nu arătau deloc a evrei şi nici nu erau, fiindcă altminteri ar fi fost morţi de mult. Şi nu pentru prima oară Pataki a reflectat la imbecilitatea numelor satelor ungureşti şi la cât de stupid ar fi să te trezeşti împuşcat în Jew.

Au fost lăsaţi într-o cămăruţă cu o fereastră atât de minusculă, încât nici unul dintre ei n-ar fi reuşit decât cel mult să scoată braţul pe-acolo, şi lângă care gardianul lor pricăjit făcea de strajă afară, exersând pentru plutonul de execuţie. Va fi al naibii de greu să-i îmbrobodească pe-ăştia să le dea drumul, reflectase Pataki, mai ales că nici unul dintre ei nu ştia să spună pe ruseşte mai mult decât „du-te-n mă-ta". Józsi începea să cam pută, iar lui Gyuri îi ieşiseră ochii din cap de groază. „Nu-ţi face griji", a spus Pataki, în strădania de a-i ridica moralul, „n-o să ne împuşte." „Nu de-asta mi-era mie", a replicat Gyuri. „Doar că ne-a văzut toată lumea când ne-au adus aici. Mă omoară maică-mea când află." Pataki şi-a amintit atunci că ultimul cuvânt pe care Gyuri

* Evreu, în engl. (*n.tr.*).

i l-a spus maică-sii înainte de a ieşi pe uşă fusese „nu", ca răspuns la întrebarea furioasă: „Sper că nu mai ai revolverul ăla, nu?!"

Pataki explora două direcţii de gândire. Prima: găsiseră revolverul şi se pregăteau să se ducă să-l predea, tocmai fiindcă îşi dădeau seama cât de ilegal şi de periculos era un asemenea obiect, care putea foarte uşor să încapă pe mâini răuvoitoare. Sau, a doua: participaseră la urmărirea unui soldat nazist, despre care localnicii povesteau că scormonea după hrană prin pădure, nutrind idealuri antisovietice, cu lozinca senzaţională „Am vrut să-l prindem şi să-l predăm *noi*, mulţumind astfel Armatei Roşii care a avut mărinimia de a ne elibera patria de mizerabilii scârnavi ca acesta"; era o scorneală mai bună, dar din păcate mai puţin credibilă.

Apoi a intrat comandantul. Pataki a ghicit după mutra dezumflată a piticaniei că, până la urmă, probabil că nu vor mai fi împănaţi cu plumb. N-au mai apucat să toarne nici una dintre baliverne, dar o muştruluială severă şi aspră ca un glaspapir i-a jupuit de vii (prin intermediul unui interpret) şi, spre dezamăgirea lui Gyuri, li s-a dat drumul şi au trebuit să se ducă acasă. Captivitatea aceea durase doar un pic peste o oră; oare AVO cât îl va reţine?

În ritm maiestuos, şoferul a condus limuzina AVO pe carosabilul de pe Andrássy útca şi a virat dreapta la numărul 60, sediul lor principal. Pataki a retezat din scurt firul rememorărilor, constatând că intrarea la numărul 60 i se părea cunoscută, şi şi-a amintit că o văzuse la cinematograf, într-un jurnal de actualităţi unde arătau cum, arestaţi, diverşi conducători ai Partidului Crucilor cu Săgeţi şi alţi acoliţi nazişti erau aduşi acolo, cu cătuşe la mâini, ştiind prea bine cum aveau să li se încheie procesele: în streang cu toţii. Automobilul a intrat pe poarta laterală, adică pe intrarea pentru furnizori, cum ar veni, iar lui Pataki i s-au terminat

brusc stocurile de nonşalanţă; frica i s-a instalat confortabil în minte.

A fost însoţit sus, pe o scară lungă şi ornată, cu treptele acoperite de un covor imposibil de gros. Opulenţa interiorului era de-a dreptul frapantă, mai ales că Pataki nu ţinea minte să mai fi văzut de ani de zile vreun perete proaspăt zugrăvit sau măcar neciuruit de gloanţe ori nedistrus în vreun fel de război.

A fost poftit într-o încăpere spaţioasă, cu un tavan atât de înalt, încât de jos aproape că nici nu se vedea, şi de care atârna un candelabru de mărimea unui iaht de cristal. „Treci la colţ", i-a spus unul dintre însoţitori. Pataki a observat atunci că mai era cineva, pus la alt colţ, cu nasul lipit în unghiul drept dintre pereţi. Deşi nu-l vedea decât din spate, după părul roşcovan şi ţepos ca un ciulin, l-a recunoscut pe Fuchs. Această descoperire şi ordinul punitiv-profesoral de a sta la colţ i-au provocat o criză de râs vecină cu isteria. Aceasta, la rândul ei, a făcut ca Pataki să se aleagă cu un pumn drept în ureche, care încă îl durea când afară se înserase, dar Pataki era foarte fericit să poată sta acolo ca un tembel, fiindcă acum ştia măcar despre ce era vorba şi îşi putea regiza din timp ipostaza căinţei, a indignării şi a confuziei regretabile; mai mult, de data asta chiar nu făcuse nimic.

Totul se trăgea de la excursia cu barca pe Dunăre, împreună cu Gyuri. S-au oprit să îmbuce ceva pe Insula Csepel şi, în timp ce se relaxau pe malul plin de verdeaţă al fluviului, Gyuri a zărit un mic container de genul celor în care se ţin de obicei grenadele. Spre bucuria lor, era plin de grenade. Au pescuit, nu glumă – grenadele producând rezultate imbatabile –, fără să mai piardă vremea cu viermi, capete de undiţă, cârlige, bucăţele de plumb şi lungi aşteptări. Dar, după ce te-ai ales cu o recoltă babană de peşti bombardaţi, distracţia se cam duce.

Erau grenade bune, grenade germane, aşa că Pataki, după ce a căpătat şi partea lui Gyuri, câştigând un pariu pe numărătoarea de bărci, a decis să le vândă la şcoală sau să le dea la schimb, aşa cum făcuse un negoţ bubuitor la încheierea războiului – trafic de arme pentru niscaiva bănuţi de buzunar.

La una dintre orele de fizică predate de Hidassy, Pataki a început să pună în practică vânzarea cu amănuntul. Indiferent de câte ori ar fi predat aceeaşi lecţie, Hidassy îşi susţinea prelegerea mereu cu pasiune şi entuziasm, astfel încât, imediat după ce s-a lansat în ciudăţeniile acelea despre densitate şi atom, n-a mai observat nici măcar ce făceau cei din băncile de pe primul rând, darămite să mai ştie ce se întâmpla în ultimul rând de bănci, cu Pataki şi cu grenadele, care din partea lui puteau la fel de bine să fie în cealaltă emisferă a planetei. Într-o săptămână, reuşiseră chiar să joace un meci de fotbal la scară redusă, folosind un ghemotoc de hârtie în loc de minge, fără ca Hidassy să intervină în vreun fel.

Din fericire, Hidassy era altfel decât alţi profesori, cărora le plăcea să supervizeze orice aspect din existenţa unui elev, bunăoară unul ca Horváth, despre care se zvonea că fusese retrogradat în armată din cauza numărului stânjenitor de recruţi care muriseră în subordinea lui. Horváth îi bătea mereu pe elevi sau îi ameninţa cu exmatricularea, pe motiv că nu aveau suficientă coloană vertebrală. Dacă moţăiai prăvălit pe bancul de lucru nu-l deranjai totuşi pe Hidassy, care îşi vedea pur şi simplu de lecţie, fluturând secţiuni de tuburi de cauciuc sau înfigând diverse chestii într-un bunsen. Când s-a întâmplat ca Pataki să dea foc unei mese de laborator, doar pentru a verifica dacă aceasta arde, singura reacţie a lui Hidassy a fost să deschidă fereastra ca să iasă fumul.

Umbla zvonul că, într-o zi, după ce şcoala se terminase de o oră, iar elevii se duseseră acasă, Hidassy ar fi fost văzut

predând în continuare o lecție despre electromagnetism: iubea enorm fizica. Iar elevilor le plăcea de el, nu numai fiindcă îi lăsa în pace, dar și fiindcă, atunci când venea vremea să-i scoată la tablă și toți rămâneau cu gurile căscate ca peștii pe uscat, le dădea note bune pentru „înțelegerea principiului". De fapt, când îi scotea în fața clasei, punea întrebarea și apoi, înainte ca elevul să apuce să dea vreun răspuns (asta presupunând că ar fi avut habar ce să spună), oricât de anemic sau de triumfător, el răspundea întotdeauna radios, pretinzând cel mult un mic gest aprobator din partea celui examinat.

— Teller* îmi spunea că, dacă am diviza atomul, am arunca în aer întreaga lume: bine măcar că și-a cerut scuze în scris, bătea câmpii Hidassy, în timp ce Pataki își vindea grenadele.

Keresztes, la fel și Fuchs au venit la el să cerceteze marfa, ceea ce Pataki ar fi preferat să nu se întâmple. Nu era de dorit să-l ai client pe Keresztes, întrucât era un tip imprevizibil și, de aceea, periculos. În timpul asediului, câțiva mitraliori sovietici se treziseră cu Keresztes lângă ei, rugându-se să-l lase și pe el să tragă. Odată, când Pataki și Gyuri erau la un bâlci, Keresztes a venit pe capul lor. Un țigan, fără nesăbuință sau răutate, ci doar în virtutea mișcării browniene naturale dintr-un loc public, se frecase de Keresztes. Rugându-l frumos pe Gyuri să-i împrumute un pic faimosul briceag, Keresztes trecuse în revistă diversele accesorii și, alegând lama cea mai lungă, o înfipsese adânc în țigan. „Mulțumesc", spusese apoi politicos.

Aceasta a fost singura ocazie totuși când Pataki a văzut o demonstrație de bune maniere la Keresztes. Nici pe Fuchs nu era grozav să-l ai client, știut fiind că avea un impecabil

* Edward Teller (1908–2003), fizician ungur, naturalizat american, părintele bombei cu hidrogen (*n.tr.*).

renume de lefter permanent. În orice colectivitate de treizeci de tineri, există întotdeauna unul pe post de saltea. Cineva striga „hai la un Fuchs" şi imediat opt flăcăi se aşezau pe Fuchs; era posibil să fi fost interesaţi chiar mai mulţi, numai că Fuchs nu era masiv şi, chiar cu zece în total, doi tot ar fi stat doar pe vreun deget, vreo mână sau pe nas – în fine, ceva periferic de genul ăsta. Era o distracţie destul de simplă, dar inepuizabilă. Fuchs era potrivit, de asemenea, pentru a fi închis în dulapuri, şi, cum toată lumea ştia că maică-sa era în stare să sune la poliţie dacă băiatul întârzia acasă chiar şi numai două minute, odată se stricaseră de râs cu toţii când îl prinseseră cu cătuşe de bara din tramvaiul patruzeci şi şapte, unde stătuse, în ciuda rugăminţilor fierbinţi, până când vatmanul dusese tramvaiul înapoi la depou.

Şi mai amuzant decât să-l frichinească pe Fuchs era să-i frichinească servieta. Fuchs primise o servietă de piele, scumpă şi foarte sobră, fiindcă familia lui nutrea ferma convingere că, având un asemenea accesoriu, rezultatele lui şcolare vor creşte spectaculos. Cum servieta era impunătoare, foarte scumpă şi, mai presus de orice, îi aparţinea lui Fuchs, a fost luată imediat în colimator. Fuchs manifesta o comuniune spirituală ciudată cu această servietă, ceea ce depăşea simplul reflex de-a o proteja. Întrucât devenea ţinta şuturilor la prima vedere, Fuchs era nevoit să umble tot timpul ţinând strâns servieta la piept, dar, fiindcă nu avea cum să menţină o securitate atât de severă toată ziua, servieta dispărea adeseori. Invariabil, în clipa în care încăpea pe mâini ostile, indiferent cât de absorbit ar fi fost de alte lucruri, Fuchs era avertizat telepatic, aşa că trebuia să fie transformat pe loc în saltea, cu câţiva băieţi aşezându-se grămadă pe el, cât timp alţii se ocupau de servieta lui – ba o umpleau cu lichide, ba o foloseau pe post de trambulină ori o băteau în cuie pe un perete; a rămas de pomină cum

odată, în perioada orgiilor cu ciocolată de la începutul anului 1944, au uns-o cu ciocolată topită deasupra unui bunsen, în acompaniamentul prelegerii lui Hidassy despre spectru.

Şedeau pe pervazul ferestrei în fundul clasei, unde Keresztes învârtea grenadele între labe, spre marele necaz al lui Pataki. Laboratorul era la etajul doi, adică la o distanţă de şase metri de sol. O modă era să laşi mască toată şcoala sărind de pe acoperişul sălii de muzică, ceea ce însemna un salt pe iarbă de la o înălţime de trei metri şi jumătate. Gombóc, care avea un frate fost paraşutist, dăduse tonul, declanşând ulterior o adevărată epidemie de glezne scrântite şi fracturi de picioare. Keresztes se juca gânditor cu o grenadă, aruncând-o în aer şi prinzând-o la loc în mână: „Uite, mă, fii atent. Pariez cu tine pe grenada asta că o să reuşeşti să sari de-aici, de la fereastră, şi să pleci de jos pe picioarele tale." Keresztes nu explica niciodată care era miza lui când punea un rămăşag, dar în orice caz Pataki nici nu se gândea să marşeze, având în vedere că, indiferent dacă Keresztes îşi rupea gâtul sau nu, o asemenea escapadă nu ar fi făcut decât ca Pataki să fie pedepsit să rămână şi mai mult timp la şcoală după ore, ceea ce şi-aşa impieta grav asupra plimbărilor lui cu barca pe Dunăre.

Pataki spusese deja „nu" de trei ori, când Keresztes, căruia trebuia să-i spui un lucru cel puţin de şase ori, l-a luat pe Fuchs şi l-a aruncat pe fereastră. Fuchs a părut surprins să constate că lecţia de fizică îi fugea de sub ochi, dar s-a ridicat iute şi s-a scuturat de praf.

— Vezi? a zis Keresztes. Grenada mea.

Şi, acestea fiind zise, a tras acul. Rând pe rând, băieţii s-au băgat sub bănci, pe măsură ce vestea grenadei fără ac se răspândea prin clasă.

După vreo trei sau patru minute pe puţin, când Pataki s-a târât afară de sub banca învecinată, l-a văzut pe Keresztes ţinând grenada sus în lumină.

— Zi-mi şi mie, de unde ştiai că n-o să explodeze?

— Nu ştiam, a replicat Keresztes.

Exact atunci Fuchs a intrat înapoi în clasă. Hidassy, care nu ratase nici un cuvânt din eulogia lui închinată electronului în timpul episodului cu grenada, s-a zborşit la Fuchs.

— Cum îndrăzneşti să ieşi din clasă fără permisiunea mea? Eşti consemnat după ore la şcoală.

Lecţia aceea a fost ultima oară când l-au mai văzut pe Keresztes. Au circulat două zvonuri. Unul era că directorul îl plătea pe Keresztes să nu mai vină la şcoală; potrivit celuilalt zvon, dispariţia lui Keresztes se datora faptului că acesta făcuse pariu cu cineva la gara din Kőbánya că, prin lovituri cu capul, va forţa trenul de 4.15 de la Keleti, care nu avea staţie la Kőbánya, să oprească şi acolo. Pataki prefera oricum a doua variantă şi considera detaliul verosimil.

Fuchs rămăsese foarte decepţionat de pedeapsa primită: nu mai fusese pedepsit niciodată să rămână după ore la şcoală, iar Hidassy – toată lumea ştia – nu pedepsise niciodată pe nimeni.

Când au plecat de la şcoală, după efectuarea pedepsei, cu Fuchs covârşit de amărăciune şi ţinând strâns servieta la piept, Pataki, ştiind că nu era nimeni prin jur care să-i vadă, s-a lăsat cuprins de compasiune şi a încercat să-l înveselească. „Degeaba, lasă", scâncea Fuchs. „Tot n-o să mă pot da mare ca tine, vânzând grenade. Pe tine nu se aşază nimeni cu fundul." Pataki se căznea să bagatelizeze gloria traficului cu arme, dar, în timp ce aşteptau să vină tramvaiul, simţul umorului s-a impus în faţa compasiunii, când Fuchs a sugerat:

— Ştii ce, nu mă laşi şi pe mine să te ajut să vinzi grenade?

Jucând teatru, Pataki a căzut pe gânduri câteva momente, după care a fost de acord.

— OK, a zis el.

Pataki a descris în linii mari arsenalul german ascuns sub pământ pe care îl descoperise, unde gemea de echipamente SS de vârf, muniţii, arme, grenade şi altele, cu care se vor putea căpătui amândoi.

— Tu trebuie să aduci nişte funie... multă funie, cincisprezece metri. O cască de miner sau, dacă nu găseşti, o lanternă foarte puternică. Şi mult măcriş.

— Măcriş?

— Da. Ştii tu, chestia aia verde. Măcrişul e ideal pentru împachetarea explozibilelor; le relaxează, l-a lămurit Pataki, cu o mutră cât se poate de serioasă.

În restul drumului până acasă, după ce îşi luase la revedere de la Fuchs, Pataki a tot pufnit în râs, imaginându-şi cum se va căzni Fuchs să procure toate articolele de pe lista de cumpărături. Şi, în joia stabilită, când Fuchs şi-a făcut apariţia la şcoală, ascuns sub nişte colaci enormi de funie, cu o cască de miner pusă şmechereşte pe cap şi cărând două coşuri uriaşe, pline cu măcriş verde şi proaspăt, lui Pataki i-a fost frică de-a binelea că o să se îmbolnăvească sau o să i se facă rău. Informase totodată restul clasei despre preconizata căutare de arme, aşa că veselia era generală, dar poanta cu casca de miner, care pusese la grea încercare, probabil, toată ingeniozitatea lui Fuchs, l-a terminat efectiv pe Pataki. N-a mai putut să se stăpânească şi s-a ales cu o pedeapsă triplă de ore suplimentare la şcoală, pentru acele spasme inexplicabile de voioşie. Până în după-amiaza următoare, reuşise să îşi recapete sobrietatea, în timp ce citea încântat din Tompa.

*

Atmosfera şcolărească de pe Andrássy út, numărul 60, s-a accentuat şi mai mult când Pataki a primit dispoziţie, după ce stătuse la colţ timp de două ore, să-şi scrie autobiografia pe două foi de hârtie. Pataki era calm acum, chiar

dacă nu era întru totul încrezător că va reuşi să-i convingă să-i dea drumul acasă încă din acea seară. Grenadele vândute dispăruseră de multă vreme, aşa că putea să le nege existenţa. Tactica aici era refuzul acoperitor de a recunoaşte că ar fi avut vreo legătură cu ele, iar cât despre ascunzătoarea subterană cu armament nemţesc, având în vedere că aceasta nici nu exista, putea să dezvăluie că fusese o festă şcolărească, să se scuze şi să plece acasă. Era mare păcat că nu avusese ocazia să ia legătura cu Fuchs pentru a-şi armoniza declaraţiile, dar şi-a însoţit diferite stări emoţionale – frică, incredulitate, pocăinţă – cu câteva minciuni de rezervă. În gând, şi-a reglat tonul dezmînţirii şi a stabilit nivelul de inocenţă oripilată pe care voia să-l arunce în joc în momentele critice.

Au fost interogaţi separat. Lui Pataki i s-a dat voie să se aşeze, ceea ce a şi făcut, cât mai respectuos, mai binevoitor şi mai omenos cu putinţă. Anchetatorul, care purta noua uniformă albastră a poliţiei secrete AVO, şi-a început interogatoriul cu formula: „Bineînţeles, ştim totul despre tine, Pataki." Pataki a ignorat tonul disprețuitor şi a continuat să surâdă persistent, bizuindu-se pe teoria că dacă zâmbea, riscul de a fi bătut se diminua. Anchetatorul s-a uitat la povestea vieţii lui cu o scârbă evidentă. A pus jos hârtia, cu un gest în care Pataki, disimulator versat, a sesizat iute un hiat artificial; a simţit că anchetatorul lui avea chef să se ducă acasă. Era ora nouă, în fond. „Fuchs a mărturisit totul despre arme. Ne-a spus că voiai să fii asistentul lui în organizarea unei lupte armate...". „Nu", a zis Pataki, cât mai necontradictoriu cu putinţă, „nu există nici un fel de arme, a fost doar..." „Şi asta ce-i, atunci?" a întrebat anchetatorul, trântind pe masă o mitralieră germană. A făcut o pauză teatrală şi a spus: „Vreo scobitoare uriaşă şi extrem de nepractică? Vreo bucată dintr-o maşină de tuns iarba, poate?"

Pentru prima oară în viață, Pataki s-a trezit că nu era în stare să ticluiască o minciună adecvată. Oare chiar aveau de gând să-l potcovească? Indiferent ce se întâmpla, cert era că el nu va reuși să-i îmbrobodească până la capăt. „Dar, cum spuneam", a continuat anchetatorul, „Fuchs și-a dat drumul la gură. Ne-a explicat că tu nu știai nimic, că te băgase în chestia asta doar ca să-l ajuți la distribuirea mărfii. Norocul tău a fost că am apucat să înăbușim afacerea asta în față." Poftim, și-a zis Pataki, presimțind ce avea să urmeze, tipul vrea să plece acasă. „Știm totul despre tine. Asta e meseria noastră. Dar ești tânăr. Îți trecem cu vederea greșeala, deși e vorba despre o infracțiune gravă. Îți mai dăm o șansă." Cum vrei, a zis în gând Pataki. „Ești la cercetași, nu-i așa?" N-a fost o întrebare.

Nu l-au dus cu mașina înapoi acasă. Andrássy út, deși lugubru și cufundat în beznă, i s-a părut lui Pataki grozav de frumos. A inhalat cu nesaț aerul nopții. Simțea că-i venea inspirația pentru un poem despre libertate, având în vedere cât era de îndreptățit acum s-o aprecieze. Subterfugiul cu arma fusese cam grosolan, socotea el, dar se speriase de-adevăratelea la gândul că puteau să-l priponească. Treaba lor, în fond, dacă li se părea necesar să-i fluture o armă pe la nas ca să-i obțină cooperarea.

Ladányi răspundea pe atunci de detașamentul de cercetași. Participau și ceilalți iezuiți, dar responsabilitatea principală îi revenea lui Ladányi, cum și era de așteptat, din moment ce se pricepuse să dea din coate ca să fie avansat. În plus, avea și mutră de iezuit: înalt, cu o privire austeră, care îți cotropea gândurile. Pataki uita mereu că, deși îmbrăcat în negru, Ladányi era încă în perioada de probă; exista o ucenicie ridicol de lungă pentru Societatea lui Isus, ceremonii complicate de pupat altarul și așa mai departe.

— Știu că s-ar putea să-ți vină greu să crezi... a început Pataki.

— Dă-mi voie să ghicesc: AVO te-a pus să spionezi detaşamentul, l-a întrerupt Ladányi.

— Ăăă... da, ca să fiu sincer. Dar de unde ştii?

— Cineva tot trebuia s-o facă. Pasiunea cu care te bagi mereu în încurcături face din tine candidatul ideal pentru aşa ceva. Pot să-ţi sugerez să copiezi gazeta detaşamentului? Economiseşti mult timp. Ai grijă doar să acorzi mai mult spaţiu ideilor deosebit de importante sau focurilor de tabără cu adevărat interesante.

Pataki s-a întâlnit cu Fuchs în drum spre şcoală, după o săptămână, pentru prima oară când s-a văzut cu el după arestul lor comun. Fuchs s-a arătat teribil de înspăimântat şi tulburat. „Îmi pare rău, am crezut că glumeai apropo de armele alea: de-asta le-am şi dus în pivniţe; dar cred că am reuşit să-i conving că eu le-am găsit de fapt. Îmi pare rău."

Pataki şi Fuchs n-au mai vorbit niciodată despre asta. De fapt, n-au mai vorbit niciodată unul cu celălalt. Iar Pataki n-a mai vorbit niciodată despre asta cu altcineva. Dar a remarcat că nimeni nu s-a mai aşezat vreodată pe Fuchs.

septembrie 1948

Dresura de furnici fusese tipică. Gyuri ştia că ar fi trebuit să înveţe mai mult. Spre deosebire de toate examenele precedente, la care notele nu i se păruseră prea importante, acesta părea să aibă o însemnătate înfricoşătoare, gâtuitoare de-a dreptul, aşa că ar fi trebuit să se pună serios cu burta pe carte. Avusese de gând să tocească mai mult. Intenţia fusese frumoasă, lăudabilă cum trebuia să fie orice intenţie, dar rămânea ca o dublură care nu apuca niciodată să urce pe scenă.

Vâslise singur până într-un loc liniştit de pe Margitsziget, cu o barcă plină de manuale, fără să spună nimănui unde putea fi găsit. Voia să fie doar el şi matematica. Amândoi, faţă în faţă. Zăcând lungit în căldura verii târzii, Gyuri a deschis cărţile pentru a se oferi calculelor, pentru a se scălda în razele ecuaţiilor, dar în timp ce bronzul i se adâncea, erudiţia continua să-l saboteze. Se simţea tras pe sfoară. Cu avântul cu care ar fi sărit de pe o stâncă, se năpustise spre îndepărtata algebră, dar în loc să coboare vertiginos către impactul cu acele formule, el doar plutise pe deasupra, detaşat, pe când o antigravitaţie ascunsă îi refuza apropierea de matematică.

Savurând strălucirea neraţionalizată a soarelui, i-a venit cheful să îndrume câteva furnici. Înainte de asta, nu avusese

de-a face cu furnicile decât când călcase pe ele, fie întâmplător, fie strivindu-le intenţionat, când îi năpădiseră lucrurile sau alimentele. S-a plasat la intersecţia mai multor rute ale furnicilor-cărăuş şi, olimpian, timp de aproape trei ceasuri s-a căznit să născocească o serie de obstacole şi teste pentru aceste insecte, folosind surcele, frunze şi firimituri din sandviciurile lui pentru prânz. A cochetat cu ideea de a deveni un mare entomolog, un zoolog de renume mondial. Din câte ştia, biologia era un domeniu nepoluat de Marx, deşi unii dintre discipolii lui, ca Lîsenko, bunăoară, încercaseră să compenseze tăcerea lui Marx în privinţa încrengăturilor.

Fascinaţia pentru furnici îşi urmase neabătut cursul, atâta vreme cât nu existaseră alte chestiuni care să-i distragă atenţia de la matematică. Măcar atâta lucru avea bun şi matematica: în comparaţie cu ea, orice altceva – furnici, engleză, flotări, călcatul rufelor, spălatul vaselor – părea ademenitor şi minunat. Noi galaxii de preocupări se deschiseseră subit, acum, când se apropia examenul la matematică; tot ceea ce nu avea legătură cu matematica părea irezistibil.

A vâslit înapoi la debarcader, unde a descoperit că Pataki trăsese la rame în sus şi în jos pe Dunăre, în tentativa zadarnică de a-l găsi pentru a se lăuda cu recapitularea.

Gyuri s-a trambalat acasă cu cărţile de mate. Era obişnuit să care peste tot greutăţi mari, ca un fel de armonizare a tandemului intelect-fizic, îmbunătăţindu-şi energia şi, de asemenea, sperând că această vecinătate a manualelor de şcoală va înlesni revărsarea cunoştinţelor asupra lui. Mulţi dintre câinii de rasă din Budapesta nu erau plimbaţi atât de mult ca manualele lui de matematică. Când a intrat în apartament, Gyuri a remarcat că Pataki nu era acolo, fiindcă Elek era singur. Pataki se deprinsese să frecventeze apartamentul familiei Fischer, căci Elek i se părea deosebit de simpatic, din moment ce, spre deosebire de tatăl lui

Pataki, nu avea nici o obiecție ca Pataki să fumeze; mai mult chiar, obișnuia să stocheze țigări, punând deoparte unice exemplare supraviețuitoare ale diverselor livrări, pentru eventualele apariții ale lui Pataki.

Din ce în ce mai des, când se întorcea de la antrenamente sau din oraș, Gyuri îi găsea pe Elek și Pataki într-un parteneriat nicotinic, profitând la maximum de puținul tutun avut la dispoziție; de obicei, Elek depunea mărturie în privința gloriei statuare a vreunui set de fese pe care le întâlnise cu vreo patru decenii în urmă. Gyuri nu fuma. Riscul de a nu juca baschet în liga întâi era oricum atât de mare, încât nu-și putea permite nici cel mai mic handicap, așa că nu avea nimic împotriva împărtășirii extrafamiliale a țigărilor.

Enervant era însă calmul lui Elek.

Elek se găsea mereu la datorie în fotoliul mare, care reprezenta aproape ultima relicvă a mobilierului lor dinainte de război – de fapt, practic, ultimul lor obiect dinainte de război. Postat în fotoliul acesta, unde se dedulcea la o țigară, când o avea, Elek arăta incredibil de bine pentru un om complet ruinat. Părul și mustața lui vădeau atâta disciplină, încât ai fi zis că fuseseră sculptate în forma aceea; totuși, puloverul gri, care constituia acum esența garderobei lui, etala două găuri pe care era imposibil să nu le observi. Alți oameni, care avuseseră nenorocul de a vedea cum toate bunurile li se evaporă peste noapte, mai ales când o întreagă avere le zburase de sub nas într-o clipită, ar fi protestat amarnic împotriva forțelor nevăzute care le reduseseră avuția la puținul mărunțiș din buzunarele pantalonilor. Nevoiaș la șaizeci de ani, chiar dacă un război mondial și vaste porții de suferință și mizerie acționaseră ca un numitor comun asupra tuturor, te-ai fi așteptat din partea lui la ceva înjurături și zbierete. La mâini frământându-se nervos în poală. La o înfierare a înaltelor puteri.

Elek însă nu se văicărea deloc. Stătea pur şi simplu în fotoliu, cu un aer destins şi dezinvolt, de parcă ar fi savurat plăcerea unei zile libere. A încercat să-şi reînvie averile după război şi, mai problematic chiar, după hiperinflaţie, despre care ungurii spuneau cu mândrie că fusese cel mai rapid şi cel mai amplu fenomen de acest fel din istoria economică. Când inflaţia s-a terminat, Elek s-a dus la banca unde depusese milioane, şi-a golit contul neblocat şi a cumpărat o pâine, fără să mai primească rest aproape deloc. Canalele din Budapesta fuseseră înfundate cu bancnote aruncate, frunzele căzute ale unei orânduiri vechi.

Dar ceea ce-l chinuia pe Gyuri şi mai mult chiar decât această seninătate a lui Elek, ceea ce îl răscolea zi şi noapte, era crasa stupizenie a acestei pagube. Ar fi contat mult – o mică rezervă depusă în Elveţia, vreun lingou de aur îngropat pe un câmp, câteva bijuterii bine pitite şi situaţia s-ar fi schimbat pentru ei suficient încât să poată avea ce mânca, ba chiar să poată mânca bine. Totul se spulberase însă în cel mult răstimpul unei ridicări din sprâncene în faţa unei note de subsol dintr-o revistă economică obscură.

În mod bizar totuşi, pentru un parior care câştigase foarte bine din pierderile financiare suferite de alţii la cursele de cai, Elek, în primele lui tentative de a pune niscaiva bani deoparte, s-a dus direct la hipodrom pentru un şir de pariuri şi speculaţii. Gyuri îşi amintea clar cum, înainte de război, Elek venea acasă cu încasările de la curse (într-o valijoară maro, toţi banii puşi talmeş-balmeş urmând să fie sortaţi de angajaţii lui) şi exclama: „Viciul omenesc – iată cea mai profitabilă afacere. Nu ai cum să dai greş." Averea lui din hipism nu se explica neapărat prin formidabila lui ingeniozitate, cât mai degrabă prin faptul că organizarea de pariuri reprezenta practic un monopol, iar unul dintre foştii lui camarazi din armată răspundea de eliberarea autorizaţiilor. Cu toate acestea, incitat poate de informaţiile

specializate la care avusese acces, Elek persista înverşunat în convingerea că din căluţi puteai scoate dacă nu un venit regulat, măcar un capital de pornire pentru vreo activitate viitoare, fără nume, dar menită să te scape de greutăţi.

Excursiile lui Elek la hipodrom erau, în principal, manevre în care îşi pierdea până şi cămaşa de pe el, dar probabil că din când în când mai şi câştiga, din moment ce existau seri când aveau câte ceva de mâncare. Aveau loc şi acţiuni mai directe. Într-o bună zi, când a venit acasă, Gyuri a descoperit că toate cărţile lui, dar *absolut* toate, dispăruseră; tot ce rămăsese era un petic de tapet mai deschis la culoare. „A trebuit să le vând", a răspuns Elek la întrebarea lui Gyuri. „Mai trebuie să şi mâncăm, să ştii." N-ar fi fost nici o problemă dacă Elek măcar l-ar fi întrebat înainte, iar neplăcut nu era că toate cărţile dispăruseră, ci că, indiferent de valoarea de piaţă a bibliotecii lui, mai mult ca sigur că Elek fusese păcălit şi luase doar a zecea parte din cât ar fi putut scoate pe ea. Flerul lui Elek în afaceri, dacă l-o fi avut vreodată, se risipise probabil cândva în timpul războiului. Băcănia pe care o administrase timp de o lună era cel mai bun exemplu; familia lor fusese la un pas de ruină fiindcă, pe lângă că erau nevoiţi să se scoale cu noaptea-n cap ca să cumpere marfă, nu numai că nu le ieşea nici un ban din toată tevatura asta, dar mai şi dădeau din buzunar. Au pierdut o sumă ameţitoare, mai mult decât dacă ar fi abandonat toate zarzavaturile în stradă. Băcanii nu ţin deloc ca alţi oameni să devină băcani.

Diversele proiecte ambiţioase de genul celor cu băcănia nu-l mai interesau pe Elek acum, fotoliul îi era de ajuns. De când îi murise mama, la Elek nu se mai observase atât de mult nevoia de a fi văzut făcând ceva. Existau absenţe misterioase de-acasă din când în când, care se soldau cu depuneri de pachete cu mâncare, dar în general Elek trata viaţa cum tratează un spectator sportul.

În anumite cercuri, faptul că Elek nu avea remuşcări şi nici nu pleda pentru dreptul de a rescrie scenariul putea fi considerat un lucru admirabil, dar Gyuri nu se simţea capabil să aplaude această atitudine. „Cum e să ştii că ai un fund campion mondial la proba de stat pe el?" s-a interesat el după o zi foarte proastă. Elek a ridicat din umeri: „Tatăl meu a pierdut totul", a zis el, ca şi cum aceasta ar fi fost o explicaţie lucidă, adăugând în chip de concluzie: „O să ajungi să mă apreciezi când n-o să mai fiu."

Gyuri nu apucase să-şi cunoască prea bine bunicul. Amintirile din copilărie despre vizitele lui aveau două componente: prăjituri delicioase, de care nu avea voie să se atingă, şi un bătrân nătâng şi afurisit, care întreba tot timpul cine era Gyuri. Din câte spunea Elek, bunicul lui Gyuri depusese garanţie pentru datoriile acumulate de un prieten la jocurile de noroc. Prietenul nu fusese în stare să le achite şi, în loc să facă singurul lucru onorabil care-i rămânea de făcut, adică să-şi zboare creierii cu un glonţ, se cărăbănise la Berlin ca să deschidă un restaurant cu specific unguresc, lăsându-l pe bunicul lui Gyuri să scoată banul. Oricum, cert era că Elek şi bunicul manipulaseră averi mari. Cumva Gyuri se temea că lui nu-i va fi dat să aibă nici o avere de pierdut.

Totuşi, brusca sărăcire a lui Elek prezenta anumite avantaje pentru Gyuri. A avea un tată care se retrăsese din meseria de a trăi însemna că scăpase de orice frecuşuri legate de examene. Pe Elek nu-l interesase niciodată prea mult ce rezultate avea Gyuri la învăţătură; uneori, Gyuri se întreba dacă Elek ştia măcar la ce şcoală mergea. Într-o rară şi efemeră izbucnire de sârguinţă studioasă, Gyuri îl rugase odată pe Elek să-l asculte la câteva verbe latineşti. „Le ştii sau nu, asta contează?" se interesase Elek, iar când Gyuri îi răspunsese că da, considera că le ştia, Elek ripostase: „Atunci, ce nevoie ai să te ascult?"

În fine, reflecta Gyuri, în timp ce se bărbierea înainte de a ieși în oraș, bine măcar că mai avea de susținut un singur examen pentru a obține certificatul de studii. În apartamentul de alături, în timp ce își smulgea țepii din barbă, îl auzea pe domnul Galántai lamentându-se necontenit în legătură cu naționalizarea fabricilor, care probabil că-i pusese rău nervii la încercare, din moment ce chestia asta se petrecuse în urmă cu câteva luni. „E prea de tot, efectiv – nu se poate să mai dureze mult."

Gyuri nu avea nici cea mai mică îndoială că lucrurile vor continua așa încă o bucată de timp. Suficient cât să-l ia la armată. Ăsta era, de altfel, singurul motiv să se pună cu burta pe carte – și era într-adevăr un morcov cât casa. Nu absolvea liceul, nu intra la facultate. Nu intra la facultate, îl lua la armată. A face armata însemna ani de zile de nemâncare, de stat afară în ploaie, de săpat șanțuri fără să vezi pe nimeni cunoscut, pe nimeni care să-ți placă – o închisoare cu saluturi și paturi mai rele. Unii oameni preferau să se sinucidă decât să fie luați la armată, din moment ce era mai convenabil să mori confortabil acasă decât să-ți paradești arterele în vreo cazarmă sordidă.

Noroc că matematica era singura greutate care mai amenința să-l tragă la fund în toată chestia asta; scăpase cu bine din multe alte examene pe care le-ar fi putut pica. La literatura maghiară, bunăoară, se văzuse clar cum înviase din morți. Norocul lui fusese că Botond conducea comisia de la oral, pentru că ceilalți doi profesori nu-l prea aveau la inimă oricum sau, mai bine zis, nu puteau să-l sufere. Textul care i-a căzut era *Toldi* de Arany. Ori nu avusese niciodată volumul acasă, ori pur și simplu nu reușise să-l găsească în seara precedentă, când se hotărâse să citească un pic pentru examen; cert este că dorința lui subită de a citi din Arany s-a văzut zădărnicită, așa că Gyuri s-a dus conștiincios la examen cu convingerea că-l va pica.

Botond şedea cu picioarele sus pe masă. Mutrele celorlalţi profesori denotau limpede că această atitudine contravenea flagrant regulilor unui comportament decent pentru ocazia respectivă, dar Botond era şeful Catedrei de maghiară şi, mai ales, era imbatabil în materie de literatură maghiară. Citise totul de două ori, iar când venea vorba despre poezie, putea să recite aproape orice vers publicat. Dacă aveai noroc ca vreo scânteie să-i aprindă elanul, intra într-un fel de transă, ca Hidassy, şi declama impecabil timp de douăzeci de minute, oferind clasei o pauză atât de necesară. Aşa cum îi şedea bine cuiva profund implicat în artă, Botond purta plete răvăşite, dar atât de îndârjit răvăşite, încât elevii şi cadrele didactice bănuiau că îşi aranja în fiecare dimineaţă pieptănătura, special ca să arate ca o stea de mare.

— Ei, bine, Fischer, spusese Botond jovial, holbându-se în sus la tavan, bătând cu braţul ochelarilor într-un canin şi vânturându-şi, probabil, vreun text suculent în atelierul cerebral, în timp ce îndeplinea plicticoasa formalitate de a-i examina pe elevi. E întotdeauna o plăcere să te vedem, dar regret că va trebui să ne spui câte ceva despre *Toldi* înainte de-a te lăsa să pleci.

— Sincer să fiu, nu pot, a recunoscut Gyuri. Îmi pare rău, dar nu ştiu nimic din *Toldi*.

— Ha, ha. Modest ca întotdeauna. Modest ca întotdeauna. Orice parte, haide, dă-i bătaie.

— Nu, zău. Nu vreau să vă răpesc din timp, a insistat Gyuri.

— Ai trac din cauza examenului, nu? Foarte bine, atunci recită-ţi oricare dintre poemele preferate.

Era o cerinţă rezonabilă, dar pe Gyuri l-a luat prin surprindere. Şi-a frunzărit cunoştinţele literare, dar sertarul era gol.

— Nu, domnule, din păcate, nu ştiu să recit nimic.

— Ha, ha, Fischer, umorul ăsta al tău o să te bage în bucluc până la urmă. La mine ai trecut, gata. Trimite-l înăuntru pe următorul candidat, te rog.

Botond era extrem de bonom cu toţi (exceptându-i pe cei care vădeau o duşmănie sinceră faţă de poezie). Era unul dintre puţinii dascăli iubiţi de elevi, asta şi datorită informaţiilor biografice, transmise de la un an la altul, potrivit cărora Botond se îmbătase cu toate figurile majore care se ocupaseră de limba maghiară, de la răspântia dintre veacuri încoace. Făcuse foame cu Ady la Paris („Mă ciondăneam cu Bandi care dintre noi doi să cureţe cartoful pentru cină"), iar cu alţi opt unguri nespălaţi şi mai puţin îmbrăţişaţi de posteritate împărţise un singur pat, prin rotaţie, într-un pod neîncălzit; se matolise, de asemenea, cu toate figurile literare majore, îi trăsese un pumn lui Picasso într-o dispută pe teme de prozodie şi, în ciuda funcţiei lui didactice importante, era disponibil, fără preaviz, pentru băutele cu orice figură literară majoră (sau minoră, deopotrivă) rămasă după două războaie mondiale şi o pletoră de emigrări. Critica literară era mai convingătoare când ştiai că profesorul tău îl târâse pe autor de picioare afară dintr-o crâşmă.

Nu, Botond nu era omul care să te fi picat cu nepăsare la un oral, mai ales că-i datora şi acum lui Elek o sumă cu cinci cifre.

Odată scăpat de examen, pe coridor, cu acea claritate a minţii care se instalează abia după ce a trecut evenimentul, Gyuri şi-a dat seama că ar fi putut totuşi să se scobească de un poem, scris de un bun amic al lui Botond, Ady, despre plăcerea de a vedea Gare de l'Est din Paris, una dintre cele mai atrăgătoare teme abordate de Ady fiind ideea că perspectiva cea mai nobilă pe care o putea vedea un ungur era calea de ieşire din Ungaria. Bun poet, dar mare pilangiu, István fusese în Érmindszent, locul de naştere a lui Ady,

în timpul războiului şi rămăsese surprins că nu găsise nici măcar o placă în memoria lui Ady, pe când, prin comparaţie, Ungaria era înţesată de înscrieri comemorative, de genul „Petőfi a trecut pe aici" şi „Petőfi a trecut foarte aproape de acest loc". Când István a pomenit de această omisiune în faţa unui localnic, replica acestuia a fost: „De ce să ridicăm un monument închinat unui alcoolic din tată-n fiu?"

Examenul la mate era a doua zi la prima oră, dar Gyuri nu voia să capituleze stând acasă, deşi tocase toată după-amiaza cu dresura de furnici. Elek, în fotoliu, trecea prin momente grele fără nici o ţigară. Când Gyuri se pregătea să plece, Elek i-a trântit pe la spate:

— Să vezi ce-o să-ţi mai placă în armată.

*

Când a dat examenul de matematică prima oară, prevăzător, avusese precauţia de a-şi lua pe şest şi manualul. Principalul motiv pentru care a picat prima oară a fost că nu ştia suficient încât să ştie că nu ştia suficient. Gyuri se servise din manual cu speranţa de a se deştepta, dar nu înţelesese absolut nimic din paginile acelea. Furios, îşi dăduse seama că dacă s-ar fi pregătit mai bine, ar fi fost în stare să copieze pe bune.

A doua oară când s-a prezentat la examen, se pregătise măcar suficient încât să aibă competenţa de a înţelege întrebările, chiar dacă răspunsurile nu-i săreau în ochi. Cel puţin, putea să facă totuşi ceva cu întrebările acelea, chiar dacă era ca şi cum ar fi încercat să stingă incendiul dintr-o pădure cu un degetar de apă. O disperare atotcuprinzătoare la gândul că risca să facă serviciul militar îi năpădea organismul. Văzuse un grup de recruţi săptămâna trecută, ideali pentru a fi distribuţi în rolul unor ocnaşi fără ocnă,

mizerabili, oase învelite în piele, cărând câte o pâine care îşi pierduse de mult orice credibilitate în lumea civilizată, încât necesita mai degrabă un târnăcop decât un cuţit.

Lui Gyuri îi plăcea să creadă că era tare, dar ştia că nu avea flexibilitatea necesară pentru a face faţă unor greutăţi atât de bine planificate, atât de non-stop; deşi situaţia era aspră, exista mereu perspectiva de a ţi se întâmpla ceva bun, dacă nu erai în armată, oricât de îndepărtată ar fi fost acea perspectivă. Pe când în armată ştiai că nu vei avea parte de mângâiere, veselie sau orice alt lucru care ar putea fi considerat plăcut; în armată nu-ţi dădeai întâlnire cu plăcerea.

Ceilalţi din sala de examen, de la distanţă oricum, dădeau în brânci, scriind de zor. Oare şi cei care stăteau la două rânduri în spate credeau despre el că stăpânea materia? se întreba Gyuri. Prima problemă oferea câteva repere, aşa că s-a grăbit să pună ceva pe hârtie, înainte ca inspiraţia pe care o pescuise să-i alunece printre degete şi în speranţa că dacă s-ar fi întâmplat ca vreo apocalipsă să curme examenul după zece minute, măcar să fi apucat să răspundă suficient încât să treacă.

Înşirase pe hârtie tot ce ştia din răspunsul la primul punct, când, uitându-se în stânga, a constatat că privirea lui avea o traiectorie de zbor direct până la sânul stâng al unei tinere aflate acolo; ori fata uitase să-şi încheie bluza până sus, ori nasturii nu aveau chef să-şi facă treaba, dar cert era că lumina decolase de pe pielea neacoperită de textile şi aterizase forţat în retinele lui Gyuri. Pelvisul lui a reacţionat ca la o apăsare pe pedală, toată erudiţia matematică pe care o adunase s-a spulberat rapid. Ca să fi aranjat o asemenea aliniere, ca să fi putut eluda vizual bariera vestimentară în alte împrejurări i-ar fi luat ceasuri întregi, dar acum, într-un asemenea moment diafan, între seninătatea lui şi mamela ei s-a produs un impact. Simultan Gyuri şi-a întors

privirea, dar era prea târziu – heralzii chimici porniseră la drum, răscolind o durere globală.

Defavorizat de această intruziune nejustificată în concentrarea lui, s-a întors la matematică şi a constatat că bătea la porţi închise. A doua întrebare aproape că nici n-a catadicsit să-i remarce salutul.

Cercetând imaginea care i se oferea la 180 de grade în dreapta, Gyuri reflecta la situaţia unui grup provenit de la una dintre şcolile populare. Acestea erau instituţiile speciale unde indivizi predominant de pe fundul butoiului bucolic erau îndoctrinaţi pentru a deveni bărbaţi şi femei de nădejde în cadrul partidului. Flăcăi de ţărani, în majoritate, care aveau cravatele legate strâns în jurul gâtului, exemplare din *Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (bolşevic)* lipite de palme, împreună cu un bilet de drum până în centrul universului, Budapesta, unde urmau să fie cazaţi în vreo clădire burgheză adecvată. Erau buni de gură la lozincile marxiste, ca tot omul care a schimbat macazul.

Ca să ia examenul, Gyuri avea nevoie de minimum trei răspunsuri, dar, deşi deţinea o tentativă şi o eschivă, întrebările rămase păreau ermetic sigilate, impenetrabile. O fată din dreapta lui, care făcea parte din contingentul de la şcoala populară, se tot holba la lucrarea lui, ceea ce lui Gyuri i se părea comic. Cum putea să-şi închipuie că ar fi avut ce să copieze de pe hârtia tezei lui rizibil de goală?

Începea să ajungă la concluzia că era o pierdere de timp să se zgâiască aşa la întrebări, în speranţa că le-ar putea descifra sensul, şi că mai bine s-ar da mare şi ar ieşi din sală, aburind poate câteva suflete disperate în faţa cărora s-ar grozăvi că făcuse o treabă excepţională, în loc să se zvârcolească neputincios ca un vierme într-un cârlig.

Fata de la şcoala populară continua să se uite la lucrarea lui şi, ceea ce era mai grav, chiar se vedea că se uita. Anularea

examenului pe motiv de copiere de la altul nu era mare scofală pentru Gyuri, dar pentru ea, da.

— Nu pot să te ajut, a mimat Gyuri spre ea. Dacă mai tragi cu ochiul, amândoi o să...

Şi, cu degetul, a schiţat o mişcare de-a curmezişul gâtului. Fata s-a înroşit şi şi-a coborât privirea în foile de hârtie de pe masă. Acum, odată recunoscută compatibilitatea matematică, Gyuri şi-a permis o pauză ca să se desfete cu o secvenţă de jaf ocular de pe pieptul fetei din stânga lui, dar a descoperit indispus că un pliu al bluzei interzicea acum accesul privirii, excluzând pe viitor orice infracţiune vizuală.

Luând hotărârea că nu avea nici un rost să mai stea acolo ca o legumă, tocmai punea la loc capacul stiloului, ca un preludiu al plecării din sală, când razele de control dinspre supraveghetor şi-au schimbat momentan direcţia, iar un petic de hârtie şi-a croit drum de pe rândul din dreapta pe banca lui. Desfăcând bileţelul, Gyuri a descoperit că includea o rezolvare scrisă frumos, care, deşi el nu era capabil s-o înţeleagă în întregime, vădea un asemenea aplomb, încât nu putea să-i pună la îndoială corectitudinea. A transcris răspunsul pe lucrarea lui şi a ieşit ţopăind din sala de examen, ştiind că trecuse cu brio, deşi, privind înapoi, recunoştea că dresura de furnici şi celelalte distracţii îi vlăguiseră complet norocul.

După aceea s-au format câteva grupuri de discuţii despre matematică. Multe persoane în jur erau pleoştite, cu mutre năuce, de parcă s-ar fi pregătit să dea o probă pentru ilustrarea cuvântului „disperare". Pentru prima oară în viaţă, lui Gyuri îi venea să se ducă la biserică şi să spună „mulţumesc".

În orice caz, i-a mulţumit mântuitoarei lui directe. Se simţea în largul lui cu ea, având în vedere că fata era atât de urâtă, încât nici nu se punea problema să se dea la ea, aşa că putea să fie relaxat. Pataki şi-a făcut apariţia, s-a apropiat şi s-a încruntat când a văzut câtă risipă de energie

verbală făcea Gyuri pentru o tânără care nu avea nici în clin, nici în mânecă, în fond, cu noțiunea de frumusețe. Pataki, desigur, nu picase la nici o materie. Se dusese dezinvolt la examene, ciugulind ba dintr-un manual, ba din altul, îndesându-și cunoștințe sub obraji ca un hamster strângător și apoi scuipându-le afară în fața examinatorilor. Când pleca de la câte un examen, deja știa mai puțin decât când venise. În lumea baschetului, era ca un orb ciung care aruncă mingea, iar ea lovește inelul coșului, rotindu-se pe el, tremurând pe margine, ezitând, dar până la urmă prăvălindu-se prin plasă. Norocos, foarte norocos, la limita dintre noroc și miracol, dar cu două puncte marcate.

Gyuri știa că Pataki nu se grăbea, rezervându-și plăcerea de a glumi toată după-amiaza pe socoteala inabilității lui de a-și alege interlocutoarele, dar degeaba, fiindcă lui puțin îi păsa de fapt.

— Mulțumesc din nou pentru ajutor, a zis Gyuri, în loc de la revedere. Cred că ești fenomenal de bună la matematică.

— A, nu, a spus fata, cu modestie și drăgălășenie. Nouă ne-au dat toate răspunsurile de săptămâna trecută. Am avut tot timpul să le învățăm pe de rost.

*

S-au dus cu ceasul la bordel. Ceasul maică-sii, care în mod incredibil nu sfârșise pe un braț al Armatei Roșii, era probabil unicul ceasornic dinainte de eliberare rămas în Ungaria și valorase cândva o groază de bani. El ajungea în acea seară exact pentru două tăvăleli, una pentru el și una pentru Pataki.

Gyuri dorise cu înfocare să sărbătorească și să beneficieze de respectabila distracție, dar, odată încheiate târguielile privind valoarea ceasului în farfuze, în mod straniu

s-a simțit detașat, de parcă își uitase cocoșelul acasă. Nu și-ar fi închipuit vreodată că ar putea evalua atât de academic feminitatea care se expune vederii.

Târfele erau foarte des asociate cu ideea de urâțenie, tristețe și decădere, dar fata care s-a prezentat drept Timea era tânără, dezghețată și, dacă nu inteligentă, oricum înzestrată cu o agerime care o făcea să pară inteligentă.

— Ești foarte frumoasă, a remarcat Gyuri, repetând observațiile propriilor ochi.

— Of, am sânii prea mici, a răspuns ea, continuând să se dezbrace pentru muncă.

Nu era adevărat. Avea genul de frumusețe care înlătura posibilitatea dificultăților; ar fi putut avea tot ce voia de la hoarde de bărbați ploconiți în fața ei. Era straniu s-o vezi lucrând într-un bordel, din moment ce te-ai fi gândit că ar fi putut cu ușurință să pună gheara pe vreo doi milionari pentru a avea un mod de viață mai puțin anevoios.

Ținând seama de extraordinarele cantități de timp consumate visând la gimnastica de dormitor, Gyuri nu-și putea explica nicidecum această subită anulare a dorinței. Era încântător s-o studieze pe Timea și merita toți banii, de fapt, dar în mod ciudat i se părea ceva abstract, ca și cum ar fi admirat o operă de artă dintr-un muzeu. Gyuri i-a sugerat lui Pataki să intre primul.

Era cumplit. Tăria mădularului îi juca feste: simțea că se defectase. Îi era ciudă că voia s-o facă și, în același timp, știa că imediat ce se va îndepărta de bordel îi va fi ciudă că n-o făcuse. Când Pataki a reapărut, Gyuri n-a fost în stare decât să-i propună să plece amândoi de-acolo.

— Ce te-a apucat, te-ai țicnit? s-a zborșit Pataki. Cum să dai cu piciorul la un regulat pe cinste?!

Și s-a dus înapoi ca să revendice coitul neutilizat.

Gyuri a tras învățătura că unii oameni pot să se ducă la bordel cu ceasul mamei răposate, dar alții nu. Iar dacă

faci parte dintre oamenii care nu pot, asta e. A fost o lecţie costisitoare, dar care era exclus să mai aibă vreo aplicabilitate în viitor, din moment ce nu va mai avea alte mame răposate şi nici alte ceasuri care să le fi aparţinut.

Abia aştepta ca Pataki să termine. Voia să se ducă acasă, fiindcă simţea că-i vine să plângă.

ianuarie 1949

Şi-au petrecut ultima oră spunând bancuri cu cămile.

— Un ofiţer din Legiunea Străină soseşte la fortul din mijlocul deşertului Sahara, unde urmează să fie încartiruit, a explicat Ladányi. Sergentul îi face turul de iniţiere, ofiţerul îl ascultă cu atenţie, dar în cele din urmă spune: „Toate astea sunt foarte interesante, domnule sergent, dar există o chestiune destul de delicată despre care aş vrea să te întreb. O să stăm în pustietatea asta ani de zile. Vreau să ştiu ce poţi face când *seva* începe să crească în tine." „Păi, domnule", spune sergentul arătând spre o cămilă priponită în curte, „când un ofiţer duce dorul companiei doamnelor, apelăm la Daisy, cămila regimentului." Ofiţerul rămâne destul de şocat auzind asta, dar nu spune nimic. Lunile trec şi, într-un târziu, după un an petrecut în Sahara, ofiţerul clachează, se năpusteşte urlând în curte şi tabără pe cămilă. În timp ce pompează de zor, apare sergentul, tuşind discret. „Nu-i treaba mea, domnule, dar ceilalţi ofiţeri preferă s-o călărească pe Daisy până la bordelul din satul învecinat."

Pentru un iezuit, fondul de bancuri cu cămile de care dispunea Ladányi era uimitor de bun. Gyuri şi Neumann abia dacă apucau să spună şi ei câte o glumă. Ladányi monopoliza cu lăcomie secţiunea cu cămile, dar era o călătorie foarte lungă, iar în mod categoric, bancurile cu cămile

pe care le ştia Gyuri n-ar fi putut acoperi nici măcar o porţiune din drumul până la Hálás.

Ladányi fusese niţel cam vag, la început, apropo de treaba pe care o avea de rezolvat la Hálás, cătunul unde se născuse şi copilărise. „S-ar putea să am nevoie de un bodyguard", îi spusese el lui Gyuri. Gyuri ar fi fost bucuros oricum să-i poată face un serviciu lui Ladányi, dar îl măgulea ideea că era considerat atât de voinic şi de periculos (deşi Gyuri îl luase şi pe Neumann, pentru eventualitatea în care era necesară o intervenţie de bodyguard autentic. Fiind jucător de polo pe apă şi o huidumă de om, Neumann avea întotdeauna ultimul pumn în orice împrejurare. Gyuri văzuse cum Neumann, când doi pompieri beţi şi foarte vânjoşi anunţaseră vesel că-l vor cafti până-i va da borşul pe nas, îi luase pe sus şi azvârlise cu ei peste Rákóczi út, unde se izbiseră de un zid, cu zgomot neplăcut de oase rupte. Era probabil un fel de record, dar din păcate aruncarea pompierilor nu constituia un sport recunoscut).

— Un recrut din Legiunea Străină soseşte la fortul din mijlocul deşertului Sahara, unde urmează să fie încartiruit, a reluat Ladányi. Şi după ce un răcan bătrân îl învaţă ce şi cum, flăcăul îşi ia inima în dinţi şi pune întrebarea care-l frământă. „Ştii", zice el, „dacă tot suntem nevoiţi să stăm ani de zile aici, spune-mi şi mie ce poţi să faci aici când *îţi vine*?" „Păi, noi", îl lămureşte răcanul bătrân, „ieşim din tabără, găsim o ceată de beduini, îi încolţim şi ne uşurăm cu cămilele lor." Timpul trece, soldaţii pleacă în deşert, se ascund în spatele unei dune de nisip şi pândesc să apară nişte beduini. Răcanul bătrân aleargă imediat spre cămile, iar recrutul întreabă: „De ce atâta grabă? Există destule cămile pentru toţi." „Da, dar vreau să-mi aleg una arătoasă."

La gara din Békéscsaba îi aştepta un ţăran vânos, cu pălărie pe cap, care i-a pupat mâna lui Ladányi. O căruţă luxoasă potrivit standardelor locale, dar măturând drumul

cu fundul timp de un ceas, cât i-a asigurat țăranul respectuos că le va lua pentru a ajunge la Hálás, i-a dus la destinație.

Întoarcerea la origini nu părea să-l înflăcăreze prea mult pe Ladányi, dar Gyuri, cercetând aceste meleaguri, unde pantofii erau considerați încă drept o nouă modă îndrăzneață și unde doar sunetul recoltelor în creștere mai tulbura uneori pacea, putea înțelege această lipsă de entuziasm. Nu era nimic de spus despre peisaj, în afară de faptul că începea acolo unde se termina cerul.

Ladányi se întorcea acasă din cauza tovarășului Faragó. Din câte se părea, Faragó fusese dintotdeauna un element negativ în Hálás. Ladányi păstra amintiri vii despre el, deși plecase din Hálás de la paisprezece ani ca să învețe la Budapesta. „Faragó era deopotrivă prostul și hoțul satului. Într-o localitate micuță ca Hálás, ești nevoit să faci joc dublu", a povestit Ladányi. Dar sătucul manifesta o mare toleranță față de năpastele crescute la sânul lui.

Războiul și Crucile cu Săgeți* au schimbat situația. Octombrie 1944 a fost ultima oară când sătenii din Hálás se așteptaseră să-l vadă pe Faragó. Evoluase de la diverse găinării de subzistență, când șparlea floarea-soarelui, ciordea caise și mergea la furat de porci, la administrarea francizei naziste a regiunii. Ladányi nu spusese mai mult despre ce-i putuse pielea lui Faragó. „Mai bine să nu știi."

Cetățenii din Hálás nu se așteptaseră să-l mai revadă pe Faragó după octombrie 1944, din moment ce atunci fusese împușcat în piept de șase ori, fiind dus cu căruța la morga din Békéscsaba, unde poliția depozita cadavrele inexplicabile și nerevendicate. Era încă pe vremea când morții fără căpătâi atrăgeau măsuri birocratice; un pic mai târziu, nimeni nu s-ar mai fi sinchisit.

---

* Partid național-socialist de orientare progermană și antisemită (*n.tr.*).

Abia când l-au pus pe masa de piatră, la Békéscsaba, Faragó a început să se vaite, destul de gălăgios pentru un hoit, că voia ceva de băut.

Sătenii au fost foarte surprinşi când l-au văzut din nou. „Ce, e vina mea dacă mi-aţi dat un revolver cu doar şase gloanţe?!" s-a auzit un glas plin de reproş în cârciumă. Şi oricum, nici nu fusese primul atentat la viaţa lui Faragó. În urmă cu o lună, când Faragó se bucura de ospitalitatea unui şanţ care se dovedise mult mai aproape de casă, după ce se matolise de i se înmuiaseră picioarele şi dormea neîntors în frig, cineva azvârlise înăuntru o grenadă, ca să-i ţină de urât. Grenada nu reuşise să-i scape de Faragó, deşi îl scăpase pe el de piciorul stâng, dar nici măcar această infirmitate nu i-a încetinit zelul faţă de mentorii lui nemţi, de unde şi ulterioara tragere la ţintă.

Preotul satului a fost cel care a propus atunci un autodafe. Din nou, când se ştia că Faragó băgase cornul în pernă, sub presiunea unei cantităţi enorme de alcool, mâini anonime i-au dat foc casei în toiul nopţii. Probabil că Faragó era într-adevăr în ghearele unei come profunde, din moment ce n-a ratat nici o sforăitură, în timp ce flăcările i-au carbonizat uşa de la intrare şi apoi au mistuit cele două case învecinate până în temelii. „Preotul a propus asta?" a întrebat Gyuri. „Cine ştie?" a zis Ladányi. „Dacă am avea textul original al celor zece porunci, s-ar putea să găsim vreo notă de subsol despre exonerarea de îndatoriri faţă de Faragó."

Când în Hálás s-a aflat că Faragó se înscrisese în Partidul Comunist pentru a deveni secretarul organizaţiei locale, ca urmare a schimbării vântului politic, lumea s-a decis să lase joaca. Faragó a fost târât afară din casă în crucea nopţii, beat mort, ca un balast inert. I-au legat mâinile la spate, au aruncat o funie peste o creangă şi i-au petrecut un streang în jurul gâtului. L-au săltat deasupra solului, dar creanga

s-a rupt, iar zbieretele lui Faragó au atras o patrulă rusească aflată în trecere, care a venit să investigheze.

Deznodământul acestei suspendări nocturne a fost că Faragó s-a ales cu un colier de bășici la gât și cu un revolver, întrucât a simțit că existau și oameni care nu-l prea înghițeau.

„Eu împușc", anunțase el la cârciumă, „și nici măcar nu mă obosesc să mai pun întrebări după aceea." Această declarație a venit după moartea săteanului căruia i s-a atribuit anterior ventilația cu șase găuri aplicată lui Faragó.

Cauza revenirii lui Ladányi era o mică vie de două hectare, situată destul de departe de Hálás, din care se făcea un vin atât de acru, încât Faragó era aproape singura persoană care se încumeta să-l bea. Via fusese lăsată Bisericii (probabil cu maliție), deși cu venitul scos din exploatarea ei de-abia dacă puteai plăti pe cineva să șteargă praful pe altar.

Faragó, ca prim-secretar și primar al comunei Hálás-Mezőmegyer-Murony, decretase că via trebuia confiscată din mâinile celor care amăgeau poporul cu iluzii și trecută sub conducerea proletariatului. Sătenii apelaseră la Ladányi fiindcă fusese la Budapesta și pătrunsese înăuntrul cărților, fiindcă prima gură de aer o respirase în Hálás, fiindcă era un membru cu stat de plată întreg la Societatea lui Isus și fiindcă doborâse recordul de cincizeci de ouă.

Deși plecase din sat în urmă cu cincisprezece ani și de atunci nu mai venise înapoi decât o singură dată, într-un weekend, Ladányi stârnea încă multă vâlvă și o mândrie imensă. Câte alte localități s-ar fi putut făli că evreul satului se făcuse iezuit? Și, pe urmă, au fost toate știrile care s-au întors pe furiș, pe măsură ce Ladányi și-a croit drum prin cursurile de drept de la universitate, trâmbițând despre turnirurile cu omlete și despre participarea lui Ladányi la războaiele cu gulașuri, care izbucniseră la sfârșitul anilor '30

în restaurantele din Budapesta. Ladányi avea un metru optzeci şi nouă, iar această constituţie voluminoasă, în combinaţie cu apetitul de student, crea un uriaş spaţiu de depozitare pentru alimente. A început să facă rost de bani pentru studii şi pentru întreţinerea maică-sii, luând parte la întreceri cu haleală în care pariurile colaterale erau încasate de cel mai mare mâncăcios. Primele competiţii au avut loc în circuitul studenţesc, unde rămăşagurile abia dacă acopereau costul mâncării consumate (de obicei prânzuri cu trei feluri de bucate, repetate de mai multe ori), însă, graţie unei digestii imbatabile, a ajuns în scurt timp în faimoasele concursuri din New York Café, unde jurnalişti de marcă se căzneau de zor să amelioreze capacitatea omului de-a mânca omlete. Când Ladányi a ras complet o omletă din patruzeci şi cinci de ouă, distrugându-l pe criticul de teatru de la *Pester Lloyd*, care azvârlise şervetul la treizeci şi opt, vestea s-a răspândit până în Hálás. Când Ladányi, cu tacâmurile lui executate la comandă, a fost invitat la restaurantul Gundel pentru a testa noul gulaş superconcentrat, care într-un final a fost etichetat drept „până şi Ladányi nu a mâncat decât trei farfurii", şi care primise certificatul de 30 000 de calorii din partea Universităţii Tehnice, Hálás a aflat toate detaliile (fie şi cu o lună mai târziu). Când luptătorul de circ Sándor Sălbaticul a crezut că va putea să-l bată pe Ladányi la tortul doboş, toată lumea s-a hlizit pe cinste, iar Ladányi, superb ca o vioară Stradivarius, a fost cel mai bun.

Dar între timp Ladányi abandonase cuţitul şi furculiţa, doborând pentru a doua oară recordul de cincizeci de ouă, după ce editorul lui *Pesti Hirlap* a căzut mort de cealaltă parte a mesei, din cauza unui stop cardiac, nu fără legătură cu omleta din patruzeci şi şase de ouă pe care tocmai o consumase. Acest subit abandon prandial şi conştientizarea faptului că voia să intre în Ordin au pus capăt carierei lui

gastronomice, fără a-i răpi din renumele de care se bucura în Hálás. Prin urmare, când Faragó a auzit că Ladányi venea să revendice via, pur și simplu a lansat provocarea „care halește mai mult o are".

Toată populația din Hálás de-abia dacă număra patru sute de suflete, potrivit lui Ladányi, și în ciuda frigului și a vremii ploioase, cei mai mulți dintre săteni se adunaseră afară, așteptând sosirea căruței care li-l aducea pe iezuit.

Gyuri și-a dat seama că gestul lor era cel mai mare omagiu care i se putea aduce cuiva. „Acum înțeleg ce-a însemnat, pesemne, secolul al XIX-lea", și-a zis el. Cel mai bun lucru cu care te alegeai din vizita într-o localitate ca Hálás era că ajungeai să înțelegi cât de norocos erai, de fapt, că trăiai la Budapesta. Gyuri nu plecase din Budapesta nici de șapte ore, dar deja farmecul exercitat de electricitate, pavaj și o mai mare varietate a materialului genetic începea să-l copleșească. Timp de o zi, după ce se va întoarce la Budapesta, va fi foarte fericit. Simțind că dobândise parcă dimensiuni de magnat sau de star de cinema, Gyuri a coborât din căruță și a văzut cum cei mai buni pantofi ai lui (cu care oricum nu prea avea de ce să se laude, deși reprezentau cea mai puternică piesă din arsenalul lui vestimentar) se afundaseră în noroi.

Au fost poftiți în cârciumă, o construcție din lemn, cu o sobă în mijloc, răspândind un pic de căldură în sala care avea să se încingă de-a binelea odată cu năvălirea gloatei de afară. Ladányi s-a consultat în șoaptă cu preotul satului, într-o manieră sumbră, ca într-un confesional. În calitate de escortă a lui Ladányi, Gyuri și Neumann au primit din plin impactul ospitalității locale. Exact asta, desigur, fusese și în mintea lui Gyuri când acceptase să vină la Hálás: zona rurală însemna hrană nelimitată. Știa că era posibil să ducă lipsă de distracții, dar de merinde, nu. Gyuri avea intenții ferme de a se îndopa cot la cot cu Ladányi, cât avea să-l țină

burdihanul, iar dacă oamenii insistau să le dea în dar alimente la plecare, Gyuri nu avea să se supere.

Anvergura şi ferocitatea bucătăriei ţărăneşti puteau fi zdrobitoare, dacă îţi lipsea antrenamentul. Gyuri ştia că un singur mic dejun era suficient pentru a băga în spital nişte orăşeni şubrezi. La Erdőváros, în vara când Gyuri împlinise treisprezece ani şi fusese lăsat în gazdă la o familie de localnici, ţăranii i-au turnat cu mărinimie palincă la micul dejun, împreună cu o cărămidă de slănină garnisită cu un praf de ardei iute. Plăcut impresionat de dărnicia lor, a băut palinca, înainte de-a ieşi pe uşă şi de-a se prăbuşi pe jos. A fost nevoie de nişte ceasuri bune pentru ca picioarele lui să reînveţe să meargă, însă doar de câteva minute pentru ca stomacul să elimine elementele solide ale mesei ingurgitate. Genul acesta de alimentare matinală cu combustibil era suportabil doar dacă te învăţaseşi aşa de mic şi dacă ştiai că te aştepta o zi întreagă de muncă la câmp. Deşi era un băiat de treisprezece ani cu o constituţie atletică, după ce a secerat timp de o oră a început să-l doară în atâtea locuri, încât n-a mai fost în stare decât să se trântească pe câmp şi să se roage în gând să vină o ambulanţă, în timp ce o femeie cu burta la gură, care lucrase cot la cot cu el, s-a oferit cu amabilitate să-i aducă ceva de băut.

Ospitalitatea s-a dezlănţuit imediat. Gyuri nu mai văzuse atâta mâncare, atâta mâncare bună, din momentul când războiul începuse să semene pregnant a război, şi era chiar foarte posibil nici să nu fi văzut vreodată până atunci atât de multă mâncare într-un spaţiu închis. Deprimant era însă faptul că, oricât s-ar fi căznit, tot n-ar fi fost capabil să-şi scoată pârleala într-o singură seară pentru cei cinci ani cât făcuse foamete. Până şi expansivul Neumann părea uluit de mâncare, având în vedere că oamenii intenţionau negreşit să le bage pe gât câteva porţii la rând. Dacă Gyuri încerca să încetinească ritmul ingurgitării, sătenii care îşi

asumaseră singuri sarcina de ospătari personali începeau să roiască în jurul lui, iar dacă mânca tot, bucatele consumate erau înlocuite rapid. După o jumătate de oră de la debutul masticației, Gyuri se frământa deja serios de teamă că ar putea să-și piardă cunoștința: farfuria lui enormă, în care crescuse o stalagmită de cârnați, friptură conservată în untură, tobă de porc și bucăți de pâine de mărimea unor mănuși de box, era împresurată de două pahare de vin, unul roșu, unul alb, două pahare de palincă, de caise și de pere, și două pahare de bere, în cazul în care i se făcea sete. Auzea în spate glasuri de țărani turbați de furie, care se luptau să ajungă lângă el, ca să-i mai toarne din băuturile lor obținute prin tescuire și distilare.

I se ofereau și lui Ladányi gustări și băutură, dar – vizibil – cu mult mai puțină tragere de inimă. Nimeni nu voia să-i epuizeze mușchii alimentari. Ocupația lui principală era să-și lase mâna pupată de oamenii care stăteau la coadă pentru a-l proslăvi. Lui Ladányi tot acest ceremonial nu-i făcea nici o plăcere, Gyuri își dădea seama perfect, dar veneranția sătenilor era destul de rezonabilă, dacă te gândeai că existau profesori universitari cărora le era groază de Ladányi și care erau în stare să se pitească pe după uși ca să evite vreo întrebare de baraj pusă de Ladányi, o întrebare care putea să le dea în vileag crasa ignoranță. Gyuri auzise zvonul că, atunci când Ladányi își luase licența în drept, facultatea se oferise să-i dea și doctoratul, ca lumea să nu mai piardă vremea ulterior cu fleacuri de acest fel.

S-a convenit ca la ora cinci să înceapă chiolhanul, dar Faragó și partizanii lui n-au apărut decât abia la și jumate. Rugămintea pe care i-a adresat-o Ladányi lui Gyuri de-a veni cu el la Hálás pentru a rezolva orice act de violență nu avusese drept mobil grija față de siguranța propriei persoane. „Pe mine m-ar proteja sătenii oricum, or, exact asta nu vreau. Dacă iese pe nasoale, mi-ar plăcea să existe cineva

din afară, care să nu trebuiască să stea acolo." Totuși, lui Gyuri i-a pierit orice teamă de scandal când, uluit, a dat cu ochii de Faragó.

„Nimeni n-o să ne creadă", i-a șoptit Neumann lui Gyuri, care i-a dat dreptate, mișcând din cap. Puteau ei să susțină mult și bine că afirmațiile lor erau strict veridice, fiindcă tot degeaba ar fi fost, și-a dat seama Gyuri când l-a văzut pe Faragó intrând în sală; nimeni nu i-ar crede acasă, în Pesta. Faragó a sosit împreună cu doi slugoi deșirați, cu un pistol vârât în betelia pantalonilor. Avea o culoare atât de sinistră, încât Gyuri își imagina că până și un cadavru pe care studenții de la medicină făceau disecții arăta, probabil, mai proaspăt. Faragó era beat. Puțea. Costumul de pe el, dintr-o stofă în dungi fine, arăta de parcă ar fi fost îngropat în pământ prin 1932 și dezgropat la loc abia în ziua precedentă; în orice caz, se potrivea ca nuca în perete cu vesta din împletitură cu ochiuri mari pe care o avea dedesubt. Cravata era elementul cel mai reușit din vestimentația lui; era ca un cordon care îți fura privirea.

Aversiunea care s-a produs când a intrat Faragó a fost atât de solidă, atât de vânoasă, încât Gyuri s-a și mirat că Faragó reușise să pășească înăuntru. Și-a dat seama că se va regala cu ceva special în acea seară.

Simțind și el o ură la prima vedere, Gyuri a înțeles că Faragó îi împinsese, probabil, pe săteni spre incredibile tărâmuri de mânie omenească. Acesta era zeroul absolut al turpitudinii umane. Faragó merita să fie dat în vileag, dar era și mai bine, probabil, să fie priponit în Hálás. „Și eu care credeam că nouă ne merge rău", a remarcat Neumann, holbându-se la Faragó. „În realitate, restul țării ar trebui să trimită scrisori de mulțumire celor din Hálás, fiindcă îl țin aici." Gyuri îl tachinase pe Ladányi în tren, venind încoace, spunându-i că Biserica ar trebui categoric să se adapteze și să adopte o atitudine indulgentă față de

Faragó, renunțând cu bucurie la bunurile ei lumești. Zâmbind senin, prea versat pentru a fi prins în flagrant delict cu vreun sentiment neiezuitic, Ladányi replicase: „Întrebarea dacă se cuvine sau nu să avem asemenea proprietăți este foarte valabilă, la fel și chestiunea privind ceea ce ar trebui să facem cu ele, dar este exclus, oricum, să le dăm pe mâna unor bandiți. Și chiar dacă Domnul Nostru ne-a poruncit să întoarcem și celălalt obraz, se cuvine să nu uităm că El nu l-a cunoscut încă pe Faragó."

— Așadar, păduchele a venit să fie strivit de puterea populară? a tunat Faragó, ratând scaunul pe care țintise să se așeze și dispărând din raza vizuală.

Instalat pe scaun cu ajutorul secunzilor, și-a continuat cuvântarea de bun venit.

— Ca prim-secretar al organizației Partidului Comunist... ăăă... adică... ăăă... a Partidului Popular Muncitoresc Ungar din comuna Hálás-Mezőmegyer-Murony, și ca primar și președinte al gospodăriei agricole colective „Amețiți de succese", cum spunea tovarășul Stalin, în raportul la lucrările Comitetului Central la al XVIII-lea Congres al PCUS(B)...

Aici, Faragó a secat ideologic, a făcut o pauză și, nemaiștiind ce să spună, a pus mâna pe pistol ca să ilustreze o idee și s-a împușcat în picior. Spre dezamăgirea tuturor, a fost în piciorul de lemn.

— Și, a reluat Faragó, și în mod științific, într-un ritm bolșevic, o să mănânc până o să te bag în pământ.

A pocnit din degete, iar cârciumarul s-a apropiat de masă, unde a instalat un cântar enorm cu talere. „Foloseau așa ceva în regiunea Békés, la campionatele de pui fripți", i-a strecurat cineva la ureche lui Gyuri, în timp ce cârciumarul cântărea două castroane imense cu ciorbă de fasole aburindă, pentru start. Până acum, Ladányi nu spusese mai mult decât „bună seara", în timp ce Faragó continua să-și arate gândurile ca în vitrină. „Vrei să ne impresionezi, așa-i? Crezi

că o să-ţi mai meargă mult să sugi sângele poporului, căpuşă de jigodie ordinară ce eşti?!" Acestea fiind zise, Faragó s-a blocat când privirea i-a căzut întâmplător pe ţiganul satului, care stătea în primul rând, de unde avea o perspectivă excelentă asupra evenimentelor. Scoţând un horcăit din torace menit să-i cureţe plămânii, Faragó a expectorat o bucată de flegmă atât de uriaşă şi cu atâta forţă, încât, luat prin surprindere, ţiganul s-a clătinat pe picioare. „Fără ţigani", a explicat Faragó. Ceea ce lui Gyuri i s-a părut bizar, din moment ce Faragó arăta mai mult a ţigan decât ţiganul satului, cu stomacul dilatat într-un burdihan atât de umflat, încât ai fi zis că îşi vârâse ditamai pepenele verde sub vestă; nasul îi crescuse şi se borcănase, de asemenea, atârnând ca o zmeură prea coaptă. Foalele şi trompa erau dovada incontestabilă a ghiftuirii lui Faragó în vremuri de mare penurie; se considera un omnivor, un megalovor, pentru care a mânca era măsura virilităţii. Faragó nu avea nici cea mai mică îndoială că îşi va da gata adversarul de la primul fel de mâncare.

Ladányi a spus rugăciunea, iar Faragó s-a răzbunat, încleştând pumnul şi mârâind salutul comuniştilor: „Libertate!". Era limpede pe cine susţinea mulţimea în această ocazie, şi-a zis Gyuri, pe când cei doi concurenţi s-au apucat să înfulece din ciorba de fasole, dar nu era uşor să te dumireşti pe cine să susţii în conflictul dintre Roma şi Moscova. Biserica din Ungaria urma iremediabil să primească un şut în fund. Mindszenty, cardinalul, era ţinut la păstrare în vreo firidă undeva prin Budapesta, în timp ce i se ajustau acuzaţiile ca să fie croit pe măsură (Gabor Péter, şeful AVO, fusese croitor): spionaj pentru americani, uneltire pentru readucerea pe tron a monarhiei habsburgice, înmulţirea gândacilor de Colorado, batjocorirea romanelor realismului socialist. Şi probabil că-i puseseră să născocească dovezi pe cei care scăpaseră cu viaţă din echipele de scenarişti ai

industriei cinematografice antebelice din Ungaria, din moment ce nici un polițist n-ar fi putut fabula atât de delirant.

Era greu să simpatizezi cu cardinalul, a reflectat Gyuri, fiindcă Mindszenty era un bufon, fie el și nedreptățit. Biserica Catolică din Ungaria nu sclipea deloc la vârf. Ce bine ar fi fost să ai de unde alege, spumega Gyuri. Era ca și cum Ungaria s-ar fi aflat la mijloc între Germania și Uniunea Sovietică. Ce alegere mai era și asta? Ce limbă ți-ar plăcea să vorbească plutonul tău de execuție? În aceste împrejurări, desigur, nu era deloc exclus ca un cardinal sclipitor să nu fie nici el de vreun folos. A fi deștept și vizionar nu era întotdeauna de ajutor. La ce bun să fii un porc deștept, dacă ajungi tot la abator?

Prostia putea fi chiar un avantaj, din când în când. Atenție, însă, nici prostia (cu care Mindszenty era foarte bine dotat) nu-i făcuse vreun bine. Dacă ai să cazi de pe o stâncă, nu prea mai contează calitatea creierului care se va împrăștia pe jos.

Când Gyuri a adus vorba despre poziția Bisericii, Ladányi a fost grav, dar nu îngrijorat, deși oricum era foarte greu să ți-l imaginezi pe Ladányi îngrijorat pentru ceva. Posibilitatea de a fi ars pe rug n-ar fi pentru el decât o parte din activitatea unei zile, chiar dacă alți clerici ar obiecta împotriva acestei idei. Era greu să ți-l imaginezi pe părintele Jenik, bunăoară, oțelindu-se pentru martiriu, oricât de mult îi plăcea lui Gyuri de el. Jenik îmbrățișa cu tenacitate filozofia potrivit căreia omul trebuia să profite de tot ce era mai bun pe lume: de ce să fi creat Dumnezeu hoteluri de categoria întâi, dacă n-ar fi vrut să le folosim? Imediat după ce rușii puseseră cizma pe Budapesta, Jenik luase tot detașamentul de cercetași într-o excursie la țară. Călătoria de o sută de kilometri durase două zile, cu un tren care se deplasase atât de lent, încât când unul dintre băieții mai mici căzuse pe ușa deschisă a unui vagon, unul dintre băieții mai mari

avusese tot timpul să se dea jos de pe acoperişul trenului, să-l salveze şi să-l arunce înapoi în compartiment. Jenik dusese detaşamentul într-un sat unde avea ceva rubedenii neînsemnate şi începuse să le depene o poveste, bizuindu-se din greu pe hiperbolă, dezvăluind pe îndelete toate grozăviile şi degradările războiului şi regretând cu amărăciune că tineretul fraged din faţa lor fusese atât de traumatizat. Jenik nu mintea, dar nici nu făcea ceva pentru a evita să fie înţeles greşit. Părintele Jenik, care râsese tot drumul cu trenul până acolo şi pe care Gyuri îl suspecta că se afla la originea bancurilor cu cămile pe care le spunea Ladányi, devenise sumbru şi îndurerat. Discursul lui despre calvarul războiului se derula de o vreme, când Gyuri şi-a dat seama că Jenik vorbea de fapt despre detaşament. Jenik ţinea mâna pe umărul lui Papp, în timp ce invoca tortúrile foametei şi ale mizeriei. Papp arăta ca şi cum ar fi fost încropit din nişte andrele lipite împreună, înfiorător de uscăţiv şi livid, în ciuda faptului că tatăl lui era măcelar, iar el şi familia lui primeau mai multă carne decât toate animalele carnivore de la Grădina Zoologică din Budapesta. Lacrimile mijiseră în ochii ţăranilor, iar până să vină la Hálás, Gyuri nu mai mâncase niciodată atât de mult la o singură masă. În seara aceea, avusese convingerea fermă că nu va mai simţi nevoia să mănânce, câte zile va mai avea, şi se furişase afară în beznă, continuând să dea din picioare în tentativa disperată de a accelera digestia şi de-a evita să borască, sperând să mistuie odată nicovala aceea grea din stomac.

Totuşi, în alte privinţe părintele Jenik era prototipul preotului bonom, întotdeauna suflecându-şi mâneca pentru a-şi lua pulsul spiritual, punctând meticulos toate regulile clubului: participarea la slujba divină, spovedaniile, respectarea sărbătorilor religioase. Ladányi, în schimb, nu pomenea niciodată de religie, dacă nu aduceai tu vorba sau dacă subiectul nu apărea de la sine pe parcursul conversaţiei. Nu

exista nici un fel de cicăleală, nici un îndemn de impresar care vrea să te aşeze neapărat cu fundul pe scaun, nici un fel de bifare a listei, în cazul lui Ladányi. Nu părea să-i pese dacă veneai sau nu la biserică, şi tocmai chestia asta era extrem de nefastă. Gyuri renunţase la biserică, aproape la fel cum încetase să creadă în Moş Crăciun; a venit un moment când a fost imposibil să mai ia în serios toată povestea. Şi, la fel, tocmai asta era atât de îngrijorător la Ladányi. Era un tip extrem de deştept, avea o privire de ansamblu asupra faptelor fiecăruia – nici măcar Pataki n-ar fi încercat să modifice realitatea de faţă cu Ladányi, fiindcă acesta putea să-ţi citească jurnalul intim înainte să fi scris ceva în el. Gyuri simţea fără să vrea, când se ocupa de ceva banal prin excelenţă, ca atunci când spăla cada sau cumpăra ceva de la băcănie, că toate astea se înscriau într-un plan magistral, că a spăla cada şi a cumpăra ceva de la băcănie erau acţiuni care făceau parte din maşinaţiunile lui Ladányi (doar că el nu era conştient de asta) şi că într-o bună zi se va trezi purtând veşmântul negru cu guler alb.

Poate din cauza ordinului lui, poate din cauza *ladányităţii* lui, Ladányi opera discret. Cu o vară în urmă, într-un exces de obedienţă, Gyuri îi propusese lui Katalin Takács să-i ia el rochia nouă de la croitoreasă. Colegele ei de vestiar răspândiseră zvonul că fata nu avea păr pubian. Aşadar, Gyuri s-a dus până la croitoreasă, contribuind la îmbrăcarea fetei pe care ar fi vrut s-o dezbrace pentru a verifica bârfa despre blăniţa ei.

Serviciul pe care se oferise să i-l facă era o dublă faptă bună, având în vedere că această croitoreasă locuia în Angyalföld, imediat din Váci út. Se spunea că atunci când eliberatorii americani aruncaseră un covor de bombe peste Angyalföld, la sfârşitul anului 1944, absolut din greşeală, din moment ce ei căutau fabricile de pe Insula Csepel, nu s-a supărat nimeni, fiindcă nimeni n-a văzut diferenţa. Lumea

susţinea, de asemenea, că atât Waffen SS, cât şi Armata Roşie se feriseră să intre în Angyalföld, fiindcă nu voiau să dea de bucluc.

Deşi Gyuri cunoştea bine Budapesta, nu se aventurase niciodată în Angyalföld şi a fost stupefiat când a descoperit că poveştile erau adevărate.

După ce a coborât din tramvai, a trecut pe lângă oameni care zăceau în şanţuri, ca nişte mormane de frunze uscate, toamna, în cartierele mai elegante: şnapsul îi rupsese de universul cunoscut. Continuând să meargă, a constatat cu câtă ură îl priveau găştile de autohtoni care roiau pe străzi; nu era prima oară când i se întâmpla să stârnească atâta aversiune şi agresivitate spontană, dar niciodată însoţite de o asemenea fervoare canibalică. Gyuri se gândise, înainte de-a pleca de-acasă în acea dimineaţă, să bage un cuţit în buzunar, ştiută fiind faima proastă a cartierului Angyalföld, dar când a cotit pe Jász utca, n-a avut cum să nu observe cum doi bărbaţi se luptau cu nişte săbii lungi şi grele, de genul celor preferate de piraţii de la Hollywood. Postaţi în semicerc, diverşi spectatori desculţi monitorizau duelul, nu prea impresionaţi însă de calitatea hăcuirii. Nu i-ar fi servit la nimic dac-ar fi avut un cuţit la el, decât că, pe lângă că ar fi fost înjunghiat, i-ar mai fi furat şi cuţitul, drept bonus, iar un cuţit bun, ca orice altceva, de altfel, era greu de găsit în acele vremuri.

Gyuri a avut tot timpul să rumege ideea că, dacă s-ar întâmpla s-o mierlească prematur şi anonim pe străzile din Angyalföld, ar fi doar din cauză că tânjise cu atâta nesaţ să facă slalom cu privirea pe pantele line ale corpului lui Katalin, ucis din curiozitate pentru o blăniţă năpârlită. De asemenea, a mai reflectat el, în timp ce urca pe scări la etajul cinci, întotdeauna i se întâmpla ca persoanele la care se ducea în vizită să locuiască la etajul cinci în clădiri fără lift. Croitoreasa, o cucoană sprinteioară, la vreo optzeci şi ceva

de ani, vizibil din categoria „muncește-douăsprezece-ore-pe-zi-până-cade-din-picioare" și care trăia confortabil, fără să aibă habar de ceea ce se petrecea în restul cartierului Angyalföld, l-a felicitat pe Gyuri pentru croiala pantalonilor. Pantalonii erau ultima pereche de Savile Row ai lui Elek, de fapt, singurii pantaloni de-adevăratelea care-i rămăseseră lui Elek, împrumutați lui Gyuri, întrucât Elek ajunsese la concluzia că n-avea de gând să se dea jos din pat în acea zi, sau că dacă s-ar ridica totuși, oricum nu s-ar duce decât până la fotoliu. Croitoreasa se afera pregătind rochia pentru drum, în timp ce Gyuri se amăra în gând că nu avea cum să moștenească el afacerea ei cu croitoria.

În timp ce se grăbea înapoi să prindă tramvaiul, l-a zărit întâmplător pe Ladányi stând de vorbă cu niște locuitori din Angyalföld care-l ascultau răbdători. Era limpede că pentru ei Ladányi era ca picat din lună. Ladányi a părut un pic agasat de faptul că fusese prins într-o acțiune de binefacere, dar l-a însoțit pe Gyuri până la tramvai și, fără tragere de inimă, a dezvăluit că obișnuia să bântuie dimineața prin Angyalföld, înainte de prima slujbă religioasă. Doar credința smintită, și-a zis Gyuri, îi dădea posibilitatea lui Ladányi de-a ieși de-acolo cu toate mecanismele fizice intacte. Răsuflând ușurat că scăpase din Angyalföld cu toate funcțiile neinhibate, Gyuri aștepta să schimbe tramvaiul în stația Nyugati, pentru a livra rochia, când a apărut un grup de cinci tineri de vârsta lui, iar unul dintre ei, fără nici un preambul, a tăiat rapid cu o foarfecă cravata pe care o purta Gyuri, ultima cravată de mătase a lui Elek, ultima cravată a lui Elek și singura cravată care se mai găsea pe atunci în casa familiei Fischer. Tăietorul i-a înmânat pe urmă lui Gyuri bucățile ciuntite, cu invocația: „Descuiat".

În acel moment, Gyuri și-a amintit că exista obiceiul la Budapesta, în special printre cei care umblau în găști de câte cinci inși, să stea la pândă pe bulevarde, înarmați

cu o foarfecă, pentru a amputa cravate şi a spune apoi „descuiat". Cravata nu fusese ea prea grozavă şi nici modelul nu era pe gustul lui Gyuri, mai ales că în ultima vreme trona pe ea o pată de supă dureros de vizibilă, dar dorinţa de a-i trage un pumn în gură mânuitorului foarfecii îl năucise efectiv, mai ales la gândul că individul se aştepta în mod clar ca Gyuri să râdă amuzat de ciopârţirea cravatei. Gyuri s-a gândit cât de mult i-ar plăcea să-i ardă un pumn în gură, după care s-a gândit cât de mult nu i-ar plăcea să primească un retur la puterea a cincea, pe puţin. S-a mulţumit cu ceea ce spera el să pară o privire plină de dispreţ. Cei cinci s-au suit în următorul tramvai, mormăind că unii oameni nu aveau deloc simţul umorului.

*

Când, la sugestia lui Faragó, au trecut la îngheţată cu ciocolată, Gyuri a înţeles că totul se terminase.

Ladányi şi Faragó îşi făcuseră încălzirea cu doi litri de ciorbă de fasole, înainte de-a trece la felul principal – pui fript – consumat în cantităţi cântărite cu meticulozitate.

— Noi, în Hálás, am fost renumiţi întotdeauna pentru puii noştri fripţi, bătea câmpii Faragó, iar acum sub socialism, puii fripţi sunt şi mai fripţi.

Şi a luat o farfurie cu scoabe pământii.

— Boiaua este facultativă, a anunţat el, înfundându-şi în gură două copane.

După trei kile de pui, Faragó a început să asude, deşi era greu de apreciat dacă asta se datora eforturilor gastronomice sau efectului papricii. Nici nu prea mai părea în apele lui, poate şi fiindcă îşi dădea seama că zvonurile despre neobişnuitele performanţe de îmbuibare ale iezuitului nu erau chiar neîntemeiate. Faragó năduşea din cauza efortului, în timp ce Ladányi, metodic şi calm, curăţa copane

de pui cu atâta dezinvoltură, încât nici nu se obosise deocamdată să-şi pună în funcţiune puterea voinţei.

— Mă duc un pic afară să scutur ciucurelul, l-a informat Gyuri pe Neumann.

Începea să fie tot mai neliniştit că pierdea legătura cu câteva avanposturi ale corpului său. Sorbind două dintre cele patru pahare de trascău care aşteptau să le dea atenţie, a ieşit din cârciumă în bezna de-afară şi a golit lichidul care-i ardea gura, cu un jet împroşcat, pentru a anihila măcar parţial dimensiunea ospitalităţii sătenilor din Hálás. Un ţăran standard, un individ în vârstă, cu inevitabilul clop negru pe care ţăranii îl au lipit de cap şi cu o mustaţă ca un ghidon, a venit să i se alăture în acţiunea de irigare a planetei.

— Bună seara, domnule, a zis ţăranul, ceea ce l-a făcut pe Gyuri să remarce în sinea lui că doar bărbaţii de la ţară puteau fi atât de politicoşi în timp ce îşi aeriseau puţa.

Au ajuns să discute despre Faragó, având în vedere că Gyuri nu se grăbea deloc să se ducă înapoi înăuntru, unde risca să fie victima altor gesturi de largheţe; era curios să afle amănunte din trecutul lui Faragó.

— Am auzit că a făcut lucruri înfiorătoare în timpul războiului.

— Mai bine nici să nu ştiţi, domnule. Sunt lucruri care nu trebuie să se mai repete niciodată, pe care nu merită decât să le uiţi. Diavolul însuşi e mentorul lui.

Gyuri a mai rămas un timp afară, dar de teamă să nu se trezească după el cu vreo echipă de căutare, a intrat din nou în sală, unde Ladányi şi Faragó treceau de indicatorul de zece kilograme, Faragó într-o stare de disconfort, Ladányi afişând încă o expresie de aviditate şi interes.

— Văd că nu ţi-a plăcut gâsca afumată, aşa-i? a întrebat o femeie pe un ton acuzator şi jignit, deşi Gyuri estima că mâncase deja vreo şase porţii respectabile.

Neumann, aflat lângă el, nu spunea mare lucru, dar nici nu vădea vreun semn de suferinţă (totuşi, avea de hrănit vreo sută de kile şi el). Probabil că satul adunase toată mâncarea de pe o rază de cincisprezece kilometri. Lui Gyuri nu-i rămânea decât să regrete că stomacul lui nu era la înălţime, că plecase de la serviciu, atârnase afară tăbliţa cu „pauza de masă" şi nu mai lucra.

După ce că şi-aşa avea o groază de defecte dezgustătoare, Faragó era şi foarte răcit; de aceea, în momentul în care l-a văzut cum îi dă o batistă udă secretarului-adjunct al organizaţiei de partid ca s-o pună la uscat pe sobă, Gyuri a simţit un nou val de simpatie la adresa sătenilor. Oamenii ăştia duceau o existenţă onestă, legată de glie, ceea ce, dacă gustai aşa ceva, putea fi destul de plăcut. Cum să te mai miri atunci că erau plini de ură faţă de Faragó? Consternaţi de ghinionul lor, trăiau de parcă hoarde de lăcuste sau vreun balaur ar fi tăbărât asupra lor. „De ce tocmai noi?" se întrebase ţăranul vârstnic. „N-avea decât să se ducă să facă pe pramatia împuţită oriunde în lumea asta, nu să stea mereu lipit aici, în Hálás! De ce?"

Băgatul la maţ nu mai prezenta de mult nici o plăcere. Nu mai era o chestiune de apetit, ci o chestiune de voinţă, şi tocmai din acest motiv Gyuri era sigur că Ladányi va câştiga şi că, ştiindu-l pe Ladányi, îl va sili până la urmă pe Faragó să devină acolitul lui. Îl va pune să se convertească. Era ciudat cum unii oameni, deşi se schimbau complet, rămâneau la fel. La şcoală, bunăoară, Fodor, acelaşi Fodor pentru care a se băga în bucluc nu fusese doar produsul colateral al activităţii lui, ci chiar unica lui activitate, care fusese o pacoste aproape la fel de mare cum fusese Keresztes, suferise, fără nici o avertizare, un atac grav din partea Spiritului Sfânt. Iniţial, s-a bănuit că ar putea fi o poză teatrală elaborată şi deloc nostimă, numai că Fodor continuase cu atâta consecvenţă să împartă fluturaşi care aminteau

oamenilor că Isus voia să vorbești pentru El, încât toți și-au dat seama că se făcuse evanghelist de-adevăratelea: propovăduirea credinței era noul lui instrument de iritare. Fodor l-a prins la un moment dat pe Gyuri pe un coridor. „Isus Cristos a venit ca să fie mântuitorul tău, a murit pentru păcatele tale. Trebuie să-L slăvești și să te supui învățăturilor Lui", l-a îndemnat Fodor, iar apoi a continuat, mai calm, savurând efectiv fiecare cuvânt: „Te-am avertizat acum. Ai primit vestea, nu mai ai nici o scuză. Dacă nesocotești mesajul, o s-o sfârșești arzând. În iad. Pe veci."

Fodor plecase țanțoș, cu un aer satisfăcut. Asta era pentru el partea atrăgătoare a misiunii, să-i bombardeze pe oameni cu o variantă ciuntită a scripturilor și să aștepte cu nerăbdare ca necredincioșii să fie mistuiți de flăcări la nesfârșit. Gyuri îl mai văzuse pe Fodor și în Kőrút, pe o cutie de săpun, ținând o predică trecătorilor care nu-i dădeau nici o atenție, cu un licăr de încântare în ochi la gândul pârjolului în masă care avea să vină. Fodor nu concepea ca semenii lui să poată obține vreo indulgență, atunci când vor ajunge să dea socoteală la sumbra Judecată de Apoi, pretextând că nimeni nu le explicase contractul cu Nazarineanul. Și-atunci Fodor cadența pompos: „Minte! Minte! I-am spus eu, i-am spus eu. N-are decât să arrrrddăăă!"

Ce se întâmplase cu Fodor până la urmă, sau dacă nu cumva se săturase de evanghelismul lui sadic, Gyuri nu mai știa. Îl văzuse ultima oară când fuseseră cu școala la cinema, unde îi încuiaseră înăuntru. Știai întotdeauna că urma să vezi un film sovietic când te încuiau înăuntru. Școala rezervase în sala de cinematograf un balcon enorm, care cobora într-o serie de platforme. Fodor sărise peste ceea ce crezuse că era marginea uneia dintre aceste loje în trepte, dar care în realitate era capătul unde se termina balconul. Exact înainte de-a dispărea din raza vizuală, pe chipul lui, în

fracțiunea unei nanosecunde poate, apăruse ceva de genul: dar de ce nu e nici un balcon aici?

Împreună cu alți doi băieți, Gyuri, altruist din fire, se oferise să-l ducă la spital pe Fodor, cu picioarele lui rupte cu tot, evitând astfel faptele de vitejie ale lui Serghei, care-i respingea de unul singur pe cotropitorii nemți, între două ședințe de reparat tractorul cu care intenționa să obțină o recoltă record. Fie fiindcă se temea de ridicol, fie fiindcă urmărea să pescuiască noi suflete, cert e că Fodor nu s-a mai întors niciodată.

— Nu prea vorbești, văd eu, i-a zis Faragó lui Ladányi, bătând un apropo la faptul că Ladányi nu juca cinstit, rezervându-și energia pentru ingurgitarea mâncării.

Chiar dacă Faragó ar fi avut mai multe resurse să lupte, virarea spre înghețata de ciocolată a fost începutul sfârșitului. Rămas oricum în urma lui Ladányi cu echivalentul în greutate al un pui mare, Faragó alesese desertul preferat al lui Ladányi; porecla lui Ladányi în detașament, „Răcitorul", venea de la pasiunea lui legendară pentru înghețata de ciocolată, în perioada dinainte de a intra în slujba lui Isus. Gyuri se întreba dacă Ladányi pomenise oare cuiva de la cartierul general al iezuiților că făcea un drum la țară ca să învingă la înfulecat un secretar de partid. Oricât de lăudabil ar fi fost scopul, într-o atmosferă de austeritate, unde remarcile usturătoare de genul „N-ai mâncat deja de două ori în săptămâna asta, părinte?" abundau, genul acesta de lăcomie deplasată, chiar dacă se încadra în misiunea unui ostaș al lui Cristos, risca probabil să abată asupra lui o săpuneală zdravănă cu bătut mătănii.

— Ce-ai vrea să spun, mă rog? s-a interesat Ladányi politicos, oprind o lingură plină cu înghețată să ajungă la destinație.

Toți sătenii și-au sucit gâturile în față acum, fiind vizibil că Faragó se zbătea neputincios, holbându-se cu ciudă la castronul lui de înghețată.

— Cum spune zicala, a îngăimat Faragó, căznindu-se să respire, nu-i loc pentru doi cimpoieri în același han. Noi, clasa muncitoare... noi, brațul proletariatului internațional... noi o să apărăm cuceririle poporului...

Apoi Faragó s-a gripat, a căzut de pe scaun și, ca și cum i-ar fi rămas propaganda în gât, și-a revărsat stomacul pe podea. În afară de o ultimă împărtășanie, nu prea mai rămânea mare lucru de făcut, a considerat Gyuri.

Ladányi n-a părut îngrijorat.

— Cred că părintele Orsó ți-a pregătit câteva documente de semnat, a zis el.

Preotul satului s-a ghemuit pe vine și i-a oferit un toc lui Faragó, care era lățit pe podea, ca și cum s-ar fi gândit să facă o flotare. Posac, a mâzgălit un semn pe hârtie și, țeapăn, a fost trambalat afară de către restul celulei de partid, bălăngănindu-și mădularele.

În timpul conversației lor de după micțiune, țăranul vârstnic îi mai spusese lui Gyuri:

— Ia-l, bunăoară, pe cel mai mare ticălos cu putință și-o să vezi că întotdeauna o să apară cineva, de obicei, dar nu de regulă, foarte tâmpit, care o să spună, nu, nu, omul ăsta a fost doar prost înțeles. Citat greșit. Chiar și în cazul criminalilor, când se scrie despre ei în ziare, au o soție sau o mamă care spun că omul nu e deloc rău, că e un băiat drăguț, dacă ajungi să-l cunoști. Cere-i însă oricui de aici să spună ceva în favoarea lui Faragó; roagă-i pe oamenii care-l cunosc de-o viață să spună măcar un lucru în avantajul lui, doar o singură amabilitate, un mulțumesc, atâta tot, o favoare – degeaba, o să constați că locuitorii acestui sat tac mâlc, ca pepenii printre ierburi. Propria-i mamă, dacă Faragó ar aștepta să fie executat, n-ar spune decât lucruri de genul „Strângeți mai bine latul ăla" sau „Avem voie să-l mituim pe gâde?"

Ştergându-se la gură cu un şervet brodat, Ladányi s-a ridicat iute în picioare, ca şi cum ar fi luat o gustare rapidă între două întâlniri importante.

— Ei bine, acum trebuie să plecăm. Doamne-ajută.

A urmat încă un ceas de pupat mâna şi de încărcat daruri în căruţă, dar Ladányi a insistat cu fermitate ca delegaţia să se pună în mişcare, întrucât aveau ocazia să prindă un tren cu care să poată ajunge la Budapesta a doua zi dimineaţa.

La lumina lunii, Ladányi părea teribil de slab. Gyuri, căruia i se cam făcuse greaţă în căruţă din cauza hurducăturilor, era uimit că lui Ladányi nu-i venea deloc să dea afară pe gură. Vor trece luni, era convins Gyuri, până va mai avea chef să mănânce din nou. Neumann a destrămat tăcerea peregrinaţională.

— Convenţia asta chiar are vreo valoare? Iartă-mă că-ţi spun, dar Faragó mi se pare în stare să i-o tragă şi bunică-sii pentru un pahar de băutură sau, eventual, pe gratis.

— Uite ce-i, a replicat Ladányi. Ce-am făcut noi în seara asta a fost să interpretăm o parabolă. Am fost rugat să vin. Nu puteam refuza. Mă îndoiesc că lucrurile o să se schimbe după asta, şi nu numai fiindcă tovarăşul Faragó e lipsit de probitate, ci fiindcă situaţia este aşa cum este în ţara asta. A fost seara unei victorii în miniatură, în ceea ce o să fie ani lungi de înfrângere. Sper să însemne totuşi ceva pentru oamenii din Hálás.

— Şi cât crezi c-o să dureze chestia asta? a întrebat Gyuri, deloc convins că îşi dorea cu adevărat să audă răspunsul.

— Nu prea mult, a decretat Ladányi. Eu aş zice cam patruzeci de ani sau aşa ceva. Trebuie să aşteptăm ca barbarii să-mbătrânească, să devină barbari cu faţă umană.

Iată un răspuns pe care Gyuri nu-şi dorea să-l audă, mai ales venind de la Ladányi.

— E timpul s-o ştergem din ţară.

— Nicidecum. În primul rând, așa cum sunt sigur că știi, nu mai e atât de ușor să ieși, iar în al doilea rând, și aș vrea să subliniez că nu este vorba despre o idee omologată de Biserică, materia nu contează. Nu importă condițiile fizice, ci opinia ta despre ele. Ia-l de pildă pe țăranul dintr-un cătun din inima Chinei, care este cel mai fericit om din lume, pentru că are doi porci, pe când ceilalți din sat n-au nici unul. Viața nu-i ca baschetul, nu e o chestiune de puncte, ci contează ce este aici, a precizat Ladányi, atingându-se pe frunte cu degetul arătător. Nu poți pierde decât dacă te dai bătut – iar dacă te dai bătut, meriți să pierzi. În baschet, poți să fii învins. Altfel, nu poți să fii învins decât dacă *accepți* să fii învins. Ești norocos, ești foarte norocos. Trăim în împrejurări care ne pun la încercare; dacă nu ești cretin, bine-ar fi să vrei să fii maleabil.

Mulțumim pentru totalitarism, Stalin. Gyuri se îndoia că i-ar plăcea într-o celulă de închisoare la fel de mult ca lui Ladányi.

— Un bilet până la Paris ar fi mai nostim, i-a trântit-o el. N-aș putea rezerva câteva rugăciuni pentru asta?

— Aș fi încântat să-ți pot transmite solicitarea mai departe, dar nu trebuie să fii prea precis, fiindcă s-ar putea să capeți ce-ai cerut. Omul trebuie să se roage pentru tot ce poate fi mai bun. Poate c-o să fii mai fericit aici decât la Paris.

— Sunt pregătit să-mi asum riscul. Orice, numai să scap de strungarii care doboară recorduri.

— Da, cultul ăsta al muncitorului e un pic cam agasant. Ce ironic că ideea a izvorât, în principal, de la un intelectual gras și exploatator, care n-a avut o slujbă în viața lui, ci doar a trăit pe spinarea cunoștințelor și s-a dedat practicilor burgheze, lăsând-o gravidă, bunăoară, pe camerista lui. Și foarte plictisitor. Lumea ignoră adeseori lucrarea unui biet dulgher care a ales compania pescarilor.

Au tăcut câteva momente, în timp ce căruţa îi zdruncina mai departe.

— Cea mai mare ironie apropo de influenţa lui Marx este că scrierile lui sunt ilizibile, a reflectat Ladányi. Poate că atracţia în ceea ce-l priveşte rezidă în caracterul ininteligibil al cărţilor lui, ca un fel de misticism prin statistici şi salarii de textilişti. Ce-o să mai râdă lumea despre toate astea într-o bună zi. Dar, din păcate, sunt oameni care cred în asta, nu cei care au intrat acum în partid, ci cei care au aderat înainte de război, când mişcarea era în ilegalitate. Ăştia cred în teoriile lui Marx şi, la fel ca în cazul Bisericii, istoria demonstrează din plin că ideile ţicnite nu mor deloc repede.

— Cred că mi-ar plăcea să urmăresc îndeaproape procesul ăsta dintr-un restaurant de la New York. S-ar putea chiar să mi se pară amuzant de la distanţă.

— Şi mie la fel, i-a ţinut isonul Neumann.

— La voi, dorinţa de a călători este ceva specific vârstei. N-aţi ieşit niciodată din Ungaria, nu-i aşa? Atenţie mare, oamenii pot să se ataşeze enorm de închisorile în care ajung, să ştiţi.

Au ajuns la gară, la ţanc ca să prindă trenul înapoi spre Budapesta. Neumann, care avea nepreţuitul har de-a putea dormi în trenuri, s-a culcat într-un alt compartiment pe nişte locuri neocupate, în timp ce Ladányi şi-a scos o carte – *Analectele* lui Confucius.

— E bună? s-a interesat Gyuri.

— Viaţa e prea scurtă pentru cărţi bune, a zis Ladányi. Omul n-ar trebui să citească decât cărţi mari.

— Cum îţi dai seama că o carte e mare?

— Faptul că a rămas în circulaţie vreo două mii de ani e, de obicei, un semn bun. Cartea asta nu-i rea. Unora dintre noi, care suntem mai tineri, ni s-a spus să învăţăm limba chineză. Superiorii noştri consideră că e o piaţă în

dezvoltare. În fiecare an, ca iezuit, primești o scrisoare conținând niște ordine. Am impresia că pe noi s-ar putea să ne scoată din țară. Cred că e greșit, dar aici intervine oricum jurământul de obediență.

Gyuri nu mai fusese la biserică de la paisprezece ani, când maică-sa îl târâse la slujba de Paște. Firește, încercase să intre în contact cu Dumnezeu de câteva ori ulterior, când crezuse că avea să moară, dar întotdeauna la fața locului, departe de incinta bisericii. Iată cu adevărat ce binecuvântare putea fi educația religioasă: îți dădea un număr la care să suni în caz de urgență, ceea ce era cumva o consolare, chiar dacă nu răspundea nimeni. Gyuri se întâlnise cu diversele argumente privind existența lui Dumnezeu, venite din partea adepților lui, dovada prin proiect („asta numesc eu un univers bine făcut"), măiestria creatoare oglindită în univers (părea o muncă teribilă pentru o simplă glumă) sau felul cum abordase Pascal problema, câte o sută de franci pe Dumnezeu, în ambele variante. Dar, una peste alta, cel mai bun argument în favoarea lui Isus peste care se întâmplase să dea era că Ladányi credea în el.

Când au ajuns la Budapesta, Ladányi le-a mulțumit lui Gyuri și lui Neumann pentru sprijin. Era ultima oară când Gyuri avea să-l mai vadă. Gyuri n-avea nici cea mai mică idee despre asta, dar peste ani, reexaminând scena, a ajuns la bănuiala că Ladányi știa.

— Să nu uiți ce ți-am spus despre cărțile bune. Și citește Biblia din când în când. A avut câteva recenzii bune, să știi.

Tonul pe care Ladányi l-a avut în această dăscălire de adio nu a fost de comis-voiajor sau de prieten care îți recomandă o lectură bună, ci mai degrabă i-a vorbit ca un vizitator care-i dă unui prizonier o pâine, cu o pilă ascunsă înăuntru.

septembrie 1949

Exact când tramvaiul ajunsese pe ultimul tronson de pe Podul Margit, Gyuri a zărit-o cu coada ochiului pe fată așezată pe marginea parapetului, dar apoi fata n-a mai fost acolo. Degeaba, el și ceilalți din tramvai care asistaseră la episodul sinucigaș n-ar mai fi putut face nimic. Până să oprească tramvaiul în stație, de unde ei ar fi urmat să se ducă înapoi pe jos până la pod, soarta tinerei ar fi fost oricum lămurită, într-un fel sau altul. Părea cumva o dovadă de cruzime să spui „În fine, s-a mai dus cineva" și să ridici din umeri, dar în afară de-a fi format, eventual, un grup de spectatori, tot n-ar fi ajutat la nimic dacă s-ar fi întors. Oamenii de jos, de pe malul fluviului, se comportau oricum ca niște buni samariteni. În afară de asta, Gyuri era în întârziere.

Ar fi fost tipic, desigur, pentru bafta pe care o avea, în general, să-i mai cadă în brațe și o sinucidere, mai ales când întârziase la serviciu. Pe de altă parte, ar fi fost măcar o scuză onorabilă pentru lipsa de punctualitate. Îi rămăsese în minte o imagine clară a fetei – ciudat cât de repede își putea lăsa amprenta un portret amănunțit. Fata părea de la țară, în căutarea unei zone citadine populate, pentru a-și face ieșirea fără de ieșire, și nu era nicidecum atât de atrăgătoare încât să-ți vină să sari în apă după ea, dar pe

de altă parte, dacă ar fi fost într-atât de atrăgătoare ca hoarde de bărbați să vrea să sară după ea, în mod cert nici n-ar fi ajuns să se arunce de pe pod.

De asemenea, se cuvenea să respecți sinuciderea, care era o distracție națională, viciul ungurului. Gyuri nu era la curent cu evoluția suicidului sub socialism, era foarte posibil să fi fost abolit, dar popularitatea obiceiului de a-ți-o-face-cu-mâna-ta nu putea să fie abandonată întru totul la ușa lui Rákosi & Co. Veacuri la rând, unguri de calitate și în cantitate, care nu izbutiseră să facă parte din armatele maghiare rase de pe fața pământului, își zburaseră creierii sau își descarceraseră sufletele în alte moduri. Da, câteva minute de tihnă, o muzică melancolică, și imediat după aceea ungurul va încerca să se scoată din priză. Și nu doar nobilimea – cameristele unguroaice, la Viena, fuseseră renumite pentru pasiunea de a-și înălbi măruntaiele.

Tramvaiul l-a lăsat pe Gyuri în fața monstruoaselor Uzine Electrice Ganz, dar era singurul dintre călătorii coborâți din tramvai care a intrat pe poarta de la Ganz; toți ceilalți muncitori sosiseră mult mai devreme, înainte ca schimbul să înceapă lucrul.

Desigur, și-a zis Gyuri, s-ar putea ca tendința sinucigașă a ungurului să izvorască dintr-o altă mare înclinație a lui: pasiunea de-a se lamenta. Cui să te lamentezi mai bine, dacă nu arhitectului-șef? Du-te la vârf, du-te să-ți cunoști ziditorul și umple-i urechile de neajunsurile universului. Exista, probabil, o imensă coadă mizerabilă, formată din unguri în fața biroului lui Dumnezeu, pregătiți să protesteze.

Intrând în curtea principală, Gyuri a trecut prin dreptul unui panou care era împodobit cu ornamente roșii amatoristice și pe care era menționat deasupra „Brigăzile socialiste". Dedesubt, erau scrise cu litere mai mici diverse nume, cum ar fi „Guernica", „Dimitrov" și „Béla Kun", prezidând deasupra unor excepționale cifre de producție și a unor

fotografii alb-negru granulare, înfăţişând strungari cu mutre importante şi tâmpe de încântare, lucrând la strung. Aceste fotografii nu se schimbau. Lângă imaginile expuse se găsea un chenar caligrafiat elegant, „Societatea de Prietenie Sovieto-Maghiară", etalând deasupra o serie de fotografii alb-negru ratate, cu strungari sovietici urmărind, cu un aer bonom şi încurajator, ca nişte fraţi mai mari, cum nişte strungari unguri lucrau la strung, şi alte fotografii cu strungari unguri urmărind, cu ochi mari de admiraţie, ca nişte fraţi mai mici, cum strungarii sovietici lucrau la strung. Nici la aceste poze nu exista vreo variaţie de la un anotimp la altul.

Nu departe de aceste panouri, dar diametral opus lor, în cealaltă parte a curţii, se afla o caricatură enormă a preşedintelui SUA, Harry Truman, făcută din carton. La picioarele acestei caricaturi exista o plăcuţă pe care scria „PRIETENII LUI TRUMAN", cu o caligrafie poticnită, iar cu litere mai puţin pregnante: „Mi-am propus să distrug cuceririle poporului Ungariei democratice, vă rog să mă ajutaţi şi să nu faceţi nazuri. Vă mulţumesc." Pe plăcuţa care arăta ca anunţurile cu posturi vacante, atârnate pe timpuri la intrarea în fabrică, fuseseră inserate diferite nume. Nici aici nu exista prea multă variaţie sezonieră. În capul listei figura Pataki Tibor, urmat de Fischer Györgyi (Gyuri nu şi-a putut închipui niciodată cum reuşise Pataki să ajungă din nou primul pe tabel), plus unul sau două nume care se schimbau mai des, Németh Sándor sau Kövrig László. Figuri necunoscute, dar simpatice lui Gyuri.

Această ţintuire la stâlpul infamiei se datora în principal faptului că el şi Pataki nu aveau nici un chef să vină la serviciu mai devreme decât era necesar pentru a nu fi daţi afară. Gyuri nu se sinchisea prea mult de prietenia cu preşedintele Truman (deşi se întreba dacă, în cazul în care ar ajunge vreodată în Statele Unite, relaţia aceasta amicală

nu i-ar prinde bine acolo), în mare parte din cauză că asocierea publică a numelui tău cu președintele Statelor Unite nu implica prea multe penalități suplimentare (și oricum, Gombás putea să le rezolve). În mod evident, secția de propagandă considera că juxtapunerea de nume era suficient de rușinoasă în sine, încât să elimine necesitatea unor mustrări în plus.

Fiind din clasa-ex, fiind dușman de clasă, lui Gyuri nu avea cum să-i meargă mai rău decât atât; începea de la coada cozii la orice bunătăți (cu condiția să existe și ele). Pe lângă incontestabila problemă de a purta amprenta clasei-ex direct pe recomandările morale cu care trebuia să se prezinte de fiecare dată când voia o slujbă, un loc la universitate sau aproape orice altceva, ceea ce-l enerva și i se părea îngrozitor de nedrept în a fi etichetat drept fiu de burghezi era tocmai faptul că, în mod esențial și profund, Elek nu avea nimic burghez în el. În afară de faptul că meseria de parior la curse nu se număra printre cele mai respectabile profesii în cercurile selecte, mai intervenea întreaga greutate a comportamentului lui de vechi morfinoman: molestarea ferestrelor și a cameristelor, obiceiul de a umbla cu bâta la el și de a trage cu pușca. Întotdeauna le ordonase angajaților lui să-l strige Elek (ceea ce în ochii camarazilor lui capitaliști echivalase perfect cu statutul de membru al Partidului Comunist) și uneori le dădea liber după-amiaza, dacă vremea fusese excepțional de frumoasă sau dacă avea el chef să se trateze de torticolis cu niște morfină (deși se văzuse clar, de ani de zile, că drogul nu avea nici un efect asupra durerii lui de gât – la fel cum hipnotizatorul dăduse greș, dar Elek nu-l lăsase să încerce decât o dată. Hipnotizatorul agitase pendulul și intonase „Acum, dormi, dormi, adânc-adânc" timp de zece minute, după care Elek spusese: „Ba nu, nu dorm. Ai de gând să mă taxezi pentru asta?"). Și pe urmă, când a pierdut toți banii, în loc să încerce să

acopere gaura financiară, ieşind din casă pentru a trudi conştiincios în respectabilul stil burghez, Elek a stat pur şi simplu degeaba în fotoliu, purtându-şi puloverul rărit, cu gâtul sucit din cauza unui cârcel, luptându-se cu dilema teoretică privind modalitatea de procurare a unei ţigări. Spiritul burghez şi Elek nu se împăcau. De acord: a avut ceva bani la un moment dat, dar asta fusese cu multă vreme în urmă, înainte ca Gyuri să fie suficient de mare încât să-i poată folosi.

— Ceea ce-ţi dau eu este nepreţuit, îi spusese Elek, maiestuos, din jilţul lui, în acea dimineaţă. Îţi ofer independenţa. Indiferent ce-o să realizezi, o să poţi spune „Am făcut asta prin puterile mele". Nu eşti tras în jos de balastul unui tată excesiv de pretenţios. Nu ai o imagine zdrobitoare a succesului patern, care să te intimideze. Câţi oameni pot spune asta? Eşti o ghindă talentată, care poate creşte fără frică la umbra unui falnic stejar.

Un lucru ciudat la Elek era că, deşi devenea din ce în ce mai inactiv, dormea din ce în ce mai puţin, ceea ce garanta disponibilitatea de a-i oferi lui Gyuri beneficiul gândurilor lui, în timp ce Gyuri se pregătea să plece la serviciu.

— Vezi tu, István, bunăoară, o să resimtă întotdeauna dezavantajul faptului că are bani să-şi ia orice.

István, în realitate, suporta destul de bine această povară. Se întorsese la sfârşitul anului 1945, cu vreo zece amici care debarcaseră dintr-un lagăr de prizonieri de război din Danemarca, unde se păziseră singuri, fumaseră două mii de ţigări şi învăţaseră să vorbească fluent cincisprezece limbi. Înainte ca treaba să se împută, István reuşise să-şi găsească o slujbă la Ministerul Agriculturii, unde ajunsese să înveţe tot ce era de ştiut despre zahăr. Deoarece nu făcea caz de tinereţea lui şi fiindcă era nevoie să păstreze nişte oameni la minister care să ştie ceva despre agricultură, István fusese tolerat cu mărinimie.

István râsese de toate astea, așa cum râdea de orice. Întotdeauna jovial, se întorsese după anii petrecuți pe frontul rusesc cu o singură reminiscență importantă: inabilitatea de a se ambala pentru niște lucruri care nu aveau o vechime de trei ani pe frontul rusesc. Puteai să-i spui lui István orice, că ai fost la un restaurant și te-ai molipsit de hepatită, că urmau să te ia la armată, că tocmai ți-a dat papucii fata care în acel moment ți-era mai dragă decât viața și că îți venea să te culci pe jos și să mori, degeaba – István doar chicotea un pic sau, dacă păreai efectiv nenorocit, râdea în gura mare.

István reapăruse la Budapesta, a doua zi după ce-l călcaseră hoții. Nu mai rămăsese mare lucru de furat, după ce Armata Roșie făcuse manevre înainte și înapoi prin apartament de câteva ori, iar mobila fusese dată la schimb pe mâncare. István intrase în casă, ca și cum tocmai s-ar fi întors de la prăvălia din colț, și-l găsise pe Gyuri stupefiat de caracterul inepuizabil al năpastei lor. A plecat imediat în oraș, iar a doua zi dimineață toate articolele furate erau îngrămădite în fața ușii de la intrare, cu o notă conținând scuze pentru faptul că fărașul adus acum nu era cel original, dar cu speranța că obiectul cu care fusese înlocuit va fi la înălțimea așteptărilor, și transmițându-i-se totodată multă sănătate familiei. După cum s-a dovedit, singurul supraviețuitor din unitatea de artilerie a lui István era unul dintre tâlharii de frunte din Budapesta, căruia îi crăpase obrazul de rușine când auzise că familia comandantului fusese supusă unei asemenea mârșăvii. István punea o singură întrebare când începeai să-i relatezi o tribulație a ta: „Și tu cum ai reacționat atunci?"

Ce-l interesa pe István era cum ai reacționat, nu văicăreala ta. István s-a întors când a fost pace, s-a însurat, și-a luat un serviciu, și-a procurat un apartament. Cel mai agasant lucru la el era năravul de a face viața să pară ușoară. Vădea atâta perseverență și simț practic, încât era greu să

crezi că avea vreo legătură de rudenie cu Elek. De la cine învăţase să fie aşa? De ce nu era şi el la fel? se întreba Gyuri. István era capabil să rezolve orice, să întoarcă tot răul spre bine, acesta fiind şi motivul pentru care Gyuri nu putea înţelege ce-l determinase să se întoarcă în Ungaria şi ce-l făcuse să rămână aici. István părea în stare de orice, în afară poate de a-i face rost lui Elek de o slujbă ca lumea.

— Ai renunţat aşadar, pur şi simplu? îl descususe Gyuri pe Elek.

— Dacă am renunţat? Păi la ce să fi renunţat? La tenis? La fumat? La cursele de cai? La lecţiile de sanscrită? Sunt un băşinos bătrân, asta e, a remarcat Elek, verificând lungimea fiecărui fir de păr din mustaţă într-o oglindă de buzunar. Nu poţi pretinde prea mult. Tu, fiul sănătos şi viguros, care are toată viaţa în faţă, ar trebui să te gândeşti să-ţi întreţii tatăl suferind.

— Dar pe tine nu te deranjează?

— Dacă mă deranjează? Da. Nu. Poate c-o să te mire să auzi că, în adolescenţă, ambiţia mea cea mai mare nu era să sfârşesc într-un fotoliu, purtând un pulover gri cu găuri în el. Mărturisesc că visam mai degrabă la un lux excesiv. Dar îmi place enorm să-i dezamăgesc pe oamenii care s-ar fi aşteptat să fiu atât de amărât, încât să-mi vină să mă sinucid.

Elek ar fi trebuit să aibă în vedere un post de secretar de partid, a reflectat Gyuri, cu talentul acesta de a pălăvrăgi şi cu înclinaţia lui de a nu face nimic. După război, ăia ar fi luat pe oricine. Nu şi acum. Acum îi spânzurau pe comuniştii pe care-i aveau deja.

Sulyok, maistrul, tocmai le trăgea o citire colegilor de serviciu ai lui Gyuri, când acesta a ajuns în cele din urmă la muncă în ziua aceea. Descoperirea l-a umplut pe Gyuri de încântare că sosise mai târziu. Principalul motiv pentru care avea o asemenea doză de nonşalanţă faţă de această

nepunctualitate provenea din faptul că el şi Pataki fuseseră angajaţi la fabrică de către însuşi Gombás, directorul-adjunct, iar oamenii ştiau asta. Ca medaliat olimpic şi fost campion la haltere, Gombás fusese recompensat pentru eforturile lui cu o sinecură zdravănă la Uzinele Ganz, unde dorea cu ardoare să pună pe picioare o echipă de baschet pe care s-o propulseze în prima divizie. Aşadar, Pataki şi Gyuri, care avea rolul să-i paseze mingea, au fost invitaţi să intre în echipă şi să petreacă un pic de timp la fabrică. Gyuri se înţelegea bine cu Gombás şi-i plăcea de el, nu numai fiindcă-i oferise o slujbă şi-l scutise de armată, ci şi fiindcă Gombás era un tip afabil, iar Gyuri îi admira destul de mult perversitatea galantă. Gyuri admira mai ales faptul că, în timp ce alţi bărbaţi ar fi fost în stare să-şi taie venele de ruşine pentru meteahna lor, Gombás recunoştea cu o sinceritate fermecătoare şi fără remuşcări că pe el îl atrăgeau fetele abia pubere. Biroul lui era spaţios, izolat şi dotat cu duş. Acolo, diverse fetişcane culese personal de Gombás din delegaţiile în provincie şi aduse la Budapesta pentru „pregătire intensivă" erau meditate chiar de el. Gyuri se aştepta mereu ca vreun părinte turbat de furie sau vreun poliţist să-i dea buzna în birou, dar deocamdată se părea că aranjamentul nu supărase pe nimeni şi exista oricând posibilitatea, aşa cum subliniase Pataki, ca în eventualitatea în care felaţia ar deveni vreodată probă olimpică, Ungaria să dea lovitura.

Din când în când, se întâmpla ca Sulyok să se simtă obligat să le citească muncitorilor din ziarul partidului, care, bineînţeles, avea acelaşi conţinut ca şi celelalte ziare, doar că existau câteva variaţii de punctuaţie fascinante. Ţinând seama cât de plictisitor arăta în pagină *Szabad Nép*, adică *Poporul liber*, şi având în vedere că oamenii nu s-ar fi gândit să citească aşa ceva decât în cele mai disperate şi anoste împrejurări, era greu de înţeles de ce se considera că a-l

pune pe Sulyok să se poticnească printr-un fragment din ziar, sporind senzaţia de lehamite, ar face textul cumva mai memorabil.

Pasajul din acea dimineaţă era din *Activistul de partid*, o gazetă bimensuală, care era şi mai strâns controlată de plictis decât *Poporul liber*. Era ca şi cum, la comandă, s-ar fi selectat dinadins cele mai anoste bucăţi din *Poporul liber*, din care s-ar fi extras apoi, la nivel microscopic, tot ceea ce putea fi cât de cât interesant, pentru ca apoi restul astfel obţinut să fie publicat sub denumirea de *Activistul de partid*.

Sulyok tocmai termina un articol de Révai despre execuţia lui Rajk şi a bandei lui. Rajk fusese condamnat pe motiv că lucrase nu numai pentru serviciul secret britanic şi pentru cel american (pe lângă o distinsă carieră de informator al poliţiei, pe vremea când Partidul Comunist fusese interzis), ci şi pentru orele suplimentare prestate pentru mareşalul Tito şi deviaţioniştii lui iugoslavi împuţiţi. De ce n-o fi lucrat atunci şi pentru Walt Disney? îi venea lui Gyuri să întrebe. Probabil fiindcă funcţia de ministru de Interne îi ocupase prea mult din timp, şi-a răspuns singur. Fusese destul de amuzant să-l vadă pe Rajk spânzurat; în Ministerul de Interne circula o zeflemea apetisantă – tocmai omul care cu atâta dragoste făurise statul comunist şi care hrănise la sân poliţia secretă era primul care să zvârle din picioare în aer, deasupra solului, când li s-a epuizat rezerva de necomunişti!

Gyuri nu avea idee care putea fi adevărul privind aceste spânzurări, dar nu se îndoia că tot ceea ce apărea în ziare reprezenta un maldăr de baliverne sfruntate; din moment ce erau scornite de oamenii care erau specialişti în baliverne sfruntate: Partidul Muncitoresc Maghiar.

„Dar odată cu înlăturarea uneltitorilor, măreaţa noastră victorie ne va întări forţa braţului şi voinţa pentru a putea duce la bun sfârşit sarcinile care ne aşteaptă în viitor", concluzia articolul lui Révai. Singurul banc pe care şi-l amintea

Gyuri apropo de Rajk era că acesta fusese numit în guvern fiindcă le trebuia cineva disponibil în eventualitatea în care era nevoie să se semneze documente și sâmbăta. Rákosi, Geró, Farkas și Révai, cvartetul importat de la Moscova pentru a conduce Ungaria, erau toți evrei, sau cel puțin se considera că erau evrei, întrucât, din câte auzise Gyuri, nimeni nu-i prinsese vreodată la sinagogă. Cvartetul de la Moscova asigura poporului ales genul de publicitate pe care n-o mai avuseseră de când votaseră să -l bată în cuie pe Cristos pe niște bucăți de lemn.

Când își începuse lecturile publice, Sulyok încercase uneori să inițieze discuții despre articolele palpitante pe care le citea cu glas tare, știut fiind că discuțiile, în măsura în care coincideau cu linia partidului, păreau mai democratice. „Tovarăși, ce naiba, nimic nu poate fi mai democratic decât o discuție bună", insistase Sulyok. Problema cu care se confrunta era că majoritatea celor care-l ascultau erau plătiți la normă și, deși erau ceva detestabil, banii tot bani rămâneau, în special pentru cei cu familie. Poate că și alții împărtășeau dubiile de natură editorială ale lui Gyuri, dar consecința era că nimeni nu voia să intre într-o dispută cu Sulyok.

Astăzi, Sulyok n-a încercat să provoace comentarii, ci a luat în mână broșura roșie și subțire intitulată *Ei au fost eroi*, în mod evident o culegere de biografii ale oamenilor ale căror nume apăreau cu rapiditate prin Budapesta și prin alte părți ca denumiri de străzi: martirii comuniști. Imperceptibil, invizibil, un suflu de groază a traversat publicul lui Sulyok: speraseră cu toții că scăpaseră de calvar. În mod limpede, Sulyok ținea morțiș să facă o demonstrație care să ajungă la urechile cuiva. Asta însemna ore suplimentare de învățământ ideologic. Dar pentru urechile cui? Toți muncitorii adunați în jur erau mult sub Sulyok pe scara promovării, ceea ce însemna că Sulyok nu voia să se dea bine

pe lângă cineva de-acolo, ci că poate dedusese că printre cei prezenţi se afla cineva care informa pe altcineva de mai sus. Bonusul cu martirii părea însă exagerat. Totuşi, pentru Gyuri nu conta prea mult dacă stătea acolo în picioare să-l asculte pe Sulyok, nefăcând nimic, în loc să stea în picioare la postul lui de lucru, nefăcând nici acolo nimic.

— „Astfel, Ferenc Rózsa, unul dintre conducătorii eminenţi ai Partidului Comunist, a pierit în cele din urmă eroic în camera de tortură", şi-a terminat Sulyok lectura, cu o notă de finalitate de genul celei rezervate sfârşitului poveştilor spuse copiilor, seara, la culcare.

— Scuze, a intervenit Pataki, întrerupând tăcerea reverenţioasă. Asta a fost săptămâna trecută, nu-i aşa?

— Nu, a zis Sulyok şocat. A fost în 1942.

— Aha, am înţeles. Vasăzică, *fasciştii* l-au omorât. Ştiţi ceva, n-aţi vrea să mai citiţi o dată pasajul ăla despre cum a murit torturat? Merită să-l mai auzim o dată.

Gyuri şi-ar fi dorit ca Pataki să nu fie atât de Pataki tot timpul. Spusese toate astea cu o mutră aparent serioasă, ca unul care era curios să afle mai multe despre calamităţile abătute asupra mişcării muncitoreşti, dar Gyuri nu putea crede că norocul lui avea să dureze la nesfârşit. În prima zi când venise la lucru, Pataki se servise cu o bucată lungă de sârmă din cupru. „Statul mi-e dator", decretase el. Oricare altul ar mai fi aşteptat măcar câteva zile ca să se familiarizeze la faţa locului, înainte de-a lăsa să i se lipească ceva de degete. Şi nici nu se putea spune că Pataki trăia într-o sărăcie lucie – întotdeauna îl aştepta o masă caldă acasă.

— Nu, din păcate, tovarăşi, nu avem timp, s-a scuzat Sulyok. Imperialiştii nu dorm; ţineţi minte că trebuie să întărim disciplina muncii.

— N-ai vrea mai bine să-ţi întărim noi o sulă de cal drept în cur? a comentat Tamás, nu prea încet, în timp ce se îndrepta împreună cu Gyuri spre motoarele electrice.

Suficient de tare ca să se facă auzit, dar suficient de discret pentru ca Sulyok să poată ignora remarca. Tamás putea scăpa basma curată – cine voia să moară? Tamás era incredibil de bun la omorât oameni; avea două Cruci de Fier și un Ordin al lui Lenin cu care să dovedească asta.

Tamás fusese o mare senzație în timpul războiului, în mai multe armate, începând cu ungurii. Nu l-a deranjat să fie abandonat în spatele liniilor inamice, nemâncând altceva decât vreun șobolan, când și când, căruia trebuia să-i rupă gâtul cu dinții, stând în bălțoace care visau să devină patinoar (degetul mic de la mâna stângă îi căzuse din cauza degerăturilor) și omorând ruși până la loc comanda. Era un fan al cuțitului. „Știi", i-a mărturisit el lui Gyuri, „oamenilor nu le place să fie înjunghiați." La un moment dat, după o misiune, când timp de două luni se tot foise de colo-colo în spatele liniilor rusești, fără să mai primească provizii, fusese prins (fără muniții) și i se oferise o slujbă pe loc. „Că omor ruși sau că omor nemți, crezi că stau să-mi mai muncesc creierii?"

Tamás, presupunea Gyuri, se apropia de patruzeci de ani, dar încă avea genul de musculatură tare și bine definită pentru care pictorii realismului socialist ar fi fost în stare să se ia la bătaie ca să ajungă s-o imortalizeze. Răspundea de izolarea părților motoarelor electrice care trebuiau izolate. Gyuri nu prea înțelegea de fapt procesul, dar din moment ce nu făcea nimic, nici nu conta. Tamás sălta piesele grele cu lanțul și apoi le cufunda într-o cuvă plină cu chimicale care izolau cuprul. Deși ucenicea pe-acolo de câteva luni, Gyuri habar n-avea ce fel de chimicale se aflau în cuvă sau cum funcționa procesul tehnologic. Asta era din cauză că Tamás făcea tot, în timp ce Gyuri îl urmărea cu atenție. Se presupunea că era o muncă periculoasă și, potrivit standardelor de la Ganz, bine plătită; adică îți rămânea niscai mărunțiș în buzunar după ce mâncai.

Chestia pentru care era plătit Gyuri se rezuma, în fond, la a asculta aventurile lui Tamás, recente şi vechi, pe care acesta le povestea fără pauză, în timp ce manevra piesele electrice în sus şi în jos. Tamás avea o sumedenie de aventuri, în primul rând fiindcă se părea că nu dormea prea mult. Nu deţinea un domiciliu fix, iar ideea de-a închiria o cameră i se părea o risipă de bani. Dormea cele trei sau patru ore de care avea nevoie în vreo secţie doar foarte zgomotoasă a fabricii (spre deosebire de o secţie insuportabil de zgomotoasă), ghemuit covrig pe podea, de unde, când se trezea din somn, sărea proaspăt şi vivace. În majoritatea serilor, totuşi, nu trebuia să doarmă la fabrică, mulţumită vreunei combinaţii amoroase sau graţie zaiafeturilor transnocturne.

Tamás îşi formase o viziune absolut unică despre Budapesta, având drept repere femeile cu care se culcase şi diversele *kocsma* în care băuse; această topografie îi plăcea să i-o împărtăşească şi lui Gyuri în timpul orelor de muncă. Un monolog tipic al lui Tamás suna cam aşa: „Da, mă, m-am dus acolo la «Orbul chior de beat», au o bere cehească trăsnet, pe bune. Oricum, nu mai fusesem acolo de când o cordeam pe camerista soţiei ambasadorului Franţei, şi e exact în cealaltă parte faţă de locul unde i-o trăgeam soţiei violonistului ţigan, care obişnuia să cânte *Scrumiera dă pe-afară*, ăsta fiind violonistul pe care a trebuit să-l înjunghii, nu ăla care a încercat să mă plătească fiindcă voia să i-o ţin pe nevastă-sa; asta era aia pe care am întâlnit-o în spate la «Poţi să faci vin şi din struguri». Grozavă bomba aia, să ştii, am petrecut o seară minunată acolo cu o bulgăroaică. Eu nu vorbesc bulgăreşte, ea nu vorbea ungureşte. Dar, de fapt, la ce bun să vorbeşti atâta, nu crezi? Locuia aproape deasupra cârciumii «De ce mă apasă podeaua pe nas?». N-am ieşit de-acolo câteva zile. Cum ziceam, aşadar, eram la «Orbul chior de beat», unde îmi dăduseră nişte

palincă de sub tejghea, dintr-aia de ziceau nemţii c-o voiau pentru programul lor spaţial, când ochii mi-au căzut pe o piticanie de om care era acolo cu o tipă bine. Şedeau lângă un grup de docheri. În fine, individul se apleacă spre docherii care bagă în mă-sa tot ce mişcă şi zice foarte profesoral: «Vreţi vă rog să nu mai înjuraţi în faţa nevestei mele?» A avut un tupeu admirabil, nimic de zis, dar ca să ajungi să te superi fiindcă la «Orbul chior de beat» lumea înjură e cam la fel ca atunci când te-ai duce la băcănie şi ai rămâne şocat să vezi că au de vânzare condimente. M-am prins imediat că băiatul o să încaseze mai multe şuturi decât o minge de fotbal la Ferencváros, într-o sâmbătă după-amiază, aşa că i-am zis crâşmarului să ascundă pentru mine o sticlă de palincă de-aia de te faci troacă, fiindcă precis totul acolo o să ajungă ţăndări în câteva clipe, după care mă ridic exact la ţanc ca să-l întreb de sănătate cu cizma pe unul dintre docheri, care o ciupea curtenitor de ţâţe pe soţia tipului."

Acest episod reprezentativ pentru serile lui Tamás se soldase cu cinci docheri în stare de inconştienţă şi alţi doi care îşi căutau de zor loburile urechilor. „Bineînţeles că nu aveau cum să le mai găsească, din moment ce le înghiţisem eu. Conţin proteine – am învăţat asta la cotul Donului. A apărut şi poliţia. Mi-am zis că se gândeau să mă înşface fiindcă tipul ăla, pe care-l ajutam să iasă afară, a început dintr-odată să dea din gură: «El e, am văzut eu cum a fost. El e derbedeul de la care a pornit totul.» Oricum, poliţaii ştiau că ar trece drept nişte cretini în faţa instanţei dacă s-ar apuca să susţină că eu atacasem singur zece docheri. Sigur, m-au dus la secţie pentru interogatoriu, dar nu mi-au pus decât o singură întrebare: «Unde-i palinca-troacă?»"

Poate spre binele lui Gyuri, Tamás era întotdeauna plictisitor de exact în privinţa locului unde puteau fi găsite femeile cu care se combina.

Astfel, Gyuri ştia ca pe propria adresă că Tamás se despărţise de soţie, iar aceasta locuia la jumătatea lui Kossuth út, în Kóbánya, între „Pilangiul scund" şi „Pilangiul înalt". De asemenea, Tamás ţinea morţiş să sublinieze că fiul lui, care avea zece ani, primea „cei mai mulţi bani de buzunar" din toată Budapesta. Tamás muncea cât trei oameni şi era remunerat corespunzător. În timp ce calcula cu cât era plătit (ceea ce făcea din oră în oră), includea mereu informaţii despre statutul superlativ al banilor de buzunar de care dispunea feciorul lui. Strădaniile herculeene ale lui Tamás erau încă un motiv pentru care Gyuri nu trebuia să facă mare lucru (deşi Pataki, care era angajat în secţia unde se producea sârma de cupru, nu avea absolut nimic de făcut decât să remarce: „Ia uite cum se întinde sârma asta").

Dar, din când în când, Tamás mai crea câte o sarcină pentru Gyuri.

— Du-te şi adu o pânză nouă pentru bomfaierul ăsta, l-a rugat Tamás, ceea ce lui Gyuri i-a convenit de minune, fiindcă avea cu ce să-şi umple timpul până la prânz.

A plecat agale spre magazii, sperând să lungească drumul cât mai mult. Când a ajuns acolo, a rămas surprins să vadă un anunţ cu „Nu deranjaţi", care arăta de parcă ar fi fost împrumutat în urmă cu treizeci de ani de la un hotel de lux. Înăuntru, magazionerul-şef, care era secretarul de partid al organizaţiei din acea secţie a Uzinelor Ganz, juca de zor cărţi cu trei tovarăşi de-ai lui. Gyuri nici nu apucase bine să păşească peste prag când, fără să se uite la el sau să mişte măcar din buze, magazionerul-şef a zis ferm, dar fără năduf: „tebagînmăta". Rostise asta atât de marginal şi atât de mecanic, încât Gyuri nu putea crede că remarca avea vreo legătură cu intrarea lui. Aşa că a spus:

— Scuzaţi-mă dacă vă deranjez, dar...

Magazionerul-şef s-a rotit spre el.

— Dumnezeii şi paştele mă-tii! a exclamat el, comiţând ceea ce părea o culpă deplorabilă pentru un ateu şi un materialist istoric înveterat. Cum te cheamă?

— Fischer.

— În regulă, morţii mă-tii de căcat avortat, eşti concediat! a zis magazionerul-şef, dându-i papucii şi zborşindu-se la el ca turbatul, după care s-a întors spre camarazii cu care bătea birlicul. Cum e posibil aşa ceva, mă?! Să nu poţi avea parte de o clipă de linişte măcar în fabrica asta?!

În timp ce se întorcea la motoarele lui electrice, Gyuri încerca să găsească un răspuns la întrebarea dacă protectorul lui, Gombás, se bucura de o poziţie mai puternică decât Lakatos, secretarul de partid pe secţie; şi dacă, în eventualitatea în care ar fi concediat, i-ar păsa în fond atât de mult? A încercat să se amăgească, dar pe urmă şi-a dat seama că i-ar păsa foarte mult. O fi rău la Ganz, dar nu era chiar atât de rău ca în armată.

Tamás a fost surprins să-l vadă pe Gyuri venind înapoi cu mâinile goale.

— A zis că e prea ocupat şi că mă dă afară, i-a raportat Gyuri.

— Lakatos are un umor de o cruzime fantastică, a zis Tamás, luând-o din loc cu bomfaierul bont.

Continuând să mediteze la necazul care-l pândea, Gyuri s-a decis să-l înştiinţeze pe Gombás imediat despre ameninţarea care plana asupra locului lui de muncă, aşa că s-a dus sus, la biroul lui Gombás.

Secretara lui nu era acolo. Nici Gombás nu era acolo. După ce a ciocănit la uşă, politicos şi clar, de mai multe ori, ca să elimine riscul de a strica din greşeală plăcerea unei „lecţii de pregătire", Gyuri a constatat că biroul lui Gombás era gol. S-a holbat la telefonul lui negru. Ideea de-a ridica receptorul şi de-a forma un număr în străinătate, undeva, oriunde în Vest, i s-a furişat în minte. A cochetat

cu ideea de-a face asta, de a da un telefon, doar ca să-i audă spunând „alo" sau „bună dimineaţa", doar ca să audă sunetul străinătăţii, păcănitul aerului liber, inefabilul limbaj al exteriorului. A simţit furnicături de încântare pe şira spinării, gândindu-se la această posibilitate.

I-a făcut plăcere să cocheteze cu ideea câteva minute, ştiind dintr-o sumedenie de motive, în primul rând şi mai presus de toate, din cauză că-i lipsea cutezanţa necesară, că nu va încerca să sune, deşi savura din plin ocazia. Se imagina cum, ridicând receptorul şi imitând vocea lui Gombás, ar cere să i se facă legătura la New York, Paris, Londra, Berlin, ba chiar la Cleveland, Ohio. De foarte mult timp nu mai avusese parte de cinci minute atât de frumoase!

Pe urmă, a reînceput să se frământe că ar putea fi mătrăşit din fabrică. Unde era Gombás? Se lansase oare într-un turneu pentru recrutarea de noi talente? Dacă-l luau la armată până să apară Gombás din nou la birou? Pornind înapoi spre hala de producţie, Gyuri s-a ciocnit de Pataki care venea ţopăind pe un coridor, bătând o minge de baschet pe podea şi pe pereţi, cu ochelarii de soare pe nas. Probabil că i se terminaseră bateriile. Gyuri i-a relatat problemele lui, în timp ce Pataki izbea mingea cu furie în jurul unui portret al lui Rákosi.

— Întotdeauna mi-am imaginat cum ţi-ar sta ca militar, a zis Pataki, cu acea lipsă totală de compasiune de care doar un bun prieten putea fi capabil. Nu, nu râde. N-am văzut niciodată pe cineva care să te întreacă la arta de-a săpa tranşee. În semn de recunoaştere a talentului tău de-a săpa tranşee, ai merita să ajungi general. Şi am auzit că stagiul militar o să se extindă la trei ani, ceea ce înseamnă c-o să ai timp suficient.

Pataki s-a mutat pe urmă în birouri, ca să le impresioneze pe tinerele impresionabile cu driblingurile lui măiestre.

Deşi era extrem de antrenat în privinţa pericolelor care-l pândeau, Gyuri n-a putut să-şi înăbuşe un val de anxietate apropo de Pataki, care nu avea de gând să-şi domolească aroganţa. De fiecare dată, el fusese cel care-i vârâse în buclucuri flagrante şi condamnabile de la sine, cum se întâmplase în tabăra de cercetaşi, unde băuseră tot vinul de împărtăşanie, *tot* vinul de împărtăşanie, la sugestia lui Pataki. Nu existase nici o şansă să scape nepedepsiţi. Părintele Jenik se înfuriase pe bună dreptate, dar întrucât nu mai rămăseseră decât trei zile de tabără, avuseseră doar trei zile de mânie şi penitenţă. Noroc că tabăra nu se prelungise mai mult...

Cărând două pânze de bomfaier, Tamás a reapărut.

— Ţi-am zis eu că te-a luat peste picior. E băiat de treabă, Lakatos ăsta al nostru. N-a vrut să mă lase să plec fără să-mi dea cartuşul ăsta de ţigări. N-am vrut să le iau, dar a insistat.

Tamás i-a dat două pachete lui Gyuri.

Pe urmă a fost prânzul. Vremea îşi umfla muşchii sub razele soarelui, aşa că majoritatea angajaţilor au ieşit în curte, ca să ingurgiteze mâncarea pe care izbutiseră să pună laba. Zsigmond şi Pártos, cei doi preoţi, şedeau unul lângă celălalt, ocupându-se de pâinea şi de brânza lor, conversând în latină, şlefuindu-şi unica armă catolică rămasă. Nimeni nu le mai dădea nici o atenţie. Muncitorii se învăţaseră oricum cu colegii lor de muncă ciudaţi cu care se pricopsiseră în uzină. Preoţi, contabili, diplomaţi, cartografi, nobilime, toţi neîndemânatici până la unul. Se făcea multă propagandă în acea vreme pentru „împărtăşirea experienţei în muncă". Afişele imense, filmele, îndemnurile sub formă tipărită sau transmise personal erau de neeludat. Una dintre variantele acestui apel, pe care Gyuri o văzuse la un jurnal de actualităţi, arăta un muncitor bătrân şi pitoresc, cu şapca pe cap, simbol al apartenenţei la proletariat, care,

după ce ignoră cârpăcelile unui tinerel rumen în obraji la strungul de lângă el, citeşte editorialul din *Poporul liber* despre necesitatea obligatorie de-a împărtăşi experienţa în muncă. Bătrânul muncitor este copleşit imediat de ruşine pentru propria indolenţă. Într-o clipită, se năpusteşte să-l iniţieze pe băiat în deliciile prelucrării avansate la strung.

Iată, în esenţă, ce voia să spună partidul: faceţi bine şi învăţaţi meserie unii de la alţii, fiindcă noi n-o să irosim timp şi bani să vă calificăm. Deşi orice muncitor din fabrică ar fi preferat să cadă mort decât să ducă la îndeplinire cerinţa partidului, dacă nu din alt motiv, măcar fiindcă nu voiau să risipească din preţiosul timp în care îşi câştigau existenţa, toţi oferiseră, până la urmă, îndrumări utile, ajutor şi încurajări nou-veniţilor care fuseseră paraşutaţi în mijlocul fabricii, fără să ştie cum să-şi facă munca şi, adeseori, fără nici să ştie nici măcar care era munca pe care trebuiau s-o facă. Tacit, erau consideraţi nişte exilaţi în propria patrie.

Gyuri a fost salutat cu căldură de către Csokonai, care şedea mâzgălind cu furie nişte hârtii răsfirate în poală. Csokonai fusese conferenţiar la universitate şi expert în dreptul internaţional, un om cumsecade, chiar dacă obositor când nu-l serveai în doze mici; un om care vedea în Gyuri un aliat. Observând că mentorul lui avea o pungă doldora de mere proaspete, Gyuri s-a aşezat lângă el, uluit de ceea ce ar fi fost în stare să facă pentru un fruct delicios. Csokonai era într-o permanentă stare de furie, cu doar mici ajustări ale volumului. Îi explicase lui Gyuri de câteva ori, înhăţându-l ferm de încheietura mâinii (cu o forţă prodigioasă pentru un avocat slăbănog): „Au adus în locul meu un idiot. Un *idiot*. Un *idiot*. Un om care nu ştie nimic, nimic. Te rog să mă crezi." Şi Csokonai repeta asta, ca să fie absolut clar că nu folosea cuvântul „idiot" ca pe o figură de stil, ci ca pe un termen întru totul tehnic. Invariabil, Gyuri îi dădea dreptate, fiindcă voia să scape de strânsoarea lui

Csokonai și fiindcă i se părea plauzibil ca vreun cadru de partid, care apucase să răsfoiască ediția de buzunar a lui Lenin despre dreptul internațional, să-i fi căpătat postul. La peste șaizeci de ani, Csokonai era prea bătrân ca să-l mai obțină; nu era în stare nici măcar să răsucească poansoanele. Își petrecea cea mai mare parte a pauzei de prânz compilând noi încălcări ale principiilor dreptului național și internațional. „Acum chiar i-am prins", mârâia el. „O să dea socoteală, o să dea socoteală. Tâmpenia asta nu poate dura la nesfârșit și o să dea socoteală."

Ceea ce făcea Csokonai era extrem de periculos, iar Gyuri nu avea deloc intenția de-a sta în preajma lui mai mult decât era necesar ca să capete un măr sau două. Săptămâna trecută, bunăoară, un muncitor care ori băuse prea multă palincă, ori îl ajunseseră toate necazurile, izbucnise în gura mare: „Se spune că, sub Horthy, Ungaria era o țară cu două milioane de cerșetori. Păi, măcar în timpul lui Horthy doar cerșetorii erau cerșetori, nu tot poporul ăsta spumegând de furie. Nu-mi pot hrăni familia din ce iau aici." O mașină neagră îl așteptase afară, în fața porților. „Vrem să-ți punem câteva întrebări. Durează doar cinci minute." Nimeni nu-l mai văzuse de atunci, la fel cum tot așa nimeni nu-i mai văzuse vreodată pe oamenii pe care rușii îi poftiseră, în urmă cu cinci ani, la *malenki robot*, adică să muncească un pic.

Fiind un mare adept al curtoaziei de altădată, Csokonai i-a dat trei mere, pe care Gyuri nu s-a încumetat să le refuze decât o dată. Reflectând că demnitatea era fragilă ca o coajă de ou atunci când îți ghiorțăiau mațele, Gyuri s-a întors la locul de muncă, unde l-a găsit pe Sulyok stând de vorbă cu Tamás.

— Uite ce-i, Tamás, avem nevoie de un mic serviciu, întâmpinăm niște greutăți tovărășești.

Lui Sulyok i-a luat ceva timp să dea pe gură ce avea de spus, dar problema era următoarea: mașinile-unelte de care

Ganz avea nevoie nu se fabricau decât într-un singur loc, iar dintr-un motiv oarecare – dușmănie, mituire superioară, incompetență, rudenie –, mașinile-unelte erau livrate altor fabrici, nu unde era nevoie de ele, la Ganz, unde, în ciuda rețetei stahanoviste, Planul Trienal nu putea fi îndeplinit.

— Tamás, n-ai putea să te duci până acolo și să le explici într-o manieră socialistă, frățească și constructivă cât de necesar este să fim aprovizionați urgent, pentru a putea accelera îndeplinirea Planului Trienal?

— Adică vrei să le deturnez unul dintre transporturi, corect? a întrebat Tamás.

Luat pe nepregătite de acest limbaj netovărășesc, Sulyok a tresărit, dar a renunțat să bată câmpii.

— Da, a spus el, dându-i cheile de la un camion. Ia-i cu tine pe Gyuri și pe ceilalți băieți, dacă e nevoie.

Totul e să ai îndemânarea potrivită pentru sarcina cerută, și-a zis Gyuri. N-ai decât să înveți pe de rost ce a zis Lenin despre dreptul internațional, fiindcă tot n-o să afli nimic despre cum se organizează ambuscadele și tâlhăriile la drumul mare.

Tamás l-a ales pe Pálinkas, un alt pugilist renumit, și pe Bód, un mardeiaș ucenic. Pe când ieșeau pe porțile din față, Gyuri l-a văzut pe Pataki înhățat de doi oameni de la pază, care-i descolăceau o bucată lungă de sârmă de cupru de sub cămașă. Zâmbind, Gyuri a fluturat din mână spre el, abia așteptând să afle cum va face Pataki să scape și de data asta.

Tamás i-a lăsat pe fiecare, rând pe rând, acolo unde au vrut să meargă, după care a apăsat pedala de accelerație până la fund, pornind spre Zugló, unde era amplasată fabrica de mașini-unelte.

— Nu-ți face griji, mă descurc singur, i-a zis el lui Gyuri, cu un rânjet de nerăbdare pe față, strecurându-și cuțitul între dinți.

Acasă, Gyuri l-a găsit pe Elek tot parcat în fotoliu, dar făcând conversaţie cu Szócs, fostul lui portar, care venea lunar să-i prezinte omagii. Szócs era singurul dintre foştii angajaţi ai lui Elek care făcea efortul de a-l vizita şi era bine primit din cauza asta, dar mai ales fiindcă întotdeauna aducea un pachet cu alimente de la verii lui ţărani. Mama lui Gyuri se plânsese mereu că Elek îşi copleşea angajaţii cu concedii şi prime, deşi, din câte ţinea minte Gyuri, Szócs, care făcuse de serviciu la uşa biroului lui Elek, nu şterpelise niciodată nimic din bunătăţile dinăuntru.

Ineluctabil, Szócs era împotmolit în voioşie, dar se urnea spre jubilaţie când se întâmpla să vadă un Fischer mai tânăr.

— Ce mai faci, Gyuri? Nu te-ai aşezat încă la casa ta? Te gândeşti şi tu să te însori?

Gyuri ştia că era la vârsta când toată lumea se interesa imediat cam ce făcea cu puţulica lui, aşa că se aştepta la genul ăsta de întrebări din partea celor mai în vârstă decât el; îi ardea de însurătoare cum îi ardea să fie castrat, dar nega râzând orice idilă majoră. Un om care venise tocmai din celălalt capăt al Budapestei să le aducă de mâncare avea tot dreptul să pună întrebări. Gyuri a observat un pachet desfăcut, cu jumări de gâscă, şi a început să facă planuri digestive.

Privind în lungul degetului cu care arăta spre Gyuri, ca şi cum ar fi fost ţeava unei puşti, Szócs a remarcat:

— O să ştii când o să găseşti femeia potrivită, ascultă-mă pe mine.

Gyuri a încuviinţat mişcând din cap, cum faci în faţa cuiva care se pricepe să prepare jumări de gâscă.

— Eu am ştiut din clipa în care am văzut-o pe nevastă-mea, a zis el, chicotind.

Chestia asta l-a surprins pe Gyuri, fiindcă el o văzuse pe doamna Szócs doar o dată, iar prima, ultima şi persistenta

lui impresie a fost că era urâtă cu spume; îşi imaginase întotdeauna că Szócs se însurase cu ea din milă sau că mariajul lor nu era decât încă un simptom al ghinioanelor cronice de care suferea Szócs, necum o mostră de afinităţi elective. Viaţa lui Szócs era o calamitate neîntreruptă: orfan, naufragiase când era mus, îşi pierduse vederea la un ochi din cauza unei infecţii, îşi pierduse degetele de la picioare din cauza degerăturilor într-un lagăr de prizonieri de război în Rusia, îşi pierduse ambii copii în marea epidemie de dizenterie din 1919. Nu-ţi rămânea decât să râzi când auzeai tot pomelnicul. Mai existau, precis, şi alte dezastre în trecutul lui, dar în mod ciudat pentru un ungur care ar fi putut exploata un material de viaţă atât de promiţător, Szócs era foarte zgârcit cu transmiterea detaliilor din propria existenţă.

— Secretarul de partid îl prinde pe Kovács, a zis Szócs, schimbând direcţia. „Tovarăşe Kovács, de ce n-ai fost la ultima şedinţă de partid?" „Ultima şedinţă de partid?" ripostează Kovács. „Dacă aş fi ştiut că era ultima şedinţă, mi-aş fi adus toată familia." În mod ciudat, Szócs devenise o celebritate, acum când sărăcia şi mizeria fuseseră distribuite pe scară largă; era un magnat al jovialităţii. În ţara orbilor, îşi zicea Gyuri, rege era cel care ştia să folosească bastonul alb.

Singurul lucru enervant la Szócs era că fluieratul lui în totalitarism îţi cam anula dreptul la autocompătimire. Întotdeauna, după ce pleca Szócs, trebuia să treacă ceva timp până ca Gyuri să regăsească plăcerea resentimentelor. Prezenţa lui Szócs îl făcea să piardă sentimentul acut de nedreptate şi amărăciune acumulată pe care-l cultivase cu atâta grijă. Elek, bunăoară, putea foarte bine să stea confortabil pe bancheta din spate a marii limuzine negre a adversităţii, pe când Szócs părea să se înfrupte din greutăţi ca la un ospăţ delicios.

Spre ruşinea lui, Gyuri s-a bucurat când Szócs a plecat, fiindcă n-a mai trebuit să se prefacă în continuare că nu-i venea să se repeadă la jumările de gâscă. Elek se încumetase să iasă din casă pentru a cumpăra o pâine proaspătă, iar lucrul acesta, în combinaţie cu jumările de gâscă, conferea un sentiment profund de bunăstare, strălucirea persistentă a belşugului, care avea să dureze măcar o seară sau până când Gyuri avea să se ducă din nou la antrenament.

Cele două pachete de ţigări (franţuzeşti) făcuseră parte dintr-un plan măreţ, pe care Gyuri îl clocea pentru a purcede la un troc profitabil – dar Elek arăta atât de deformat, atât de nefiresc fără o ţigară, încât Gyuri i le-a dat şi a văzut cum faţa lui Elek se transformă într-un amalgam de bucurie şi chibzuinţă, cu scopul de a porţiona optim ţigările, spre a-i ajunge cât mai mult.

Te căzneai să fii tare, să fii dur, periculos şi independent (Gyuri cântărea în minte efectele mormanului de jumări de gâscă), dar autodisciplinarea este un lucru teribil de delicat, o plantă care se ofileşte la orice variaţie de temperatură, oricât de nesemnificativă. Ca o circumstanţă atenuantă, bucăţelele erau extraordinar de suculente, indubitabil produse în pripă în acea dimineaţă, împachetate înainte să se lumineze de ziuă, păstrând o consistenţă crocantă şi o savoare pe care papilele gustative trebuiau să le capteze în cel mult douăsprezece ore, dacă nu voiai să se piardă în limbul aromelor fabuloase.

Îndestularea cu ţigări şi jumări de gâscă a generat între ei doi îngăduinţă şi o disponibilitate pentru conversaţie. În ultima vreme, Pataki fusese principalul beneficiar al vorbelor lui Elek, un dialog cu spatele gârbovit şi cu ţigara în mână, luminând bicisnica materialitate a lui Elek. În mod ostentativ, Gyuri ba ieşea în oraş, ba făcea gălăgie prin gospodărie, în timp ce Pataki şi Elek erau ocupaţi astfel,

dar degeaba, subterfugiile lui nu aveau nici un efect de ameliorare.

S-a decis să-l preseze pe Elek despre străinătate.

— Cum era la Viena?

Elek petrecuse doi ani staționat în afara Vienei, ca ofițer austro-ungar și domn înainte de Primul Război Mondial, care vaporizase Imperiul Ștrudelului.

— Nu-mi mai aduc aminte mare lucru acum, a zis Elek. A trecut mult timp de-atunci. Mi-amintesc de partidele de sex, dar în rest mai nimic. Asta e partea ciudată la Viena: există atâta cultură, atâtea biblioteci, recitaluri de pian, atâta știință de carte, toată muzica de Mozart era aici, toate bomboanele fine de ciocolată și produsele de patiserie, și când colo, pe femei nu le interesa decât un singur lucru. Dacă n-aș fi avut douăzeci de ani, m-ar fi băgat în mormânt, precis. Am cunoscut o cucoană, nevasta unui geolog distins, care era încă suficient de viguros încât să-și îndeplinească îndatoririle conjugale. M-am băgat și eu într-o zi. De la zece dimineața la trei după-amiaza: cinci ceasuri. Am crezut că tipa o să spună stop sau o să ceară o pauză, dar nu. N-am abandonat misiunea doar fiindcă urma ca soțul să vină acasă, tare ca piatra. Când am ieșit pe stradă, a trebuit să chem un taxi, pentru că trupul meu intrase în grevă. Pe urmă am aflat că și un alt tip de la regiment își lăsa cartea de vizită pe-acolo – soțul l-a provocat la duel, iar eu a trebuit să-i fiu martor. Te-ai fi așteptat ca o doamnă să mai citească și ea o carte sau să se mai ducă la vreun muzeu, din când în când. Aiurea.

— Nu cred c-o să ajung prea curând la Viena, a remarcat Gyuri.

— A, eu sunt sigur c-o să ajungi. Chestia asta nu poate să mai dureze mult. Trebuie să înțelegi că tu și István sunteți ultimele mele speranțe.

— Cum adică?

— Singurul succes pe care-l pot întrevedea acum este să stau într-un restaurant, delectându-mi amicii cu poveşti despre succesele fiilor mei. Contez pe voi, sperând să aruncaţi asupra mea ceva din gloria voastră, plus un venit modest. Doar nu vreţi ca bătrânul vostru tată să fie imobilizat într-un restaurant, fără să aibă cu ce să se fălească?

— Vasăzică, ai de gând să te apuci să stai degeaba cu normă întreagă?

— Da, mă ocup intens de asta. Dar nu uita că nu ai nici o scuză: eşti la vârsta perfectă pentru dezastru. Ai atins piscul fizic. Flexibil. Durabil. Un bun rezervor de optimism. Nouăsprezece ani e vârsta ideală pentru nenorocire. Nu poţi să te aperi. Şi lucrurile se schimbă. Nimic nu dăinuie o veşnicie. Ungaria a avut câteva momente bizare în istoria ei. Mongoli, turci – au venit şi au plecat. Prietenul nostru Horthy, un regent fără rege, un amiral fără ocean. Dar *Rákosi*. Ceea ce pot spune cu încredere e că un rege evreu nu are nici o şansă în Ungaria. Sunt dispus să pariez că n-o să rezişti mult la Ganz şi că, până la urmă, o să râzi pe cinste de toate astea.

— Pe cât eşti dispus să pariezi? a întrebat Gyuri, simţind că putea face rost de bani uşor.

— Putem negocia o cifră.

În acel moment, Elek a fost scuturat de o tuse în cascadă, de-ai fi zis că i se rupeau plămânii.

— Necazul e, a continuat el vlăguit, că în ritmul ăsta nu mai apuc să-mi încasez câştigul. Dar tu tot n-ai nici o scuză să nu atingi o prosperitate uluitoare. Gândeşte-te numai la toată educaţia pe care ţi-a asigurat-o maică-ta din belşug.

Gyuri s-a decis să încerce să se ocupe un pic de gospodărie. Nimic substanţial, dar, dând cu banul în favoarea treburilor casnice, Gyuri a intrat în sala de aşteptare a vaselor

de spălat și a expus câteva farfurii sub jetul de apă. Ținând seama cât de puțin aveau de mâncare, exista o cantitate alarmantă de veselă murdară.

— Luni de zile, i-am tot spus să se ducă la doctor. Luni de zile. Știi ce zicea? „Nu pot să mă duc. Nu am furou." Oricum, nu cred c-ar fi contat prea mult, a dezvăluit Elek.

Dintr-odată, lui Gyuri i-a părut rău că începuse conversația.

august 1950

Au rămas pe timpul verii lângă Tatabánya.

Țăranii de pe câmp, după câte avuseseră de pătimit sau poate din cauza unei senzualități înnăscute, nu s-au mirat prea mult când au văzut șase flăcăi goi pușcă și bronzați călcând printre șirurile de floarea-soarelui. „Baschetbaliști", au mormăit ei.

Pataki pășea alert în frunte, cu ochelari de soare la ochi, cu bascheți în picioare și o hartă pliată frumos sub braț. Deși făceau multă mișcare la baza sportivă unde Locomotiva fusese invitată în cantonament ca partener pentru Național, băieții erau plini de energie, așa că la îndemnul lui Pataki ieșiseră la o plimbare fortifiantă de după-amiază, ca să se convingă că împrejurimile erau într-adevăr atât de insipide cum păreau. Până acum, așa erau.

Ținutul înconjurător era în cea mai mare parte plat și arid, dar Pataki i-a condus mai departe spre un pâlc de verdeață, o pădurice întinsă pe câteva movile, cu un uriaș petic de calviție în vârf. Privelișteа de pe această colină le-a confirmat cele mai rele temeri: absența totală din regiune a tot ceea ce ar fi putut fi considerat, cu indulgență, interesant sau remarcabil.

— Domnilor, priviți, așadar: asta este viața la țară. Locul pentru cei pasionați de bufonerii vegetale. Sălașul

desfătărilor bucolice, celebrat de milenii de poeţi iluştri, care, în opinia mea, ori erau mituiţi gras de către fermierii bogaţi dornici să-şi amelioreze statutul social, ori erau zurlii şi spuneau cai verzi pe pereţi, a conchis Pataki.

Pe creasta dealului exista o piatră dreptunghiulară de vreun metru şi douăzeci înălţime, despre care Pataki, consultând harta, a declarat că reprezenta un obiect de o însemnată valoare trigonometrică. Dacă n-ar fi figurat pe hartă, probabil că nici nu s-ar mai fi obosit; dar cât de des ai şansa să poţi distruge un punct de reper? Piatra era recalcitrantă şi uluitor de grea, însă folosind câteva crengi solide pe post de leviere, au izbutit până la urmă s-o scoată din pământ şi au avut plăcerea de-a o vedea cum se rostogoleşte voios la vale. Satisfăcuţi de munca lor din acea după-amiază, în care sabotaseră statul maghiar, au pornit înapoi spre baza sportivă.

— Noua Ungarie a depăşit vechiul sistem social cu trei clase – muncitorime, burghezie şi nobilime? a întrebat Róka, oferind rapid răspunsul (până ca vreunul dintre ei să creadă că Róka punea o problemă serioasă): Nu neapărat. Există încă trei clase şi în noua Ungarie: cei care au fost la închisoare, cei care sunt la închisoare şi cei care o să ajungă la închisoare.

Pe drumul de întoarcere, Pataki a salutat cu harta o ţărăncuţă care, dacă ar fi fost băiat, ai fi putut spune că avea o faţă urâtă. Politeţe la mişto, a remarcat Gyuri, dar încă o săptămână în cantonament şi fetele astea nasoale, înfăşurate parcă în saci, aveau să li se pară adevărate zâne.

*

De obicei, obosit după antrenamentul de peste zi, lui Gyuri i se rupea filmul imediat ce intra în contact cu salteaua, în ciuda cotelor ei înalte de inflexibilitate. Antrenamentul

era extenuant și, ca întotdeauna, Gyuri trebuia să facă de două ori mai mult decât ceilalți. Sunt oameni care primesc condiția fizică pe tavă, în timp ce alții sunt nevoiți să asude din greu pentru fiecare performanță. Ca să atingă recordul de șaizeci de flotări, Gyuri se chinuise îngrozitor, pe când Pataki putea să le efectueze la cerere, în vreme ce purta o conversație pe orice temă ți-ar fi trecut prin minte să alegi. Se născuse cu explozibile în mușchi, chiar și la limbă.

Când Gyuri se întorcea de la primul antrenament de dimineață, o alergare în jurul lacului, gâfâind din cauza unui debut al zilei atât de brutal, Pataki abia se punea în mișcare alene, adeseori fumând contemplativ o țigară pe prispa căscioarei. Pataki își permitea un asemenea regim fiindcă dădea rezultate întotdeauna pe teren.

— Știu că viața e nedreaptă, nu discut aspectul ăsta, spunea Gyuri cu respirația întretăiată, dar chiar e nevoie ca nedreptatea să capete asemenea proporții industriale?

De drept, locul lui Pataki era în echipa Național, în loc să joace împotriva lor pentru a le da posibilitatea să se antreneze eficient. Fusese invitat să joace în lotul de tineret cu ani în urmă, când era încă la școală, dar se trezise mătrășit după câteva luni. Nu pentru delăsare la antrenamente sau pentru vreo altă deficiență în domeniul baschetului, ci mulțumită luminii ochilor lui Hármati. „Ea e lumina ochilor mei", obișnuia să spună Hármati, pe un ton exagerat și excesiv de patern, despre fiica lui, Piroska. Pataki căzuse în dizgrație în fața lui Hármati, antrenorul de la Național, de când acesta intrase în cameră chiar când Pataki o dezvirgina pe Piroska pe un șezlong Ludovic al XV-lea îngrozitor de valoros, pe care Hármati îl șterpelise personal din resturile apartamentului bombardat, în care muriseră niște vecini. „Mizeria de pe sofa, asta l-a dat gata", susținea Pataki. Totuși, farmecul lui Pataki și talentul lui incontestabil l-ar fi propulsat înapoi după o excludere simbolică, dacă

nu s-ar fi întâmplat ca Hármati să intre din nou pe nepusă masă, când l-a găsit pe Pataki îmbăindu-se cu spumă şi clăbuci, după ce umpluse cada cu nişte sare de baie extrem de preţioasă, adusă manual tocmai din Italia, şi bălăcindu-se împreună cu cealaltă fiică a lui Hármati, Noémi. Din fericire pentru Pataki, apartamentul era prevăzut cu câte două uşi pentru fiecare cameră, iar viteza lui la alergare i-a permis să rămână la distanţă de Hármati în şase tururi ale incintei, înainte de-a avea posibilitatea să-şi înşface ţoalele şi s-o şteargă. „E neplăcut oricum să fii prins cu pantalonii în vine, dar când trebuie să te mai şi ştergi întâi...", reflectase Pataki ulterior, adăugând: „Cred că figura cu sarea de baie l-a scos din sărite de-a binelea."

Pataki descoperise într-o bună zi că avea viteză şi constatase că putea avea viteză ori de câte ori era nevoie. Dacă Gyuri nu făcea alergări zilnic, devenea un mototol şi se umfla ca un balon, iar dacă nu bătea mingea zilnic, îi scădea dexteritatea, dar Pataki putea să intre pe terenul de joc după o lună petrecută într-un restaurant parizian şi să fie capabil să ţâşnească infailibil ca să bage mingea în coş. Trebuiau să existe motive întemeiate pentru ca Pataki să se pună în mişcare, or antrenamentul nu intra în această categorie. „Nu suntem plătiţi să ne antrenăm, suntem plătiţi să câştigăm", spunea când Hepp se ruga de el să-şi perfecţioneze abilităţile. Hepp nu avea încotro, de fapt, şi trebuia să-l accepte pe Pataki aşa cum era; de obicei, nu-l urmărea cu atenţie în timpul antrenamentelor, pentru că nu voia ca atitudinea lui necooperantă să-l calce pe nervi. Pe de altă parte, Hepp reuşise, într-o ocazie memorabilă, să-l convingă pe Pataki să alerge la cursa de 1 500 de metri. Pesemne că Pataki era cu mintea în altă parte când Hepp îi explicase că atleţii de la Locomotiva nu aveau alergător pentru cursa de 1 500 de metri la o viitoare competiţie şi-l

implorase pe Pataki să participe el la întrecere, pentru a evita ruşinea unei neprezentări.

Gyuri a fost de faţă în ziua când Pataki a făcut cunoştinţă cu efortul. Îşi amintea perfect expresia de şoc şi stupoare care apăruse pe chipul lui Pataki după primul tur şi jumătate, când treptat Pataki a început să-şi dea seama că, spre deosebire de sprintul de pe terenul de baschet, proba de 1 500 de metri va implica un lucru incredibil – sforţare şi trudă. A ieşit al cincilea din şase sportivi, iar când a ajuns la linia de sosire, trăsăturile feţei, îndeobşte calme şi stăpânite, îi explodaseră parcă într-un talmeş-balmeş de epuizare şi agonie. După câteva minute de gâfâieli pe solul îmbrăţişat cu drag, Pataki a anunţat într-un târziu:

— Credeam c-o să mor. Alergătorii ăştia nu sunt întregi la cap: cum e posibil să-ţi câştigi existenţa din aşa ceva? Cariera mea pe pistă s-a încheiat.

Gyuri se bucurase foarte mult când, sub ochii lui, Pataki se împotmolise în lumea unei noi experienţe, pentru ca apoi să-l vadă adunându-şi din nou forţele şi voinţa. Banii, totuşi, îl mobilizau întotdeauna. Sprinterii din cantonament pierduseră deja cea mai interesantă parte din bunurile lor lumeşti în favoarea lui Pataki, aşa cum păţeau întotdeauna când îl provocau la întrecere. Sprinterilor, băieţii de la proba de 100 de metri, care se antrenau cu o fervoare zeloasă, făceau întinderi, aplecări şi îşi încordau muşchii ore în şir, alergau peste tot, ridicau greutăţi, mâncau cumpătat, se duceau la culcare devreme şi nu făceau nimic din ceea ce nu putea să contribuie la atingerea scopului lor de-a alerga 100 de metri din ce în ce mai repede, nu le venea să creadă că Pataki putea să-i depăşească dintr-o suflare.

Dar putea şi-i provoca să se întreacă şi la 50 de metri. Sprinterii care nu-l cunoşteau pe Pataki scoteau voioşi banii pentru pariu (iar cei care-l cunoşteau scoteau la rândul lor banii, dar temător) şi nu vedeau nimic decât spinarea lui

Pataki. La început, pe o distanţă de treizeci de metri, era atât de exploziv, atât de iute, atât de scăpat parcă din junglă, încât nimeni nu reuşea să-l prindă din urmă. Aproape de cincizeci de metri, alergătorii profesionişti se apropiau îndeobşte destul de mult, dar tot rămâneau cu un stern în spate. Regula fixată, când Pataki, de amuzament şi nu pentru forinţi, acceptase să alerge pe toată distanţa de 100 de metri era că înainte de şaizeci de metri sprinterii îl depăşeau la mustaţă, pe la optzeci i-o luau deja înainte şi pe la o sută de metri Pataki putea să le admire tălpile pantofilor.

Dintre toţi sportivii, Rónai, medaliat olimpic cu bronz la proba de 100 de metri plat, suporta cel mai greu sprinteneala lui Pataki la start. An după an, fusese învins de el la mitingurile atletice, pe Insula Margit şi, o dată, în interiorul barului de la Operă. Fanatic chiar şi prin raportare la standardele înaripate ale sprinterilor, Rónai avea firea obsesivă a maratonistului. În cantonamente era o figură foarte însingurată, pentru care s-ar fi zis că orice conversaţie în cazul cel mai bun impieta asupra programului de antrenament, iar în cazul cel mai rău era de-a dreptul un act de sabotaj; ba mai mult, oricine nu era implicat nemijlocit în perfecţionarea mişcărilor picioarelor lui îl deranja şi dacă-i spunea doar „bună dimineaţa". Omul acesta şi când aştepta autobuzul în staţie sau stătea la coadă la cinematograf (ceea nu însemna că se ducea prea des la film) nu putea să nu-şi arcuiască şi să nu-şi flexeze muşchii sau, dacă se abţinea cumva să şi-i încordeze, urzea noi tehnici de a şi-i ţine în formă.

Rónai se trezea înaintea tuturor, fie vreme bună sau rea, tropăind de colo-colo, savurând timpul suplimentar pe care-l acorda antrenamentului menit să-l propulseze înaintea altora care erau încă în pat la Budapesta şi aiurea, forţându-şi organismul şi gândindu-se la următorul efort. Lumea era pentru Rónai un conglomerat de posibilităţi

de exerciţii speciale, care să-i permită să încarce mai multe muniţii, în timp util pentru Olimpiada din 1952 de la Helsinki. Unii dintre partenerii lui de saltea, enervaţi de monomania lui, lăsaseră să le scape că, atunci când venea vorba despre pat, pe Rónai nu-l interesa atât de mult dama de consumaţie care-i bătea la uşă, cât posibilitatea de a-şi disciplina diverse seturi de muşchi printr-o serie de acuplări jenante şi contorsionate, care durau până când el îşi efectua numărul dorit de contracţii musculare, semnalul ca altă constelaţie de ţesuturi fibroase să intre în funcţiune. „E foarte înduioşător", povestea o jucătoare de netball, „să ţi se şoptească la ureche *gluteus maximus*."

Rónai pierduse din greu în favoarea lui Pataki: bani, diverse alimente şi un şah magnetic de buzunar, pe care-l primise la Londra, în timpul Olimpiadei din 1948. Nu era în stare să-l lase în pace pe Pataki; doar când îl vedea tândălind prin jur îl şi apucau convulsiile. Se apropiase mult de el, foarte mult, pierzând câteva curse la o diferenţă infimă, ba în una dintre ele au terminat chiar la egalitate, potrivit arbitrilor. Dar egalitatea nu-l mulţumea pe Rónai. Era inacceptabil ca un simplu baschetbalist, care pe deasupra nici măcar nu juca la Naţional şi pe care de regulă îl găseai lenevind, flecărind, jucând cărţi, bând bere cehească, în timp ce antrenorul îl vâna peste tot, era inadmisibil aşadar ca un sportiv prăpădit să fie mai bun decât un sprinter care nu mai băuse o bere cehească din 1946. „Berea", decretase el public, „este pentru cei slabi. În jurul focului de tabără stau şapte inşi; toţi bagă o mână în flăcări. Unul câte unul, îşi trag mâna înapoi. Cel care rămâne cel mai mult cu mâna în foc este campionul mondial." Un om care nu omitea niciodată să-şi antreneze urechile înainte de-a se duce la culcare nu se dădea bătut prea uşor.

„Repede, daţi-mi nişte ţigări", spunea Pataki când îl vedea pe Rónai, şi îşi aprindea două ţigări deodată, pentru

a crea imaginea autentică a sportivului risipitor. După două săptămâni de cantonament, Rónai pierduse toţi banii şi toate obiectele de valoare, inclusiv un formidabil cleştişor de unghii nemţesc şi un mai puţin formidabil flacon de parfum de roze bulgăresc, deşi arbitrarea curselor devenise mai dificilă, având în vedere că, după primele înfrângeri, Rónai insistase ca alergările să aibă loc după lăsarea întunericului, când era puţin probabil să mai fie cineva prin preajmă. Scorul era întotdeauna strâns, Rónai ajungând la finiş imediat în urma lui Pataki, ca o umbră în carne şi oase, însă înfrângerile la distanţă de un niplu erau pentru Rónai un handicap înfiorător, un abis care devenea tot mai greu de sărit.

Într-o seară, Gyuri şi Pataki au intrat în cantina taberei sportive, unde l-au găsit pe Rónai îngropat sub nişte sticle goale de bere, urlând în gura mare ca la o competiţie sportivă: „E prea nedrept. Nu are nici un rost. Totul e fixat dinainte!" Nu-i trecuse prin minte niciodată că mai existau şi oameni care nu se sinchiseau să bage o mână în foc. Lucrul acesta îl făcea pe Gyuri să se simtă mult mai bine, şi poate că şi pe Rónai, de altfel, deşi continua să piardă în faţa lui Pataki.

Predestinarea nu era un lucru la care Hepp să subscrie. Ideea lui fixă era să facă de ruşine şi să umilească Naţionalul lui Hármati, iar pentru asta avea un geamantan plin de planuri.

— Voi sunteţi, probabil, prea tineri pentru a înţelege asta, a zis Hepp, adresându-se echipei, dar adevărata tragedie a vieţii, lucrul cel mai înspăimântător cu care trebuie să vă confruntaţi în această existenţă este faptul că nu există substitut pentru munca anevoioasă – aici flutura teatral sulurile de documente – şi nici pentru utilizarea planului corect.

Imaginea lui Hepp amenințându-i cu metode staliniste de antrenament a răspândit panica printre membrii echipei – contaseră pe o lună de plajă și de explorare a bucătăriei savuroase, pregătită pentru sportivii și femeile care reprezentau națiunea maghiară. Pataki l-a luat deoparte pe Hepp.

— Uite ce-i, am prins mesajul: vrei să-i faci ferfeniță pe băieții de la Național?.

— Da, a recunoscut Hepp.

— OK, uite ce-ți propun atunci, a insistat Pataki. Ne antrenăm din greu, dar băieții m-au rugat să te abordez în numele lor ca să renunțăm la chestia cu excesul de zel. Îți garantăm, *eu* îți garantez că la ultimul meci din cantonament, la demonstrație, când o să fie de față toți mahării, o să-i snopim în bătaie. Dar, crede-mă, echipa se duce de râpă dacă exagerăm cu pregătirea fizică. Adu-ți aminte ce-a zis poloistul la bordel, după ce-a plătit pentru opt fete, dar n-a folosit decât cinci: „E ridicol. Azi-dimineață m-am descurcat cu opt."

Spre surprinderea tuturor, Hepp a acceptat pactul cu Pataki. Desigur, Pataki știa să fie persuasiv. Pe lângă ușurința cu care era în stare să mintă, știa perfect cu ce cheie putea deschide fiecare persoană; era lăcătușul-șef al firii omenești. Să ne gândim, bunăoară, la felul cum reușise să scape din boacăna cu sârma de cupru la ieșirea din Uzinele Ganz, când avusese tupeul să susțină că doar *împrumutase* o bucată pentru un locotenent-colonel din AVO, care-l rugase discret să-i facă rost de niște sârmă pentru diverse proiecte secrete. „Acolo, la ei, se efectuează experimente electrice." Chiar dacă paznicilor le mirosise un pic a trombon, cum să își asume totuși riscul, oricât de mic, de-a vexa un locotenent-colonel din cauza unei sârme prăpădite? Pataki fusese lăsat să plece, cu ordinul aspru de-a se conforma canalelor oficiale.

Gyuri bănuia că Hepp mai avea, probabil, şi alte motive în afară de îmbrobodeala lui Pataki pentru a consimţi, dar Pataki îl dezamorsase pe Hepp şi oferise restului echipei un nivel de activitate sumar (cu excepţia lui Gyuri, care nu-şi putea permite să lase să treacă o oră fără s-o valorifice).

Gyuri a fost uşuit afară din anticamera somnului prin intermediul unei procesiuni de bufnituri zgomotoase, pe care, alene, simţurile lui evacuate le-au situat ca emanând din priciul de deasupra lui. Lungindu-se cu capul afară din pat, şi-a dat seama că, dacă nu cumva Pataki ajunsese subit la performanţe excelente de ventriloc şi făcuse un fund mare şi alb, ademenise un personaj feminin la ei în colibă. Era revoltător – se aflau sub o dictatură comunistă, în pragul celui de-al Treilea Război Mondial, în toiul nopţii, iar Pataki avea tupeul de-a se distra şi de a-i strica lui somnul.

— Ce sula lui Dumnezeu! a fost cam tot ce-a fost în stare Gyuri să gândească în stupoarea lui nervoasă, nefiind pe deplin reconectat la propriile dispozitive ale imaginaţiei.

— Nu-i nevoie să fii politicos, a insistat Pataki, păstrând perfect ritmul. Nu te sinchisi de noi. Consideră că nu suntem aici. Simte-te liber să-ţi vezi mai departe de somn.

Neavând încredere în elasticitatea paturilor suprapuse atunci când cad victimă vibraţiilor erotice, Gyuri şi-a azvârlit salteaua pe podea, unde ştia că putea fi la o distanţă prevăzătoare, în caz că se prăbuşea dormeza.

— Dacă ţi-ai lega o făclie de sculă, ai putea măcar să vezi ce faci, l-a sfătuit el.

La revărsatul zorilor, Gyuri s-a trezit, simţindu-se mai somnoros decât când se culcase. Era genul de dimineaţă cu care şi-a dat seama imediat că nu voia să aibă nimic de-a face, o zi care se dovedea, care se *vădea* a fi o zi ce nu-i va permite să ajungă nicăieri. Gyuri s-a trezit întrebându-se, fără ruşinea aferentă, de ce nu intrase în Partidul Comunist. Acela fusese momentul când viaţa lui luase o întorsătură

greşită, a conchis el. A decide unde anume deviase viaţa lui era un proces care-i răpea o groază de timp liber, dar era convins că-l identificase pe preşedintele comitetului de erori. Ce bine ar fi dacă i-ar putea trimite un mesaj înapoi în timp eului său mai tânăr, spunându-i să se înscrie în partid, ce bine ar fi dacă ar intra întâmplător în sediul unei organizaţii de partid şi, din neatenţie, şi-ar lăsa semnătura pe un formular de înscriere.

Acum, firește, pe lângă gustul rău cu care s-ar alege în suflet, participarea lui la mişcarea comunistă ar fi la fel de salutară ca un foc deschis lângă un depozit de muniţii. Avea tot atâtea şanse de a se mai înscrie în partid cât o balenă albastră, presupunând că ar fi reuşit să ajungă la Budapesta. Dar mai demult, prin 1945 sau 1946, alta era situaţia. Până şi Hitler s-ar fi putut face membru de partid atunci – ceea ce ar fi fost cu atât mai amuzant. Gyuri ar fi putut să intre în partid şi să denunţe trecutul propriei familii, înfierându-l pe Elek drept un burghez decadent (ceea ce ar fi fost amuzant) şi, cu un pic de gargariseală *à la* Lenin, plus o împrietenire în weekend cu minerii din vreo galerie de unde se extrăgeau cărbuni, s-ar fi putut alege în final cu o sinecură bine plătită şi comodă, ca funcţionar pe undeva, iar odată cu accelerarea ritmului arestărilor şi al spânzurărilor promovarea nu avea cum să fie evitată.

*

Chinezul îi lăsase mască pe toţi.

Gyuri încercase să ajungă să-l cunoască, curios încă să afle cum era China roşie. Asta se întâmpla la scurt timp după vizita eşuată la Ambasada Chineză. Vizita la ambasadă venise la câteva săptămâni după vizita eşuată la Ministerul de Interne, unde el şi Pataki încercaseră să intre în Miliţie. Ideea de a intra în Miliţie fusese iniţial a lui Pataki, dar Gyuri

o îmbrățișase cu căldură, gândindu-se la toți oamenii cu care putea fi bădăran dacă purta uniformă. Miliția avea o echipă de baschet în divizia a doua, iar Pataki credea cu tărie că ar putea trage sforile pentru a-și găsi și ei un cuibușor acolo. Toate bancurile cu milițieni îți cam tăiau cheful, dar, după o îndelungă chibzuință, Gyuri a decis că lista persoanelor pe care voia să le hărțuiască merita orice sacrificiu, mai ales că factorul primordial era evitarea serviciului militar, ținând seama că le ajunsese la urechi zvonul potrivit căruia statutul de muncitor la Ganz nu va mai garanta automat scutirea de armată. Nimeni nu a formulat explicit motivul pentru care au fost respinși; nu le rămânea decât să presupună că Miliția își găsise altă sursă de jucători din divizia întâi sau că, poate, etica lor infirmă și deformată le distrusese orice perspectivă.

În timp ce el și Pataki își negociau transferul la Locomotiva și încercau să intre prin matrapazlâcuri la cursurile de la seral la contabilitate, Gyuri, trecând în revistă opțiunile în caz de forță majoră, izbutise să descopere ceva preferabil mutilării de sine pentru a scăpa de armată: să se dea cu chinezii. Se gândise la Ladányi. Nu mai avusese niciodată ocazia să se vadă cu Ladányi după demența gastronomică din Hálás, dar auzise că Ladányi fusese trimis la post în China, așa cum era prevăzut, exact înainte ca Partidul Comunist să vină la putere acolo. Singurele informații după aceea erau că Ladányi trăia în Shanghai. Probabil că nu era acolo de multă vreme. Chinezii făcuseră o formă urâtă de socialism, dar cel puțin nu aveau prea mulți ruși. Nu exista suficient orez ca să-i țină pe toți.

Trecând în revistă starea Chinei și formulând ipoteze despre situația lui Ladányi (oficiind în pușcărie o slujbă pentru un singur suflet, administrând un restaurant, corectând ideogramele unui mandarin?), Gyuri s-a aprins la ideea de-a se duce în China. China populară era prima

staţie pentru imaginaţia jurnalistică; simţeai de fiecare că ţi-a tras cineva una pe spinare ori de câte ori deschideai un ziar sau dădeai drumul la radio.

— Hai să-i şmecherim pe chinezi, i-a propus Gyuri lui Pataki. De-acolo s-ar putea să ajungem şi la alte lucruri. Iar dacă e groaznic, şi-aici e la fel, aşa că măcar acolo o să fie o mizerie chinezească.

Orice li se părea mai bun decât mizeria de-acasă. Gyuri susţinea că era bine să se prezinte drept admiratori înfocaţi ai Revoluţiei Chineze, avizi să afle mai multe despre înfăptuirile puterii populare în China şi dornici să înceapă să ia lecţii de limba chineză. „Cu o graniţă atât de mare, n-o să fie nici o problemă să ieşim dincolo", argumenta Gyuri. Pataki avea o mutră care făcea aluzie la vremea excelentă pentru o plimbare cu barca, dar, în fond, de ce să nu arunce zarurile?

Ambasada Chineză se afla pe o stradă liniştită, imediat lângă Andrássy út, în aşa-numitul cartier diplomatic. Clădiri uriaşe, ornamentate, opulente, care sugerau un stil de viaţă tihnit. Oare te puteai înrola în activitatea diplomatică? se întreba Gyuri, în timp ce studia seninătatea şi evidenta lipsă de muncă din ambasade. Eliminaseră ideea de-a trimite o scrisoare sau de a telefona, ambele variante pretându-se tergiversărilor sau refuzului. Cel mai bine ar fi să se ducă direct şi să pună piciorul în prag. Momentul intervenţiei lor la faţa locului fusese intens dezbătut, cei doi ajungând până la urmă la concluzia că după-amiaza devreme ar fi cel mai convenabil.

Poarta ambasadei era neagră, enormă şi nu avea deloc aerul unei uşi căreia i-ar conveni să fie deranjată. Era genul de uşă la care te uitai, dar în care nu ciocăneai, o uşă prin dreptul căreia treceai la distanţă de-o alee. Spre deosebire de ambasadele occidentale, nu exista nici un miliţian postat de gardă afară, însă întreaga faţadă inspira descurajare.

O sonerie măricică se găsea lângă uşă. Gyuri a apăsat pe buton o dată, bărbăteşte, pe o durată foarte cuviincioasă, dar n-a auzit zbârnâitul aferent dinăuntru. A aşteptat câteva momente foarte cuviincios, sperând să apară vreun semn de viaţă. Acest proces a fost repetat de două ori, în timp ce diverşi oameni treceau pe-acolo, întrebându-se ce căutau doi tineri unguri, îmbrăcaţi elegant, în faţa Ambasadei Chineze. Era limpede că rostul soneriei nu era de-a suna la ea, aşa că Gyuri a tras un răpăit scurt la uşă, lovindu-se la încheieturile degetelor (nu exista nici un ciocănel cu care să baţi în uşă). A continuat să alterneze intervale lungi de aşteptare politicoasă cu reprize de ciocănit dureros. Tocmai când începeau să presupună că, de fapt, clădirea era abandonată, au observat, la o fereastră de la etajul întâi, o figură orientală care se zgâia afară la ei, după ce dăduse deoparte perdeaua groasă de dantelă. Pataki şi Gyuri au salutat prezenţa privitorului, afişând subit zâmbete radioase şi exemplar de politicoase.

Nimic nu s-a mai întâmplat după acest prim contact, timp de câteva minute.

— Sunt ocupaţi să înveţe ungureşte, a comentat Pataki, liber să se amuze pe cinste, din moment ce nu fusese ideea lui. Caută în vocabularul de expresii cum se spune „a cădea mort".

După un interval de timp incredibil de lung, uşa s-a deschis şi în faţa lor a apărut un chinez tânăr, într-un costum obosit, care i-a salutat în ungureşte, mecanic, dar corect.

— Suntem fani ai Revoluţiei Chineze, a zis Gyuri. Eu şi prietenul meu am fost uluiţi de uriaşele realizări ale Partidului Comunist Chinez. Am vrea să intrăm ca să ne exprimăm admiraţia.

Au fost conduşi într-o sală de recepţie foarte luxoasă, care n-a făcut decât să întărească respectul lui Gyuri pentru viaţa de diplomat. A apărut încă un funcţionar chinez.

Probabil că acesta nu știa decât foarte puțin ungurește sau chiar deloc, din moment ce chinezul care le deschisese ușa îi furniza fragmente de conversație în chineză.

— Suntem însuflețiți de exemplul Revoluției Chineze, a proclamat Gyuri, fiindcă, așa cum spunea Mao Tse Dun, „Partidul Comunist din China a adus un nou stil de muncă poporului chinez, un stil de muncă în care teoria se îmbină în mod esențial cu practica, făurind strânse legături cu masele și practicând autocritica". În spirit internaționalist, frățesc și științific, dorim să studiem acest nou stil de-a munci, la prima mână și în mod nemijlocit, pentru a putea contribui din plin la propășirea socialismului și a păcii la scară globală.

În mod straniu, nimeni n-a râs când Gyuri a isprăvit tirada – Pataki și-o fi mușcat, probabil, obrajii pe dinăuntru. Gyuri își făcuse temele. Pataki, nu. Dar asta nu l-a oprit.

— Da, cum spunea tovarășul Mao, Ungaria și China sunt strâns legate prin interese comune și idealuri comune.

Convenabil la Mao, ca și la Marx, dar mai ales la Lenin și Stalin, era că la un moment dat fiecare scrisese sau spusese orice, de la „Am comandat o friptură în sânge" până la „Ontogenia sintetizează filogenia" sau „Chattanooga Choo-Choo". De pe buzele lor ieșise orice, așa că nu aveai cum să greșești citând din imaginație.

Gyuri a preluat din nou mingea și a reiterat dorința lor fierbinte de a merge în China, de a învăța limba și de a studia înnoirea Chinei. Cei doi chinezi le-au ascultat cu multă sobrietate propunerea, apoi cel care nu vorbea ungurește, dar emana un aer de autoritate a vorbit concis cu celălalt, iar mesajul lui a ieșit poticnit din gura acestuia într-o maghiară cloncănită:

— Tovarăși, înflăcărarea voastră este extrem de lăudabilă. Suntem nespus de impresionați că înfăptuirile noastre din China s-au dovedit a fi un asemenea exemplu pentru voi. Dar, așa cum spunea tot tovarășul Mao, așa cum a

formulat atât de sugestiv, construirea socialismului trebuie să înceapă în faţa vecinilor voştri, aşa că este mai bine să duceţi lupta aici, în Ungaria, în stilul vostru propriu.

Nu încăpea îndoială că în China ştiinţa detectării căcănăriilor nu era neglijată sau necunoscută.

Gyuri şi Pataki au primit fiecare câte un exemplar din poeziile lui Mao, în drum spre ieşire. Le-au mulţumit cu prisosinţă gazdelor lor. Petrecuseră nu mai mult decât douăzeci de minute pe solul chinezesc.

— Măcar pot spune, presupun, că am fost în China, a zis Gyuri.

Afară, dar înăuntru.

Şi războiul din Coreea păruse destul de promiţător. Pataki chiar a sunat la Ministerul Apărării, sub pseudonim, de la un telefon public, ca să se intereseze dacă exista vreo şansă de a putea „merge la luptă împotriva ticăloşilor de imperialişti". Autorităţile, intuind mărimea numărului acestor voluntari, au dedus că era foarte plauzibil ca în istoria războaielor să nu fi existat soldaţi care să se fi predat mai iute decât ar face-o, la o adică, aceştia. Lui Pataki i s-au furnizat cu meticulozitate detalii despre o demonstraţie antiamericană unde, i s-au dat asigurări, va avea voie să îşi reverse toată mânia justiţiară.

— De ce naiba luptă împotriva comunismului în Coreea şi nu aici? a întrebat Pataki irascibil. Există hoteluri mai bune în Coreea? E la mijloc cumva superioritatea bucătăriei lor tradiţionale? Singura mea obiecţie faţă de război este că ar trebui să fie aici, nu pe plantaţiile de orez din Coreea. Cu ce-am greşit noi ca americanii să nu ne invadeze?

Pe acest fundal de studii despre Extremul Orient, Gyuri şi Pataki au fost intrigaţi de sosirea unui baschetbalist chinez în cantonament. Hârmati îl prezentase cu surle şi trâmbiţe, în ropote de aplauze pline de admiraţie. Această primă etapă a relaţiilor ungaro-chineze în baschet a decurs bine,

dar după aceea, cu toată incontestabila căldură, cordialitate și curiozitate din ambele părți, entuziasmul s-a mai potolit cumva, deoarece cine aranjase participarea lui în cantonament ori omisese, ori uitase că Wu, cum se părea că-l chema, nu vorbea deloc ungurește, englezește, nemțește, rusește sau orice altă limbă din care vreunul din cantonament să aibă măcar o spoială de cunoștințe. Nimeni, desigur, nu știa chinezește.

— Ăsta se crede probabil la Moscova, a remarcat Róka, în timp ce Wu tropăia de colo-colo, driblând respectabil, dar nesclipitor.

Nimeni nu-l văzuse când sosise, iar scopul prezenței lui rămânea destul de misterios. Hármati, luat la întrebări, a negat că ar fi știut ceva despre proveniența lui Wu.

— E chinez, corect? Sau poate coreean. Voi știți care ar fi diferența? Sau poate e cambodgian și-i place să facă plimbări lungi. Oricum, dacă e chinez, salutăm în el un membru al eroicului popor chinez. Dacă e coreean, salutăm în el un membru al eroicului popor coreean. Ăsta e un cantonament în care suflă adierea progresului, așa că, frățește, îi dăm o minge de baschet și-l lăsăm să alerge în voie pe terenul nostru, într-o manieră corectă, științifică și socialistă. Dacă altceva n-o să se prindă de el, măcar o să bage la cap că e nevoie să fii nițel mai înalt ca să poți juca baschet.

Wu ar fi putut intra cu ușurință la categoria un metru șaptezeci înălțime.

Tuturor le plăcea de Wu fiindcă, în ciuda existenței lui de trapist, era un om extraordinar de politicos și de vesel. Era singura persoană din tabără care le mulțumea energic bucătăreselor pentru mesele pe care le pregăteau, făcând de fiecare dată viguroase plecăciuni de gratitudine. „Situația o fi de-a dreptul grea la ei acolo", a remarcat Gyuri, din moment ce singurul lucru bun la mâncarea din tabără

era că exista şi că puteai primi cât pofteai. Curtoazia lui Wu se extindea şi pe terenul de joc, unde, în rarele ocazii când reuşea din neatenţie să pună mâna pe minge, era prea manierat ca să refuze s-o predea oricui s-ar fi apropiat de el.

Sportivele îi invitaseră pe toţi sportivii în jumătatea lor de tabără, la o seară cu *nokedli* şi ouă. În ciuda atracţiilor mai importante, Pataki şi-a petrecut cea mai mare parte din seară lansând critici severe în legătură cu textura celebrelor *nokedli*, mârâind că nu se folosise sortimentul potrivit de făină (ceea ce era straniu, din moment ce Pataki ştia la fel de bine ca oricine că nu se găsea decât un singur fel de făină, făina-făină, având în vedere că prăvăliile ungureşti adoptaseră filozofia de-a nu-şi obosi clienţii cu necesitatea de a alege), că temperatura apei nu fusese constantă, că bucăţelele de *nokedli* înotaseră prea mult în lichid şi că ouăle fuseseră adăugate într-un moment nepotrivit, în fine, procedând în general la o disecare moleculară a metodei de preparare. Simţind scepticismul manifestat faţă de competenţele lui culinare, Pataki a decretat atunci în gura mare că va întoarce ospitalitatea sportivelor, pregătind o adevărată ciorbă de peşte, o ciorbă de peşte autentică, săptămâna viitoare.

— Dar de ce o ciorbă de peşte autentică? s-a interesat Róka. De ce nu un surogat?

— Am vrut să spun, a replicat Pataki plin de trufie, o ciorbă de peşte tradiţională, preparată aşa cum trebuie, aşa cum au făcut ungurii ciorba de peşte din timpuri imemoriale.

— Dar tu nu ştii să găteşti, i-a atras atenţia Gyuri.

— Sunt lucruri pe care orice bărbat se cuvine să fie în stare să le facă, iar gătitul ciorbei de peşte se numără printre ele. S-ar putea să fie greu de procurat unele ingrediente, dar o să fac tot ce pot.

— O să aibă şi cartofi? s-a interesat Katona.

— Nu, a replicat Pataki.

— Dar mie-mi plac cartofii, a obiectat Katona.

— Și mie, i-a trântit-o Pataki, cu un picior pe scara enervării. Îmi plac și basche**ț**ii mei, dar asta nu înseamnă că i-aș pune în ciorbă. Cartofii n-au ce căuta într-o ciorbă de pește autentică.

Ziua recep**ț**iei se apropia, iar Pataki, presat douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru să adauge cartofi, începea să devină violent. În plus, deși Gyuri nu putea decât bănui partea asta, se frământa că nu se va pricepe să gătească o ciorbă de pește. Ar fi fost foarte greu pentru Pataki să scape de ciorba de pește dând din gură, din moment ce ciorba de pește ori era, ori nu era. Dar, cumva, reușise să adune ingredientele necesare, așa că măcar avea cu ce să *încerce* să gătească.

— Unde sunt cartofii? a întrebat Gyuri.

— Nu există cartofi, a spus Pataki, încercând să se uite cu un ochi de specialist la peștele pe care-l **ț**inea în mână.

— Ăsta nu e crap, așa-i? a întrebat Gyuri.

— Nu, nu e, a zis Pataki. E biban.

— Aha, a spus Gyuri, ieșind. Nu știam că se poate face ciorbă de pește și din biban.

A intrat Gyurkovics.

— Unde sunt cartofii? a întrebat el.

— Nu există cartofi, a reafirmat Pataki, căznindu-se în continuare să lase impresia că pregătea o ciorbă de pește.

— Dar ăsta nu e crap, așa-i? a întrebat Gyurkovics.

— Nu, e biban, a venit sec răspunsul.

— Aha, a spus Gyurkovics, ieșind din bucătărie. Nu știam că se poate face ciorbă de pește și din biban.

Când Hepp a intrat și a întrebat de cartofi, Pataki, foarte calm, a pus la loc pe tocător bibanul pe care-l studiase și a rostit cu tărie:

— M-am prins ce se-ntâmplă. M-am prins ce vre**ț**i să face**ț**i. Încerca**ț**i să mă scoate**ț**i din sărite, dar – a continuat

el pe un ton ferm și deloc nervos – n-am de gând să vă fac jocul.

— În regulă, a zis Hepp, dar unde sunt cartofii?

Demeter a fost cel care a câștigat sticla de palincă păstrată de rezervă, când Pataki, la a cincisprezecea chestionare, a răspuns atacându-și interlocutorul cu o pereche de bibani. După ce l-a bombardat cu bibani pe Demeter, care a șters-o repede, Pataki a ieșit valvârtej și a plecat pe coclauri.

Când s-a întors în cantonament (peste câteva ceasuri, a remarcat Gyuri; prea târziu pentru o nouă tentativă de-a găti ciorba de pește), i-a găsit pe toți adunați în cortul mare, ca pentru o serată cu ciorbă de pește.

— Hai încoace, a zis Katona. Trebuie s-o vezi și pe-asta. Am reușit să-l conving pe Wu s-o facă.

— Ce să facă? a întrebat Pataki consternat.

— Să-și facă numărul. E absolut uluitor, l-am prins cântând în același timp cu radioul.

Pataki a intrat după Katona în cortul unde părea să se fi adunat toată lumea. Katona s-a autoproclamat maestru de ceremonii:

— Doamnelor și domnilor, avem marele privilegiu în această seară de-a urmări un interpret care a călătorit mii de kilometri pentru a fi cu noi. Mai întâi de toate, vă rog, o lumină mai discretă.

Părțile laterale ale cortului au fost închise pentru a se crea o penumbră adecvată. O targă a fost adusă înăuntru, cu o siluetă ascunsă sub o pătură. Pătura a fost ridicată, dezgolind o perecehe de fese de chinez.

— În al doilea rând, permiteți-mi să vă adresez rugămintea de-a păstra o liniște desăvârșită în timpul recitalului. Bagheta vă aparține, domnule Wu.

Sunetele au început, și deși publicului i-au trebuit câteva minute să se prindă de ceea ce se întâmpla, în scurt timp spectatorii și-au dat seama că Wu pârțâia *Internaționala*.

Spectatorii, notorii pentru ideologia lor nesănătoasă, cu toată rugămintea de a sta liniștiți, au izbucnit spontan în aplauze. Modularea și intensitatea sunetelor lui Wu erau uimitoare, iar *Internaționala* a fost doar începutul. În timp ce publicul se întreba ce dracu' mâncase Wu, acesta s-a lansat într-un potpuriu încheiat cu *Dunărea albastră*. Lumea a ovaționat în picioare.

Pe urmă s-a servit ciorba de pește. Gyuri și ceilalți vedeau că Pataki abia se stăpânea să nu crâcnească apropo de salinitatea ciorbei sau de un alt aspect al zemii, dar își dădea seama că reputația lui putea fi irevocabil pătată, așa că a trebuit să tacă și să înghită.

— E destul de bună, ținând seama de unde provine, a remarcat Hepp către Gyuri.

Originile ciorbei nu i-au fost dezvăluite niciodată lui Pataki: zeama fusese pusă în conserve din ordinul unei oficialități de la Ministerul Agriculturii, care credea că va obține astfel un bun produs de export în Anglia, până când s-a găsit cineva să-i atragă atenția că Anglia era o țară capitalistă și, de aceea, nu avea cum să înghită ciorba de pește ungurească. Mai mult, a transpirat informația că toate țările care ar fi avut cu ce plăti conservele de ciorbă de pește erau capitaliste, pe când partenerii lor de comerț, țările socialiste, n-ar fi fost în stare să scoată din buzunar nici măcar o copeică ruginită. S-a luat decizia ca toate cutiile cu ciorbă de pește să fie distribuite în cadrul Ministerului, așa încât toate familiile personalului ministerial au avut parte de ciorbă de pește pe săturate. István i-a trântit zece conserve la Elek, care mânca orice – în afară de pește.

A juca pentru căile ferate avea unele avantaje, inclusiv livrările gratuite.

*

Gyuri abia aștepta încheierea cantonamentului, întrucât începea să-l preocupe din nou ideea de-a se vedea cu Zsuzsa,

şi de asemenea abia aştepta încheierea cantonamentului fiindcă ştia că Pataki nu dorea acest lucru. Pataki nu aştepta cu nerăbdare încheierea cantonamentului, fiindcă ştia că-i promisese lui Hepp că Locomotiva va câştiga meciul cu Naţionalul. Nu lăsa să se vadă, dar exuberanţa lui se dezumfla constant, pe măsură ce ziua cea mare se apropia.

În timp ce jucătorii de la Locomotiva se antrenau cu ei, repetând faze de atac şi de apărare, Pataki constata la fiecare pas că Naţionalul era Naţional fiindcă avea cei mai buni jucători, recrutaţi din armată şi de la Universitatea Tehnică. Gândurile înnegurau fruntea lui Pataki, în timp ce acesta studia variantele de câştig. Ceilalţi fuseseră foarte mulţumiţi că Pataki negociase un armistiţiu cu Hepp, căci dacă pierderea meciului implica un anumit grad de pedeapsă generală, pentru Pataki însemna o serie de represalii specifice şi intense din partea lui Hepp, despre care se spunea că ţinea supărarea şi treizeci de ani.

Frământările şi grijile nu erau punctul forte al lui Pataki, aşa că după vreo două introspecţii care n-au dus la nici o soluţie, a ales să lase acţiunea pe seama zilei respective.

Singurul lucru în favoarea Locomotivei era că Naţionalul nu avea prea mult de pierdut. Deşi ştabii din sport aveau să fie de faţă, se ştia că nimeni nu va da atenţie scorului. În lumea exterioară, rezultatul nu conta. „De ce nici unul dintre căcănarii ăştia nu s-a accidentat?!" se văita Pataki, în timp ce se echipa pentru meci, fiind limpede că se rugase ca pe adversari să-i lovească vreo infirmitate, din moment ce nimic altceva nu mai putea aduce victoria.

În prima jumătate a meciului, treaba a mers bine pentru Locomotiva. La pauză, conduceau cu 32 la 26. Fusese o repriză alertă, jucată cu una dintre mingile de piele preferate ale Locomotivei, Vladimir. Aşa cum i-a spus arbitrului unul dintre jucătorii de la Naţional, „N-am putea, vă rugăm, să primim şi noi altă minge? Pataki nu vrea să

ne lase să jucăm cu asta!" Gyuri nu-l văzuse niciodată pe Pataki alergând pe teren atât de mult. Parcă ar fi jucat de unul singur, năpustindu-se după minge ca un bezmetic, cu motorul turat tot timpul. Această velocitate necontenită dădea roade – Pataki câştiga balonul în situaţii în care alţii nu l-ar fi prins, dar Gyuri observa că tot efortul acesta avea un preţ. Pataki arăta complet stors când arbitrul a fluierat încheierea primei reprize.

— Angyal! a strigat Pataki, spre un coechipier al lui Gyuri, dintre cei responsabili cu faulturile murdare.

Angyal, care până atunci urmărise partida de pe banca de rezerve, s-a urnit din loc. Talentul lui era de-a neutraliza jucătorii din echipele adverse care demonstrau o prea mare uşurinţă în a marca la coş, folosind o varietate de tehnici niciodată recomandate de către antrenori, dar extraordinar de eficiente – înhăţarea testiculelor din rever sau lovitura aeropurtată cu cotul în maxilar. Angyal era accidentat, îşi scrântise glezna după ce-i administrase un cot devastator lui Demény, golgheterul Ungariei, dându-i drumul la robinetele de roşu din nări. Aplecându-se mai aproape, Pataki i-a turnat câteva cuvinte în ureche lui Angyal, care pe urmă a plecat cu un aer dezinvolt.

— Ce-o să ne facem? l-a întrebat Gyuri pe Pataki. Arăţi ca o epavă. N-o să rezişti şi în a doua repriză.

Pataki a zâmbit.

— O să trebuiască să băgăm material.

A doua repriză a demonstrat că Pataki îşi epuizase resursele şi îşi pierduse magica abilitate de a recupera mingea. Hepp a rămas impasibil pe bancă, conştient ca toţi ceilalţi că punctajul începea să dea cu tifla Locomotivei. Scorul devenise 33 la 32 pentru Locomotiva, când urletele „Foc! Arde!" s-au auzit subit şi cineva a dat buzna înăuntru ca să ceară ajutor la căratul găleţilor cu apă necesare pentru a stinge incendiul care mistuia vestiarul Naţionalului.

Auzind asta, echipa Național, până la ultimul om, s-a năpustit afară ca să-și salveze articolele de toaletă câștigate anevoios. Urmau să părăsească tabăra în acea după-amiază, și cum au fost nevoiți să cearnă cenușa pentru a-și găsi șampoanele franțuzești și săpunurile italienești, meciul nu s-a mai reluat niciodată.

Hepp n-a părut fericit de acest deznodământ, dar, mai important, spre ușurarea tuturor, n-a părut nici prea nefericit; de asemenea, expresia de pe chipul lui sugera că pe viitor nu va mai asculta prea mult de Pataki.

Suindu-se în autobuzul care urma să-i ducă la gară, Pataki și Gyuri l-au observat pe Wu așezat lângă pista de alergări, părând afabil și rupt de realitate ca întotdeauna.

— Nu cred că i-a spus careva că s-a încheiat cantonamentul sau, dacă da, nu cred c-a înțeles, a zis Gyuri.

L-au cules și pe Wu, ținând seama că oricum știau exact unde să-l lase în Budapesta...

*

Pe Zsuzsa o cunoscuse cu două săptămâni înainte de cantonament. Fata reprezenta o schimbare de tactică în ceea ce-l privea pe Gyuri. Până atunci, se ținuse după câteva femei atrăgătoare, care în loc să aibă în vedere vreo acțiune de andocare, se feriseră de avansurile lui, de parcă le-ar fi fluturat un șiș pe la nas. „Comunism *și* celibat, asta e deja prea de tot", se văicărise Gyuri. Aidoma unui jucător accidentat care-și caută un post de titular într-o divizie mai slabă pentru a-și repara mândria rănită, Gyuri o cunoscuse pe Zsuzsa la un dans. Bande de hormoni, susținute de un sentiment al disperării, dezgropaseră frumusețea de sub o suprafață nepromițătoare. Deși nu se întâlniseră decât de trei ori, Gyuri despachetase echipamentul, montând

ornamentele afecțiunii, iar o bună parte din timpul petrecut la Tatabánya visase la prădarea comorilor ei trupești.

Gyuri s-a dus acasă doar cât să se dichisească un pic și să verifice în oglindă cât de bronzat și de tânăr arăta. Holbându-se la propria imagine, efectiv nu pricepea de ce femeile nu se cățărau pe fereastră ca să ajungă la el. Nu-i mai păsa deloc de totalitarism, în timp ce se ducea agale la Zsuzsa. „Dacă ai la ce să visezi, nu-ți mai trebuie nimic", își zicea în sinea lui. Zsuzsa avea telefon în apartament, dar Gyuri prefera să reapară în carne și oase.

Zsuzsa era acasă, dar tocmai conducea un musafir la ușă. În prima fază a șocului, Gyuri nu și-a dat seama ce era mai rău, faptul că vizitatorul era un domn voinic, posesorul unui flaut fermecat, probabil, sau că era totodată deținătorul unei uniforme albastre de la AVO. Un profesionist, nu ca nătărăii ăia de recruți ageamii puși să mărșăluiască de-a lungul frontierelor și să tragă cu pușca în orice capitalist care voia s-o șteargă din țară, în orice spion străin sau, în general, în toate pramatiile care încercau să fugă de cucerirele poporului. Chiar și fără uniformă albastră, tot s-ar fi uitat unul la celălalt de parcă li s-ar fi arătat un cal cu frâne.

Ceea ce l-a întărâtat pe Gyuri și mai mult a fost faptul că Zsuzsa nu era conștientă de monstruozitatea de-a pofti acasă un caraliu, chiar și când el i-a atras atenția asupra acestui lucru. „Elemér e un dulce", era cam tot ce repeta Zsuzsa, în timp ce Gyuri tuna și fulgera contra nedreptăților comise de AVO. La interogatoriu, Zsuzsa a explicat că Elemér intrase în scenă prinzându-l pe Bodri, câinele ei, când, în mod inexplicabil, Bodri cedase la chemarea strămoșilor în parc și dăduse cu piciorul implorărilor lui Zsuzsa de-a veni înapoi. „Normal că se pricepe să înșface tot ce mișcă", a ripostat Gyuri.

Cealaltă mare dezamăgire pe care Gyuri a suferit-o în acea seară a fost când și-a dat seama că Zsuzsa plătea un

tribut greu prostiei. Meseria ei (de florărească) ar fi trebuit să-l pună în gardă, dar Zsuzsa, deşi locuia în Ungaria, nu părea să trăiască acolo. Nu înţelegea ce se întâmpla, nu *observase* ce se întâmpla şi nu pricepea ce spunea Gyuri. Acesta a remarcat, de asemenea, că nasul ei părea prea mare în acea seară, dar pe de altă parte nu se putea abţine s-o invidieze pentru totala ei lipsă de contact cu anul 1950. Zsuzsa avea o izolaţie etanşă formată din ineptii.

— Bea nişte ceai, a insistat ea.

Era bucuroasă în continuare să-l vadă pe Gyuri şi nu dădea nici o atenţie delirului său verbal, la fel cum nici nu înţelegea ce-l enerva atât de mult în plan masculin şi etic. Gyuri a enumerat privilegiile celor din AVO, magazinele lor cu circuit închis.

— Nu-i adevărat. Elemér tocmai mi-a spus că trebuie să facă foarte multe ore suplimentare la serviciu şi că e nevoit să câştige bani în plus, traducând articole din *Pravda*, pentru a putea avea grijă şi de mama lui.

Gyuri şi-a dat seama că era ca şi cum ar fi încercat să demoleze o casă aruncând în ea cu un pahar cu apă; un sentiment copleşitor de zădărnicie familiară a coborât în jurul lui ca o colivie. Vedea perfect ce avea în farfurie şi nu simţea că apetitul i-ar fi stimulat. Va fi, intuia el, încă o contribuţie minunată la colecţia lui de eşecuri. Parcă şi vedea titlul autobiografiei: *Femei cu care aproape că m-am culcat.* Fără destăinuiri senzaţionale. „1950 a fost un an bun, aproape că m-am culcat cu patru femei: o creştere eroică a producţiei, sub principiile marxist-leniniste, faţă de 1949, când aproape că m-am culcat cu două femei."

Se trezise în braţe cu o relaţie amoroasă defunctă, dar trebuia să proptească într-un fel cadavrul, cum mai făceau soldaţii cu camarazii lor căzuţi în tranşee, pentru a-l păcăli pe inamic, lăsând impresia că încă dispuneau de efective numeroase pentru luptă. Complicaţia era că, vinerea

următoare, Locomotiva avea petrecerea anuală, cea mai importantă reuniune mondenă a lor, iar Gyuri știa că mai bine stătea cu pieptul gol în fața plutonului de execuție decât să se ducă la petrecere fără o parteneră; or, din păcate Zsuzsa era singura reprezentantă a sexului frumos dispusă măcar să stea de vorbă cu Gyuri. Dacă Zsuzsa nu mergea cu el, nimeni altcineva n-ar fi mers.

Elemér a fost scos din conversație, dar lucrul acesta le-a micșorat drastic tachinările, așa că, amintindu-și încă o dată de serbarea Locomotivei, Gyuri și-a luat la revedere și a reflectat profund la absurditatea de-a trăi într-o țară cu mai multe femei decât bărbați (demografia fiind de partea lui, de când Armata a Doua Maghiară fusese rasă de pe fața pământului în 1944) și de-a fi incapabil să perfecteze o relație romantică. Stând în picioare în tramvai, unde pasagerii erau ticsiți ca țigările într-un cartuș, centupleți în pântecele lunguiet al tramvaiului, împerecheat strâns cu spinările altor trei cetățeni, Gyuri tot se simțea vlăguitor de singur. Strivit, dar singur. Unde se găsesc oamenii cu care să poți vorbi? Ar trebui să existe un magazin pentru asta. Și odată ce ai găsit oameni cu care să poți vorbi, cum să te ții în continuare de ei?

În următoarele zile, și-a dedicat o bună parte din timpul liber lamentației interioare și autocompătimirii abile, bântuind ca o Casandră prin apartament, privindu-se în oglindă și întrebând: „Cine a mai avut o viață în care nimic să nu meargă bine?" Dar, marți noaptea, a constatat că era treaz. Diverse eructații mentale se auzeau clar ca urmare a digestiei cerebrale. Era ora trei noaptea, ora preferată de către cei care își dădeau cu părerea în craniul lui pentru a-i întrerupe somnul. Tot ceea ce-l sâcâia era împins la suprafață și, deși nu reușea să identifice problema, o nemulțumire puternică emana din colonul lui cerebral.

Aprinzând lumina, Gyuri a apelat la ceasul de mână. Trei şi trei minute. De ce oare, când voia să se trezească fix la o anumită oră, nu putea, dar în schimb furia turbată dinăuntru ţâşnea întotdeauna afară la ora aleasă de ea pentru a spumega violent, şi de ce, de asemenea, când voia să se simtă foarte treaz dimineaţa nu reuşea niciodată să fie aşa de proaspăt ca acum? A stins lumina, sperând ca până la urmă să-l fure somnul. Starea de prospeţime nu se diminuase când a auzit ţârâitul soneriei. Primul lui gând a fost la Hepp, dar era prea devreme şi prea revoltător chiar şi pentru Hepp; în plus, nu se făcuse cu nimic vinovat faţă de el, aşa că nu exista nici o justificare pentru un raid cu noaptea-n cap. Un asemenea zbârnâit al soneriei nu putea vesti decât că o nenorocire cu adevărat interesantă căzuse pe capul vecinilor. Omor? Viol? Stop cardiac? Sau era AVO? s-a întrebat el sarcastic. În timp ce curiozitatea din el îşi freca mâinile cu încântare, Gyuri a deschis uşa şi s-a trezit faţă în faţă cu patru securişti în haine civile. Hainele civile îi făceau pe securişti să iasă în evidenţă la fel de mult ca o uniformă, având în vedere că nimeni, în afară de cei de la AVO, nu putea face rost de îmbrăcăminte ca lumea.

Toată lumea ştia de şocul soneriei şi asuda abundent de teama unei arestări, dar Gyuri nu se simţise niciodată atât de important încât să vină să-l aresteze de-acasă. Timp de o clipă, a crezut că securiştii căutau pe altcineva sau că greşiseră adresa; asta până când i-au explicat că nu intenţionau să-l aresteze, ci că aveau câteva întrebări care aşteptau răspunsul lui.

Gyuri s-a îmbrăcat şi a lăsat un bilet pentru Elek, care nu se vedea pe nicăieri (încălzea vreo văduvă pe undeva, negreşit).

Kovács, portarul, un mişel înrăit, aştepta foarte ţâfnos să-i vadă odată ieşiţi din imobil, ca să poată încuia la loc. Gyuri a izbutit să resimtă o foarte vagă satisfacţie când l-a

văzut pe Kovács fumegând în halatul lui mâncat de molii şi ventilat prin găurile de la ţigări, cu părul zbârlit în toate direcţiile.

Automobilul nu era negru, cum dicta tradiţia, ci un fel de maro greţos. Gyuri a fost un pic dezamăgit din această cauză, având în vedere că putea să-i strice tot farmecul poveştii pe care o va spune când îi vor da drumul peste cinci, şase, şapte sau zece ani, nu mai conta. Drumul cu maşina a fost scurt, pe câteva străzi pustii. Gyuri a fost cumva surprins că un lucru de care-i era frică de atâta vreme apăruse atât de inexplicabil din bezna nopţii. Aveau de gând oare să-l instruiască pentru vreun proces demonstrativ? Pe cine băgau la pârnaie în ultima vreme? Păreau ahtiaţi după comunişti în acea perioadă, dar exista întotdeauna o cerere şi pentru figuranţi.

În mod ciudat, Gyuri avea un sentiment de uşurare. Acum ajunsese la pragul de jos. Nu trebuie să-ţi mai fie teamă să nu fii arestat atunci când eşti arestat. Care va fi oare acuzaţia? Din câte ştia Gyuri, a considera că guvernul era o şleahtă de lăbari nu figura nicăieri ca infracţiune. De ce nu-l arestaseră în 1945, în noiembrie, după alegeri, când nu avea nimic de mâncare, dar deţinea în schimb un revolver încărcat şi ieşise pe străzi, într-un palton al lui Elek, ca să strige „Cincizeci şi şapte la sută" cu o mulţime de alţi oameni? Motivul pentru care „micii proprietari", o gaşcă de tipi cu mustaţă, cărora le plăcea să se ducă la biserică şi să fluture franzele în mâini, ar fi obţinut cincizeci şi şapte la sută la vot ar fi fost un mister dacă n-ar fi existat ruşii şi partidul lui Rákosi de cealaltă parte. Partidul Comunist al lui Rákosi, care nu a scos decât şaptesprezece la sută, în ciuda mărinimiilor de tot felul din partea Moscovei şi a livrărilor regulate de prizonieri de război, pentru a demonstra abilităţile diplomatice ale lui Rákosi. Acesta făcuse o treabă de mântuială la acel scrutin, în parte deoarece, ca

tuturor celorlalţi din Partidul Comunist, nu-i venea să creadă că putea fi atât de detestat şi în parte fiindcă abia despachetase jocul cu „Hai să construim un stat comunist", care-i fusese expediat din Uniunea Sovietică, şi citea încă instrucţiunile. Era destul de stupid să strigi pe stradă „Cincizeci şi şapte la sută", dar fusese ceva nemaipomenit, iar lozinca era ca un cuier înţesat de blesteme polisilabice şi înjurături împotriva comuniştilor.

În timp ce era condus în interiorul elegant al clădirii de la numărul 60, pe Andrássy út, dintr-un motiv oarecare, lui Gyuri i-a venit în minte ce se bârfea despre nevasta şefului AVO: circula zvonul că soţia lui Gábor Péter era lesbiană şi foarte pasionată de partidele amoroase în trei. Această încondeiere obscenă s-a estompat când un ofiţer de securitate tânăr (probabil că eşalonul de tineret din AVO şi recruţii intrau mereu în tura de noapte), care era de vârsta lui Gyuri, a deschis un dosar şi a mormăit „Fischer", ca şi cum ar fi luat în primire o livrare de lămpi de birou. Ofiţerul a răsfoit prin dosar, cu un aer oarecum agasat, fiindcă mapa părea să fie practic goală, neconţinând elementele capitale pe care le căuta el. Gyuri îl studia şi-şi spunea: dacă nu m-aş fi născut înzestrat cu vertebre morale, cu inteligenţă, cu demnitate, aş fi putut sta aici confortabil.

— Se pare că declaraţia dumitale nu-i aici, a remarcat ofiţerul, dând de înţeles clar că era singura persoană din clădire care se ocupa conştiincios de hârtogărie.

— Atenţie, să fie ca lumea, fiindcă nu semnez orice porcărie, a zis Gyuri, cufundându-se în tăcere.

Ţinând seama de insuficienţa ameninţărilor care planau în acel moment (era ca la dentist, în sala de aşteptare, dar fără reviste) şi fiindcă simţea că aceasta va fi ultima lui şansă de a mai face o glumă pentru mult timp de-atunci înainte, Gyuri a preluat iniţiativa. Avea să fie genul de anecdotă care urma să-i amuze pe toţi în închisoare.

Recepționerul s-a uitat de parcă Gyuri s-ar fi scăpat pe covor – nu tâmp sau mitocănește, ci pur și simplu trist. A strigat la un coleg din camera de alături.

— Încă unul. Fischer.

Colegul a venit cu o listă pe care au consultat-o cu atenție, profesionist. Individul s-a moșcăit destul de mult să analizeze acea unică foaie de hârtie, fie ea și scrisă foarte mărunt. În cele din urmă, a decretat:

— Nu există nici un Fischer.

— Pot să plec acasă, atunci? a întrebat Gyuri, simțind că nu avea nimic de pierdut.

Amândoi s-au întors spre el cu o expresie care sugera că ar fi fost extrem de necugetat, dar *extrem* de necugetat să mai deschidă gura o dată. Recepționerul a gesticulat spre Gyuri.

— Tu ce crezi că face aici, așteaptă autobuzul?

— Nu mă interesează ce face aici. Nu figurează pe listă. Le-am mai spus oamenilor chestia asta și înainte, să știi. La noi nu-i Hotel Britannia. Te cheamă Fischer? a întrebat el, adresându-i-se lui Gyuri.

— Da.

S-a uitat lung la listă din nou.

— N-ai pseudonime sau porecle, nu?

— Nu.

Lista a fost studiată din nou în speranța că va divulga subit un Fischer.

— Dar ești ungur, din câte înțeleg? a întrebat insul, parcurgând din priviri o foaie de hârtie violetă, destinată evident străinilor.

Gyuri a confirmat naționalitatea.

— Mda, am un Fodor, dar cam atât. Nu există nici măcar vreunul cu „F" pe lista de străini.

— Nu contează, a zis recepționerul. Bagă-l oricum la subsol.

— Ba contează. La ce mama naibii să mai ai o listă dacă numele oamenilor nu figurează pe ea?

Recepţionerul a înşfăcat hârtia şi-a bulbucat ochii la listă, ca şi cum ar fi pus la îndoială capacitatea celuilalt de-a identifica un Fischer, mai ales că exista unul acolo.

— OK, tu du-l totuşi jos.

— Dar suntem plini până la refuz. Nu mi-a mai rămas decât aia dublă.

Gyuri a fost condus în beci, unde a fost poftit într-o celulă luminată anemic de un membru nevolnic din familia becurilor şi ocupată predominant de un ţigan. Existau două banchete în celulă, ambele acoperite de cel mai masiv ţigan pe care Gyuri îl văzuse vreodată, de fapt unul dintre cei mai masivi oameni pe care-i văzuse. Era ca Neumann, dar cu vreo trei sau patru perne legate parcă pe el. Cum putea cineva să ajungă atât de gras în Ungaria? Pe lângă uimitoarea lui colecţie de şunci şi hălci de carne, ţiganul avea un „bang" tatuat pe pumnul stâng: b-a-n-g pe falangele superioare ale degetelor, iar pe faţa lui fălcoasă, pe partea stângă, era imprimat un fel de grilaj, ca şi cum cineva s-ar fi jucat „x şi 0" pe pielea lui, cu un cuţit extraordinar de ascuţit. Gyuri se întreba dacă ţiganul se gândise vreodată să joace polo pe apă.

— Salutare, a zis ţiganul, retrăgând o divizie de coapsă pentru a expune un pic din banchetă şi întinzând o mână spre Gyuri. Eu sunt Nexam. Peşte, a adăugat el radios.

Gyuri a dat mâna cu el şi s-a prezentat. A admirat identitatea clară a lui Nexam. El cum să se descrie: baschetbalist? Funcţionar feroviar? Student în ale vieţii?

— Fischer, Gyorgy, duşman de clasă.

— Pentru ce te-au băgat la răcoare? s-a interesat Nexam.

Gyuri a reflectat.

— Pentru nimic, în fond.

— Dacă pentru nimic, înseamnă că o să faci bulău la greu. Presupun că au o normă de sentințe pe zece ani pe care trebuie s-o îndeplinească. Pe un amic al meu din Nyíregyháza l-au săltat acum câteva săptămâni. „N-avem nimic cu tine, Bognár", i-au zis ăia, „dar suntem obligați să înfundăm pe cineva pe o perioadă de zece ani și știm că nu te-ar deranja prea mult, fiind un cioroipan împuțit și așa mai departe. Semnează declarația, să ne ducem și noi acasă."

Nexam ajunsese la zdup pentru obstrucționarea procesului de justiție. Doi securiști fugăreau un pușți care le dezumflase pneurile de la mașină, când s-au împiedicat de Nexam, care zăcea pe casa scării într-un imobil, beat mort, după o nuntă prelungită. Nefiind pe moment în toate facultățile, Nexam nu putuse să-și bage în funcțiune tehnica uzuală de eschivare: „Polițaii din ziua de azi nu mai sunt la fel de bine făcuți ca pe timpuri. E nevoie să te pui cu fundul pe ei până-i auzi pârâind." Cele mai cumplite amenințări de răzbunare fuseseră lansate la adresa lui Nexam, fiindcă fusese nevoie de două echipe ca să-l aresteze și de o furgonetă de la măcelărie pentru a-l transporta la gherlă.

— Nu pot spune că mă gândesc cu plăcere la o condamnare de durată. Închisorile s-au dus de râpă, s-a văitat Nexam.

Fusese, a elucidat el problema, în majoritatea instituțiilor penale din Ungaria, inclusiv în faimoasa închisoare „Steaua" de la Szeged, unde Rákosi petrecuse cândva cincisprezece ani. Rákosi beneficiase de o bibliotecă satisfăcătoare, de o celulă numai pentru el și de o campanie internațională pentru a i se obține eliberarea. Intelectuali progresiști din toată Europa trimiseseră telegrame de protest consulilor maghiari. Gyuri văzuse una de la Filiala din West Hull a Prietenilor Uniunii Sovietice, într-o expoziție despre viața lui Rákosi. În telegramă se vorbea despre „scârba lor emfatică" față de condamnarea lui Rákosi. Gyuri reflectase că și el, poate, ar fi fost mult mai prietenos față de Uniunea Sovietică

dacă ar fi trăit în West Hull. De asemenea, căutase în dicţionar „emfatic", întrucât era un cuvânt cu care nu se mai întâlnise până atunci. Ciudat cum intelectualii progresişti erau atât de tăcuţi în faţa condamnărilor care abundau acum în Ungaria. De asemenea, Gyuri presimţea că intelectualii progresişti din West Hull sau de oriunde n-ar trimite telegrame în favoarea lui, dar de fapt Gyuri avea pică pe ei oricum, fiindcă-l salvaseră pe Rákosi de la pedeapsa cu moartea.

— Pâinea şi untura erau excelente, a adăugat Nexam, continuându-şi amintirile despre închisoarea „Steaua". Merita să stai acolo fie numai şi pentru pâinea şi untura aia ale lor.

Monologul lui Nexam a continuat, înglobând alte delicii ale puşcăriei, care erau punctate de îndemnul adresat lui Gyuri ca, oricând se va întâmpla să iasă de-acolo, peste un an, doi ani, zece ani, să se ducă negreşit şi fără zăbavă la sora lui Nexam, care putea fi găsită îndeobşte pe lângă Rákóczi tér.

— E cel mai bun remediu ca să-ţi scoată pârnaiele din organism.

Principala diferenţă între viaţa din închisoare şi viaţa de afară în Ungaria, cugeta Gyuri, era că în închisoare aveai mai puţin spaţiu. Cam atât. Mai puţin spaţiu şi un miros mai pregnant de ţigan nespălat. Ca o compensaţie pentru tentaculele de amoniac care creşteau dinspre Nexam, cel puţin nu exista în hol nici un portret cu Rákosi.

Încă bucurându-se de o izbucnire de aplomb, Gyuri nu se putea abţine să treacă în revistă diferitele consecinţe ale încarcerării lui, ştiind că toate conţineau porţii generoase de alte încarcerări, durere şi anexe ale durerii. Lui Gyuri îi plăcea să creadă despre el că era dur şi pe picioarele lui, acesta fiind şi motivul pentru care nu agrea deloc ideea

de-a se afla în împrejurări care ar fi putut demonstra din plin că nu era deloc așa în realitate.

Pe perete, cineva scrijelise „Sunt membru al parlamentului"; această afirmație în sine nu părea să fi meritat deranjul – probabil că era o aposiopeză produsă de prematura scoatere a autorului din celulă. Dedesubt, într-un stil diferit, cu un instrument ascuțit de alt tip, cineva gravase „Sunt membru al clubului de fotbal Újpest". Mai exista scris, de asemenea, foarte pal, cu creionul (ceea ce era remarcabil, având în vedere că lui Gyuri îi luaseră toate lucrurile impersonale și personale portabile, precum și cureaua și șireturile de la pantofi): „Dacă ajungi să citești, ești într-un mare rahat."

Ei bine, și-a zis Gyuri, acum chiar că am îmbulinat-o. Am ajuns la genunchiul broaștei, la gaura fundului existenței. Mai rău de-atât nici că se putea. Va mai avea dreptul la vreunul dintre acele lucruri care erau considerate prețioase sau încântătoare? Avea douăzeci de ani. Va apuca oare să iasă la timp ca să mai înșface câte ceva dintre lucrurile care meritau înșfăcate? Fără prea mare satisfacție, și-a inspectat registrele de evidență a anilor lui. Când venerabilul poet Arany a împlinit vârsta de optzeci de ani, potrivit lui Pataki, a fost întrebat cum vedea culmile glorioasei lui existențe – poet legendar, revoluționar, vizionar, erou național și ornament! „Un pic mai multă cordeală ar fi fost în regulă", a replicat el. Această declarație nu intrase în biografia lui Arany. Perspectiva de a-și ține cuculețul pe uscat timp de un deceniu era doar ceva mai puțin alarmantă decât ideea de a-și rupe toate oasele sau de a muri urât, ba chiar și frumos.

Nexam a obosit să tot cuvânteze despre bucătăria penitenciarelor și despre meritele surorii lui, așa că s-a lungit la loc să doarmă un pic. „Chestia asta nu poate să mai dureze mult", a apărut pe peretele din spatele lui, iar ceva

mai jos, tipic pentru ungurii cărora le place să aibă ultimul cuvânt, cineva scrisese: „A durat oricum prea mult." Va mai exista vreodată o nouă rundă a proceselor de la Nürnberg? s-a întrebat Gyuri. Oare el va mai apuca să le vadă? Ce ar invoca securiştii din AVO ca să se apere? „Noi doar ne-am supus idealurilor."

Era greu să apreciezi trecerea timpului, dar lui Gyuri i se părea că se scursese deja o zi fără vreo schimbare sau o incursiune în celula lor, în afară de agitaţia sporadică de la gaura vizorului, când erau verificaţi de gardieni. Nu exista nici urmă de mâncare, deşi apetitul lui Gyuri o luase razna.

— E vina mea dacă ăştia nu ne dau nimic de haleală, s-a scuzat Nexam. Nu suportă să vadă un ţigan gras.

Ajuns în faza în care era ca şi ancorat înăuntru, oţelit mental, gata să primească senin o sentinţă de zece ani, Gyuri a fost eliberat.

Judecând după lumina de-afară, asta a fost în dimineaţa următoare. Nimeni nu-i dăduse vreo explicaţie. Fusese chemat, i se dăduseră înapoi o parte din efectele personale (nu şireturile sau mărunţişul). Gyuri nu se obosise să se mai intereseze de soarta articolelor care lipseau sau de motivul manumisiunii. Afară i-a făcut atâta plăcere să revadă Budapesta, iar în Budapesta activitatea părea atât de efervescentă, încât nu mult a lipsit să-şi dorească să fie arestat mai des.

Tocmai începea să se împace cu ideea eliberării, când l-a observat pe Elemér, hingherul cu pumn de fier al proletariatului, apropiindu-se de el. Era limpede că Elemér, care pufăia tacticos dintr-o ţigară, îl aşteptase la ieşire. „Oricând", a fost tot ce i-a spus, înainte de-a o lua din loc. Şocul a fost atât de mare, încât Gyuri n-a avut timp să-l omoare înainte să dispară. Mânia a crescut în el constant şi atât de intens, încât avea senzaţia că furia îi va ţâşni afară prin ţeastă. Tremurând de nervi, a luat tramvaiul spre casă, iar dacă s-ar

fi întâmplat ca vreun călător să se frece de el din greşeală, s-ar fi lăsat imediat cu omor şi oase rupte.

Acasă, a constatat că biletul pe care-l lăsase pe masa din bucătărie pentru Elek părea necitit. Pe unde umblă ţapul ăsta bătrân? s-a întrebat el, în timp ce rupea biletul în bucăţele. Elek a intrat în acel moment, a amuşinat şi a comentat tumultuos mirosul neplăcut degajat de Gyuri după sauna rece de la AVO:

— Comunismul nu-ţi interzice să te speli, să ştii.

Gyuri n-a povestit episodul nimănui.

august 1952

Nu durase decât o lună, dar chiar dacă n-ar mai fi realizat nimic în viaţă, luna aceea ar fi fost oricum suficientă.

Tabăra fusese la Bõhõnye, dar fuseseră întâmpinaţi în gara din Pécs de către sergentul-major care fusese ales special să-i modeleze pe studenţi pe parcursul celor patru săptămâni cât îi avea în primire, pentru a scoate din ei ofiţeri zeloşi. Sergentul-major nu se sinchisea nicidecum de tradiţia seculară potrivit căreia sergenţii-majori erau sadici, agresivi şi foarte gălăgioşi. De la bun început, şi-a pus în minte să demonstreze că putea fi mult mai groaznic decât şi-ar fi imaginat ei vreodată.

— O să luptăm curând în al Treilea Război Mondial, şi-a început el atacul.

Ca orice soldat, nu era ahtiat după pace – nu le oferea militarilor respectul şi resursele pe care considerau că le meritau din belşug. Dar o pace concepută doar ca o etapă pregătitoare pentru un conflict mondial, iată ceva ce sergentul-major putea digera.

— Sunteţi nişte căcaţi. Nişte căcaţi scârboşi... iar eu am obligaţia să vă transform în nişte căcaţi utili măcar. Filozofia mea? Filozofia mea este să fac ca viaţa să vi se pară atât de nesuferită, încât războiul să fie pentru voi ca o deconectare agreabilă, o destindere, şi, de asemenea, scopul este

să muriți fără să faceți de rușine splendidele tradiții ale armatei ungare. (Cam asta fiind tot ceea ce armatele ungare au reușit vreodată să facă, și-a zis Gyuri.) Mă aștept ca unii dintre voi să se sinucidă. De fapt, o să consider că munca mea a fost un eșec dacă nici unul dintre voi, căcaților, n-o să încerce să-și taie venele. Și dacă nu sunteți capabili să duceți treaba la bun sfârșit, vrem să vă ajutăm; tentativa de suicid se pedepsește cu moartea.

Ce-i drept, măcar acest sergent-major avea mutră de soldat: voinic, viguros, încrezător, morocănos, genul de individ pe care era bine să-l ai lângă tine. Un ticălos, dar măcar un ticălos competent. „E în regulă dacă ai un ofițer fricos când ești în cazarmă", îi spusese Tamás lui Gyuri, la Ganz. „Acolo nu contează dacă-i ia două ceasuri să găsească drumul pe hartă, dar când ajungi pe front ai nevoie de un comandant destoinic, fiindcă altminteri te-ai ras. Noi am avut odată un ofițer, Kocsis îl chema. Nostim era că își dorise dintotdeauna să fie ofițer, provenea dintr-o familie de militari de carieră, dar chiar și după ce trecuse pe la Ludovika, tot nu era în stare nici să se pișe drept într-o căldare, darămite să mai conducă o operațiune militară. La o oră după ce ne-a dus pe front, ne-a băgat într-o ambuscadă și a fost ucis pe loc de către un sovietic care ne-a străpuns apărarea, infiltrându-se genial într-o uniformă ungurească și vorbind fluent ungurește, după ce trăise la Budapesta treizeci de ani."

Prima amenințare a sergentului-major:

— Când o să ajungem la baza militară, o să vă familiarizați cu terenul de paradă. Și-o să vă familiarizați atât de bine, încât, dacă printr-un miracol nemaiauzit o să supraviețuiți, o să vă amintiți fiecare amănunt și la nouăzeci de ani.

La fraza asta, sergentul care fusese desemnat drept aghiotant i-a șoptit la ureche sergentului-major, ceea ce ei aveau să afle ulterior, că la Böhönye nu exista teren de paradă.

— O să faceţi multă instrucţie, a continuat sergentul-major, în aşa fel încât de la mare distanţă imperialiştii să vă poată confunda din greşeală cu nişte soldaţi.

Militarii nu-şi pierduseră pasiunea pentru băligarul de vacă. Ceea ce nu se putea spune că lipsea la Bőhönye erau pajiştile, aşa că aveau unde să exersese marşul de paradă, cu baioneta fixată şi rezemată pe umărul persoanei din faţă. Pe un teren de paradă neted, rezultatul ar fi fost, poate, o manifestare impresionantă de coordonare şi măiestrie marţială. Pe o pajişte plină de baligi de vacă şi gropi, era un exerciţiu masiv de pierdere a urechilor. Primul care şi-a pierdut echilibrul vestibular a fost Gyöngyösi, un avocat care, fiind avocat, şi-a meritat soarta. Nu avea să mai fie distribuit în procese de paradă după aşa ceva.

Luna aceea a fost rea, foarte rea. Dar cum o lună de zile înseamnă doar o lună, nu putea să fie insuportabil de rea. Cea mai mare parte a timpului a fost ocupată cu stratagemele militare uzuale, menite să te determine să faci în cinci minute treaba prevăzută pentru o jumătate de ceas. Iar Dohányi, sergentul-major, care nu le-a spus niciodată cum îl cheamă („Nu vreau să vă gândiţi la mine ca la o persoană, ci doar ca la un ticălos afurisit"), ţinea foarte mult să-i pună pe oameni să alerge în echipament complet, cu o raniţă de 9 kile şi cu masca de gaz pe figură. Chestia ciudată la măştile de gaz, a reflectat Gyuri, gândindu-se că fuseseră făcute ca să respiri prin ele, era că practic *nu* se putea respira prin ele, mai ales dacă făceai ceva mai anevoios decât doar să stai nemişcat.

Chinul cel mare se învârtea în jurul nesfârşitelor sforţări fizice. Chiar şi pentru Gyuri, ca sportiv amator profesionist, era extenuant. Pentru studenţii care fuseseră mai sedentari, lucrul acesta producea efectul urmărit de Dohányi: durere intensă, şoc, stupoare în faţa enormei pedepse fizice pe care organismul putea s-o suporte în douăzeci şi patru

de ore. „Somnul este burghez", proclama Dohányi, înainte de a-i trimite afară să facă manevre toată noaptea cu sergentul. Cei mai mulți din grup au căpătat o expresie de teroare după a doua zi, ca și cum ar fi încasat în permanență pumni în burtă. În clipele de efort fizic sfâșietor, cum era, bunăoară, ordinul de-a alerga cu târgi întregi de soldați chipurile răniți, Gyuri își amintea de un tablou pe care-l văzuse recent, înfățișând un soldat lungit comod pe un câmp, citind gânditor și înconjurat de camarazii lui de arme, care se relaxau letargici. Tabloul era intitulat: *Soldat citind, înconjurat de camarazii de arme.* Dohányi i-ar fi împușcat pe toți, dacă i-ar fi prins zăcând visători sau citind.

Deși Dohányi se străduia din răsputeri să facă lucrurile cât mai neplăcute cu putință, nu avea parte de ajutorul vremii, care era regulamentar estivală, caldă și întremătoare. Canicula era uneori copleșitoare, dar vara nu întreținea îndeobște mizeria suicidară. Torturile lui Dohányi, care ar fi fost insuportabile și cutremurătoare pe timp de iarnă, rămâneau astfel digerabile. Începea să se enerveze vizibil din cauza inexistenței colapsurilor. Stând în picioare lângă Bencze, arhitectul, care se prăbușise pe o pajiște sub povara unui rucsac plin de muniție și care se zbătea în iarbă, de parcă s-ar fi căznit nevolnic să înoate pe câmp, incapabil să se ridice la verticală, Dohányi a strigat compătimitor:

— Nu mai poți, așa-i? Vrei să te odihnești? Dezertează! Atunci o să trebuiască să te-mpușc.

Dohányi nu contenea să recomande dezertarea, în mod inutil, evident, dar întotdeauna repeta butada: „O să trebuiască să te-mpușc. De ce să irosești timpul imperialiștilor?"

Imperialiștii constituiau altă temă clasică a lui Dohányi, un om ale cărui informații despre treburile internaționale se bazau pe cele câteva luni cât fusese plecat din Ungaria ca să omoare oameni.

— Vin imperialiștii. În orice zi, e posibil să avem al treilea val. A treia oară e cu noroc. Desigur, voi, niște căcați de-abia înveliți în uniforme, nici n-o să contați, dar nu vrem să ajungeți să vă pișați pe voi în adăposturile civile, necăjind populația. Cel mai bun lucru pe care-l puteți face când o să-nceapă războiul e să săpați o groapă, să săriți în ea și s-o astupați la loc.

Vasăzică, unde erau imperialiștii americani? Imperialiștii britanici? Sau chiar și cei germani? De ani de zile, li se tot promisese că vor veni imperialiștii, dar degeaba, își spunea Gyuri furios. De-a ce se jucau și imperialiștii ăștia? Repetase cu grijă fraza cu care-i va saluta pe cotropitorii americani:

— De ce-a durat atât? Dați-mi voie să vă conduc la nenumărați comuniști interesanți, pe care sunt sigur că abia așteptați să-i împușcați.

Întreaga încartiruire și ideea de încartiruire în sine erau o pierdere de timp totală, mulțumită oamenilor care dăduseră Ungariei idei impresionante, cum era economia centralizată, în care trebuia să treci prin zeci de bariere pentru a găsi omul de la minister care avea sarcina să-ți aprobe câteva șuruburi în plus, pentru ca atunci când ajungeai acolo să afli că plecase în concediu. În afară de-a li se confirma bănuielile privind capătul puștii pe unde ieșea glonțul, eroicii fii ai Ungariei democrate mai deprinseseră doar un lucru: o ură formatoare față de armată. Zădărnicia pregătirii militare era dublă în cazul lui Gyuri: deși cazarma avea menirea de-a scoate din ei conducători de nădejde, Gyuri, fiind din clasa de mijloc, nu avea voie să ajungă ofițer, în cazul cel mai bun putând deveni cel-mai-bine-instruit caporal din armata poporului.

Orele de învățământ politic erau, în cazul acesta, extrem de bine-venite, deși însemnau plictiseală curată. Toți le așteptau cu nerăbdare, fiindcă în clasă puteai să stai jos,

nimeni nu ţipa la tine şi nu era nevoie să-ţi pui masca de gaz. Dohányi stătea deoparte, spumegând de furie din cauza acestui respiro în regimul de cazne atât de meticulos concepute.

Ofiţerul responsabil cu învăţământul politic era locotenent-colonelul Tibor Pataki, lucru pentru care Gyuri abia aştepta să-l tachineze pe celălalt Pataki când avea să revină la Budapesta, departe de viaţa cazonă şi rurală, unde tot ce ţi se oferea era un sortiment de iarbă şi excremente servite într-o varietate de stiluri. În mod evident, lt.-col. Pataki se ocupa intensiv de acest gen de educaţie ideologică – fusese adus cu maşină şi şofer direct de la altă bază, iar fluxul verbal monoton şi nepoticnit sugera că se îndeletnicea în mod regulat cu aşa ceva.

— Desigur, generalisimul Stalin e cel care ne-a dat viaţă, fapt pentru care-l cinstim, dându-ne de asemenea triumful strategiei staliniste în marele război pentru apărarea patriei, care constituie pentru noi preceptul călăuzitor, dar mai presus de toate ediţia în limba maghiară a operelor lui Stalin, o nouă armă invincibilă în mâinile noastre, care ne va permite să ne modelăm după prototipul glorioasei armate sovietice staliniste.

A turuit toate astea dintr-o suflare şi în faţa fotografiei voalate a unui ofiţer sovietic călare, care privea atotcunoscător şi profesionist de lângă ţeava unei puşti oferite de un infanterist sovietic, zâmbind trufaş şi încrezător în starea impecabilă a armei lui. Fotografia aceasta se afla în stânga locotenent-colonelului Pataki. În dreapta lui era o fotografie cenuşie, greu de distins, înfăţişând un şir de mici siluete, purtând panouri cu lozinci indescifrabile. Legenda acestei imagini era: „Demonstraţie pentru pace, Londra".

Locotenent-colonelul Pataki a preluat tema de predilecţie a lui Dohányi despre felul în care comunismul se pregăteşte să pună cizma pe grumazul ţărilor burgheze decadente,

să-și înfigă baioneta în ele și să le-o răsucească în rană, dar într-un limbaj mult mai rafinat și mai anost, vreme de vreo cincisprezece minute, înainte de a-și continua disertația despre Stalin, conducătorul Frontului pentru Pace.

Dacă locotenent-colonelul lua chestia asta în serios, dacă într-adevăr credea ce spunea, medita Gyuri, era trist. Dacă nu credea tâmpeniile pe care le debita ca un papagal sau ca o flașnetă în kaki, tot trist era. Dar ce era mai trist? Sau, eventual, ai putea considera că întreaga scenă, cu ei toți adunați în sală și prefăcându-se că asimilează înțelepciunea pe care locotenent-colonelul se prefăcea că le-o împărtășește, era o farsă extrem de sofisticată. Poate că într-o bună zi toți oamenii din Ungaria, Polonia, Cehoslovacia, Germania, România, Uniunea Sovietică și chiar Albania se vor trezi auzindu-l pe Stalin cum se strică de râs la Kremlin: „Doar n-ați crezut că vorbeam serios?!"

A trăi conform principiilor bolșevice: o absurditate la fel de mare ca ideea de-a te plimba toată ziua cu două degete vârâte în nas. Cel puțin Biserica nu pretindea să-ți faci apariția decât o dată pe săptămână, dar în rest era dispusă să te lase în voia ta. Dacă puterea populară ar însemna doar o oră de prelegere săptămânal, își zicea Gyuri, probabil că aș putea suporta.

Studiindu-l pe locotenent-colonel, Gyuri era tentat să-l categorisească drept un credincios adevărat, un handicapat moral, un avorton etic. Lucrul acesta va fi considerat în mod cert cea mai trainică și magistrală înfăptuire a Mișcării Muncitorești Maghiare: dezgroparea, strângerea și cultivarea atâtor scârnăvii glorioase. Câte superscârnăvii putea produce o țară micuță ca Ungaria? Câteva sute? Câteva mii? Nu, vânătorii de talente din Partidul Muncitoresc Maghiar oferiseră contracte pentru sute de mii de căcați cu formă umană. De-acord, nu toți dintre ei vor fi cu adevărat briganzi de categoria întâi și, cine știe, poate că erau și unii

care se înscriseseră în partid din greşeală, crezând că ar putea face lucruri bune.

Dar pentru publicul de recruţi prelegerea ostentativ de anostă fusese garnisită, de fapt, cu gustul destinderii corporale; numeroase mădulare şi grupe de muşchi avuseseră ocazia să se odihnească. În timp ce ieşeau de la învăţământul politic, toţi se întrebau dacă aveau să mai fie trataţi cu încă o şedinţă de acest fel.

La capătul celor patru săptămâni, toţi au fost atât de bucuroşi că puteau pleca, încât nici n-au mai avut energia să-l urască, de fapt, pe Dohányi, când acesta le-a mai tras câteva insulte la despărţire:

— Îmi pare rău să vă văd plecând, căcaţi bipezi ce sunteţi! Omenirea n-ar fi avut decât de câştigat dacă aţi fi murit aici, dar nu cred că nişte sule autopropulsate ca voi vor putea ajunge prea departe. Nu-i nevoie să-mi mulţumiţi.

Gyuri şi alţi câţiva au ezitat să-i trântească vreo obscenitate lui Dohányi, pentru că nu se ştia niciodată cât de lungă era mâna jurisdicţiei militare. S-au mulţumit cu nişte saluturi şleampete şi au fugit la gară.

Întorcându-se la Budapesta, Gyuri s-a simţit mai matur, mai înţelept şi mândru că rezistase în cele patru săptămâni fără să fie îngenuncheat, fără să cerşească îndurare. Imaginea Budapestei a declanşat un torent de entuziasm şi recunoştinţă. Dorinţa de-a săruta pământul a durat câteva secunde, până când a coborât din tramvai, iar încântarea de-a fi în Capitală a durat până a ajuns la Thökölyút, când deja înghesuiala din tramvai storsese din el ultimele picături de veselie.

În timp ce străbătea pe jos ultima porţiune din Thökölyút, pregătindu-se să cotească pe Dózsa György út, privirea i-a fost atrasă de o figură dintr-un magazin de delicatese, unde era mare îmbulzeală. Subconştientul i-a dat un cot zonei conştiente a minţii, iar în acel moment Gyuri l-a

remarcat pe Pataki stând la o coadă în prăvălie. S-a holbat prin vitrină la acest spectacol câteva momente, iar apoi, excitat şi temându-se să nu piardă continuarea, a dat buzna în magazin.

Înăuntru era Pataki, făcut sendviş între două gospodine decise şi ţinând un coş pentru cumpărături, o împletitură mare, din răchită, pe care Gyuri n-o recunoştea drept un obiect oficial din locuinţa familiei lui Pataki.

Pataki a sesizat prezenţa lui Gyuri, pe măsură ce acesta se apropia. Pentru o fracţiune de secundă, a existat o alarmă generală, o chemare la acţiune, un licăr de consternare ţâşnind de după colţ. Dacă Gyuri nu l-ar fi cunoscut pe Pataki de la patru ani, aceste mişcări fugitive, în cea mai mare parte subcutanate, n-ar fi putut fi remarcate. Aşa cum e nevoie de un specialist experimentat pentru a descoperi o bancnotă falsă, la fel a fost nevoie de un expert în Pataki pentru a-i detecta calmul fals, pentru a-i sesiza reticenţa infimă, protonul de ruşine, de parcă ar fi fost prins scoţându-şi mădularul dintr-un erbivor.

Motivul uimirii lui Gyuri era faptul că Pataki nu se ducea niciodată la cumpărături. Niciodată. Pentru anumite accesorii masculine, cum ar fi hainele etc., da, dar de fapt genul acesta de cumpărături nu se făcea la magazin, ci vrăjind diverse cunoştinţe pentru a procura articolul cerut prin troc, şpagă, şantaj sau cerşit. Chiar şi când ajunsese la o vârstă mai maleabilă, la şase sau şapte ani, Pataki refuzase cu încăpăţânare să dea o fugă până la magazin, indiferent de stimulente şi ameninţări. Deşi nu decretase niciodată că ar fi vorba despre o decizie strategică din partea lui, se desprinsese cumva ideea că a merge la cumpărături era unul dintre lucrurile pe care el nu le făcea, că era ceva în detrimentul timpului de plimbat cu barca, o pată pe demnitatea masculină. Când Gyuri s-a dus să ia rochia de la croitoreasa din Angyalföld, Pataki n-a spus nimic, dar tăcerea lui a fost

elocventă: *Eşti prietenul meu, aşa că n-o să insist asupra acestei scăpări deplorabile, asupra acestei jalnice slăbiciuni.*

Pataki era principalul exponent al principiului „să nu ierţi nimic", adică să te rupi în figuri şi apoi s-o iei la sănătoasa. Gyuri nu avea încă dovada negru pe alb, dar presimţea că prezenţa lui Pataki la coada la brânză era un semn de colaps doctrinal, că, muieratic cum era, se cam înmuiase totuşi.

— Cum a fost în armată? l-a luat Pataki, cu o dezinvoltură impecabilă, de parcă s-ar fi întâlnit în sala de sport, nu la raionul de brânzeturi. Sper că ţi-au propus să te facă general.

— A fost aşa cum ştii şi tu c-ar putea fi, a zis Gyuri, neputând să se abţină şi trecând direct la întrebarea decisivă. Ai ieşit să faci cumpărături pentru maică-ta?

— Nu. Bea m-a rugat să iau câte ceva pentru prânz, a replicat Pataki.

Ăsta era Pataki în forma lui de zile mari. Tonul fără cusur, tipic persoanei care stă la coadă şi face conversaţie, de parcă pur şi simplu ar fi stat la coadă discutând despre cum stătea la coadă, şi nu dovada capitulării totale, masacrul dezlănţuit al preceptelor cultivate într-o viaţă de tânăr.

Vasăzică Bea era.

Când Pataki fusese dat afară de la Facultatea de Contabilitate, nimeni nu se mirase. Nu aflase de examene decât accidental. Trecea prin dreptul Facultăţii, când îi venise brusc să facă pipi şi descoperise întâmplător lista de examene în drum spre toaletă. Se rugase de Gyuri să-i aducă aminte ce subiecte trebuia să înveţe – cursul de industrie uşoară sau analiza costurilor de producţie? Era atât de dus, încât nici copiatul n-ar fi putut să-l ajute.

Pataki obţinuse atunci rapid un loc la Facultatea de Artă Teatrală şi Cinematografică. În mod ironic, lucrul acesta nu se întâmplase pentru excepţionala reprezentaţie teatrală

grație căreia scăpase din ghearele armatei, care îl și înhățase în momentul în care fusese aruncat peste bord de la Facultatea de Contabilitate. Pretinsese că avea un cartilagiu rupt, din cauza căruia se deplasase cu un picior țeapăn, încontinuu, timp de șase săptămâni, o performanță actoricească maraton, care necesitase o autenticitate riguroasă douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, un thespianism fără respiro – deși era adevărat că ferocitatea potențială a criticilor neplătiți constituise o mare încurajare pentru menținerea poziției corecte specifice unui cartilagiu distrus. Un doctor prietenos, racolat de István, scosese un cartilagiu sănătos din genunchiul drept al lui Pataki și-i obținuse eliberarea din armată. Până ca genunchiul lui să aibă timp să se vindece ca lumea, Pataki intrase deja la Facultatea de Artă Teatrală și Cinematografică pentru a studia fotografia, fiind astfel scutit din nou de serviciul militar.

Existența lui Bea fusese dezvăluită treptat, mai degrabă prin absențele lui Pataki decât prin prezența ei. Dar Pataki fusese prins în cele din urmă, după ce informase pe toată lumea că se ducea să facă rost de niște agenți de dezvoltare, alături de Bea, pe o bancă așezată cu fața spre Dunăre.

Gyuri și Róka i-au surprins în timp ce-și făceau turul de alergare în jurul Insulei Margit.

Vigoarea salutului ei, coregrafia mișcărilor lui Bea, melodicitatea vocii ei care făcea ca fiecare silabă să stea parcă pe poante, proeminența posturii ei ar fi dat-o în vileag pe Bea ca actriță novice, fără să trebuiască să mai arate legitimația de studentă. Era destul de surprinzător să-i găsească pe Bea și Pataki pe o bancă, fiindcă filozofia declarată a lui Pataki era că pe bănci în parc nu stăteau decât cretinii și ratații.

— Nu vă supără dacă stăm și noi cu voi, sper, a zis Gyuri, așezându-se pe iarbă, lângă bancă.

El şi Róka se cramponau de Pataki şi Bea, presupunând că în felul acesta vor reuşi să-l deranjeze, să-l jeneze sau să-l agaseze pe Pataki, care se arăta afabil, ca şi cum nimic n-ar fi fost mai natural şi mai agreabil decât să stea toţi trei acolo şi să contemple Dunărea.

— Ai făcut economii ca să-mi iei un cadou, aşa-i? a întrebat Gyuri, profitând de faptul că Pataki era încolţit, pentru a-i aminti că nu-i dăduse nici un cadou de ziua lui de naştere, ceea ce însemna deja o întârziere de zece zile.

Pataki s-a crispat imperceptibil şi i-a dat, spre surprinderea lui Gyuri, un volum frumos împachetat (probabil că fusese ambalat de altcineva).

— Tocmai am fost amândoi să-l cumpărăm, a zis el.

Nu încăpea nici o îndoială că fusese menit drept cadou pentru Gyuri de ziua lui, dar reţinerea lui Pataki de a i-l da a devenit în scurt timp explicabilă.

Cadoul era o carte, *Scriitorii unguri despre Mátyás Rákosi*, un volum scos pentru a celebra a şaizecea aniversare a lui Rákosi, în martie.

— E ceea ce mi-am dorit dintotdeauna, a spus Gyuri, recurgând la un sarcasm subtil, din moment ce ironia minimală era suficientă.

Era absolut evident că antologia respectivă nu numai că nu prezenta nici cel mai mic interes pentru Gyuri, dar în plus era genul de cadou pe care nici nu s-ar fi gândit să-l ducă acasă, aşa cum nu-i trecea prin minte să-şi înfigă o lamă zimţată în palmă. Pataki o cumpărase, probabil, ca s-o citească şi să se pună la curent cu ultimele evenimente literare.

Cartea era o culegere de bucăţi ale unor scriitori unguri importanţi, care ar fi putut la fel de bine să se intituleze *Pupatul în cur în 35 de variaţiuni*. Singura abilitate literară reală de care fusese nevoie era arta de-a minimaliza degradarea şi ruşinea care decurgeau din compunerea unui

panegiric despre urangutanul chel care era întâmplător prim-ministru şi prim-secretar al Partidului Muncitoresc Maghiar. Parcă-i şi vedeai stând toţi confortabil la Uniunea Scriitorilor şi spunându-şi unii altora: „Nu, nu, Zoli, nu sunt suficient de distins pentru a-mi aduce contribuţia la această carte. Sunt sigur că Józsi sau Laci pot scoate ceva bun."

Bea era atrăgătoare, deşi nicidecum atât de frumoasă încât să fie *patakizată*, iar firea ei teatrală l-a inspirat pe Gyuri să dea citire cu glas tare primei opere din carte, un poem de Zoltán Zelk. Zelk era înfiorător şi când excela. Ciudat, dar Pataki, în mod normal necruţător în judecăţile lui critice asupra poeziei, o lăsa întotdeauna mai moale când venea vorba despre Zelk, deşi susţinuse că ar putea dresa orice câine cât de cât inteligent ca să compună versuri mai bune decât ale lui Zelk, extrăgând pur şi simplu cuvinte dintr-o pălărie.

Tovarăşul Rákosi are şaizeci de ani,
Alte cuvinte sunt de prisos,
Dacă scriu asta pe hârtie,
Veţi afla imediat,
Tovarăşul Rákosi are şaizeci de ani.

Poate din cauza inflexiunilor abile cu care citea Gyuri, Róka a început să plângă râzând. Stăpânindu-şi veselia, muza lui i-a oferit o strofă:

— Tovarăşul Rákosi e un cur, alte cuvinte sunt de prisos, dacă scriu asta pe hârtie, veţi afla imediat, tovarăşul Rákosi e un cur.

— Ah, de ce sunteţi nedrepţi? i-a dojenit Bea cu blândeţe. Rákosi e un bătrânel de treabă, din cauza lui am intrat în partid.

Afirmaţia ei n-a făcut decât să pună paie pe foc. Gyuri şi Róka se cocoşau de râs, hlizindu-se de-i durea burta, spre

marea nedumerire a lui Bea, din moment ce nu intenționase să fie nostimă, din moment ce nu glumea.

Pataki a aranjat s-o șteargă până să se producă vreo ofensă.

— Ne ducem la cinema. Plecăm chiar acum.

El și Bea au pornit spre stația de autobuz. Cuvintele lui Bea la despărțire au demonstrat totuși limpede cât de autentică era admirația ei față de Rákosi:

— Omul acesta a făcut mult bine pentru țară.

Róka a fost de-a dreptul șocat – deși în general nu făcea nici o discriminare când se punea problema să ajute femeile la orgasm, această generozitate a lui era cuplată cu o moralitate austeră și pietrificată, care interzicea orice formă de contact direct cu partidul. Gyuri era frapat să constate că Bea nu se gândise probabil deloc la Rákosi & Co. – că Bea, de fapt, nu se gândea probabil la nimic. Pentru ea, partidul însemna ocazii sociale, ședințe, cântece, cuvântări, lozinci.

— *Ce* face ăsta? a întrebat Róka, insistent și retoric.

— N-ar fi timpul ca partidul să-l lase la vatră? a replicat Gyuri, răsfoind volumul omagial închinat lui Rákosi și întrebându-se dacă n-ar putea găsi totuși vreun cretin căruia să-i bage cartea pe gât, la schimb cu altceva.

Nu exista decât un cadru de nădejde la Locomotiva – Péter, un flăcău simpatic din Kecskemét, care susținea cu entuziasm noul regim, cum era de așteptat din partea unuia care fusese salvat dintr-o regiune unde cel mai dramatic eveniment era molcoma producție de oxigen realizată de vegetația locală. Péter participa mereu la cursuri, radiind optimism și avânt socialist în viață. Ar fi fost personajul ideal pentru una dintre acele fotografii în care tineri maghiari contemplă cu mândrie și nostalgie înfăptuirile nou-nouțe ale puterii populare. În plus, Péter umbla întotdeauna la el cu cărți de genul *Stalin: o scurtă biografie* („nu suficient de scurtă", opinau alții), iar în clipele de răgaz îl vedeai

citind cu nesaţ diverse pasaje subliniate, pe care le considera pline de o însemnătate excepţională. N-ar fi Péter dispus oare să facă un troc, dându-i lui Gyuri câteva dintre delicioasele produse pe care i le trimiteau rudele lui grijulii şi primind în schimb această colosală operă literară?

— Dar, a zis Róka, ce *face* ăsta?

Róka ar fi fost probabil şi mai nedumerit dacă ar fi ştiut că tatăl lui Pataki, un contabil care trecuse la social-democraţie, petrecuse anul 1951 legat fedeleş într-un beci al Securităţii. Tatăl lui Pataki nu-i povestise decât lui Pataki, iar acesta nu-i povestise decât lui Gyuri. Gáspár fusese săltat, conform procedeului regulamentar, în ianuarie, când i se ceruse să vină pe Andrássy út ca martor. A început să intre la bănuieli când l-au legat de la umeri până la degetele de la picioare, într-un fel de cămaşă de forţă din funie, atotcuprinzătoare, un cocon din cânepă, şi l-au depozitat într-un beci întunecos timp de o săptămână, probabil. După aceea, a fost despachetat într-o cameră de anchetă, pocnit cu pumnul în gură şi admonestat:

— Mărturiseşte ceva. Surprinde-ne. Distrează-ne.

Gáspár n-a fost în stare decât să spună că se făcuse, probabil, o greşeală, pentru ca apoi să scoată câteva gemete, când au încercat să-l convingă cu pumnii să recunoască. A fost azvârlit înapoi în beci cu vorbele: „Cine l-a arestat pe nemernicul ăsta plictisitor?" A stat acolo tot restul acelui an şi a mâncat îndesându-şi faţa în strachina introdusă din când în când în celulă. Se simţea ca un plic aşteptând să fie deschis pe tava de corespondenţă. De afară, auzea crâmpeie de conversaţie:

— N-ai nevoie cumva de un social-democrat, Jenő?

— Dar tu unde te trezeşti, în 1950?

— Ce zici de un contabil, atunci?

— Păi, să ştii că nu-mi trebuie. Iar te-ai lăcomit, aşa-i? Ţine minte ce-a zis Belkin, nu aresta niciodată mai mulţi decât îţi trebuie, fiindcă faci doar hârţogărie.

Cam la şase săptămâni odată, Gáspár era dus la spălat. O dată a făcut duş împreună cu un tip care semăna extraordinar de bine cu János Kádár, fostul ministru de Interne comunist. Ba chiar vorbea la fel ca János Kádár.

— Cât crezi c-o să mai dureze chestia asta? a întrebat sosia lui Kádár.

Lui Gáspár nu-i trecuse prin minte ce să spună în acea situaţie.

În cele din urmă, exact înainte de Crăciun, a intrat cineva în beci, l-a dezlegat şi i-a spus:

— Cară-te de-aici, avem nevoie de celula asta.

Norocul lui Gáspár a fost că unul dintre cele cinci taxiuri din Budapesta tocmai trecea pe-afară („Cel mai mare dever aici îl am", îl informase şoferul), fiindcă drumul pe jos din beci până în stradă îi zobise muşchii.

Nefiind niciodată prea sociabil din fire, Gáspár devenise şi mai dependent de fotoliu decât Elek, turtit de calvarul fizic, de ruşinea întemniţării şi de umilinţa suplimentară de a fi fost considerat prea obtuz pentru a fi băgat într-o conspiraţie.

Băieţilor, Pataki le prezenta relaţia lui cu Bea printr-un bluf: „Partidul mi-a tras-o, acum eu i-o trag partidului", dar acum, în timp ce aştepta cu Pataki să ia treizeci de grame de brânză Anikó, Gyuri şi-a dat seama că totul se terminase. Pe de o parte, îi părea rău că nu avea la el jurnalul intim, ca să poată creiona mai bine toate lunile de umilinţe, zeflemele şi împunsături. Calitatea materialului peste care nimerise găsindu-l pe Pataki cu un coş pentru cumpărături promitea o cantitate de ridicol aproape nelimitată, de la simple fraze până la denunţuri epopeice. „Aşa cum vă spuneam, treceam liniştit pe Thököly út..." Pe de altă parte,

totuşi, Gyuri se simţea trist. Pataki îşi asumase statutul de erou în bătălia sexelor, invincibil, imbatabil, imun la suferinţele care-i puneau la pământ pe alţii, iar acum iată titanul căzut, *ozimandiazat* cu un coş la cumpărături. Pataki devenise muritor.

Borcane uriaşe de castraveciori căptuşeau pereţii magazinului, tronând deasupra unor borcane mai mici cu compot de caise. Orice suprafaţă orizontală din magazin era înţesată de aceste borcane. Găseai aşa ceva în toată Ungaria, în toate prăvăliile: castraveciori muraţi şi compot de caise. Dacă-ţi plăceau mult castraveciorii muraţi şi compotul de caise, te aflai în ţara ideală. Belşugul de castraveciori muraţi şi compot de caise reprezenta o adevărată realizare, reflecta Gyuri, pentru Ungaria care intra în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Acest gen de stagnare organică, de stază etalată, de obedienţă sub sticlă clară şi-ar fi dorit conducătorii din partea poporului: oameni stivuiţi în casele lor, produse care nu necesitau atenţie, care să nu aibă parte de neplăcerile sistemului de distribuţie, care doar să existe docile pe raft până era nevoie de ele.

iulie 1954

Clocotind de furie din cauza nedreptății regimului care făcea din el un contabil, Gyuri s-a dus la meditația la engleză.

Apartamentul lui Makkai era dincolo de Üllői út și – în mod atipic pentru cineva la care Gyuri se ducea cu regularitate – se afla doar la etajul doi. Nu era un apartament prea spațios, dar ca diplomat antebelic și burghez incurabil actual, Makkai avea un fiu al gliei, un trădător pentru pacea internațională, un student la Universitatea de Partid, încartiruit legal, forțat și permanent în locuința lui.

Makkai dădea de obicei frâu liber lamentației lui favorite din clipa în care deschidea ușa, ponegrindu-și chiriașul, în timp ce-l poftea înăuntru pe Gyuri.

— Nu mă deranjează că-i comunist. Nu mă deranjează că lasă cuvântările lui Rákosi prin toată casa. Nu mă deranjează că e un mitocan imbecil – în fond, trebuie să ne ferim să ne judecăm semenii –, dar ceea ce nu pot suporta la el e că pute. Ceva impardonabil. Impardonabil. Ne-au trimis pe cap un ofițer SS, în timpul războiului, un ucigaș în masă, schingiuitor de prunci și așa mai departe, cum știe toată lumea. Așa ceva puteam înghiți, dar asta nu. Și să nu crezi că sunt dur. Nu-i o nespălare de genul „n-am-avut-timp-azi-dimineață-am-fost-tot-într-o-fugă", nu, nu. Chestia asta este duhoarea inconfundabilă a unui corp care nici măcar nu

are amintiri din copilărie despre săpun. E un miros palpabil, simți că ai putea da mâna cu el. Am încercat cu subtilități: am adus elogii zilnice bucuriilor pe care ți le oferă apa care curge de la robinet, am lăsat ostentativ prosoape proaspete la vedere în camera lui, i-am povestit cu lux de amănunte prin ce peripeții am trecut ca să cumpăr și să instalez o nouă pară de duș. I-am relatat un articol fictiv din ziar despre cum, spălându-te cu regularitate, îți poți mări speranța de viață cu douăzeci de ani. I-am povestit un alt articol fictiv din ziar, care raporta că tovarășul Rákosi punea mare accent pe imperativul ca toți comuniștii destoinici să se spele bine la subsuori, cu sloganul „Mai curat, mai sovietic". Degeaba. Ba chiar am încercat să-i fac cadou două săpunuri, de 1 Mai.

Makkai părea un pic cam indiscret pentru cineva care trebuia să trăiască alături de un cadru de partid sau poate că își păstra indiscreția pentru Gyuri. Cu un an în urmă, când murise Stalin, Gyuri a găsit-o în holul Facultății de Contabilitate pe tovarășa Kompán, îngenuncheată în fața bustului lui Stalin și plângând în hohote, de parcă i-ar fi murit vreo rudă apropiată. Tovarășa Kompán fusese destul de cumsecade cu Gyuri când acesta intrase la facultate, ținând să-i atragă atenția că, din moment ce el era din clasa-ex, „Noi trebuie să stăm cu ochii pe tine, Fischer. O să fii nevoit să muncești dublu față de ceilalți, ca să compensezi neajunsul mediului din care te tragi." Nu spusese asta pe un ton răuvoitor sau autoritar, ci mai degrabă cu o atitudine iertătoare, încurajatoare, nefăcând în fond decât să exprime în cuvinte ceea ce orice activist de partid ar fi gândit după citirea dosarului care-l urma pe Gyuri peste tot – recomandările lui morale.

Tovarășa Kompán fusese atât de distrusă, încât Gyuri se gândea că s-ar fi cuvenit poate să-i ofere o mângâiere, așa,

din politeţe, dar a intuit că nu se făcea. Îşi văzuse de drum spre meditaţia la engleză.

Odată ajuns în apartamentul lui Makkai, îl găsise pe acesta dansând pe masă – ceea ce, îi divulgase el lui Gyuri, nu mai făcuse de peste patruzeci de ani, acesta fiind şi motivul pentru care părea lipsit de antrenament. S-a dus în cămară şi a scos o sticlă de şampanie. „E sovietică, din păcate – o ţin la rece de ani de zile, ca să fiu pregătit să sărbătoresc." Lecţia din acea zi constase în toasturi închinate răposatului şi nejelitului Iosif Visarionovici şi în selectarea de epitete peiorative.

— Tu eşti tânăr. Chestia asta nu poate să mai dureze mult acum, a zis Makkai. Şi-o să apuci să mergi în pelerinaj ca să urinezi pe mormântul lui Stalin. Dar până o s-ajungi în fruntea cozii, o să fii bătrân deja.

Era prima oară când Gyuri îl văzuse pe Makkai zâmbind; în cei patru ani de când lua lecţii de engleză cu el nu zărise niciodată vreun licăr de bucurie pe chipul plin de amărăciune al lui Makkai. Credea că ştia totul despre el: văduv fără copii, cărturar ursuz, la care erudiţia în loc să-i aducă stimă şi prosperitate sau să-i asigure o situaţie confortabilă era un handicap, ca şi cum ar fi fost legat cu lanţuri de hoitul unui elefant în descompunere. Zâmbetul l-a făcut pe Gyuri să-şi dea seama că existau sectoare întregi din Makkai pe care nu le întrezărise niciodată; era ca şi cum ai răsuci o vază prăfuită uitată ani de zile pe un dulap şi ai descoperi că pe cealaltă parte exista un model pe care nu-l ştiai.

Când a auzit la radio vestea morţii lui Stalin, Gyuri se spăla pe cap. Pe lângă starea de imensă satisfacţie care l-a cuprins, prima lui reacţie a fost să se întrebe dacă întregul sistem se va prăbuşi la timp, totuşi, încât să nu mai fie nevoit să dea examenul de marxism-leninism la care trebuia să se prezinte săptămâna viitoare. Putea oare conta

pe năruirea comunismului sau va trebui, de fapt, să citească totuşi din Marx?

A doua reacţie a fost să se întrebe cum putea atinge un maximum de desconsiderație pe durata celor zece minute de reculegere care fuseseră decretate pentru a doua zi. Când, ulterior, a văzut la cinema filmul cu omagiul adus la Budapesta lui Stalin, când tot oraşul a încremenit, cu muncitori negri la faţă înlemniţi pe marginea trotuarelor, cu feroviari negricioşi lăsând să iasă aburul din locomotivele lor, cu mulţimi întregi, gârbovite şi îndoliate, îndreptându-se spre enorma statuie a lui Stalin de lângă Piaţa Hősök – când a văzut toate astea, lui Gyuri i-a părut rău că nu avusese posibilitatea să invite o echipă de filmare la el acasă, ca să înregistreze pentru posteritate singura parte din el care luase poziţia de drepţi, în timp ce intra şi ieşea vioi dintr-o veche prietenă, măritată acum, dornică încă să depene amintiri de odinioară.

Gyuri a urmărit jurnalul de actualităţi de câteva ori, fiindcă exista acolo un cadru larg cu mulţimile din jurul statuii lui Stalin, unde apăruse microscopic fereastra dormitorului său, oferindu-i astfel posibilitatea, cu un pic de imaginaţie, să retrăiască bucuria doliului în imediata apropiere a obiectivului.

Dar moartea lui Stalin, deşi demenţial de savuroasă, nu schimbase prea mult situaţia. Rákosi a fost un pic mai puţin fudul şi Nagy a devenit prim-ministru. Gyuri a auzit zvonuri că oamenii erau eliberaţi din închisori, dar Stalin a rămas mai departe monument. Statuia de bronz înaltă de opt metri, plantată în locul unei biserici care fusese demolată la sfârşitul războiului, era principala trăsătură vizibilă de la fereastra dormitorului lui Gyuri, care interpretase poziţionarea statuii drept o ţeapă personală din partea sorţii. Nagy, firește, era diferit de Rákosi. Avea mustaţă. Rákosi, nu. De asemenea, Nagy nu era complet chel. Dar statuia lui Stalin

a rămas neclintită, sodomizând cerul Budapestei, spulberând orice rămăşiţă de demnitate dintr-un oraş care încă nu-şi revenise după mahmureala postbelică.

În seara aceea, Makkai a apărut în uşa apartamentului fără ca soneria să fi sunat.

— Trei–doi pentru nemţi, a zis el. Precis e o mânăreală.

Complet năuc de la facultate, supărat şi plictisit de cursul de contabilitate, într-o stupoare de lehamite generală, Gyuri nu dăduse atenţie finalei Cupei Mondiale care captiva pe toată lumea, Ungaria–RFG. În nici un caz, nu avusese chef de meditaţia la engleză, dar, cum Makkai nu avea telefon, nici nu avusese posibilitatea s-o contramandeze, aşa că s-a prezentat, ca să nu-l ofenseze pe Makkai, care era un rafinat în ale curtoaziei şi care chiar agrea să dea lecţii de engleză. Makkai nu cerea prea mult pentru două ore, deşi pentru Gyuri era oricum un efort financiar. Dar Gyuri simţea că pentru Makkai meditaţiile contau mai puţin pentru bani (deşi aceştia categoric erau bine-veniţi), cât mai ales pentru că-i aduceau un interlocutor în casă şi că, pentru un timp anume, era luat în serios. Afară, pe stradă, nu era decât un pensionar oarecare, un băşinos bătrân fără situaţie, fără pile, fără serviciu, fără gologani, dar în scaunul de profesor redevenea păstrătorul talentat al unor profunde comori intelectuale.

Aceste infuzii de stimă erau vitale pentru Makkai, care întinerea întotdeauna cu câţiva ani în cursul dezvăluirilor lui despre sintaxa şi pronunţia limbii engleze, despre viaţa în Anglia, unde lucrase cândva la Ambasada Maghiară.

— O clădire splendidă. Noi nu ne-am fi putut permite s-o luăm, dar a fost o moştenire de la Habsburgi. Am căpătat fosta clădire a Habsburgilor din Londra, austriecii au luat-o pe cea din Paris, iar cehii au fost foarte încântaţi că s-au ales cu clădirea din Berlin. Foarte bine, aşa le-a trebuit.

Gyuri s-a așezat și l-a așteptat pe Pataki, care se hotărâse brusc că voia să înceapă și el să învețe englezește. Pataki hotărâse, de asemenea, că pentru el metoda ideală de a învăța ar fi să asiste la lecțiile lui Gyuri. Acesta ținuse să-i reamintească lui Pataki că el era destul de avansat la cunoștințele de limbă engleză, dar lucrul acesta nu-l speriase pe Pataki, care-l asigurase că putea prinde ușor șpilul.

— Trei–doi, a repetat Makkai, consternat de rezultatul meciului de fotbal, stupefiat cum erau toți în Ungaria, în afară de Gyuri, care era prea preocupat de mizeriile contabilității.

Împreună cu restul echipei de fotbal, Puskás, omul cu picioare de neoprit și cu tălpi de aur, era singurul depozitar al mândriei naționale. Ungaria, contabilicește vorbind, nu avea decât un singur atu – geniul fotbalistic al lui Puskás. Puskás era bondoc, arăta ca o glumă (mai mult chiar decât Pataki, nu avea nici o treabă cu antrenamentele), dar odată ce ajungea pe terenul de fotbal vedea lucruri pe care nimeni altul nu le vedea și ajungea infailibil să bage mingea în poartă. Ceilalți jucători din echipă erau talentați, dar Puskás era uriașul minuscul al lotului. Distruseseră chiar și sistemul de apărare al englezilor, așa că toată lumea crezuse că nemții vor fi învinși în finală.

— Precis au vândut meciul. I-or fi mituit nemții cu ceva. Pesemne c-au oferit guvernului vreun împrumut. Precis echipa a primit ordin să piardă, a zis Makkai.

Lecția ar fi trebuit să înceapă de cinci minute, dar Pataki tot nu apăruse. Makkai a decis să-și facă poftă cu o cană de cafea, cafea braziliană trimisă la Budapesta de către un văr care locuia la Köln.

— Am avut noroc. Vameșii n-au furat decât jumătate din pungă; în mod normal, dispare pachetul cu totul, a comentat el. Desigur, s-ar putea să fiu nedrept cu vameșii, poate că poștașul a fost cel care a furat din cafea.

Refuzul politicos al lui Gyuri n-a durat decât până în momentul în care Makkai l-a îmbiat a doua oară.

Meditaţiile de engleză mergeau bine. Gyuri ajunsese la faza în care putea avea îndrăzneala să deschidă o carte, iar pagina să nu aibă secrete pentru el. Exista, poate, ceva înceţoşare şi o confuzie trecătoare, dar cu certitudine nici un sens major nu-i scăpa. Era destul de mulţumit: la urma urmei, învăţase cu intermitenţe, seara, când adeseori venea pe jumătate mort de la baschet. Principala atracţie a englezei, presupunea el, era faptul că n-o vorbeau decât nişte imperialişti corupţi, ticăloşi împuţiţi, cum erau capitaliştii îmbuibaţi de pe Wall Street sau părtaşii lor, făuritorii imperiului britanic. Atracţia era că engleza nu era numai neobligatorie, spre deosebire de rusă, dar şi că era destul de greu s-o înveţi, având în vedere că era considerată drept laxă, dezonorantă şi insalubră – în comparaţie cu alfabetul chirilic întremător şi sanitar.

Gyuri dăduse câteva examene la limba rusă, ceea ce presupunea să ştii pe de rost expresii de genul „Tovarăşe, n-a sosit încă delegaţia sindicatelor siderurgiştilor?" sau „Cum arată hegemonia proletariatului astăzi?" Aproape c-ai fi putut lua examenul dacă introduceai o sumedenie de „tovarăşi" în text sau în conversaţie. Gyuri se mândrea că obţinuse cele mai mici note cu putinţă la examene şi că uitase oricum tot în momentul în care ieşise din sală, toată ştiinţa lui prăbuşindu-se de la sine.

Engleza lui nu fusese pusă la încercare cu adevărat decât o dată, când un antrenor de baschet de la Universitatea din Manchester a venit în vizită, iar Gyuri a fost ales pentru a asigura comunicarea între oaspete şi gazdele lui. Îngrozit, descoperise că nu înţelegea nici un cuvânt, dar absolut nici un singur cuvânt din ceea ce spunea omul acela, încât a ajuns la un moment dat să-l ia deoparte pe tipul de la minister, ca să verifice că musafirul lor vorbea într-adevăr

englezeşte. „Aşa ar trebui", a venit răspunsul. „Doar e scoţian." Gyuri a recurs la stratagema de-a născoci întrebări şi răspunsuri aproximativ de lungimea enunţurilor scoţianului. Până la urmă, ambele părţi au fost mulţumite.

— Poftim, a spus Makkai, servindu-l cu cafea.

Era suficient de tare încât să te încafeinizezi pe loc: neagră, cu aromă de străinătate. Brazilia, şi-a zis Gyuri, luând o sorbitură, multă cafea, plajă, fascişti unguri. În ciuda ungurilor, Brazilia n-ar fi o destinaţie atât de proastă.

În continuare, nici urmă de Pataki, pe care niciodată timpul şi trecerea lui regulată nu-l interesaseră prea mult. Chiar dacă s-ar fi întâmplat să ajungă atât de sovietizat încât să umble cu douăsprezece ceasuri pe braţ, Pataki tot n-ar fi fost în stare să se prezinte punctual la o întâlnire. La el, această lipsă de sincronizare cu restul ţării devenise mai pronunţată de când îl părăsise Bea. Pataki nu recunoscuse niciodată acest lucru. Nu admisese niciodată că Bea îi dăduse cu piciorul, că-i închisese uşa în nas, însă debutul relaţiei lui Bea cu unul dintre cei mai bătrâni, cei mai influenţi şi cei mai bănoşi actori coincisese cu faptul că Pataki zăcuse la pat trei zile, neavând nici măcar curajul să se spele pe dinţi sau să se ducă la un *tête-à-tête* cu Elek. „Haide odată", insistase Gyuri, după ce Pataki nu se dezlipise din pat timp de patruzeci şi opt de ore. „Vino-ţi în fire şi hai să ne plimbăm cu barca." Pataki se întorsese pe cealaltă parte, astfel încât melancolia lui să nu fie întinată de Gyuri. „Sincer vorbind, nu văd ce rost are să fiu conştient. Nu merită osteneala, pe cuvânt", replicase Pataki. „Fii bărbat", insistase Gyuri. „Uite eu câte şuturi am luat." „Da, dar tu eşti obişnuit cu asta", venise replica.

Nici măcar Hepp nu reuşise să-l convingă pe Pataki să se ridice la verticală, dar până la urmă tot se pusese pe picioare în a treia zi, când Gyuri îl zărise ţopăind pe stradă

și conducând o minge de baschet, cu un aer de om grăbit. „Ce s-a întâmplat?" întrebase el. „Am o erecție."

Peste douăzeci de minute, Pataki a intrat, spunând:

— Trei la doi pentru nemți. Precis a fost o mânăreală.

Pataki și Makkai și-au împărtășit indignarea față de infamia și turpitudinea epocii, agasându-l de-a dreptul pe Gyuri. Totuși, după ce lecția a început, și-a recăpătat echilibrul și a savurat pe deplin totala stupoare a lui Pataki în fața unei limbi din care nu înțelegea nici un cuvânt, în timp ce Makkai trecea în revistă din nou vocabularul olfactologic al englezei, recurgând la treizeci de adjective pentru a descrie natura miasmatică a orificiilor chiriașului său. Gyuri știa că Pataki nu se va grăbi să mai vină pe-acolo.

Conducându-i la plecare, Makkai a revenit la tema colegului său de apartament.

— Face un curs de trei ani la Universitatea de Partid. Trei ani! Mă întreb cât îți ia ca să înveți să spui „Da, tovarășe"?

A ținut morțiș să-i arate lui Pataki camera intrusului, pentru a ilustra mai sugestiv amploarea împuțiciunii.

— Ce să mă fac? Nu știi de unde aș putea cumpăra niște praf de sticlă?

— De ce să nu trimiteți mai bine o scrisoare pe Andrássy út, în care să spuneți, bunăoară, că l-ați văzut dând târcoale Ambasadei Americane cu o mustață falsă? a sugerat Pataki? Dacă ați reuși să-i strecurați și câțiva dolari sub fața de pernă, efectul ar fi și mai drăguț.

Makkai a vrut să râdă, dar pe urmă și-a dat seama că Pataki nu glumea deloc, așa că s-a mulțumit să dea din cap de vreo două ori, lăsând la latitudinea interlocutorului să înțeleagă ce voia.

Tramvaiul era gol, în afară de Gyuri și Pataki, dar rămăsese un loc incontestabil public când Pataki a scos un dosar subțire din carton, dintr-o geantă mare, pe care o folosea

ca să care după el tot echipamentul fotografic. I l-a dat lui Gyuri.

— Cu întârziere, cadoul de ziua ta pentru anul ăsta, a zis el.

Dosarul era marcat cu acronimul AVH, ultimul rearanjament al denumirii pentru AVO, iar ceva mai jos scria cu un corp de literă mai mic: „strict secret". Înăuntru se aflau fişa lui Gyuri, dosarul lui de la Ministerul de Interne, biografia lui, trăsăturile ideologice, meritele. Data naşterii şi numele erau dactilografiate. Data naşterii era incorectă, iar numele din mijloc era ortografiat greşit. Singura menţiune făcută în dosar, cu un scris destul de pompos, cu cerneală albastră, era: „Nici o remarcă specială." Era cea mai jignitoare evaluare pe care o primise vreodată, lăsând mult în urmă remarcile caustice ale profesorilor din şcoală. Statul poliţienesc nu considera că merita să-şi piardă timpul făcând poliţie cu el, nu-l socotea suficient de interesant încât să-l ţină sub observaţie în continuare.

— Cum ai făcut rost de ăsta? a întrebat Gyuri, stânjenit de-a dreptul că ţinea în mână un asemenea document de la Interne.

— Prin Ágnes, securista cântăreaţă. Dacă ştii pe cine şi cum să întrebi, poţi obţine tot ce vrei.

Gyuri ştia bine, în stilul lui superficial practicat cu personajele feminine care i se perindau ca pe bandă prin dormitor, că Pataki avusese o legătură amoroasă cu o dactilografă de la AVO, care era şi cântăreaţă în corul de femei adus să interpreteze cu patos diverse melodii, în ocazii speciale, pentru ambasadorul sovietic. Cea mai roşcovană dintre iubitele lui Pataki, Ágnes urma la seral un curs de redactare a scenariilor, în cadrul Facultăţii de Artă Teatrală şi Cinematografică, „pentru a învăţa să confere prospeţime acelor mărturisiri şi declaraţii", remarcase Pataki.

— N-au avut prea multe de spus despre persoana mea, a zis Gyuri.

— Hai să nu ne mai ascundem după degete, nimeni nu intră în AVO fiindcă vrea să muncească. Dar stai puțin, să vezi cum arată dosarul meu, a spus Pataki, scoțând la iveală o mapă cât un volum de enciclopedie. Nu mi-aș fi închipuit niciodată că au atâtea femei care lucrează pentru ei, inclusiv o hornăriță foarte sexy, pe care am cunoscut-o fugitiv în 1949. Și nici nu l-am citit pe tot, a adăugat Pataki, făcând o pauză ca să parcurgă din priviri câteva pagini. Dar e limpede că avem un turnător în Locomotiva, a opinat el, scotocindu-se prin buzunar și scoțând un carnet. În fine, oricum, mulțumită lui Ágnes, sunt bine pregătit.

Și i-a arătat o legitimație de AVO cu fotografia și numele lui.

Nemărginita uimire care-l copleșise pe Gyuri abia începuse să se infiltreze în expresia de pe chipul lui, când, în timp ce tramvaiul înainta huruind pe Muzeum Körút, au văzut și au auzit amândoi vuietul unei mari mulțimi de oameni pe lângă Bródy Sándor utca.

— Acum ce-o mai fi, ziua de naștere a mamei lui Lenin, sau ce? a întrebat Pataki, deși grupurile adunate acolo aveau un aer neoficial.

Au coborât din tramvai, ca să se uite mai bine. Sute de oameni se îmbulzeau în jurul sediului Radioului maghiar. S-au lămurit repede că gloata se adunase acolo pentru a-și manifesta nemulțumirea față de rezultatul finalei Cupei Mondiale. Periodic, izbucneau scandări: „Vrem dreptate, vrem dreptate" și „Hoții, hoții, hoții".

Mai mult decât orice altceva, Gyuri era șocat de flagranta exprimare în public a sentimentelor. Nu mai văzuse așa ceva de ani de zile, mai bine zis, de la alegerile din 1945.

— Hai să mergem mai aproape, a zis Pataki, împingându-se printre oameni.

Mulţimea se îngrămădea spre intrarea în Radio, unde securiştii formaseră un lanţ, înarmaţi şi supăraţi. Pataki era dornic să ajungă la punctul unde ciocnirea devenea inevitabilă şi, în ciuda reţinerilor lui Gyuri, mişcarea gloatei îl împingea tot mai aproape de apărătorii autorităţii statale, irascibili şi cu arma în mână.

Parcă pentru a spori deruta lui Gyuri, sosirea lor la faţa locului se produsese exact în momentul în care ofiţerului comandant începea să-i sară mustarul. Gyuri nu-şi dădea seama ce urmărea, de fapt, toată mulţimea aceea de oameni. Nu reuşea să se dumirească dacă socoteau că Radioul era cumva un reprezentant mai tangibil al puterii, şi drept urmare o ţintă asupra căreia îşi puteau vărsa furia, sau dacă voiau să difuzeze ceva pe post. Poate că-i deranjase în fond comentariul meciului. Comandantul detaşamentului AVO repeta întruna cu voce tare:

— E ultima oară când o spun: retrageţi-vă şi mergeţi acasă.

— E ultima oară când o spun, eşti un mare lăbar! a strigat un bărbat înghesuit lângă Gyuri.

Mulţimea era foarte furioasă şi, în mod surprinzător, sigură pe ea, dacă te gândeai că securiştii erau înarmaţi, pe când manifestanţii nu aveau nimic în afară de revolta lor, iar angajaţii AVO intrau flagrant în categoria celor care nu se sfiau să tragă în mulţime.

Ofiţerul continua să le spună oamenilor să se împrăştie, iar cei care nu erau imediat în faţa lui, dar suficient de aproape încât să poată fi auziţi continuau să-i spună că era un lăbar. Gyuri, încurajat de numărul protestatarilor, zbiera înjurături, din moment ce se părea că de asta era nevoie. Securiştii se împingeau în faţă. Gloata se împingea în spate. Trei securişti au căzut şi s-a auzit un urlet de bucurie: „I-am tras-o la boaşe." O piatră a spart o fereastră de la clădirea Radioului.

Pe urmă s-a auzit o împuşcătură în aer. Distracţia se terminase. Gyuri şi, se părea, mulţi alţii îşi ziceau că a muri acolo ar fi o reacţie exagerată la faptul că golgheterul ungur ratase o ocazie mare. A alergat cât de repede a putut în spaţiul milimetric pe care-l avea între el şi persoana din faţă. Securiştii îşi croiau drum prin mulţime cu patul puştilor. A durat o bucată de timp pentru descongestionarea străzii, dar deja oamenii îşi luaseră picioarele la spinare, dispărând din faţa Radioului.

Gyuri, care se concentrase să părăsească zona cât mai repede posibil, a constatat că Pataki dispăruse. Nu-şi făcea griji că era, poate, unul dintre cei care zăceau pe stradă, încercând să-şi ţină capul pe umeri. Probabil că agăţase vreo protestatară drăguţă.

Când a ajuns acasă, l-a găsit pe Elek ascultând la radio un comunicat de condamnare a huliganilor care făcuseră ravagii pe străzile din Budapesta. Era plăcut să fii celebru.

— Am învăţat ceva interesant în seara asta, i-a povestit Gyuri lui Elek. Pe unguri nu-i deranjează dictatura, dar în schimb detestă să piardă un meci de fotbal.

noiembrie 1955

Bărbatul sforăia, sforăia atât de zgomotos, atât de hodorogit, încât și dacă ai fi luat o supradoză de toleranță, tot ar fi fost prea mult. Gyuri și ceilalți pasageri, echipați doar cu indulgența cotidiană, au simțit că toată răbdarea lor era storcită ca o afidă sub un baros.

Bărbatul avea mutră de tehnician, un ins modest și cumsecade, stilourile din buzunarul de la cămașă sugerau o educație elementară și cunoștințe rudimentare; dexteritatea cu care își sufla nasul cu ajutorul mâinii drepte și, din aceeași mișcare, proiecta mucozitățile pe fereastra deschisă denota că petrecuse mult timp pe șantiere. Se suise în tren la Budapesta și își pusese lucrurile ponosite în plasa pentru bagaje de deasupra capului, se așezase pe unul dintre locurile de la ușă, își rezemase capul de geam și dăduse drumul la somn instantaneu, fără nici un preambul.

În câteva secunde începuseră sforăiturile, ca și cum te-ai fi apropiat de ele de la mare distanță, vagi la început, dar crescând constant în intensitate, până la un vacarm prodigios, erupând din gura deschisă a bărbatului. Toți din jur se uitaseră unii la alții, întâi cu un soi de amuzament tacit, care evoluase spre stupefacție și sfârșise în enervare. Ciudat în cazul oamenilor care se comportau urât și care-i deranjau pe ceilalți cu bădărănia lor era faptul că, de obicei,

victimele se simţeau jenate, nu cel care se făcea vinovat de mitocănie, şi-a zis Gyuri.

Volumul sforăiturilor era fenomenal. Un hârâit delicat şi intermitent ar fi fost, poate, suportabil, însă plămânii tehnicianului bombardau nemilos timpanele tuturor. De asemenea, foarte adevărat, era deosebit de neplăcut să ajungi să cunoşti intim şi în detaliu mecanismele interne ale unui tehnician corpolent – să asişti direct de lângă ring la aventurile lui respiratorii. Existau perioade sporadice de acalmie, producând un sentiment optimist de uşurare, de speranţă că asediul spectatorilor va fi ridicat, dar după aceste interludii de tăcere, când sforăitul îşi ţinea respiraţia, horcăiturile te zgâriau pe nervi parcă şi mai rău.

Gyuri, în celălalt capăt al compartimentului, era prea departe pentru a încerca să împiedice sforăiturile, dar cei aflaţi mai aproape au căutat să le reducă volumul. Cascade de tuse discrete urmate de altele indiscrete, ţipete, ghionturi şi îmbrânciturі n-au reuşit să-l facă să-şi întrerupă somnul nici măcar o fracţiune de secundă. Femeia cu basma pe cap a început să cotcodăcească în gura mare, scoţând tradiţionalele sunete de imitare a găinilor. Sforăitul a cedat şi a dispărut sub atacul nemilos al cotcodăcelilor. „Metoda asta are întotdeauna efect la bărbatu-meu", a zis ea cu mândrie, dar exact în acel moment sforăitul a reînceput. Pasagerul de pe cealaltă banchetă a încercat să-i treacă pe sub nas adormitului un cârnat foarte usturoiat. Degeaba. Tehnicianul sforăia mai departe fericit.

Acest gen de odihnă impecabilă, de somn spontan, îl umplea pe Gyuri de admiraţie, dar îl şi enerva. El nu putea niciodată să doarmă în tren sau, în cel mai bun caz, reuşea să cadă într-un fel de stupoare, după care se simţea mai buimac şi mai obosit decât înainte.

Mânuitorul cârnatului a început să devină irascibil şi agresiv faţă de somnorosul incurabil, care era total insensibil

la implorările şi împunsăturile cu care se alegea. Dacă n-ar fi fost evident că aerul îi intra şi-i ieşea din organism, lipsa de reacţie a adormitului ar fi fost destul de îngrijorătoare, din moment ce corpul lui nu se sinchisea deloc să-şi facă treaba şi să transmită mai departe reclamaţiile primite.

— Domnule dragă, sforăi cam tare, a zis protestatarul ochelarist, înghiontindu-l încă o dată pe sforăitor.

Ca să scape de tunetele palatale, Gyuri a ieşit din compartiment. Ce har să poţi dormi aşa, şi-a zis el. Ce plăcut să poţi dormi până la capăt, să te trezeşti doar când totul s-a schimbat. Asta era unul dintre cele mai neplăcute lucruri: plictisul. Dictatura proletariatului, pe lângă despotismul abraziv şi brutal, era cumplit de anostă. Nicidecum genul de tiranie pe care să-ţi vină s-o pofteşti la o petrecere. Dar ia haideţi să luăm aminte la marile tiranii din Antichitate. Caligula, Nero, asta da mostră de tiranie, excese, pitoresc, destrăbălări din plin, regie de scenă, emoţii dezlănţuite, *panem et circenses*. Pe când noi ce avem? a filozofat Gyuri. De-abia un pic de *panem*, iar cât despre *circenses*, doar în măsura în care vezi oameni alergând de colo-colo cu nasul roşu.

După ce că m-am pricopsit cu o dictatură, clocotea de furie Gyuri, mai am şi ghinionul să fie o dictatură ordinară, de mâna a treia, o dictatură plictisitoare. Puteam să fi rămas la Budapesta şi să urmăresc *Boris Godunov*, şi-a spus el. Nu văzuse spectacolul decât de patru ori. Un alt triumf, cumva nerecunoscut, al noului regim era faptul că puteai să vezi *Boris Godunov* oricând pofteai. În fond, cam la atât se reduceau operele ruseşti din care puteai să alegi. Róka, încurcat cu o cântăreaţă, căpătase un gust insaţiabil pentru operă şi-l invitase pe Gyuri să vină cu el ca să-i vadă logodnica în acţiune. Era amuzant să-i vezi pe toţi miliţienii şi oţelarii parcaţi pe rândurile din faţă în sală, indiferent dacă aveau sau nu chef să fie acolo. (La Ganz, strungarii trăseseră

la sorți pentru a distribui biletele care le fuseseră alocate de către secretarul de partid, mulți preferând să lucreze un schimb în plus decât să suporte muzica.) Gyuri fusese la spectacolul cu *Boris Godunov* în luna anterioară, așa că se hotărâse să se ducă până la Szeged ca să investigheze petrecerea trâmbițată de Sólyom-Nagy.

În compartimentul alăturat, o fată frumoasă discuta animat cu o prietenă, cu însuflețirea specifică persoanelor atrăgătoare. Cu trăsături adecvate, cu un stoc corespunzător de frumusețe, puteai întotdeauna să scoți capul deasupra, fiindcă aceste atuuri funcționau ca o vestă de salvare cu care puteai să plutești la suprafață. În mod sadic, fata s-a lins pe buze, și-a balansat pulpa stângă și și-a pus piciorul drept deasupra celuilalt, cu un gest energic și într-un ritm vioi, ceea ce chiar și unei persoane fără mintea monofilară a lui Gyuri tot i-ar fi amintit de o deplasare pe monorai.

De ce, s-a întrebat Gyuri, niciodată fata frumoasă nu stă în același compartiment cu mine? De ce mă căptușesc mereu cu bădăranul gălăgios? Recunoscu însă în sinea lui, în timp ce se întorcea în compartiment, și fiind suficient de lucid, că și dacă ar fi stat în același compartiment cu fata, tot n-ar fi fost capabil să născocească vreun cârlig conversațional sau să aibă tupeul de a-l folosi.

Călătorul care încercase să-l împiedice pe bărbat să sforăie gălăgios epuizase, disperat, toate notificările politicoase adresate sistemului nervos al sforăitorului. Și atunci i-a aranjat mâna adormitului astfel încât să atârne cumva în cadrul ușii, după care a închis ușa brusc, prin culisare, în tentativa viguroasă de a-i ghilotina degetele. Somnorosul s-a trezit, însă doar cu un mârâit domol de uimire, ca și cum ar fi căzut pe neașteptate de pe banchetă.

— Îmi pare rău, s-a scuzat cel care trântise ușa. Cred că v-am prins degetele fără să vreau.

Omul prins în uşă nici nu s-a sinchisit. S-a apucat să desfacă o bucată de hârtie, de mărimea unui preş, din care a pescuit trei aripi de pui prăjite şi unsuroase, pe care le-a hăpăit cu atâta poftă şi zgomot, încât toţi ceilalţi au avut senzaţia că vizualizează masticaţia cu un ochi montat într-o măsea. Sentimentul general de uşurare care a venit după ce omul înghiţise şi ultima bucată de pui s-a spulberat imediat când, numărând până la trei, somnul a fost reluat şi readormitul şi-a continuat sforăitul de unde rămăsese adineauri. Până la Szeged mai erau două ore.

Ca ipotetic funcţionar al căilor ferate, Gyuri călătorea pe gratis, dar asta nu însemna că excursia era mai puţin oneroasă. Când ai optsprezece ani, eşti în stare să te duci până la celălalt capăt al pământului pentru o petrecere, şi-a zis el, simţind câtă nevoie avea acum să se convingă singur că merita să caute plăcerea cu orice preţ.

— Nu te mai frământa, îi spusese cândva Elek, lovit de un val de paternalism. Lucrurile astea vin şi ele la vremea lor. În cazul meu, au venit în 1911. Mi-aduc aminte că în 1911 nu puteam nici măcar să salut o femeie fără s-o rupă la fugă sau să cheme poliţia. În tot anul ăla, a existat un fel de mare zid chinezesc între ele şi mine. Popoarele, indivizii, toţi avem suişurile şi coborâşurile noastre. Penuria de păsărică nu e de durată.

Această înţelepciune părintească l-ar fi consolat poate mai mult, dacă nu s-ar fi întâmplat ca tocmai atunci Elek să se dichisească înaintea unei escapade nocturne cu una dintre cunoscutele lui. Neîndoielnic, Pataki îl pusese la curent pe Elek cu vestea ultimului eşec al lui Gyuri, o nemaiauzită scamatorie cu chixuri romantice.

Pe Andrássy út, ciocnindu-se de sora mai mică a soţiei lui István, Gyuri făcuse cunoştinţă cu două jucătoare de netball bine proporţionate, care se ţineau după ea. Profitase de faptul că întâmplător discutau despre un nou film

pentru a propune o ieşire în grup. Filmul, ca toate filmele ungureşti, era probabil o porcărie, dar pentru el reprezenta un bun prilej de a afla cât de mult valora el în ochii fetelor. Iar frumuseţea strategiei de-a sugera filmul era că el, tehnic vorbind, nu le invitase de fapt pe sportive în oraş, astfel încât un eventual refuz ar fi echivalat cu respingerea filmului, nu a şarmului său. Acest recurs la cultură era necesar fiindcă încrederea în propriile forţe era la pământ şi fiindcă, dintr-o citire atât de superficială a parametrilor de interes specifici sportivelor, Gyuri nu avusese posibilitatea să-şi dea seama cât de dornice ar fi să-l primească în parcul de distracţii cu două picioare. Pe urmă, se mai punea problema de a echilibra înclinaţia lor spre el cu înclinaţia lui spre ele; blonda era mai atrăgătoare, dar pe de altă parte ar fi fost o prostie s-o paseze pe brunetă, dacă aceasta ar fi fost necuplată şi năbădăioasă.

Invitaţia putea acţiona ca o formă de selecţie naturală, deoarece cu cât erai mai puţin înfocat, cu atât şansele de a fi acceptat erau mai mici; supravieţuia cel înamorat mai mult. Decis să-şi culce ghinionul la pământ, Gyuri mai lansase o a treia chemare altei contabile aspirante, Ildiko, pe care avusese prilejul s-o cunoască la bibliotecă, dându-i o carte de pe un raft de sus, la care ea se căznise inutil să ajungă.

Stând în faţa cinematografului, Gyuri se felicita pentru felul în care îşi spulberase nenorocul, reuşind să-şi doboare neşansa printr-un atac în valuri umane concertate. Totuşi, când filmul a început să ruleze fără nici o urmă de fete, la fel s-a întâmplat cu starea lui de perplexitate şi cu senzaţia de sugrumare la gândul că i se dăduse plasă întreit. Triplându-şi şansele, îşi triplase pedeapsa. Şi nici nu mai apucase să vândă celelalte trei bilete. Era falit, şi cu toate că Gyurkovics îi datora o sută de forinţi, tocmai fiindcă fusese atât de lefter nu putuse să i-i ceară înapoi, fiindcă ar fi lăsat impresia că era teribil de lefter, ceea ce nu voia să se afle.

Privind afară pe fereastra compartimentului de tren, printre sforăituri, Gyuri îi vedea pe ţărani făcând munci agricole de toamnă. Prea tâmpiţi ca să găsească drumul spre oraş, a chicotit Gyuri, înfumurat ca un citadin. Totuşi, trebuia cineva să se ocupe şi de creşterea cartofilor. Şi cineva trebuia să-i filmeze. Ca boboc al Facultăţii de Artă Teatrală şi Cinematografică, Pataki fusese plecat la ţară, pe post de cărăuş al trepiedului pentru o echipă de la jurnalul de actualităţi pe care primise sarcina s-o studieze în acţiune.

Se duseseră în satul Zsámbék, reprezentantul ruralismului şi al bucolismului înverşunat, situat cel mai aproape de Budapesta, la doar o oră de mers cu maşina. Tema abordată de echipa de la jurnalul de actualităţi era aniversarea a patru ani şi jumătate de la înfiinţarea gospodăriei agricole colective, ceea ce putea fi corelat cu dorinţa regizorului Gáti de a achiziţiona câteva lăzi tovărăşeşti de vin alb pentru petrecerile lui câmpeneşti.

Chiar şi în cercurile artistice din Budapesta, unde taxa de intrare era egomania, Gáti excela prin ţâfnă şi arţag. Totuşi, dintr-un motiv oarecare, interpretase prezenţa lui Pataki drept un omagiu, drept un prinos din partea cuiva dornic să înveţe tainele filmului documentar de la un maestru, iar Gáti, afectuos, l-a luat sub aripa lui, deşi Pataki ar fi preferat să tragă la rame.

— Satul ăsta e o hazna, a zis Gáti, cercetând Zsámbékul. Cred că am votat aici în 1947. De fapt, am votat peste tot în 1947. Câţi oameni se pot lăuda că au votat de şaizeci de ori la aceleaşi alegeri generale? Cocioabele astea de doi bani arată toate la fel. Eu şi adjunctul regional de la Tineretul Comunist ne-am plimbat toată ziua cu maşina de colo-colo, votând peste tot. Oribil de obositoare şi democraţia asta.

Stăteau în picioare în biroul gospodăriei agricole colective. Simţind că era timpul să facă un pic de regie, Gáti a

strigat afară pe fereastră la cameramanul care contempla diverse unghiuri:

— János, vreau să-mi prinzi sentimentul ăsta de înfăptuire istorică, OK?

Pe urmă a revenit la îndeletnicirea de-a gâlgâi șiruri de vinuri regionale.

— Regula numărul unu: să știi ce vrei. Regula numărul doi: distribuție bună. Cu o distribuție bună te scoți, orice-ar fi. Eu am deja personajul central, pe moș Feri. E bătrânul satului, cum ar veni, care a trăit decenii de suferință, foamete, exploatare etc. etc., dar care, bucurându-se de o bătrânețe îmbelșugată, poate surâde radios în fața cuceririlor poporului, fericit să știe că generațiile viitoare n-o să mai cunoască niciodată lipsuri sau greutăți, mulțumită aplicării socialismului științific etc. etc.

Gáti golea paharele de vin, de parcă le-ar fi turnat la canal.

— Moș Feri e candidatul perfect. L-am descoperit când am venit încoace săptămâna trecută. Cercetarea... cercetarea este totul. Țărănoiul ăsta e perfect. Are o mustață de vreo jumătate de metru, probabil. E mucalit, lăudăros și întruchipează spiritul patriarhal. Fiecare om e un moș Feri. El zice că nu vrea să joace în film, dar tot o să-l fac vedetă. Mai rămăseseră doar două pahare.

— Și ține minte, regula numărul patru: niciodată nu e suficient cât vorbești cu cameramanul tău.

Gáti s-a aplecat afară pe fereastră:

— János, ai terminat?

Către Pataki:

— Tu o s-ajungi departe. Știi să asculți.

Către președintele gospodăriei agricole colective:

— Splendid. Luăm cadru larg.

Cu brațul petrecut părintește pe după umerii lui Pataki, Gáti a ieșit pe câmp pentru câteva cadre-cheie.

— Unde-i moş Feri al nostru? a întrebat el.

— Moş Feri e grav bolnav, i-a explicat preşedintele.

Selectase un număr de ţărani bătrâni şi noduroşi, din care Gáti să poată alege.

— Vezi, i-a şoptit Gáti lui Pataki, suficient de tare însă încât să-l audă şi alţii, oamenii îşi bagă nasul mereu unde nu le fierbe oala. Toţi se cred deştepţi. Toţi au veleităţi de regizori de film. Haida-de, unde-i căcănarul ăla bătrân şi parşiv?

Preşedintele, primarul şi secretarul de partid i-au explicat toţi, pe rând, scuzându-se şi dezvinovăţindu-se, că moş Feri era într-adevăr foarte bolnav şi că nu s-ar mulţumi dumnealui, totuşi, cu un alt boşorog, la fel de decrepit, ales de ei cu grijă? Gáti a râs doar şi a poruncit să fie dus acasă la Feri, unde preotul, cu timiditate, îi dădea omului ultima împărtăşanie.

— Încetează odată, dacă nu vrei să fii arestat, a zis Gáti, care glumea, dar Pataki a avut senzaţia că preotul se căcase pe el de frică. Ce mai faci, moş Feri? a spus Gáti, trăgându-i amical o palmă zdravănă, care nu a produs nici o reacţie, din moment ce Feri era prea ocupat să moară. Mie mi se pare că n-are nimic, a decretat Gáti, dar cameramanul şi Pataki au trebuit să se căznească să-l care pe moş Feri afară, fiindcă nimic în corpul lui nu mai era în stare de funcţionare.

Şi dacă moş Feri ar fi vrut să dea instrucţiuni picioarelor lui să se mişte, picioarele tot nu l-ar mai fi ascultat.

Gáti s-a dus mai departe, ca să găsească un decor corespunzător, în timp ce Pataki, cameramanul şi preşedintele îl transportau pe moş Feri, care se lăsa uşor, ca ţăranii, dar era oricum o povară incomodă.

— Asta e, aici, a spus Gáti, înconjurat de spice de grâu înmugurite. Cinematografic, cadrul ăsta spune tot, a anunţat el, în vreme ce cărăuşii se căzneau să vină cu ţăranul.

— Da, a intervenit președintele, dar locul ăsta nu aparține colectivei. E al lui Lévai, care a sărit pe fereastră de la ședința când toți au fost nevoiți să semneze că cedează pământul.

Gáti era imperturbabil. Din fericire, exista o poartă de lemn de care au putut să-l lase rezemat pe moș Feri, fiindcă nu-l țineau picioarele.

— OK, filmează! a strigat Gáti. Bun, moș Feri, matale câți ani ai?

Moș Feri n-a spus nimic – părea să se concentreze asupra respirației.

— Câți ani are? l-a întrebat Gáti pe președinte.

— Nu știu. Șaptezeci și ceva.

— OK, așa, moș Feri, a continuat Gáti. Cum te simți când vezi înfăptuirile noii Ungarii?

Moș Feri tot n-a reacționat. Gáti a încercat cu o altă întrebare:

— Moș Feri, cum te simți când contempli minunatele transformări care au avut loc aici, în Zsámbék?

Moș Feri era tot mut. Pataki nu se îndoia că, dacă moș Feri ar fi avut puterea să se deplaseze, ar fi plecat deja de-acolo. Dar bătrânul nu era în stare decât să se agațe de poartă. Răbdător, Gáti a lăsat camera să filmeze, așteptând opiniile lui moș Feri. După un minut sau două, acesta a început să plângă.

— Extraordinar! a exclamat Gáti. E înduioșat până la lacrimi de succesele democrației populare. Ia un prim-plan. O să băgăm un text pe cadru.

Pataki a considerat că explicația lui Gáti era neconvingătoare, gândindu-se că moș Feri plângea din cauză că murea așa, pe câmp, înregistrat pe peliculă.

Potrivit lui Pataki, moș Feri a supraviețuit clipei lui de posteritate, dar nu pentru mult timp. Bine-crescut, a așteptat întâi să fie dus înapoi acasă, după care a dat ochii peste

cap, în timp ce Gáti burdușea furgoneta cu lăzi de vin, repetând mereu: „Aţi văzut ce mustaţă?"

Ce mult contează să ştii ce vrei, a reflectat Gyuri.

— Care sunt ambiţiile tale? îl întrebase Makkai prima oară când se dusese la el ca să facă meditaţii la engleză, dezvăluindu-i lui Gyuri că pe el, la vârsta de patru ani, îl aşezaseră călare pe un cal neînşeuat, aşa cum (susţinea Makkai) era datina la maghiari de a pune la încercare norocul şi forţa fiecăruia.

Întrebarea îl făcuse pe Gyuri să-şi dea seama că nu avea propriu-zis ambiţii, ci doar o dorinţă – să plece dincolo. Părea cumva jenant să n-ai ambiţii, un fel de deficit la capitolul viaţă socială, un cusur ruşinos. Ceva de genul milionar sau conducător al planetei ar fi drăguţ, totuşi. La aşa ceva n-ar zice nu. Poate că incapacitatea de-a năzui la ceva venea din faptul că Elek omisese să-l pună pe un cal fără şa când avea patru ani.

*

Gyuri sperase că somnorosul va continua să doarmă şi că va trece de Szeged, dar exact când mecanicul de locomotivă a tras vagoanele la peron, s-a nimerit să-i sară somnul. La ora aceea, Gyuri era singurul care rămăsese în compartiment, toţi ceilalţi fugind deja de sub nemilosul bombardament al horcăiturilor.

Gyuri nu cunoştea prea bine Szegedul, dar tot ştia suficient despre configuraţia localităţii, încât, când somnorosul l-a întrebat cum putea ajunge în centru, să aibă plăcerea de a-l trimite exact în direcţia opusă.

Savurându-şi minuscula răzbunare, Gyuri a pornit în căutarea lui Sólyom-Nagy, ca să-şi umple timpul până la petrecerea din acea seară.

Încercarea de a-l găsi pe Sólyom-Nagy a însemnat o mulţime de zigzaguri prin universitate, cu Gyuri făcând excursii

repetate până la camera acestuia și întrebând la întâmplare pe unde ar fi putut da de el, lucru pe care nu-l știa nimeni. Printr-un proces de eliminare, în cele din urmă, Gyuri s-a dus la bibliotecă.

Biblioteca universității avea mutenia de mormânt lugubru tipică bibliotecilor și era încremenită sub sedimente milenare. În mod ciudat, bibliotecile, cu slovele lor acumulate, îi creau lui Gyuri un sentiment de calm. Nu conta dacă afară sminteala urca până la ceruri, dacă fleacurile tunau și fulgerau sau mediocritatea făcea ravagii; noi aici nu avem treabă cu aiurelile; înăuntru, la noi, este împărăția culturii, crema veacurilor. Zelkii se cern, poetaștrii, plicticoșii și vânzătorii de platitudini rămân pe-afară – nevertebrați din trecut, deshidratați, pulverizați, fărâmițați, spulberați, lăsând doar osemintele celor cu șira spinării, cei care au avut norocul de-a fi fost verticali înainte de Marx, astfel încât nu apucaseră să se gudure pe lângă el și, drept urmare, să se anatemizeze singuri.

Rafturile serveau pe tavă libertatea de-a călători, mii de trape pe unde să evadezi în țări sau epoci de care Lenin nu auzise niciodată și care nu auziseră niciodată de Lenin („Ce s-a întâmplat în 1874?" îl întrebase Róka în ziua precedentă, verificându-i cunoștințele lui Gyuri pentru examenul de marxism-leninism. „1874?" „1874!" „Habar n-am." „Lenin a împlinit patru ani.") A intra într-o bibliotecă era ca o purificare (cu condiția să nu ai de-a face cu nimic din ceea ce se publicase după 1945), deși Gyuri nu reușea niciodată să se instaleze comod acolo, deoarece cam după un sfert de oră îl apuca neastâmpărul, îi venea să se scarpine pe spinare sau să-și întindă picioarele, să bea o cafea, să facă orice, numai să citească nu. Oricât de mult s-ar fi căznit să se cufunde în cărțile lui, să-și țină răsuflarea academică, invariabil avea nevoie de un respiro. Când venea vorba despre studiu, devenea un sprinter.

Pe urmă, mai erau semnele de viaţă din pantaloni. Disciplina şi decenţa din biblioteci erau cumva mari catalizatori pentru cultivarea înclinaţiilor amoroase. Tocmai fiindcă se considera că în biblioteci nu aveai treabă cu sexul, lucrurile erau exact invers sub acest aspect. Gyuri stătea jos cuminte şi absorbea câteva rânduri, când, dintr-odată, apărea ea. Oricât ar fi fost de pustie, orice bibliotecă părea dotată cu câte o tânără. Indiferent cât de fascinant ar fi fost manualul de contabilitate pe care-l citea, toată gaşca din camera de control a lui Gyuri dădea buzna în jurul nou-venitei. Fundalul sobru al bibliotecii exacerba frumuseţea chiar şi la cea mai urâtă dintre fete.

Începeau supoziţiile. Presupunând că ar vârî asta în aia, consecinţele ar fi irevocabile pentru ea? Oare aveai nevoie de un cuţit pentru a-ţi croi drum prin jungla de sub buric? Densitatea gazonului venerian era o temă care revenea obositor, la fel ca irigarea deltei, marginile areolelor. Subiectul suscita aceleaşi întrebări de nenumărate ori, până când curiozitatea devenea dureroasă şi lui Gyuri i se tăia respiraţia. Dacă ar fi reuşit măcar să devieze o parte din acest torent, ar fi putut fi preşedintele unei ţări de mărime mijlocie, undeva în lume. Era ca un perpetuum mobile. Eventual mai încetinea, dar de oprit nu se oprea niciodată. Stătea acolo în bibliotecă şi stilurile vulvare se roteau: blană? Oaie neagră? Pom de iarnă? Pompon? Pensulă? Zale? Viziunea i se micşora până la dimensiuni pubiene.

Urcând diversele paliere ale Bibliotecii universităţii din Szeged, Gyuri a continuat să nu-l vadă pe Sólyom-Nagy. Şi-a amintit că Attila József fusese student acolo, motiv pentru care treptele au devenit parţial mai interesante. Dintr-un motiv oarecare, Pataki se înfuriase rău pe József. Gyuri îl prinsese dând şuturi unui volum de poezii ale lui József. Acesta fusese atât de înnebunitor de sărac şi de nebun, încât nu avusese de ales şi se făcuse poet. Era atât de sărac,

încât nu-şi permitea nici măcar să facă foame într-un pod şi atât de nebun, încât se aruncase sub roţile trenului la o vârstă cumsecade, treizeci şi doi de ani, deşi unii ar putea cârti, spunând că vârsta de treizeci şi doi reprezenta limita exterioară pentru o moarte tragică la tinereţe, cu atât mai mult cu cât, necontenit, avusese o viaţă atât de groaznică, încât era greu de înţeles de ce aşteptase atât de mult.

De asemenea, József fusese singurul om cât de cât cu caracter şi, indubitabil, singurul cu o brumă de sentimente faţă de limba maghiară care să fi intrat în Partidul Comunist, ceea ce şi făcuse, mânat de o singurătate incurabilă, în anii 1930, când partidul era în ilegalitate. Fusese exclus aproape imediat, fiindcă avusese temeritatea de-a gândi, salvându-se pe sine de la imoralitate şi salvând recordul de imbecilitate pură al partidului.

Sólyom-Nagy îşi proiecta absenţa peste toată biblioteca. Trecând pe lângă o tânără studioasă, care stătea la fereastră, Gyuri şi-a încleştat ferm privirea de a ei şi a constatat că era Jadwiga, poloneza pe care o cunoscuse în săptămâna precedentă, uşor întunecată acum din cauza ochelarilor. Salutându-se pe muteşte, Gyuri s-a dus mai departe, pentru a verifica alte firide din bibliotecă, de unde Sólyom-Nagy lipsea cu desăvârşire. Sólyom-Nagy nu era o companie prea captivantă, dar ce altceva să facă până diseară?

A pornit înapoi pe urma paşilor lui, până în locul unde Jadwiga citea în spatele unor metereze din cărţi, gândindu-se că Sólyom-Nagy şi viaţa de student puteau măcar constitui un subiect de conversaţie la o cafea. Jadwiga a acceptat propunerea lui Gyuri şi a zăbovit câteva momente pentru a-şi strânge echipamentul de studiu, cu o meticulozitate care lui Gyuri i s-a părut demnă de invidiat. Semnele de carte au intrat în cărţi, creioanele într-un penar, cărţile au format stive şi notiţele au fost greblate laolaltă într-un teanc, iar apoi toate instrumentele de studiu au fost

strânse împreună într-un morman ordonat. Jadwiga lua în serios pauzele de cafea.

În cafenea s-au despărţit, Jadwiga reţinând o masă, în timp ce Gyuri s-a aşezat la coadă pentru cafele. Când s-a întors cu ele, al doilea scaun dispăruse de la masă.

— Îmi pare rău, a zis Jadwiga, de parcă s-ar fi dezmeticit din somn. N-am observat că l-a luat cineva.

Cafeneaua era plină, aşa că Gyuri a trebuit să bântuie de colo-colo, vânând un scaun liber. Un boboc palid, care păzea două locuri, a pierdut unul în favoarea lui Gyuri, care, din cauză că se trezise devreme, arăta suficient de periculos şi violent încât să nu înghită nici o cârteală.

— Şi-aşa, Sólyom-Nagy e prieten bun cu tine? s-a interesat Gyuri.

— Nu, a zâmbit Jadwiga maliţios. Eu n-am mulţi prieteni buni.

Jadwiga studia literatura maghiară. A estimat importanţa conversaţiei suficient cât să acopere necesarul de politeţe, dar nimic mai mult. Gyuri a trebuit să stoarcă informaţii ca pe vremea Inchiziţiei, pentru a-şi face o imagine despre familia ei. Vorbea ungureşte înfiorător de bine, doar cu un accent infim, păstrat aproape intenţionat pentru a-i conferi un pic de şarm, adică atât cât era nevoie pentru a nu fi luată drept unguroaică. Fiindcă era adevărat şi fiindcă lauda adusă femeilor nu le făcuse niciodată să-şi încheie nasturii până sus, Gyuri a spus:

— Vorbeşti ungureşte mai bine decât mulţi unguri. Cred că, în plus, mai ai şi avantajul de-a fi singurul neetnic maghiar care învaţă ungureşte în acest secol. Ce te-a determinat să faci asta?

— Tata a fost aici în timpul războiului. Este în interesul familiei.

Hoarde întregi de soldaţi polonezi trecuseră prin Budapesta în timpul războiului, îşi amintea Gyuri, fugind de

pe un front și luptând pe un altul. Oameni duri, fermi, supărați că momentan nu puteau omorî pe nimeni și nedumeriți în privința celor care trebuiau să figureze primii pe lista uciderilor necesare, nemții sau rușii. În mod ciudat pentru o regiune unde națiunile își ocupau mare parte din timp încercând să-și dea seama pe care dintre vecinii lor îl urau cel mai mult, polonezii și ungurii erau prieteni seculari. Exista chiar și un cuplet în ambele limbi, slăvind cât de mult le plăcea celor două națiuni să pună cizma în prag și să bea împreună. Părea bizar să-ți dorești să te duci în Ungaria pentru a învăța limba, dar pe de altă parte și el încercase să ajungă în China, ba chiar și în Polonia, așa roșie cum era, fiindcă tot ar fi fost o schimbare. Fusese selectat pentru întâlnirea sportivă de la Gdansk, din anul precedent, fața lui zâmbitoare figurase pe afișul publicitar, dar din nou i se refuzase eliberarea pașaportului. Până și Hepp fusese surprins de chestia aceea. Totuși, Gyuri avea certitudinea că ar putea face ceva pentru înflorirea relațiilor maghiaro-polone. Pomenind de petrecerea cosponsorizată de Sólyom-Nagy, Gyuri a întrebat-o pe Jadwiga dacă nu vine și ea.

— N-am fost invitată, a zis ea, adăugând pentru a strivi definitiv propunerea lui Gyuri: Nu prea mă dau în vânt după petreceri.

Lăsând să treacă un interval decent după consumarea cafelei, Jadwiga s-a ridicat pentru a se întoarce la studiu. Gyuri a însoțit-o, pentru eventualitatea incertă în care Sólyom-Nagy și-ar fi făcut apariția în bibliotecă, deși era puțin probabil, doar dacă nu s-ar fi pus problema ca Sólyom-Nagy să subtilizeze câteva cărți valoroase, cărora să le dea șansa de a începe o nouă viață în mâinile unor proprietari plătitori de taxe.

Gyuri a părăsit clădirea fără Sólyom-Nagy, dar cu numărul de la camera unde stătea Jadwiga la cămin, pe care

aceasta i-l împărtăşise doar cu o minimă ezitare. Nu strica niciodată să ştii unde erau cazate polonezele incitante. Fata, presupunea el, avea vreo nouăsprezece-douăzeci de ani, dar vădea o greutate spirituală mult mai avansată decât vârsta ei şi o tehnică de flirt prea arogantă pentru a lăsa să se întrevadă vreun indiciu cât de mic.

Gyuri a hoinărit prin Szeged, fără să-l vadă pe Sólyom-Nagy. Szeged, ca oraş maghiar, era destul de mare: îţi lua cinci minute să-l străbaţi pe jos dintr-un capăt în celălalt, dar lui Gyuri tot i se părea bizar că nu se ciocnise încă de Sólyom-Nagy. Înţelesese cumva data greşit? Era oare Sólyom-Nagy la Budapesta? Când ai îndoieli, du-te să mănânci – ceea ce Gyuri a şi făcut, stând în picioare într-o măcelărie unde s-a căznit să înghită un cârnat *csabai* cu pâine şi un muştar mizerabil, care i-a tăiat tot apetitul. După ce a mâncat, s-a decis să mai mănânce o dată, iar pe urmă s-a întors să dea târcoale pe la universitate, în căutarea lui Sólyom-Nagy. A făcut circuitul deja cunoscut acum – căminul de studenţi, terenul înconjurător, biblioteca.

A bătut la uşa Jadwigăi. După zgomote, şi-a dat seama că era cineva înăuntru.

— Mi-a fost dor de tine, a zis el, când ea i-a deschis uşa.

Jadwiga l-a cercetat atentă un moment lung, pentru ca apoi să-l lase să intre.

— Sper că-ţi place să bei ceai, a spus ea, fiindcă asta e tot ce pot să-ţi ofer.

Ca amărăştean cu vechime, Gyuri a văzut imediat penuria din camera ei. Era de o curăţenie maniacală, ceea ce l-a făcut pe Gyuri să admire încă o dată miraculoasa abilitate a femeilor de a introduce ordinea automat, mai ales că în acea dimineaţă se împiedicase de diverse obiecte aflate pe podeaua din odaia lui, care în mod cert tot acolo fuseseră şi când începuse el Facultatea de Contabilitate.

Exact în momentul când Jadwiga a luat un ceainic ca să fiarbă apă, Gyuri a primit două buletine coincipiente de la băieții din camera din spate. Unul aprecia cât de elegantă și grațioasă era fata, cât de înduioșător și triumfător de erotic devenea la ea gestul banal de-a ridica un ceainic. Revăzându-i sânii, brațele și picioarele, i-a apreciat silueta suplă și sportivă. Norocul ei: Jadwiga avea o constituție zveltă, care sfida trecerea timpului și care putea garanta și la patruzeci de ani același decor conjugal ca la șaisprezece.

Al doilea lucru care i-a atras atenția lui Gyuri a fost certitudinea că voia s-o ia de nevastă. Asta era ceva surprinzător. Niciodată până atunci nu-i mai venise cheful de însurătoare; mai mult, ideea unei legături suplimentare cu Ungaria și în general orice ar fi putut face ca fuga lui să fie mai anevoioasă era un blestem. Asta simțea atunci. Dar, pe nepregătite, pe neașteptate, pe negândite, hodoronc-tronc, i se năzărise să se însoare, sigur și urgent, ca atunci când nu mai poți de poftă să mănânci un tort de ciocolată. Se țicnise cumva? Reflecta la această întorsătură a lucrurilor, în timp ce Jadwiga fierbea apa pe un aragaz de pe coridor. Bătrânul Szócs avusese dreptate.

Pe perete se afla un crucifix din lemn cioplit grosolan, genul de obiect pe care l-ar face un țăran pios dacă ar avea timp. Da, Stalin murise, da, anul era într-adevăr 1955, dar a avea în casă așa ceva era ca și cum ai fi avut înfiptă o țeapă din marmură de doi metri, afară, în fața parohiei. În mod limpede, nu numai sânii Jadwigăi erau tari. Gyuri a salutat cutezanța, dar s-a întrebat dacă vreo opoziție de sorginte teologică va avea ceva de comentat la expediția în jos, spre sud?

Într-un fel, Gyuri a regretat că acceptase ceaiul și biscuitul destul de prăpădit pe care i le oferise Jadwiga, întrucât avea senzația că-i consuma jumătate dintre bunurile lumești; ceaiul trebuise să-l pescuiască de pe fundul unei cutii de

tablă, iar biscuitul, suspecta el, fusese păstrat pentru o ocazie specială, ceea ce el nu era. O invitaţie la cină, cu condiţia să poată găsi un restaurant ridicol de ieftin, era indubitabil necesară.

— Poţi să mă ajuţi să deschid fereastra? l-a rugat ea. E cam zăpuşeală aici.

Jadwiga era în picioare, lângă fereastra în care împingea fiindcă se înţepenise. Cum făcuse asta? Rugămintea n-ar fi putut fi mai excitantă nici dacă l-ar fi rugat s-o dezbrace în pielea goală. Fereastra nu avea nevoie de prea multă persuasiune, dar şi dacă ar fi fost bătută în cuie, tot s-ar fi deschis vertiginos, căci atât de viguroasă era forţa din mădularele lui Gyuri.

Jadwiga tot nu s-a lăsat înduplecată să meargă la petrecere sau la cină.

— Am rămas în urmă cu învăţatul, a zis ea cu fermitate.

Gyuri nu s-a sinchisit prea mult de acest refuz. Intuitiv, simţea că refuzul avea alt motiv decât dorinţa de a scăpa de compania lui. Regimentul de cărţi demonstra cât era de sârguincioasă. Atipic pentru cineva care era la facultate, pe Jadwiga o interesa să studieze. Biscuitul, aşa singuratic şi amăgitor cum fusese, l-a împiedicat pe Gyuri să se descurajeze. Simţea că liniile lor erau convergente, nu paralele. Asta se chema dragoste la prima ceaşcă de ceai.

S-a retras ca s-o lase să înveţe un timp şi ca să poată născoci nişte avansuri. Sólyom-Nagy se întorsese între timp în camera lui. S-a scuzat că lipsise atâta timp, motivând că trebuise să facă mai multe drumuri ca să colecteze proviziile de lichide pentru diseară.

Petrecerea s-a ţinut la teatru. Gyuri, care credea că văzuse festivităţile cele mai deşănţate la Budapesta, se aşteptase la un nivel de bacanale mai provincial, însă s-a văzut nevoit să admită că noaptea aceea în Szeged nu însemnase nimic altceva decât un comportament imoral şi reprobabil.

A fost incontestabil cel mai depravat eveniment social la care participase vreodată. Pe scenă exista o cadă înaltă până la nivelul şoldului, în care Sólyom-Nagy a amestecat ceea ce el numea cel mai mare cocktail preparat vreodată în Ungaria, o victorie a planificării socialiste implicând coniac albanez, îngheţată, vodcă şi alte lucruri pe care nimeni nu putea sau nu voia să le identifice.

La o jumătate de oră după ce s-a deschis accesul la cada cu băutură, unii oameni nici nu mai erau în stare să se smulgă de pe podea. Gyuri nu şi-a luat decât un păhărel din care a sorbit gânditor, felicitându-se că nu şi-l turnase pe gât dintr-o înghiţitură, cum făcuseră alţii. Şi-aşa începuse să i se pară că din scenă crescuse parcă o pantă periculoasă.

Era acolo şi Ágnes, pe care Gyuri n-o mai văzuse de ani de zile. Asta era problema în cazul unei ţări mici: veşnic te plimbai prin propriul trecut. Gyuri auzise că Ágnes plecase să înveţe la Szeged. Pe parcursul unei lungi perioade de timp, o tot invitase în oraş. Pataki îi făcea curte Elvirei, cea mai bună prietenă a lui Ágnes. Gyuri o îmbia, Ágnes îl fenta. „Ágnes se lipeşte întotdeauna de prietenul tipului cu care umblă Elvira", îl încurajase Pataki, susţinând că Ágnes îşi manifestase deja interesul faţă de meritele lui Gyuri.

Totuşi, ori de câte ori Gyuri propunea vreo întâlnire, Ágnes găsea întotdeauna o scuză. Nici un refuz nu rămânea neexplicat. Ágnes nu furniza niciodată aceeaşi scuză de două ori, iar motivele invocate de ea mergeau de la faptul că trebuia să se spele pe cap până la o explicaţie de douăzeci de minute, în care era vorba despre un leu care scăpase de la Grădina Zoologică din Budapesta, unde fratele ei era secretar-ajunct al organizaţiei de partid. Gyuri îşi amintea că povestea începea cu tentativa de-a muta căcatul elefanţilor într-un mod mai socialist şi mai ştiinţific, aplicându-se doar cele mai stricte principii marxist-leniniste. Era ne-

îndoielnic cel mai lung alibi pe care-l suportase Gyuri şi, întrucât se îndoia că imaginaţia lui Ágnes putuse scorni aşa ceva, era probabil şi adevărat, dar la sfârşitul justificării Ágnes spusese că, din păcate, nu putea să meargă la cinema. Gyuri ar fi renunţat de mult să se ţină după fundul ei, dacă Pataki n-ar fi insistat că exista o aprobare pentru el de la turnul de control. „Tu invit-o, dacă-ţi spun eu!" îl mustra el agasat.

În cele din urmă, după ce a ascultat zeci de episoade din serialul despre timpul ei extrem de ocupat, având în vedere că nici nu era genul de fată care să genereze o dorinţă turbată, Gyuri se lăsase păgubaş. În fond, îşi făcuse el socoteala, dacă tot era să aibă parte de dragoste neîmpărtăşită şi de umilinţă permanentă, mai bine atunci să aibă parte de ele din partea unei femele extraordinar de atrăgătoare, ceea ce n-ar mai fi chiar atât de umilitor. „Nu ştii cum să lansezi invitaţia. Pur şi simplu nu ştii cum să lansezi invitaţia", comentase Pataki.

Ágnes părea să regrete neînţelegerile din trecut, având în vedere că plângea, aşa cum făceau de fapt mulţi oameni. Acceleraţia cu care se trecuse de la veselia iniţială la o neputinţă lacrimogenă fusese fenomenală. La un ceas după gongul de început, care fusese la ora opt, atmosfera era deja ca la trei noaptea.

— Îmi pare foarte rău, Gyuri, a suspinat ea.

Părea să se căiască sincer, din moment ce tot repeta asta, cu capul prăbuşit pe pieptul lui Gyuri. Acesta a presupus că amărăciunea ei decurgea din faptul că-l refuzase de atâtea ori, deşi era greu de spus. În toiul petiţiei hormonale, Gyuri s-a gândit la un vals cu spinarea goală, strâns lipită de un perete dosnic, dar a renunţat la idee. Nu voia să obţină intrarea în club doar fiindcă nu făcea nimeni de serviciu la poartă şi, în afară de asta, deşi o parte din fiinţa lui lucra deja la propria pedeapsă pentru încăpăţânarea de-a

nu lua ceea ce i se oferea pe tava sternului, Gyuri şi-a dat seama că prefera să fie cu Jadwiga. Mai bine stătea cu Jadwiga, sporovăind despre vreun scriitor maghiar, decât să facă turul lui Ágnes (sau al oricărei alte cucoane extrem de binevoitoare) cu limba. Întotdeauna capeţi ceea ce vrei atunci când *nu* vrei, a conchis el, abandonând-o pe Ágnes într-o aripă laterală un pic mai confortabilă, unde putea să-şi continue monologul.

A plecat, iar afară s-a înviorat în aerul răcoros al nopţii, care a împrăştiat şi ultimele resturi de alcool lăsate de amestecul născocit de Sólyom-Nagy. Gyuri a aflat ulterior de la Sólyom-Nagy că, la scurt timp după plecarea lui, două actriţe care dansaseră pe un coşciug din recuzita teatrului îşi scoseseră toate hainele de pe ele. Nu existase nici un risc pentru ele de-a fi votate drept cele mai frumoase femei din Szeged, ori măcar cele mai frumoase femei de la petrecere, dar care bărbat s-a plictisit vreodată de actriţele goale? Sólyom-Nagy i-a relatat, de asemenea, despre sosirea poliţiei care fusese chemată fiindcă un grup sărise afară din barul teatrului, aterizând de la o înălţime de şase metri pe trotuarul de dedesubt, ca rezultat al unui raţionament făcut la beţie. Vecinii s-au plâns la poliţie din cauza tărăboiului făcut de săritorii care râdeau gălăgios pe seama gleznelor lor rupte.

Poanta cu poliţia era mai bună. „Am plecat de la petrecere cu cinci minute înainte de sosirea poliţiei" suna mai bine, ca povestire, decât „Am plecat de la petrecere cu cinci minute înainte ca două actriţe să se dezbrace în pielea goală".

În timp ce se apropia de căminul studenţesc, Gyuri a văzut o lumină la ceea ce presupunea el că era camera Jadwigăi. Nu aveai nevoie de mai mult: o fereastră luminată în depărtare, ideea că exista ceva acolo, că aveai pentru ce să te munceşti. Compania unei speranţe pitice.

A ciocănit civilizat la uşa Jadwigăi.

— Am o livrare importantă de maghiară vernaculară pentru tine, i-a zis el când ea i-a deschis.

Jadwiga l-a studiat gânditoare cu ochii ăia care citiseră mult, apoi s-a tras la o parte, poftindu-l tăcută să intre. A închis uşa. Gyuri s-a aşezat pe patul colegei ei de cameră, care era plecată, în timp ce Jadwiga s-a aşezat vizavi de el. Obosită din cauza lungilor ore de studiu, l-a cercetat din priviri, de parcă nu l-ar mai fi văzut niciodată, mijindu-şi uşor ochii, de parcă ar fi încercat să se concentreze mai bine. Pe urmă i-a zis, zâmbind din colţul gurii.

— Trebuie să discutăm.

O pauză.

— Putem fi prieteni... dar nu mai mult.

— Ai un iubit? a întrebat Gyuri, simţindu-se extraordinar de încrezător că orice concurenţă putea fi călcată în picioare, nimicită fără efort.

Se îmbăta cu certitudinea că era pe punctul de-a câştiga. Îi plăcea totul la ea, felul de-a vorbi, de-a sta jos, de-a se purta cu el. Perfecţiunea. Jadwiga a făcut iar o pauză.

— Nu, a spus ea cu un zâmbet larg. Am un soţ.

septembrie 1956

În timp ce mergea pe Petőfi Sándor utca, Gyuri a văzut anunțul din vitrina laboratorului foto: „Angajăm tehnician". Lucrul acesta mai mult decât apelul telefonic l-a făcut să-și dea seama că Pataki plecase.

Telefonul sunase, iar Gyuri numărase durata tăcerii cu paraziți. Nu ajunsese decât la patruzeci și două de secunde înainte ca, departe, la celălalt capăt al firului, receptorul să fie pus în furcă, dar nu putea să fi fost decât semnalul de patruzeci și cinci de secunde convenit cu Pataki. Pataki scăpase. Se dusese în rai și sunase de la un telefon angelic. Ca și cum i l-ar fi cusut cineva pe buze, Gyuri a etalat un surâs atât de larg, încât a doua zi îl durea, un zâmbet care anula complet molcoma melancolie pe care i-o provocase fuga lui Pataki: o molcomă melancolie fiindcă nu vrusese să se gândească, de fapt, la probabilitatea de a nu-l mai revedea niciodată.

Pataki scăpase. Lucrul acesta nu era doar o țeapă împuțită în posteriorul autorităților, ci, în sine, o colosală țeapă împuțită. Îi producea o asemenea euforie, încât încerca nici să nu se gândească prea mult la asta, preferând să-și drămuiască beatitudinea în porții de câteva ceasuri pe zi. Dar afișul acela făcea să-i fugă pământul de sub starea de extaz. Nu mai exista nimeni în țară care să-l poată face căcănar

cu aceeaşi autoritate, cu autoritatea celui care te cunoştea de-o viaţă.

Când a ajuns acasă, i-a părut bine că Elek nu era la post în fotoliu şi că, băgăreţ cum era, nu-şi putea vârî nasul unde nu-i fierbea oala. Îi părea bine, de asemenea, că Jadwiga acceptase să vină la Budapesta, scutindu-l să se mai trambaleze el până la Szeged. Oare şi alţi oameni erau nevoiţi să tragă atât de mult pentru fericire? Ai norocul să găseşti o dragoste de talie mondială, dar iubita ta locuieşte în celălalt capăt al ţării. S-a zgâit afară pe fereastră şi a inspectat strada, deşi era prea devreme ca Jadwiga să apară. Insistase să n-o aştepte la gară – tipic pentru polonezi, nesocotea şi ea funcţionarea ceasornicelor, aşa că nu garanta ce tren va reuşi să prindă. Dar măcar terminase cu aiurelile alea despre soţul ei. Când s-a întors din Polonia, după vizita din vară, venise cu tolba plină de noutăţi despre încăierările din oraşul ei natal, Poznan. Gyuri reţinuse toate detaliile, dar, din fericire, Jadwiga fusese reticentă pe tema soţului ei, care părea să fi fost ras din tablou, ca Troţki din spatele lui Lenin.

Vestea că Jadwiga era măritată făcuse ca toate aspiraţiile lui clădite meticulos să se sfărâme ca nişte bibelouri într-un magazin de porţelanuri, strivite sub proiectilele explozive aruncate dintr-un bombardier cu încărcătură completă. Gyuri spera ca faţada lui să indice fermitatea bărbătească pe care o voia, dar n-o simţea, şi nu colapsul atotcuprinzător care i se propaga în grabă prin toate zonele corpului. Trebuia să se fi aşteptat la aşa ceva; prea îi mersese uşor până acum. Jadwiga vorbise cu mândrie despre soţul ei. „Soţul meu este scriitor", spunea pe un ton care nu lăsa nici un dubiu că asta trebuia să fie ocupaţia unui soţ de calitate. Tipul scria o carte despre pictura poloneză.

Ieşiseră totuşi la o plimbare. Fusese întuneric beznă, frig şi vânt în Szeged, unde, oricum, nici în plină zi nu prea aveai mare lucru de văzut, dar lui Gyuri îi plăcuse plimbarea,

fiindcă, deşi se simţea ca şi cum l-ar fi călcat cineva pe grumaz, mantia neagră a nopţii le oferise un duopol. Ei doi erau elementele mişcătoare din univers, animaţia dintr-o întunecime depopulată. Gyuri considerase, în general, că plimbarea era una dintre cele mai stupide distracţii, dar aceea cu Jadwiga fusese de o mie de ori mai plăcută decât orice altceva cu Ágnes, bunăoară. Sărutând-o respectuos pe obraz, îşi luase rămas-bun de la ea.

În tren, întorcându-se la Budapesta, cochetase cu două idei principale. Prima era că pentru el nu conta dacă ea era măritată sau nu, iar a doua era (ca un premiu de consolare pentru moralul lui la pământ) concluzia că mariajul lor era destul de ciudat, din moment ce locuiau la sute de kilometri depărtare unul de celălalt, ceea ce însemna câteva zile de drum. Nu părea nicidecum o căsnicie înfloritoare, ci una atât de trasă de păr şi de subţiată, încât nici nu se observa de fapt.

Stabilise în sinea lui să evite Szegedul timp de două săptămâni, dar în weekendul următor s-a trezit năpustindu-se spre gara Nyugati. A inventat o activitate sportivă prin apropiere, pentru a-şi justifica prezenţa, şi s-a dus s-o caute pe Jadwiga. A găsit-o la datorie, în bibliotecă, dormind. A ieşit în oraş, a cumpărat o floare şi s-a întors să i-o lase pe caiet şi să aştepte ca studenta obosită de atâta învăţat să se trezească singură, ceea ce s-a întâmplat după zece minute. A fost surprinsă să vadă floarea şi apoi, privind în jur, a fost surprinsă să-l vadă pe Gyuri. Deşi gestul de a-i oferi o floare era discutabil, a fost încântată. „Eşti un prieten foarte atent", a remarcat ea.

De data aceasta, invitaţia la cină a fost acceptată şi Gyuri n-a regretat c-a trebuit să doarmă pe podea, în camera lui Sólyom-Nagy, deşi a resimţit pe spinare îmbrăţişarea duşumelelor timp de douăzeci şi patru de ore după aceea. Conversaţia fusese agreabilă şi neremarcabilă, dar, la fel ca

plimbarea, îi oferise o plăcere intensă. Dacă Pataki ar fi ştiut că prietenul lui pierduse aproape două zile pe drum pentru a lua o masă aşa-şi-aşa, cu o garnitură de dialog searbăd, ar fi rămas şocat şi uimit, dar Gyuri considera că-şi petrecuse timpul cu folos. Soţul Jadwigăi muncea din greu, a ieşit la iveală, deşi admiraţia cu care fata debitase această informaţie fusese niţel poticnită, un pic adulterată.

În weekendul următor, Gyuri a devenit un mare expert în tronsonul de cale ferată Budapesta-Szeged. Rând pe rând, a recunoscut diverse căpiţe şi feluriţi copaci. Gyuri nu-l pusese la curent pe Elek în privinţa motivului deplasărilor lui la Szeged, dar era evident că nu putea fi vorba despre pasiunea lui Gyuri pentru arhitectura locală. „Distracţie plăcută", îi urase Elek, cum fac părinţii convinşi că odraslele lor se dedau dezmăţurilor necontenite din clipa când au ieşit din casă.

Jadwiga a fost surprinsă din nou văzându-l.

— Iei prietenia foarte în serios, într-adevăr, a observat ea.

S-au dus la cină şi la cinema, ceea ce i-a golit buzunarele lui Gyuri. Expediindu-i cu poşta bunicului ei o felicitare de ziua lui, Jadwiga l-a întrebat pe Gyuri dacă bunicii lui mai trăiau; lucrul acesta l-a necăjit un pic, fiindcă îi pusese aceeaşi întrebare şi când se plimbaseră prima oară, fiind limpede aşadar că nu păstra în minte tot ce-i spunea, aşa cum făcea el, care-i reţinea cu nesaţ toate cuvintele, pentru a le analiza ulterior, întocmind o fişă personală.

— Bunicul meu a fost în ceea ce nemţii numeau Auschwitz. Evreilor nu le place să menţioneze cât de mulţi polonezi au murit acolo. Bunicul meu a supravieţuit, cred eu, fiindcă e un om perseverent, un om foarte perseverent. M-a învăţat şi pe mine valoarea perseverenţei.

Trecând în revistă evenimentele, Gyuri a fost uimit să constate cât de mare putea fi plăcerea fără să dea jos nici o haină şi cu un şanţ de apărare plin de oxigen despărţindu-l

de fortăreaţa pe care voia s-o asedieze. O ascultase politicos când pomenise de câteva ori că soţul ei nu-şi făcea datoria de a-i scrie suficient, deşi remarca fusese prezentată mai degrabă ca o critică generală la adresa bărbaţilor. Drumul cu trenul era o calamitate, totuşi. Ce păcat că trenul nu era dotat cu o sală de sport, ca să se antreneze un pic! A deschis un manual de contabilitate: el şi textul tipărit s-au holbat posaci unul la celălalt o bucată de timp. Călătoria îi lua foarte mult.

În weekendul următor a fost cruţat de purgatoriul nesfârşit al deplasării cu trenul, fiindcă Jadwiga a venit la Budapesta ca să viziteze nişte studenţi polonezi pe care, în final, abia dacă i-a salutat. Pentru Gyuri, era o situaţie neobişnuită. Nu mai condusese niciodată pe cineva într-un tur al Budapestei, de fapt nu fusese niciodată tentat să facă aşa ceva. Jadwiga stătuse în Budapesta doar câte o jumătate de zi, în diferitele ocazii când fusese în tranzit spre Szeged, aşa că se vedea nevoit să-şi stoarcă creierii pentru un itinerar.

A dus-o pe Dealul Gellért, unde se afla Statuia Libertăţii, o femeie cu braţele complet întinse în sus, ca şi cum ar fi vrut să ia ceva de pe un raft înalt. Între mâinile ei fusese coborâtă o povară amorfă, poate frunze de palmier, poate lauri supradimensionaţi, cu certitudine ceva de o însemnătate profundă, care apăsa greu pe doamna aceea vioaie care, cu toate acestea, afişa o expresie transcendentală.

Statuia se vedea din aproape orice punct al oraşului, iar de la picioarele statuii se deschidea o priveliştе panoramică a Budapestei. Statuia Libertăţii fusese concepută iniţial ca un monument în memoria fiului amiralului Horthy, pilot pe un avion de vânătoare, care, ca majoritatea ungurilor de vârsta lui, murise prin împrejurimile Donului, dar până ca sculptura să fie ridicată se produsese o schimbare de regim şi de uniforme pe stradă. Epurată de trecutul ei dinastic şi politic, încărcată de ideologia unei noi ere, statuia

fusese înfiptă în vârful Dealului Gellért ca să funcţioneze pe post de far spiritual.

Ca o completare la Statuia Libertăţii sau poate ca un stimulent ideologic suplimentar, menit să compenseze începuturile dezonorante ale statuii, exista acolo o statuie mai mică şi mai stângace, a unui soldat sovietic cunoscut pe plan local, i-a explicat Gyuri, drept „Hoţul-de-ceasuri necunoscut".

Situat sub Statuia Libertăţii, mai puţin vizibil şi neprofilându-se pe firmament, soldatul sovietic, relativ morocănos şi burzuluit fiindcă fusese lăsat la datorie atât de mulţi ani, avea o inscripţie: „Din partea poporului maghiar, cu recunoştinţă."

— Te asigur că polonezii sunt mult mai recunoscători, a zis Jadwiga.

Ca de obicei când i se terminau banii peşin, Bánhegyi îşi dislocase umărul (avea capacitatea de a-şi dis- şi reloca articulaţiile după bunul plac), se dusese la doctor, încasase cecul de la societatea de asigurări (în ciuda faptului că peste două zile avea să iasă pe teren să bată mingea) şi invitase pe toată lumea la restaurant, în gara Keleti. Jadwiga i-a impresionat pe toţi cu maghiara ei (Róka refuza să creadă că era poloneză) şi cu felul cum s-a descurcat cu o farfurie enormă de *wienerschnitzel* şi o porţie generoasă de creier de viţel. Gyuri a surprins priviri de admiraţie din partea echipei, iar Róka, într-o stare de extremă perturbare, a trebuit să iasă de două ori „la aer curat".

Pataki tăcuse. Muţenia aceasta sugera din plin părerea excelentă pe care-o avea despre Jadwiga. Gyuri ar fi fost îngrijorat, poate, de o eventuală rivalitate din partea lui Pataki dacă n-ar fi avut convingerea că, de data asta, se bucura de sprijinul destinului.

— Presupun că n-ai forat încă pentru aurul alb? s-a interesat Pataki.

Gyuri a pufnit, considerând că era o reacție general valabilă, care conținea amuzament, negare, confirmare și dispreț, în speranța că Pataki va selecta elementul care să-i închidă gura. Toți ceilalți presupuneau, evident, că avea acces complet, iar lucrul acesta i se păruse de-a dreptul satisfăcător, întrucât reputația este doar la un pas de realitatea efectivă.

— Cred că de data asta o să reușești, a adăugat Pataki.

În timp ce se deplasa cu trenul la Szeged în weekendul următor, încerca să se gândească la un pretext plauzibil și acoperitor pentru excursia lui, mulțumind în același timp providenței că-l făcuse să lucreze la căile ferate, ceea ce, din punct de vedere financiar, făcea posibilă o legătură amoroasă la o distanță atât de mare. Jadwiga n-a părut surprinsă să-l vadă și nici nu s-a sinchisit să ceară vreo explicație pentru prezența lui la Szeged.

Gyuri încă n-o cunoscuse pe Magda, colega de cameră a Jadwigăi, dar fiindcă fata era mereu plecată, ajunsese să aibă o mare afecțiune pentru ea. În timp ce ședeau amândoi în cameră, Gyuri se întreba cum ar putea, cu eleganță, să efectueze o săritură cu prăjina de la prietenie la o formă de iubire cu strângeri în brațe. S-a uitat la ceas. Până la ora șase, a decis el, ori se va încurca în hainele ei, ori va pleca de-acolo. Lăsase oricum să treacă un interval prea mare. Acest termen limită se tot schimba, ca linia orizontului, pe măsură ce timpul înainta și el rămânea încremenit într-o postură de caldă cordialitate în fața ei.

Clinchetul unui orologiu care bătea undeva departe a pătruns încetișor în timpul unei pauze în conversația lor.

— E ora opt și nici n-ai țâșnit, a remarcat ea. Voi, bărbații, sunteți niște creaturi foarte fragile.

Au strâns rândurile pentru a-și contopi dorința. Lucrul care conta cel mai mult, a meditat el, îmbrățișând-o fericit, era că și ea simțea la fel; dacă n-ar fi reușit să-i cucerească

inima, ar fi fost insuportabil. Se agăţau unul de celălalt, de parcă s-ar fi dat de-a rostogolul prin cosmos. Două concluzii suplimentare s-au instalat confortabil în gândurile lui Gyuri: că, ţinând-o acum în braţe, dobândise tot ce-şi dorea de la viaţă şi că ajunsese la capătul plăcerii.

— Stinge lumina, i-a şoptit ea.

Exact înainte de-a sări pe ea în întuneric, Jadwiga l-a oprit şi, din pat, a întins mâna în sus, ca să tragă perdeaua deoparte; trupul ei gol a fost învăluit imediat în lumina lunii. De unde învăţase chestia asta?

Năduşind, şi-au alungat singurătatea şi, după gâfâieli de uimire şi efort, au căzut istoviţi unul peste celălalt. Iată un bun pe care nimeni nu ţi-l poate lua, şi-a zis Gyuri. Bani într-o bancă de nejefuit. Orice s-ar întâmpla acum, am câştigat.

Soţul Jadwigăi, s-a adeverit, era un ticălos.

*

La porunca poftei trupeşti care-l înşfăcase de ouă, Gyuri a continuat să privească pe fereastră şi, exact când credea că avea să leşine de dorinţă, a apărut Jadwiga. Mergea într-un ritm furios, a remarcat el – o femeie cu un scop precis, despărţirea săptămânală provocându-i şi ei acelaşi clocot de senzualitate mocnită. Una dintre cele mai adorabile deprinderi era felul cum îşi scotea hainele de pe ea, de parcă ar fi luat foc, abandonându-le acolo unde cădeau, fără să-i pese de eventualele consecinţe negative asupra aspectului lor, şi aruncându-se în pat ca într-un iaz cu apă rece. Celelalte femei, indiferent cât de intense ar fi fost flăcările de sub ele, se temuseră să nu-şi boţească hainele şi zăboviseră să găsească un umeraş sau un scaun pe care să şi le aşeze.

Gyuri i-a văzut silueta prin geamul opac-fumuriu al uşii de la intrare şi s-a gândit că era extrem de norocos că avea

un asemenea musafir. Ignorându-l practic complet, Jadwiga s-a dus direct în dormitor, lepădându-și rochia și împiedicându-se în chiloți, și s-a aruncat pe burtă în pat.

— Vino-ncoace, i-a ordonat ea, de la capătul dârei de haine mototolite.

Zeu uneori, a filozofat Gyuri într-o criză de lirism, *mi-am descărcat fulgerul lichid în propria furtună.* Jadwiga s-a ridicat să se ducă la baie, iar Gyuri a observat o picătură fecundă prelingându-i-se pe coapsă spre gleznă. Voia s-o lase gravidă. Voia s-o lase gravidă. Ce se întâmpla? Nu-i venea să creadă că simțea așa, dar cu biologia degeaba te lupți, a conchis el.

În plus, era foarte, foarte improbabil că Gyuri va realiza vreodată ceva mai important sau mai semnificativ decât asta – să facă o persoană să se simtă complet fericită, să umple o cameră de extaz, chiar dacă nu era decât o picătură într-un ocean de nostalgie. Părea o culme banală pentru o viață de om, un punct culminant neînsemnat pentru o biografie, o mențiune deocheată pe o piatră de mormânt – „și-a făcut veacul puțulind". Dar ce altceva îi oferise lui aceeași răsplată de bucurie și plenitudine? Cea mai străveche trapă se deschisese și se închisese brusc la loc, iar pe el nu-l deranja deloc.

— Uite așa se duce cel mai frumos moment din viața mea, i-a spus el Jadwigăi, care nu era de față.

Cum era povestea aceea în care diavolul îi oferă omului șansa de-a opri timpul, de-a apăsa pe frână în clipa aleasă de el, dar omul nu se poate decide să spună când? Gyuri mai avusese indicii de dragoste și înainte, dar, privind-o pe Jadwiga, și-a dat seama că perspectiva aceea putea să-i ajungă pentru eternitate, indiferent ce s-ar fi întâmplat dincolo de ziduri. Nu-i păsa cine era secretarul general al Partidului Muncitoresc Maghiar, dacă socialismul era făurit sau nu afară sau dacă oamenii se legănau ca maimuțele în copaci.

El avea universul lui portabil, suficienţa lui de sine mobilă. Genul acesta de satisfacţie putea băga la fund un om cu năzuinţe semeţe, dar cum nu reuşise niciodată să nutrească aşa ceva, Gyuri se simţea dispus să se cufunde la loc şi să savureze clipa.

Exact când Jadwiga a început să-şi recupereze hainele, Elek s-a întors acasă şi, dintr-un motiv obscur (nu intra în dormitorul lui Gyuri, în medie, decât de două ori pe an), a intrat în cameră, gata să-i vadă toată povestea pielii. Bălmăjind scuze din cealaltă parte a uşii, Elek s-a retras în fotoliul lui, ca un papagal pe stinghie, de parcă gestul acesta l-ar fi făcut insignifiant şi inofensiv.

Nederanjată de intrarea lui Elek, Jadwiga şi-a văzut mai departe de îmbrăcat. Calmul ei era în contrast cu isericalele lui Tünde, când Elek o găsise cu bustul expus la vedere sub duş. Fata răcnise de parcă viaţa i-ar fi fost în pericol şi-şi aruncase braţele strâns peste zonele despre care se spunea că erau de maxim interes pentru bărbaţi, pentru a stăvili fluxul materiei senzuale. Comportamentul lui Tünde fusese exagerat; deşi trăia într-o epocă în care dezgolirea trupului în public era privită cu un ochi critic, fizicul ei era mereu în văzul lumii, la fel ca Statuia Libertăţii, şi în special părţile pe care şi le acoperea cu mâinile, ca nişte frunze de smochin cărnoase, fuseseră pipăite necontenit, ca mersul trenurilor de la gara Keleti. Dar, cine ştie de ce, Tünde credea că a urla ca din gură de şarpe, ca o isterică, reprezenta reacţia adecvată a unei fete bine-crescute în faţa unui musafir neanunţat. Goliciunea Jadwigăi nici măcar nu clipise.

Gyuri îi adora sânii alerţi. Îi adora picioarele de alergătoare (cochetase cu atletismul), paradiziace containere de afrodiziace. Îi adora fesele sagace, care rezolvaseră toată problema unei curse de calitate. Îi adora buzele, marginile bine conturate ale gurii; îi adora soclul superb şi tot ce găsea în el. Nimic din ce vedea la ea nu-i dezamăgea privirea.

Poate că acesta era simptomul dragostei perfect definite: ca la o măreață operă de artă, nimic nu putea fi tăiat, intercalat sau modificat. Dacă Creatorul ar fi venit la el cu o ofertă specială de remodelare – „Pentru tine, Gyuri, pot schimba orice vrei: un picior ceva mai plin? Încă un număr la sâni? Părul mai blond? Părul mai negru? Lobul urechii mai cărnos? O vrei mai tânără? Mai coaptă? Mai înțeleaptă? Mai gravă? Altă culoare a ochilor? Să aibă pașaport american?" – Gyuri și-a dat seama că ar replica doar: „O să ne oprim aici." N-ar schimba nici un fir de păr, nici un por, nici o particulă în plus, nici o particulă în minus, fiindcă atunci ea n-ar mai fi ea. Și nu avea nici un rost să încerce să determine care sector din ea era mai reușit; nu putea juriza concursul frumuseților Jadwigăi, deoarece componentele ei săreau necontenit ca broscuțele unele peste altele, încercând să-i intre în grații. Și atunci Gyuri a înțeles că aruncase lumea întreagă peste bord. Că fusese abandonat pe planeta Jadwiga.

Deși nu era prima incursiune a Jadwigăi în apartament, era prima oară când îl întâlnise pe Elek, care se angajase ca paznic de noapte la spitalul lui László (o slujbă care-i convenea, întrucât presupunea să stea mult timp jos și să nu facă nimic, lăsându-i astfel toată libertatea de-a formula diverse ipoteze despre ce va face cu banii pe care miza că avea să-i câștige la loterie). Așadar, după acea prezentare direct frontală, s-a prevăzut și un moment oficial de pupat mâna, ceea ce Elek a executat pocnind din călcâie.

În bucătărie, în timp ce Gyuri înșira ingredientele pentru o omletă, Elek s-a furișat lângă el ca să-i susure plin de-o admirație entuziastă: „Felicitările mele". Gyuri nu voia ca lauda lui Elek să-i facă plăcere, dar s-a bucurat oricum. Elek se uita la Gyuri cum spărgea ouă, cu admirația analfabetului culinar.

— N-ai mai primit nici o veste de la tânărul Pataki, nu-i aşa? a întrebat el.

Gyuri a clătinat din cap.

Cea mai rapidă motocicletă din Ungaria fusese rădăcina plecării lui Pataki. Sau poate una dintre rădăcini. Sau poate, a reflectat Gyuri, care chiar avea chef să jongleze cu metaforele, doar o parte din frunziş. Mai ştii?

Motocicleta era o Motoguzzi, un ditamai vehiculul. Iniţial, fusese a lui Sándor Bokros. Printr-o serie de speculaţii comerciale ameţitoare, începând din 1945, când ideea ca oamenii să se spele era în mare vogă, Bokros jonglase cu vreo zece săpunuri, în metamorfoze din ce în ce mai substanţiale, până când se trezise cu şase haine de blană. Atunci Bokros a părăsit ţara şi s-a dus în Italia, unde, conform unor relatări de încredere, a ciocănit şi a pârlit cu atâta zel, încât era să rămână fără cocoş, dar până la urmă tot şi-a cumpărat motocicleta. Subit, printr-o aberaţie mentală incomprehensibilă, Bokros s-a întors în Ungaria pe motocicleta lui, exact când graniţele ţării s-au închis atât de strâns, încât au pierdut cincizeci de kilometri. Chiar şi în Italia, nu existaseră decât o mână de motociclete ca aceea, iar pentru cetăţenii din Budapesta aşa ceva era ca un obiect picat de pe Marte. Bokros avea două probleme: să facă faţă unei epidemii de adulaţie şi de întrebări puse pe stradă şi să găsească o fâşie de drum pe care să poată scoate motocicleta din viteza întâi.

Până ca Bokros să ajungă să-şi dea seama c-ar fi trebuit să opteze pentru un totalitarism care favoriza fâşiile lungi de asfalt imaculat, a fost prea târziu. Toţi presupuneau că aventura lui se va sfârşi tragic: ori vehiculul va fi naţionalizat, ori el va muri ca rezultat al faptului că nu apucase să vadă vreo curbă ungurească, dar ceea ce s-a întâmplat în realitate a fost cu totul neprevăzut. În timp ce depăşea, pe un drum de ţară, un tractor care transporta un număr de

coase, bine fixate şi cu vârful în sus, una dintre lame a alunecat în jos şi l-a decapitat pe Bokros. „Nu-i nevoie de prea mult cap ca să mergi cu motocicleta", a spus Pataki la înmormântare, meditând la faptul că motocicleta continuase să meargă vreo jumătate de kilometru şi fără un cap de om.

„O să-ţi placă de Sándor, tuturor le place", aşa se spunea întotdeauna despre Bokros. Despre fratele lui, Vilmos, se spunea că nu-l putea suferi nimeni. Incontestabil, doamna Bokros nu mâncase suficientă afabilitate când îl concepuse pe Vilmos. Unul dintre cele mai supărătoare aspecte legate de moartea lui Sándor fusese faptul că, implicit, cea mai rapidă motocicletă din ţară avea să încapă pe mâinile urâciosului de Vilmos.

Vilmos îndeplinea o funcţie utilă în echipa Locomotiva: toţi puteau să se ralieze în jurul antipatiei faţă de el. În loc să aibă de suferit din cauza unor ranchiune şi vendete, Locomotiva putea să-l folosească pe Vilmos ca ladă de gunoi a animozităţii. Nu juca aproape niciodată, din cauză că nu era mare lucru de capul lui şi din cauza unuia dintre amuzamentele standard în drum spre o competiţie sportivă, care însemna să i se dea brânci lui Vilmos pe peronul gării, exact când trenul pleca din staţie, de obicei atunci când nu purta decât basculeţii. „Unde-i Bokros?" întreba Hepp. „L-am văzut plecând la o plimbare în Hatvan/Cegléd/Veszprém", răspundea cineva. Vilmos a descoperit că singura modalitate de-a evita să fie expus în anumite părţi mohorâte ale ţării cu posibilităţi de transport reduse era să se baricadeze în toaletă până ajungeau la destinaţie.

Era în săptămâna după ce Gyuri pierduse pariul cu Bokros referitor la rezultatul meciului de fotbal dintre Armată şi Metalul. Gyuri pariase încrezător pe Armată, neînţelegând cum de Bokros putea fi atât de tembel, asta fiindcă, spre deosebire de Bokros, el nu ştia că un meci internaţional fusese aranjat pentru aceeaşi zi, astfel încât Armata

avea să fie văduvită de cei mai buni jucători. Gyuri era lefter pe-atunci, dar pusese ochii pe o curea de piele, care fusese tot a lui Sándor, aşa că făcuse pariu pe curea, propunând în schimb, cu o hiperbolă excesiv de colorată, ca Bokros să i se cace în palmă dacă Metalul câştiga. Metalul a câştigat, dar din fericire, absolut din senin, Vilmos a dovedit că avea simţul umorului.

Firește, toţi s-au adunat la spectacol. Vilmos s-a aşezat pe vine, iar Gyuri, respectându-şi cuvântul, s-a ghemuit jos în spatele lui, pregătit să prindă mingea de fecale. „Fără matrapazlâcuri", a fost îndemnul general. În mod onorabil, Gyuri a aşteptat să-şi achite datoria, dar Bokros, intrând brusc în graţiile tuturor pentru născocirea unei distracţii atât de minunate, a râs atât de mult, încât a fost incapabil să le poruncească aprozilor musculari să evacueze o parte dintre chiriaşii din maţele lui.

— Daţi-mi un ziar, a cerut el, în speranţa că, poate, lectura unui fragment din cuvântarea premierului Hegedus despre relaţiile ungaro-sovietice i-ar putea induce o stare de calm şi de destindere a sfincterelor, dar până la urmă mulţimea a trebuit să se împrăştie dezamăgită.

În săptămâna următoare, Gyuri a ratat începutul disputei, dar pariul dintre Pataki şi Bokros a fost consecinţa unei partide de înjurături băşicate. S-a întâmplat pe Insula Margit, după un antrenament, iar Gyuri a intrat exact când Pataki, care în ultima vreme fusese extrem de ţâfnos, îi spunea lui Bokros ce otreapă era. Pataki era nervos şi *părea* nervos, ceea ce era un lucru ciudat la el, având în vedere că, de obicei, nu-şi exterioriza sentimentele; Bokros, la care te-ai fi aşteptat să fie obişnuit să i se spună că era un căcat şi aşa mai departe, spumega de furie.

— Dar *tu* cine te crezi, mă?! se zborşea el. Ce te dai aşa mare? Zi, bă, faci pe *durul*, ai? se burzuluia Bokros, gata

să plesnească. Tu, mă, care nici nu mişti în front când trebuie să dai limbi.

— Da, dar eu nu i-am lins în cur pe toţi de la Ministerul Sporturilor, inclusiv pe portar.

— Noo, sigur, tu, marele independent, rebelul din vestiar, revoluţionarul care-o să submineze totul cu un sarcasm exploziv abia murmurat... Păi, tu nici n-ai tupeul să deschizi gura, bă! Dacă simţi că-ţi pute tot, de ce n-o spui, mă, ai?

— Las' că te-nvăţ eu minte, a zis Pataki, arătând spre Casa Albă de pe cealaltă parte a fluviului.

De ce naibii nu-l pocneşte odată pe Bokros ăsta? se mira Gyuri.

— O să ai ocazia să afli părerea mea, dacă tot vrei asta. Hai să facem un pariu. Tu pui la bătăie motocicleta contra jumătate din salariul meu pe un an, iar eu mă angajez să alerg gol puşcă în jurul Casei Albe şi să le ofer o panoramă de 360 de grade a splendidului meu cur unguresc.

— S-a făcut, a zis Bokros, inflexibil din cauza furiei şi a certitudinii că Pataki nu va fi în stare de aşa ceva.

Dar Pataki le-a făcut semn să intre lui Gyuri şi lui Bánhegyi.

— Haideţi încoace, vreau şi martori.

Gyuri îşi petrecuse cea mai mare parte din viaţă gândindu-se că Pataki mersese prea departe, dar niciodată nu mai simţise atât de acut că prietenul lui era pe cale să-şi spargă ţeasta în propriul destin, ca atunci, în 1945, când Pataki îi spusese: „Bineînţeles că trebuie să încercăm cum funcţionează revolverul. Maică-ta n-o să afle. Doar ce crezi că se poate întâmpla? Cel mult, ne arestează ruşii şi ne împuşcă."

Casa Albă era oficial sediul Ministerului de Interne; era un loc frecventat în special de Partidul Muncitoresc Maghiar şi de AVO. Unii spuneau că era sediul AVO, dar AVO, nevrând să riste nimic, părea să aibă mai multe sedii: pe Andrássy út era unul, plus o serie de vile sus, pe colinele Budapestei, unde puteau să bată oameni în tihnă şi linişte.

Casa Albă, aşa cum era poreclit în popor ministerul în locul lui bine marcat pe malul râului, avea o asemănare pronunţată cu o cutie de pantofi. Povestea era următoarea: arhitectul, care fusese însărcinat cu proiectarea clădirii (nu fiindcă era membru de partid, ci din cauza trecutului familiei lui – taică-său fusese alcoolic şi muncitor ratat, iar maică-sa o prostituată cu succese modeste, aşa că el era considerat drept suficient de antiburghez), în tradiţia bine-cunoscută a arhitecturii maghiare, adică trăgând la măsea şi flecărind, epuizase ambele termene de câte şase luni care-i fuseseră alocate pentru a scoate un plan şi onorariul comenzii, povestind oricui îi ieşea în cale – muncitori constructori, vânzători, proctologi, îngrijitori de piscine, pavatori, percuţionişti şi unui tip din tramvaiul numărul doi care creştea lipitori, aşteptând revirimentul lor în medicină – că primise comanda de-a proiecta ministerul.

Arhitectul a fost trezit din somn, cu cruzime, într-o dimineaţă, de un apel telefonic de la sediul partidului şi i s-a comunicat că-l căutau de o săptămână, că era aşteptat în acea după-amiază să prezinte macheta noii clădiri şi că Rákosi nu era deloc în toane bune. Din fericire, arhitectul nu era mahmur, deşi era încă beat, fiindcă tocmai se băgase în pat, după trei zile de chef continuu la o nuntă de ţigani în Mátészalka. A avut suficientă limpezime a minţii încât să-şi dea seama că va fi împuşcat sau că, dacă avea noroc, îşi va petrece restul scurtei existenţe făcând turtiţe de uraniu într-un puţ de mină sub o parte neelegantă a Ungariei.

Scotocind disperat prin debara, a dezgropat o machetă pe care o construise cu ani în urmă, pe când era student, înainte de război, pentru un concurs la care tema fusese un hotel de lux din Lillafüred. Macheta era destul de amănunţită, deşi turnuleţele gotice nu erau în pas cu ultima gândire de la Moscova, dar chiar dacă macheta aceasta i-ar pune capăt carierei de arhitect, totuşi i-ar putea salva viaţa

și i-ar oferi posibilitatea unor noi pileli și flecăreli. Mai știi, poate că lui Rákosi îi cădeau cu tronc turnulețele gotice.

Visând el, așadar, la niște minciuni sfruntate care să acompanieze macheta, n-a fost suficient de atent când își trăgea pantalonii pe el și a căzut de-a-n picioarelea, strivind total macheta și odată cu ea cel mai ambițios fals din carieră.

Zărind o cutie de pantofi dosită în debara, și-a amintit cuvintele profesorului său: „Întotdeauna, cele mai bune idei sunt întâmplătoare." (Profesorul primise comanda de a construi Muzeul de Etnografie, fiindcă notase greșit adresa unui potențial client care voia un plan pentru o cofetărie și nimerise pe treptele președintelui comitetului muzeal, care se lăsase amăgit de palavrele lui.) Înșfăcând cutia de pantofi și desenând pe ea niște ferestre, s-a apucat să improvizeze un discurs în care făcea referiri abundente la dictatura proletariatului. „Aș fi putut aduce o machetă elaborată, dar cu siguranță într-o epocă în care muncitorimea dictează...".

Pe urmă venea poanta cu Széll, pe care Gyuri și-o amintea de fiecare dată când se uita la Casa Albă. Széll și tatăl lui se specializaseră în echipamente de prelucrare a hranei, iar Széll susținea cu tărie că li se dăduse ordinul de-a instala două mașini uriașe de tocat carne în beciul Casei Albe, în mod evident pentru a mărunți cadavrele refractare la ideea de-a fi date la pești. Desigur, atât Széll, cât și tatăl lui erau niște mincinoși înrăiți. Dacă ar fi ajuns în fața unui pluton de execuție și i-ai fi întrebat: „Vreți să scăpați cu viață?", ar fi fost nevoiți să răspundă „Nu". Pe de altă parte, așa se putea vedea cât de utilă era o mașină de tocat munți de carne, care era totodată o bună soluție pentru a înroși Dunărea albastră.

Gyuri, Bánhegyi, Róka și în final chiar Bokros au încercat cu toții să-l convingă pe Pataki să renunțe la executarea pariului, dar Pataki era, chiar și în razele strălucitoare ale

soarelui, aproape incandescent de furie. Bokros căuta să facă mişto de toată povestea, dându-şi seama probabil că, în fond, consecinţele unei asemenea acţiuni puteau să-i facă rău şi lui.

— Nu, a spus Pataki, plecând hotărât. Mâine, la douăsprezece.

Îngrijorat, Gyuri se gândea cum să-l înduplece pe Pataki să nu ridiculizeze Casa Albă arătându-şi bucile. Nu voia să-i spună direct să nu facă asta, dar nici nu ştia exact ce stil de maşinaţiune ar putea avea efectul dorit. Era ca şi cum ţi-ar fi lipsit şurubelniţa potrivită pentru a desface un anumit şurub; un lucru simplu, dacă aveai scula adecvată, dar altminteri imposibil. Exista o formulă cu care să-l facă pe Pataki să râdă şi să se lase păgubaş, dar Gyuri nu era în stare să se gândească la combinaţia necesară.

Atât de alarmat era, încât a făcut chiar pasul de a discuta cu Elek despre alergarea plănuită de Pataki. Elek n-a fost luat prin surprindere; nu s-a arătat deloc consternat de posibilitatea de a-şi pierde partenerul de nicotină şi de fapt şi-a păstrat detaşarea specifică poziţiei lui în fotoliu.

— Presupun c-o să fii arestat odată cu el, nu-i aşa?! Se spune că închisoarea e formatoare de caractere. Sigur, caracterul meu era format deja când m-au băgat la pârnaie la Bucureşti.

— Ai fost la puşcărie?

— Doar câteva zile. Şpagă.

— Şpagă? Cui i-ai dat şpagă?

— Nu, problema a fost că nu dădusem şpagă nimănui. S-au supărat foarte rău.

— Păi, ştii, probabil că Pataki n-o să stea doar câteva zile.

— E foarte greu să te dumireşti de ce fac oamenii anumite lucruri. Mai demult, la Viena, când eram în armată, unul dintre prietenii mei a intrat într-un scandal teribil, din cauza unui fleac. Amplasarea şervetelor la popotă – ceva

de genul ăsta. Dar l-a provocat la duel pe celălalt tip. Noi toţi, pe rând, am încercat să-i convingem să anuleze înfruntarea. Pe lângă riscul să fie ucis careva, duelurile erau strict interzise şi nenumărate cariere ar fi putut cădea secerate ca muştele. Lucrul care îngrozea pe oricine era să nu facă figură proastă, aşa că l-am luat binişor de după umeri şi i-am zis: „Józsi, e o neînţelegere stupidă, crede-mă. Oamenii în toată firea nu se comportă aşa. Onoarea contează enorm, desigur, dar nu se poate să-ţi împuşti un camarad ofiţer din cauza unui şervet de masă." Am crezut că făcusem o treabă bună, dar Józsi s-a uitat intrigat la mine şi, ţin minte asta extrem de clar, a avut un aer foarte pătimaş. „Nu", mi-a zis el. „N-ai înţeles. Chiar *vreau* să-i zbor creierii." Nici o legătură, bineînţeles, cu şervetul de masă, doar blocajele uzuale de pe coapsa unei *fraülein* vieneze. În fine, o să vorbesc cu Pataki, dacă vrei, dar nu cred c-o să conteze pentru el. Smintelile astea de onoare se coc de obicei din timp, ca toate remarcile spontane reuşite. La fel a fost şi la mine, când mi-am dat demisia din funcţie: a avut toate aparenţele unei lehamite subite, însă în realitate mocnea de-o bună bucată de timp. Asta a fost problema mea cu armata, pur şi simplu n-am putut s-o iau în serios, or n-au avut cum să-mi ierte aşa ceva. Presupun că, în orice profesie, cine nu manifestă respectul cuvenit trage ponoasele. Dar toată schema asta cu milităria era o glumă. Oricum, de fiecare dată când li se pare că le merge ceva, pasează problema în zona diletanţilor, iar atunci soldatul înnăscut iese în evidenţă ca un stejar în luncă. Cum spuneam, pot să discut cu Pataki, dacă vrei, dar m-aş mira să m-asculte. Tu nu m-ai ascultat niciodată.

Dar în seara aceea Pataki n-a fost de găsit pe nicăieri pentru disuasiune, aşa că, la ora fixată, s-au adunat pe Podul Margit. Bokros avea o mutră pală şi posomă, ştiind că nu va câştiga, indiferent de cursul evenimentelor din acea zi.

L-a implorat pe Pataki să renunţe la respectarea angajamentului. Dacă i-ar fi oferit motocicleta, poate că l-ar mai fi înduplecat, dar n-a făcut-o.

— Stai mai bine aici, i-a sugerat Pataki, încredinţându-i lui Gyuri sarcina de-a păzi motocicleta care avea să fie confiscată în scurt timp. S-ar putea să dureze ceva timp, a adăugat el, pornind în pas săltat spre Casa Albă, cu dezinvoltura unui sportiv necrutător.

Purta treningul negru, dar asta doar până să ajungă la îndiguirea de lângă minister.

Din poziţia lor avantajoasă de pe pod, Gyuri şi Bokros au văzut cum Pataki şi-a simplificat vestimentaţia, rămânând numai în bascheţi, cum era moda la Locomotiva. Arăta bronzat, relaxat, iar muşchii lui păreau bine conturaţi, chiar şi de la câteva sute de metri distanţă. Ce musculatură superbă, şi-a zis Gyuri, amintindu-şi cum Pataki candidase ca model pentru figura proletară de Adonis nud de pe spatele noii bancnote de douăzeci de forinţi. Se căuta un prototip izbitor pentru noua putere maghiară, iar artistul optase pentru Neumann, care sugera un simbol mult mai impresionant pentru revenirea la viaţă, dreptate şi adevăr, pentru invincibilitatea şi tenacitatea socialistă, şi poate, de asemenea, fiindcă Pataki ceruse bani. „Nu profită ei de pectoralii mei pe gratis."

Clădirea era păzită de jur împrejur. Nu se putea spune că oamenii erau încurajaţi să treacă prin dreptul ministerului. În timp ce, pe de o parte, AVO considera că avea tot dreptul să deţină un sediu somptuos pe malul Dunării, inconvenientul de-a avea un sediu era că lumea ştia unde să te găsească, ceea ce evident nu prea le convenea securiştilor.

Paznicii erau moleşiţi şi, în mod limpede, neînvăţaţi să-şi facă meseria. Pataki ajunsese la intrarea principală, înainte ca ei să înceapă să se foiască, vizibil perplecşi în faţa acestei provocări la adresa puterii populare. Pe urmă, unuia

dintre paznici i-a venit ideea să-l fugărească pe Pataki, iar ceilalți au considerat că ar merita să încerce și ei, așa că i-au urmat exemplul. Paznicii erau bine înarmați, dar nu și tari în picioare. Folosindu-și judicios forța de accelerație, Pataki a gonit la distanță în fața lor, evitând orice nou-venit, păstrând câțiva metri amăgitori între el și grupul de hăitași. A țâșnit după colțul ministerului, cu un alai de paznici după el, iar fața Casei Albe a rămas nepăzită, nemișcată și estivală.

După un interval de timp mai lung decât părea posibil, Pataki a reapărut din dosul clădirii și și-a încheiat cursa la linia de start, unde își lăsase treningul, având satisfacția că încercuise Casa Albă cu fesele la vedere, când suita lui în uniformă l-a prins din urmă. Paznicii, care observaseră goliciunea lui Pataki, nu prea știau ce să facă. În cele din urmă, o pătură și apoi o dubă a miliției l-au înghițit pe Pataki.

— OK, bine, a rezumat Bokros. Motocicleta trebuie alezată, oricum.

Cei mai mulți membri ai Locomotivei luaseră hotărârea de a-și vizita rudele de la țară, de a face excursii prelungite pe dealuri sau de a locui la vreo cunoștință pentru câteva zile. Gyuri a așteptat repercusiunile acasă, oțelit pentru interogatoriu și pregătit cu o dezmințire cvadridimensională.

La cinci zile după ce Pataki umpluse de groază Casa Albă cu bucile lui, Gyuri a venit acasă și l-a găsit făcând duș. Puțea un pic și părea cam ciufulit, dar altminteri intact.

— Sper că ți-ai adus un săpun, ticălos profitor ce ești! s-a burzuluit Gyuri, care pe urmă a întrebat, nemaiputând să-și țină în frâu curiozitatea: Ce s-a întâmplat?

— Cum adică? a strigat Pataki de sub duș. Cum adică, ce s-a întâmplat?

Pataki se săpunea și Gyuri și-a dat seama că nu avea de gând să-i spună povestea cu una, cu două.

— Am crezut că vânătorii de talente de la AVO te-au pus să subscrii.

— A, la *asta* te-ai referit. Păi, nu e evident? Sunt nebun. Ar putea un om sănătos la cap să alerge în pielea goală în jurul Ministerului de Interne? Ai în faţă un ţicnit evadat. N-ai putea să-mi pregăteşti ceva de mâncare? Noi, smintiţii, mâncăm aceleaşi lucruri ca voi, cei sănătoşi la cap.

Pataki a intrat în bucătărie, citind o scrisoare care fusese pusă la poştă exact înainte de escapada lui. Scrisoarea era de la Ministerul Sporturilor, care-l informa că cererea lui pentru o bursă în străinătate fusese respinsă. O lozincă fusese ştampilată ceva mai jos pe pagină, sub refuzul drastic: „Luptăm pentru pace."

— Uită-te la asta, a zis Pataki, fluturând scârbit scrisoarea. Cum vor ăştia să mă facă să trăiesc într-o ţară unde se bagă tâmpenii dintr-astea în fiecare scrisoare? Gata, o tai.

Pataki tot încerca de ceva vreme să aducă în discuţie ideea de a-şi lua tălpăşiţa. Asta însemna că vorbea despre acest lucru când îl auzea Gyuri. Subiectul devenise fascinant pentru Pataki, în principal fiindcă Bánhegyi fusese mutat cu serviciul la departamentul transportului internaţional de mărfuri al căilor ferate. Bánhegyi, la fel ca toţi jucătorii de la Locomotiva, nu era obligat să muncească, dar când trecea să-şi ia leafa avea acces la toate informaţiile. Era o modalitate extrem de periculoasă de a-ţi lua tălpăşiţa, însă pe atunci nu existau *decât* modalităţi extrem de periculoase de a-ţi lua tălpăşiţa. Dacă n-ar fi fost treaba cu Jadwiga, dacă Gyuri ar fi fost de unul singur, poate că s-ar fi încumetat să încerce, dar nu era dispus s-o expună pe Jadwiga vreunui risc, deşi, din câte o cunoştea, n-ar fi refuzat. *El* avea ceva de pierdut. Pataki ar fi trebuit să accepte oferta din 1947.

A insistat să meargă să-l găsească pe Bánhegyi. „Simt că e bine s-o şterg, până nu mă prind doctorii." Se părea că providenţa avea chef să-i împlinească dorinţa, fiindcă l-au dibuit pe Bánhegyi exact când se întorcea de la întrevederea

cu doctorul care-i dăduse certificatul medical de dislocare a articulației.

— Da, a zis el. Sunt trenuri care pleacă din țară, dar n-am de unde să le știu direcția. Ăștia ciopârțesc și schimbă garniturile tot timpul.

Bánhegyi i-a propus să mai aștepte câteva zile ca să studieze posibilitățile, dar Pataki nici n-a vrut să audă.

— Nu rezolvi nimic dacă te tot gândești. Ori o faci, ori nu, a zis el.

Așadar, la miezul nopții s-au dus la liniile ferate secundare și, rupând sigiliul unui vagon de marfă, l-au deschis cu forța. Era plin de pantofi.

— Pantofii sunt riscanți, a zis Bánhegyi. Pot merge atât în Est, cât și în Vest.

— Mai e și altceva disponibil în seara asta? a întrebat Pataki.

— Nu.

— Bun, atunci. Mă mulțumesc cu ăsta.

S-a suit în vagon cu o geantă conținând două pâini, brânză, șase mere, o sticlă de apă minerală și trei sticle de bere cehească a căror ultimă reședință fusese în apartamentul familiei Fischer.

— Să te poți îmbăta reprezintă una dintre puținele distracții posibile într-un marfar plin cu pantofi, a menționat Pataki în apărarea companiei pe care și-o alesese.

Au convenit asupra mijloacelor de comunicare.

— Chiar dacă e Siberia, tu trimite oricum o carte poștală, a insistat Gyuri.

— Sigur, a spus Pataki. Anunță-i și pe ai mei peste o zi-două. Spune-le că le-aș fi spus eu, dar e mai ușor așa pentru toată lumea, a adăugat el, dându-i un plic lui Gyuri. Asta e o scuză acoperitoare pentru ei. Și spune-le să nu caute verigheta lui tata mare. E la mine. Știe careva câți ani poți lua pentru chestia asta?.

Apoi, uitându-se la Gyuri:

— Chiar nu vrei să vii și tu, totuși?

— Lucrurile nu mai pot continua așa multă vreme.

Au închis ușa și Bánhegyi a resigilat vagonul cu instrumentul oficial.

23 octombrie 1956

În drum spre Ministerul Sporturilor (așa cum numea toată lumea Consiliul Național pentru Educație Fizică și Sport, care prefera să pretindă că nu era un minister, din moment ce un minister ar fi diminuat atmosfera de amatorism pe care încercau ei s-o cultive), Gyuri a zărit un controlor de bilete care s-a suit în tramvai. Gyuri nu avea bilet. Nu-și lua niciodată. Nu-și luase niciodată până atunci. Gyuri nu plătise nimic pentru transportul în comun încă din ultimii ani de război. Mai mult chiar, în tot acest interval nici măcar nu-și pusese problema că ar trebui să cumpere bilet. Nici o clipă măcar. Asta în primul rând fiindcă n-avea chef să dea din banii lui statului, oricât de neînsemnată ar fi fost suma, și în al doilea rând fiindcă tramvaiele erau în general aglomerate și doar o cantitate rizibilă din corpul lui apuca să se împingă înăuntru. De cele mai multe ori era nevoit să stea spânzurat într-o mână, cu un picior cocoțat pe treapta vagonului, în compania altor câțiva cetățeni imobilizați în aceeași poziție, iar Gyuri nu considera că pentru o asemenea postură merita să mai și dea vreun ban.

De data asta stând jos, Gyuri se întreba în ce moment era mai bine s-o șteargă din tramvai, când la celălalt capăt, un muncitor în salopetă albastră s-a răstit dintr-odată la controlorul de bilete: „Când statul o să înceapă să mă plătească

şi el cu bani valabili, atunci o să am şi eu un bilet valabil, clar?" Ferocitatea izbucnirii a fost uimitoare, cu mult mai violentă decât te-ai fi aşteptat să poată stârni problema unui bilet de tramvai, chiar şi în cele mai extreme împrejurări. Tramvaiul a amuţit şi atenţia tuturor s-a concentrat în aşteptarea unui număr de circ de calitate în transportul în comun. Îndeobşte, oamenii care nu erau interesaţi să plătească sau care nu erau în stare săreau jos din tramvai la venirea autorităţilor, aşa cum făcea Gyuri, ca un copac care se scutura de frunze.

În mod evident, controlorul de bilete avusese ghinionul să dea peste o furie care mocnea de multă vreme. Solicitarea lui lăsase cale liberă unei mulţimi de resentimente, iar ferocitatea cumplită a refuzului, cu reclama aferentă privind promisiunea unei vătămări corporale, ambele iminente şi necruţătoare, l-au convins să treacă mai departe. Gyuri nu mai asistase la o respingere totală de o asemenea anvergură decât o singură dată până atunci. Un bărbat în vârstă, flancat de o parte şi de cealaltă de nişte alsacieni enormi şi fideli, pe care abia reuşea să-i struneaască, zâmbise la rugămintea de-a prezenta biletul la control şi spusese: „Sincer, n-am nici un chef să plătesc." Şi nu plătise.

Simţind că demnitatea lui era în pericol, controlorul de bilete coborâse la Astoria. Privind afară, Gyuri a văzut grupuri firave de studenţi roind pe stradă cu pancarte. Se potoliseră o vreme, speriaţi de una dintre cele mai reuşite manifestări de brutalitate disponibile pe planetă, dar acum ungurii reveniseră la distracţia naţională preferată: lamentările. Toţi păreau ahtiaţi după aşa ceva. Chiar şi Uniunea Scriitorilor, acea pepinieră a malnutriţiei morale, trecuse la lamentări, repudiind tot ceea ce scriseseră membrii ei în ultimii câţiva ani. Uniunea îşi scosese capul din curul lui Rákosi şi acum clipea la lumina zilei.

Pregătindu-se pentru audierile disciplinare, Gyuri auzise de la Laci, fratele mai mic al lui Pataki, că studenţii de la Universitatea Tehnică organizau o manifestaţie. „Ştii, o manifestaţie adevărată. *Noi* am venit cu ideea." A apărut o controversă cu privire la existenţa sau inexistenţa unei aprobări pentru această manifestaţie. Unii conducători spuneau că aveau aprobare, alţii că nu. Se părea că studenţilor nici nu le păsa de dispută.

Oricum, demonstraţia tot nu putea să schimbe nimic. Gyuri nu-i spusese asta lui Laci, din moment ce acesta fusese atât de încântat de idee, dar fusese tentat să citeze cuvintele doctorului Hepp: „Domnilor, puteţi să întoarceţi căcatul de urs de pe o parte pe cealaltă. Puteţi să-l duceţi în excursie la Balaton. Mai mult, n-aveţi decât să-l puneţi într-o cutie frumoasă şi să-l legaţi cu fundă albastră. Puteţi zbiera la el sau îi puteţi compune o odă. Un lucru însă e clar: tot căcat de urs o să rămână."

Prin urmare, ce dacă-l schimbau pe conducătorul partidului, aşa cum făcuseră în Polonia? Ce dacă noul conducător îl denigra pe fostul conducător? Ce dacă aveau un Gerő în loc de-un Rákosi? Sau un Nagy în loc de-un Gerő? Toţi erau nişte căcaţi ieşiţi de pe aceeaşi bandă de fabricaţie. Era ca şi cum ai face tevatură apropo de înlocuirea unui bec. Ce dacă noul conducător dădea vina pentru toate pe fostul conducător? Era un fel de săritura-broaştei în politică, un schimb de locuri în Comitetul Central. De ce să te exciţi pentru asta?

Starea de spirit a lui Gyuri în acea dimineaţă era înăcrită de obligaţia de-a participa la audierile disciplinare, dar incidentul cu securistul l-a înveselit mult.

La Astoria s-a suit un ofiţer AVO (rar vedeai acum pe stradă securişti în uniformă – păreau foarte stânjeniţi). Securistul căra şmechereşte o servietă şmecheră. Emana o încredere viguroasă în importanţa lui, de parcă importanţa

lui ar fi făcut miraculoase demonstraţii de forţă în tramvai. Un grup de muncitori stătea lângă el. Figuri murdare, robuste, înnegurate de trudă, pentru care neîndoielnic loviturile cu capul se plasau în fruntea distracţiilor preferate. Simţeai că se pregătea ceva. Totuşi, oamenii nu se grăbeau, zgâindu-se lung la ofiţer, în timp ce tramvaiul înainta huruind mai departe. La următoarea staţie, unul dintre ei s-a aplecat şi l-a întrebat tunător, în acompaniamentul aburilor de palincă:

— Spune-mi şi mie, te-ai spălat pe dinţi azi-dimineaţă?

— Poftim? a întrebat securistul, nedumerit de această întrebare fără preambul.

— Te-ai spălat pe dinţi azi-dimineaţă? a insistat interlocutorul lui.

— Da, a fost singurul răspuns care i-a trecut prin minte securistului.

— Excelent. În cazul ăsta, fac o excepţie şi te las să mă lingi în cur.

Hohotele erau să-l zboare pe ofiţerul AVO din tramvai. Gyuri se simţea privilegiat că fusese de faţă la fabricarea unei anecdote care avea să însufleţească nenumărate seri în *kocsma*. Gestionându-şi cu stângăcie masiva perplexitate, securistul a observat că venise staţia lui şi a coborât.

La Ministerul Sporturilor, Hepp aştepta afară, uitându-se furios la ceas, de parcă l-ar fi bănuit că era în cârdăşie cu nepunctualitatea lui Gyuri. Nu întârziaseră la audieri, dar Hepp ţinea neapărat să fie prezent întotdeauna cu zece minute înaintea evenimentelor. Gyuri s-a omorât cu firea ca să ajungă la timp, cum îi plăcea lui Hepp, ştiind că altminteri ar fi avut de pătimit. „Dar am stabilit ora unsprezece", îl auzeai imediat pe Hepp, sincer stupefiat cum de o convenţie atât de clară nu putuse fi respectată. Şi continua să repete acelaşi lucru, până începeai să crezi că îţi pierduseşi tu minţile. Dacă invocai penuria de tramvaie, un

cutremur, faptul că brusc ţi-a luat foc casa, Hepp se mulţumea să zică: „Cine te-a pus să nu pleci mai devreme?"

Ideea de-a întârzia era ceva incomprehensibil pentru el, ca nişte tăbliţe într-o limbă străină, dezgropate de arheologi. Era mai degrabă consternare decât furie: „Dar am stabilit ora unsprezece." Şi putea să repete chestia asta la infinit, urcând şi coborând tonul cu fermitatea unui spărgător de coduri care încearcă să descifreze un cod indescifrabil. La Hepp, punctualitatea solară nu lăsa niciodată de dorit. Din câte ştia toată lumea, omul acesta nu întârziase la o întâlnire decât o dată în viaţă, şi asta s-a întâmplat când Pataki, prevenit că Hepp trebuia să ajungă la un seminar al antrenorilor, se strecurase în biroul lui Hepp exact când acesta se pregătea să plece. Sub acoperirea unei conversaţii anodine, Pataki se retrăsese, palmând discret cheia de la uşa biroului lui Hepp. Pe urmă încuiase uşa pe partea dinspre coridor şi se dusese afară, lângă ceilalţi, pe trotuarul de vizavi, de unde aveau o privelişte excelentă spre biroul lui Hepp. După câteva minute, Hepp a ţipat la ei, cu patos, de la fereastra situată la etajul doi, ordonându-le să-i dea drumul. În cele din urmă, a convins un trecător să-i facă rost de o scară, dar în acel moment înregistra deja o întârziere irecuperabilă de cincisprezece minute.

Matasits era, în mod firesc, în spatele prezentării lui Gyuri în faţa tribunalului de arbitraj sportiv. Treaba era plictisitoare, într-un fel. De fiecare dată când Gyuri juca într-un meci în care arbitra Matasits, Gyuri acumula rapid cele cinci greşeli personale şi era eliminat înainte să fi apucat măcar să străbată terenul de la un capăt în celălalt, indiferent dacă încălcase sau nu regulamentul şi chiar dacă nici nu ajunsese măcar în vecinătatea mingii. Impulsul nestăpânit al lui Matasits de-a fluiera de fiecare dată când îl vedea pe Gyuri îl făcuse pe acesta, în scurt timp, să înţeleagă limpede că Matasits îl considera un element rău, un recidivist înrăit.

Deşi Gyuri ar fi recunoscut nesilit că arbitrii nu aveau cum să-l voteze pe el cel mai sportiv jucător de pe terenurile de baschet ale patriei, sporirea acestui blam fictiv îl enerva. Indiferent cât de exemplar s-ar fi comportat Gyuri pe teren, indiferent cât de extraordinar de politicos se dovedea a fi – oferind mingea pe o tavă de argint adversarilor, la cea mai mică sugestie a acestora că ar fi dorit să pună mâna pe ea, evitând contactul cu jucătorii din echipa adversă ca şi cum ar fi fost nişte leproşi radioactivi – dacă Matasits era acolo, Gyuri era dat afară. Se zvonea că Matasits îl considera răspunzător pe Gyuri pentru o livrare de două sute de perechi de ochelari sovietici la el acasă şi căuta astfel să se răzbune pentru această insultă, taxându-l.

Totuşi, aducerea în faţa tribunalului era o premieră pentru Gyuri. Talentul de-a se fofila mereu în unghiurile moarte ale arbitrilor îi dădea posibilitatea, de obicei, să-i cotonogească pe adversari fără teamă de consecinţe; de asemenea, căpătase o dexteritate de prestidigitator în a devia atenţia arbitrilor în direcţia greşită, astfel încât el să poată trage ghionturi, să prindă de şorturi şi să calce pe bombeu, chiar sub nasul autorităţii. Hepp obişnuia chiar să-i evalueze faulturile, în analiza de după meci, cu calificative de genul „adecvate", „elegante" sau, în ziua în care-l pocnise cu capul pe Princz (un ins pentru care meciurile de baschet constituiau prilejuri nelimitate de-a înşfăca perechi de testicule), iar acesta fusese scos afară pe targă, „de talie mondială".

Oricum, cu Matasits arbitru, Gyuri rămânea cu fermitate, chiar dacă inutil, fidel nobleţei. Dar în timpul unui meci cu Armata, pe care Armata, în ciuda absenţei lui Pataki, nu prea reuşea să-l câştige, Gyuri şi un jucător de la Armată săriseră amândoi la o minge. Jucătorul de la Armată prinsese mingea şi dăduse cu Gyuri de pământ, unde acesta rămăsese nemişcat, în timp ce jucătorul de la Armată îşi croise drum pe lateral până la coşul Locomotivei

și aruncase mingea prin inel, marcând două puncte cu ușurință. Ca toți ceilalți, Róka socotise că prăbușirea lui Gyuri nu era decât o tentativă histrionică de-a obține mingea înapoi. „Gata, ajunge", îi spusese Róka lui Gyuri, aflat în continuare grămadă pe jos. „Poți să te ridici acum."

Dar Gyuri nu se ridicase, fiindcă leșinase de-a binelea. Matasits îl penalizase pentru obstrucționarea intenționată a jocului, declarând că în toți anii lui de arbitraj nu văzuse niciodată o asemenea simulare grosolană și că această atitudine va fi supusă atenției Federației de Baschet, mai ales că, atunci când Gyuri își recăpătase contactul cu lumea și aflase ce se întâmplase, avusese tentativa buimacă de a-l strânge de gât pe Matasits.

Instanța era compusă din trei domni inerți și excesiv de plictisiți, în spatele unui birou mare: arătau de parcă ar fi fost uitați în sală chiar și când completul de judecată nu se întrunea.

Matasits a dat lovitura de începere.

— Onorată instanță, avem de-a face aici cu autorul unor fapte înjositoare pentru tot ce are omul mai sfânt.

Citea prost din notițe. Gyuri s-a așezat comod, apreciind după grosimea teancului de hârtii cu care se înarmase Matasits că va fi o pledoarie de durată. Matasits apelase cu încredere la dicționar. Într-o serie de reprelucări ale unor vechi idei, l-a înfierat pe Gyuri, numindu-l fântâna tuturor relelor, un neanderthalian ucigaș, care bântuia pe teren în patru labe, folosindu-și capacitatea limitată de vorbire doar pentru a îngropa sub injurii oficialitățile împuternicite conform legii. Spre dezamăgirea măsurabilă și progresivă a lui Matasits, membrii instanței de judecată n-au înlemnit de groază, ci și-au luat notițe, neimpresionați, dar conștiincioși. După ce contase probabil pe ceva gen o ardere pe rug și, pentru ceva mai multă culoare, un pic de hăcuire prealabilă, Matasits s-a văzut nevoit să părăsească sala

decepţionat de răceala cu care fusese întâmpinat. Feţele plictisite l-au însufleţit un pic pe Gyuri, deşi era perfect conştient că şi oamenii plictisiţi puteau foarte bine să distrugă o carieră.

Apoi a venit rândul lui Hepp.

— Domnilor, deşi n-aş putea ierta sub nici o formă comportamentul lui Fischer, aş vrea să subliniez că el s-a aflat sub o presiune enormă, efectiv *enormă*. Mama lui a decedat de curând, iar cumplita suferinţă pricinuită de pierderea ei, combinată cu activitatea voluntară desfăşurată la orfelinatul din Ferencváros, pe lângă rezultatele excepţionale obţinute la locul de muncă...

O chestie solidă, deşi Gyuri nu era sigur dacă exista într-adevăr un orfelinat la Ferencváros.

La final, i s-a cerut să se ridice şi să intervină cu ce considera necesar.

— Aş vrea să-mi cer scuze, domnilor, fiindcă v-am făcut să vă irosiţi din preţiosul dumneavoastră timp şi pot să vă asigur că aceasta va fi ultima oară când mă veţi mai vedea în asemenea împrejurări.

Tribunalul n-a mai suportat. Oamenii aceia erau plătiţi să stea jos, nu să asculte. Era ora prânzului şi bărbatul din mijloc i-a tăiat vorba lui Gyuri. „Amendă cincizeci de forinţi" a fost verdictul. Gyuri, copleşit de modicitatea amenzii, a avut impulsul necugetat de-a se oferi să rotunjească suma la o sută de forinţi, dacă-l lăsau să-i tragă un pumn în gură lui Matasits.

— Nu te duci la demonstraţie? l-a întrebat Hepp afară. Se pare că merge toată lumea.

— Dacă aş şti că prin asta s-ar putea schimba cât de cât ceva, m-aş aşeza în fruntea manifestaţiei.

Gyuri delibera dacă să se ducă la serviciu sau nu. A fost o deliberare scurtă. Întreprinderea de Prelucrare a Penelor putea să se descurce fără el o după-amiază. Se descurcase

destul de bine fără el în cele două luni cât fusese acolo. Hepp îi aranjase o slujbă: un bun jucător de baschet amator, ca Gyuri, avea nevoie de așa ceva. Era decis ca, după ce-și lua diploma de contabil, să-și găsească un post cu mai multă prestanță, mai multe perspective și mai mulți bani, în loc să distrugă ocazional niște coduri Morse pentru căile ferate.

Cu pile, i se făcuse rost de un post de planificator la Întreprinderea de Prelucrare a Penelor. Evident, nimeni nu voia o slujbă acolo unde exista pericolul de-a munci, dar ar fi fost drăguț să aibă un mediu stimulativ sau atrăgător în care să-și ia leafa.

Tot ce făcuse Gyuri în cele două luni de când se angajase, și asta din curiozitate, fusese să ia cifrele furnizate de minister, stipulând cantitățile pe care fabrica trebuia să le producă în conformitate cu planul cincinal, și să împartă aceste totaluri la numărul unităților din fabrică. Apoi, odată stabilite cifrele unităților de producție, le aduna din nou pe toate pentru a obține cifra de producție prevăzută în plan. Ce se întâmpla cu adevărat în fabrică, habar n-avea. Gyuri se îndoia că știa cineva sau că măcar ar vrea să știe. În cea mai mare parte din puținul timp în care era în birou, colegul lui economist, Zalán, și cu el aruncau cu chibrituri (aprinse de la fâșia abrazivă de pe cutia de chibrituri) unul în biroul celuilalt, punând pariuri apropo de care teanc de hârtii avea să ia foc.

Nu aflase detaliile din plan decât din întâmplare, după ce se întâlnise cu Fekete, directorul Întreprinderii de Prelucrare a Penelor, în timp ce gonea pe un coridor cu două undițe. L-a recunoscut pe Fekete, fiindcă fusese un renumit luptător de libere înainte de război, cunoscut drept „Umflatul boa". Se zvonea că-i împrumutase cu bani pe membrii Comitetului Central în perioada de ilegalitate, când locuiau toți la aceeași pensiune.

„Încântat de cunoştinţă", spusese Fekete, scuturându-i mâna afectuos şi înfoindu-şi bicepşii, cu zâmbetul tipic unui fost circar. „Sunt într-o grabă teribilă, dar găseşti în biroul meu un exemplar din plan. Fii bun şi ia-l." Aceasta a fost singura dată când Gyuri l-a văzut pe Fekete, în principal fiindcă Fekete nu venea la birou decât când avea nevoie de un loc convenabil pentru aventurile lui extraconjugale, şi de asemenea fiindcă nu exista nimic de discutat.

Gyuri s-a dus în biroul lui Fekete şi, cu ajutorul uneia dintre secretarele lui, care trecuse pe-acolo în acea zi pentru a uda plantele, a căutat temeinic planul. Nici urmă de plan. Fiindcă era nou angajat, simţindu-se plin de curiozitate şi un pic îmbătat de răspunderea lui, Gyuri a decis să sune la minister pentru a căpăta nişte informaţii.

A vorbit cu trei persoane înainte de a-şi da seama că pur şi simplu a afla ce ar fi trebuit să facă l-ar vlăgui complet şi ar depăşi cu mult chemarea datoriei. Gyuri a socotit, pentru propriul amuzament, că explicase de douăzeci şi două de ori că telefona de la Întreprinderea de Prelucrare a Penelor şi că dorea să obţină cifrele corecte şi actuale din plan. În cele din urmă, i s-a făcut legătura cu un glas care, prin ostilitatea şi reticenţa cu care l-a tratat, l-a făcut să se convingă că în sfârşit nimerise la persoana şi la serviciul de care avea nevoie.

— Cum adică, să-ţi spun toate astea la telefon? a rostit vocea iritată. De unde ştiu că nu eşti un spion american?

— Hai s-o luăm altfel, a zis Gyuri, rumegând acest dubiu epistemologic. Crezi că un spion american ţi-ar spune să te duci în mă-ta?

Ruşinat de această tentativă de a-şi îndeplini sarcina de serviciu, Gyuri a plecat agale din uzină. Trecând prin cabina portarului, la ieşire, privirile i s-au îndreptat spre vigilentul apărător al puterii proletariatului, care hăcuia nişte chiştoace pe masă pentru a le frankensteiniza într-o nouă

țigară. Gyuri a observat că paznicul rupea o foaie de hârtie dintr-un document intitulat *Întreprinderea Maghiară de Prelucrare a Penelor: Cifrele Planului Cincinal revizuit, 1955.*

Când ai îndoieli, du-te acasă și bagă-te în pat, și-a zis Gyuri. Avusese o noapte agitată, frământându-se la gândul ședinței disciplinare și elaborându-și apărarea, fiindcă își imagina că prezența la tribunal va fi prilejul ca un maldăr de ghinioane demult uitate să se răstoarne grămadă peste el. A optat să se ducă acasă și să se vâre în pat.

L-a găsit pe Elek încercând să convingă niște zaț de cafea să facă un bis și să mai scoată niște zeamă neagră.

— Cu o secundă dacă veneai mai devreme, o prindeai și pe Jadwiga, i-a zis el. A venit la Budapesta pentru manifestație.

Gyuri s-a răsucit pe călcâie și a ieșit din casă.

De pe cealaltă parte a fluviului, pregătindu-se să treacă Podul Margit, a văzut mulțimea din jurul statuii lui Bem. Bem era ofițerul polonez care n-a mai știut la un moment dat în care revoluție lupta și, plin de zel, a condus armata ungară pentru independență în 1848 împotriva Habsburgilor, cu multe victorii, până au fost chemați rușii, iar armata de eliberare a dovedit atâta spirit maghiar, încât s-a lăsat spulberată complet. Dar măcar s-a vorbit despre niște forțe mult mai mari, când, auzind că rușii atacau cu efective de zece ori mai numeroase, Bem a remarcat: „Ce bine, m-am temut că plecaseră."

Studenții aleseseră să se adune în jurul lui Bem, având în vedere că unul dintre țelurile demonstrației era să-și exprime aprobarea față de schimbările politice din Polonia (Jadwiga povestise mereu cu entuziasm despre așa ceva), acesta fiind tipul de schimbări pe care le doreau și ei în Ungaria: genul de comunism nouă-să-ne-fie-bine-că-e-bine-oricum, omenos și cu o ideologie pe înțelesul tuturor. Se părea că nu erau singurii care-și doreau așa ceva.

Tot scuarul cu statuia lui Bem era o mare de capete, iar îndiguirea din jur devenise o masă compactă de oameni. Treizeci–patruzeci de mii de participanţi şi numărul lor creştea. Un sistem indigest voma totul din el. Reacţiile erau incontrolabile.

— Gyuri!

S-a întors şi l-a văzut pe Laci, cu doi prieteni care cărau un uriaş drapel maghiar. Era prima oară, din câte ţinea minte Gyuri, când se simţise bătrân, contemplându-i cu invidie pe cei mai tineri decât el, cei care nu-şi consumaseră optimismul şi mai puteau să creadă că, purtând un drapel pe stradă, reuşeau să schimbe lucrurile.

— E şi Jadwiga pe undeva, pe-aici, a zis Laci, privind în spate la mulţimea de oameni. A venit cu nişte prieteni din Szeged.

Gyuri a cercetat din priviri imensa mulţime. O zi întreagă i-ar lua ca s-o găsească, dacă destinele lor nu erau sincronizate.

— Trebuie să vă felicit. Nu mi-am închipuit c-o să văd vreodată aşa ceva, a comentat Gyuri, luat prin surprindere de amploarea protestului.

— Ai văzut cele şaisprezece puncte? a întrebat Laci, despăturind o foaie de hârtie şi pasându-i-o lui Gyuri. Am început să le schiţăm ieri la universitate şi nu ne-am mai putut opri.

Prima revendicare pe care a citit-o Gyuri viza o schimbare în conducerea Partidului Muncitoresc Maghiar. Iată genul de pretenţie la care, în 1950 bunăoară, doar dacă te gândeai ai fi încasat zece ani de puşcărie într-un beci neluminat, cu rinichii umflaţi şi în apă rece până la genunchi. Acum, când Stalin mirosea violetele pe la rădăcini, iar taica Nikita dădea de pământ cu predecesorii lui, genul acesta de pretenţie era negociabil, dacă erai însoţit de o mulţime foarte-foarte numeroasă. Mişcarea comunistă, în

cea mai bună tradiție a capitaliștilor faliți, era extrem de abilă în a-și schimba numele și premisele, pentru a continua să funcționeze sub o nouă spoială.

Revendicările deveneau tot mai revendicative. Imre Nagy la putere, trupele sovietice afară. Alegeri libere, presă liberă. Gyuri se întreba de ce n-ar fi introdus acum solicitarea privind viața veșnică și statutul obligatoriu de milionar pentru toți ungurii? Exista, de asemenea, o cerere privind deschiderea dosarelor secrete ale tuturor cetățenilor.

— Bravo, bună listă, a zis el. Grozavă adunare.

— Autoritățile au fost împotrivă până să începem, a zis Laci, dar acum avem o mulțime de intruși de la partid. Vor, probabil, să dea impresia că ei ar fi organizat totul.

Gyuri rămăsese îngrozit când auzise că Jadwiga manifesta împotriva partidului. Pe lângă riscurile propriu-zis fizice, cum erau bătaia sau moartea, pericolul deportării îi prindea măruntaiele ca o gheară. Polonia pentru el, ca membru al maselor fără pașaport, era la fel de inaccesibilă ca Polul Sud. Dar, desigur, era exclus să ai probleme într-o asemenea mulțime. Mai mult, era o mulțime atât de uriașă, încât nu puteai trage în ea și nici nu aveai cum s-o faci să se împrăștie. Conducătorii și cei care țineau cuvântări aveau să fie poftiți, probabil, în scurt timp, într-o celulă subterană, pentru o mică discuție și ceva vătămare a organismului. Dar pe străzi mulțimea era copleșitoare: ca o rudă nedorită când îți vine în vizită, tot ce puteai face era s-o suporți până se decidea să se ducă acasă. Totul putea fi perfect, atâta timp cât Jadwiga se abținea să cuvânteze în fața poporului sau să recite vreo poezie incendiară.

— Noi plecăm acum la Parlament, a zis Laci. O să stăm acolo, până când Imre Nagy o să fie numit prim-ministru din nou.

Gyuri i-a petrecut cu privirea în timp ce traversau podul. Laci era cu patru sau cinci ani mai tânăr decât el, dar

idealismul lui îl făcea pe Gyuri să se simtă ca un bunic. Ciudat cum doi frați puteau avea atâtea deosebiri și asemănări. Pataki își pusese întotdeauna inteligența în slujba penisului și a încercării de-a învârti cât mai mult oamenii pe degete. Laci era modest și studios; de fiecare dată când Gyuri se dusese în apartamentul lui Pataki, îl găsise pe Laci cu o carte în mână, adeseori cu niște manuale extrem de anoste. Deși nu-l remarcai, era mereu pe-acolo. Nu fusese nici o surpriză când câștigase o bursă la universitate, ceea ce constituia o realizare considerabilă pentru o persoană care nu avea un tată în Comitetul Central. Totuși, nesupunerea lui fusese doar mai disimulată, mai insidioasă, mai înceată în a se manifesta. Laci nu pomenise nimic despre asta, dar Gyuri era sigur că la Universitatea Tehnică rolul lui era mai degrabă de formator de opinii decât de învățăcel.

Plimbându-și privirea peste mulțime, Gyuri încerca s-o găsească pe Jadwiga. I-a mai venit inima la loc când n-a văzut-o adresându-se manifestanților cu o portavoce. Oamenii care mișunau pe-acolo nu mai erau cu precădere studenți, căci demonstrația avea efectul bulgărelui de zăpadă: soldați, bătrâni, nulități, jucători de polo pe apă, gospodine, funcționari, toți cei care văzuseră manifestația și pancartele și care-și dăduseră seama că nu era vorba despre o acțiune regizată și condusă de comuniști, că nu era un fel de 1 Mai în extrasezon, își lăsaseră treburile baltă și veniseră să se alăture mulțimii, cu un aer gen cum-de-nu-ne-am-gândit-la-asta-înainte?

*

Zeci de oameni încercau să dea jos statuia lui Stalin, adunați ca niște drăcușori în jurul cizmelor lui. Dar și mai mulți erau cei care ofereau sfaturi despre cum ar trebui să se facă asta. Tentativele și opiniile continuau de o bucată de vreme. Baroase, bomfaiere, lanțuri legate de camioane,

precum și înjurături cu carul fuseseră îndreptate asupra statuii înalte de opt metri, care rămânea însă indiferentă la vânzoleala de la picioarele ei.

Gyuri era foarte bucuros să fie acolo. Dacă n-ar fi ieșit din casă s-o caute pe Jadwiga, probabil că ar fi ratat chestia asta – putea să parieze că Radio Budapesta nu va difuza știrea că spectacolul cu o singură reprezentație înfățișând răsturnarea unui idol va avea loc în acea seară.

Avea să fie, incontestabil, un moment istoric, unul dintre acele evenimente despre care nepoții vor auzi, indiferent dacă vor avea chef sau nu. Până atunci nimic nu-i produsese lui Gyuri o satisfacție atât de intensă; plăcere da, dar nu o senzație atât de minunată, încât sufletul lui să vrea parcă să-și lase capul pe spate și să râdă pur și simplu în hohote. Oricum, ce drăguț ar fi, reflecta Gyuri, dacă momentul acesta istoric s-ar grăbi un pic și s-ar rezolva treaba mai repede, fiindcă era cam frig să stai afară, chiar și pentru o trăire pe care n-o ai decât o dată în viață, iar în plus, după cât bătuse străzile toată ziua, mai era și obosit. De asemenea, Gyuri nu-și putea înfrâna sentimentul că lucrurile merseseră deja prea departe. Avusese grijă să se plaseze de așa manieră încât să aibă o priveliște bună, dar, totodată, în cazul în care ar apărea represaliile, și o bună posibilitate de retragere. Era ca în clipele de exuberanță, la școală, când știai că urma să apară profesoara care va pune capăt distracției și șotiilor din clasă.

Totuși, nimic nu părea să dea substanță disconfortului lui. Câțiva milițieni circulau prin zonă, dar arătau ca și cum mai degrabă s-ar fi amuzat, iar Gyuri îl auzise pe cel cu mustață sugerând că o lampă cu acetilenă ar rezolva treaba elegant. Alți doi milițieni, mai în vârstă și mai grași, fuseseră prezenți acolo în urmă cu o oră. Cel mai gras dintre ei, care avea probabil și mai multă prestanță, se căznise să împrăștie mulțimea, dar, după ce lansase câteva avertizări, se săturase

să fie luat peste picior şi dispăruse, cu megafon cu tot, să se ocupe de chestiuni mai presante în altă parte.

Indiferent de deznodământ, fusese cea mai amuzantă zi pe care o petrecuse Gyuri de... în fine, nu mai ţinea minte de când exact, dar domnia plictiselii fusese înlăturată pentru o zi.

Un camion a oprit la faţa locului şi doi muncitori, echipaţi cu lămpi cu acetilenă şi vădind o agerime bine exersată, s-au săltat pe soclu ca să-l amputeze pe Tătucul Popoarelor de la carâmbul cizmelor. Un ropot de aplauze s-a ridicat când flacăra a muşcat din pulpa lui Stalin, ca un soare miniatural în bezna nopţii. Publicul pentru un asemenea eveniment monumental ar fi putut să fie mai numeros; ar fi putut să existe mai mult de trei mii de oamenii adunaţi în jurul statuii, adică doar o mică parte dintre cei ieşiţi pe străzi în acea seară, care să simtă fiorul plăcerii în faţa răsturnării mârşăviei de bronz. Totuşi, Gyuri ştia, a doua zi toţi aveau să pretindă că fuseseră acolo.

Gyuri presupunea că majoritatea oamenilor erau încă tot în centrul oraşului, în jurul parlamentului, unde Imre Nagy le făcuse cu mâna, fâstâcit, celor o sută de mii de oameni adunaţi acolo şi îşi începuse cuvântarea în faţa lor cu „Tovarăşi...". Formula aceasta introductivă a avut exact efectul opus celui dorit de Nagy. Deşi mulţimea voia ca el să preia puterea, stângăcia din deschiderea discursului a stârnit huiduieli şi o scandare ritmică: „Fără tovarăşi, fără tovarăşi". Nagy s-a descurcat mai bine în restul cuvântării, îndemnând la calm şi la bun-simţ. N-a fost o reprezentaţie strălucită, dar de fapt, fiind şi el tot un comunist, Nagy nu avea noţiunea că publicul dorea pur şi simplu să-l audă vorbind. Oamenii nu erau încântaţi, dar se făcuse târziu şi cei mai mulţi, având satisfacţia că-şi petrecuseră ziua manifestând în stradă, au început să plece acasă. Gyuri îi văzuse pe toţi cei pe care-i întâlnise, probabil, în viaţa lui în

Piața Parlamentului, dar pe Jadwiga, nu. Se îndrepta spre casă, pentru a verifica dacă nu cumva era acolo, când întâmplarea a făcut să treacă pe lângă Stalin exact când urma să cadă în nas.

Cu ajutorul unei combustii ghidate, Stalin a fost răsturnat prin voința poporului și s-a prăvălit la pământ, zdrobindu-se cu un plesnet zăngănitor și estompând uralele vânătorilor de suveniruri, care au tăbărât să se ospăteze din hoitul doborât, cu baroase și târnăcoape. Lui Gyuri i-ar fi plăcut foarte mult o bucată din Stalin, ca un fel de talisman, un memento al răului care nu-și face mendrele întotdeauna, dar a preferat să mai facă un drum până la Radio, ca s-o caute pe Jadwiga, dacă n-o găsea la apartament. N-a găsit-o. Așa că a luat tramvaiul până în Piața Kálvin.

Întreaga rețea de străzi din jurul Radioului de pe Sándor Brody utca era înțesată de oameni. Era ca o reluare a protestului de la Cupa Mondială, doar că de data asta numărul figuranților se împătrise. Gyuri a auzit că mai mulți studenți reușiseră să pătrundă în Radio, după-amiaza târziu, pentru a ruga politicos ca punctele lor să fie citite pe post, pentru restul țării. Alte delegații, alți simpatizanți ai democrației, alte politeturi continuaseră să sosească pe parcursul serii, iar acum, la ora unsprezece, politeturile erau mătrășite și idealismul studențesc se vedea înlocuit de agresivitatea proletară. Gyuri spera că Jadwiga nu era acolo (deși presupunea că prezența lui va induce absența ei), întrucât avea nestrămutata convingere că Radioul era punctul în care partidul va trage linie. Ceea ce se întâmplase cu statuia lui Stalin fusese modalitatea de-a lăsa o supapă prin care poporul să-și descarce presiunea acumulată, având în vedere că, la urma urmei, Stalin era mai degrabă mort și *passé*, iar în plus chestia asta îi scutea de deranjul de-a înlătura ei monumentul. Dar Radioul însemna putere reală,

aici-şi-acum, şi putea revărsa zbuciumul peste toate părţile mai adormite ale Capitalei şi ale naţiunii...

Gyuri l-a zărit pe Laci cu gaşca lui lângă intrarea principală. S-a strecurat prin mulţime, beneficiind din plin de animozitatea persoanelor pe care a trebuit să le îmbrâncească şi să le calce pe picioare, ca să ajungă până la ei.

— N-ai văzut-o pe Jadwiga? s-a interesat el.

— Ba da, a replicat Laci, era aici acum un minut.

A adăugat cu mândrie:

— Au zis c-o să dea citire punctelor noastre.

S-a produs o agitaţie în jurul aleii de la intrare şi un costum de haine bărbăteşti umplut cu căcat a început să strige:

— Punctele sunt citite pe post acum. Vă rugăm să plecaţi acasă. Punctele sunt citite pe post în acest moment. Vă rugăm să plecaţi acasă.

O voce bubuitoare, cu un timbru cunoscut; Gyuri presupunea că era, probabil, unul dintre crainici. Omul de la radio insista că punctele erau citite pe post şi că oamenii trebuiau să plece acasă. Pe urmă, la fereastra unuia dintre apartamentele situate vizavi de intrarea în Radio s-a materializat o femeie cu o mutră de gospodină agasată. Chinuindu-se să proptească pe pervaz aparatul de radio cu tranzistori, astfel încât cei din stradă să audă măcar vag transmisia, a strigat:

— Mincinos ordinar ce eşti! La radio nu e decât muzică.

Gazele lacrimogene au urmat rapid, dar s-au dovedit un fiasco general. Cei din AVO n-aveau măşti de gaz, cea mai mare parte a gazelor au plutit înapoi peste ei şi, cum strada era atât de îngustă şi de plină, chiar şi oamenii care au vrut să plece n-au putut face mare lucru. Se tuşea mult şi se plângea, dar, mai mult decât orice altceva, furia făcea ravagii. O vedeai crescând ca un cer din ce în ce mai întunecat, prevestind furtuna. Gyuri s-a retras s-o caute pe Jadwiga şi fiindcă ştia ce venea. Nu erau, poate, buni ei, comuniştii,

să organizeze economia, dar la ceva tot se pricepeau: cum să organizeze siguranța.

Când Gyuri a reușit să răzbată până alături, în sanctuarul Muzeului Național, prevăzut cu ziduri și stâlpi de o asemenea grosime, încât împușcăturile nu puteau avea mai mult efect decât o răpăială de ploaie, au început să tragă. Era cel mai scârbos zgomot pe care-l auzise Gyuri vreodată. Văzând oameni împușcați fiindcă se aflau în locul nepotrivit, greața a biruit frica din el. Străzile, desigur, se goleau în grabă.

Vizavi, într-un cadru de ușă dezvăluit sporadic când oamenii treceau alergând, Gyuri a văzut un bărbat bondoc prăvălit lângă clădire, cu picioarele întinse drept în față, ca un ursuleț proptit în sus. Avea o mare pată roșie pe burtă. Un camarad îi șoptea ceva la ureche, încercând probabil să-l convingă să nu rămână acolo, fiindcă putea să moară. Gyuri a deslușit două trupuri nemișcate zăcând în fața clădirii Radioului. A fost surprins câtă greață i-a produs acea imagine. Crezuse că văzuse suficiente cadavre în timpul războiului încât să devină imun la senzațiile de rău de la stomac, dar se părea că era nevoie de mult sânge-rece pentru a-ți păstra indiferența față de moarte. Și de furie. Crezuse că vrusese să omoare oameni înainte, dar acum știa ce însemna cu adevărat această pornire, simțea că asta era ceea ce voia efectiv, că nu va fi nici o problemă; dorința care stătuse neobservată în culise își făcea acum intrarea în scenă, gata de acțiune.

Țipetele și tropăiturile celor care fugeau au continuat o vreme. Pe urmă, s-a întâmplat ceva ce Gyuri nu prevăzuse. A început să se tragă *înspre* Radio. Ferestrele se făceau țăndări, iar Gyuri a zărit un tânăr care se pitise după un colț de stradă, de unde ciuruia clădirea. Era îmbrăcat în haine civile. De unde făcuse rost de pușcă? Privind în spate spre Piața Kálvin, Gyuri a văzut parcat un vehicul care

semăna cu un camion de armată. Probabil că veniseră să împartă arme, fiindcă împuşcăturile au început să se-audă din toate direcţiile.

Ce nostim ar fi, şi-a zis Gyuri, dacă o a doua revoluţie ar începe tot aici, la Muzeul Naţional! Fiindcă exact aici, pe aceste trepte, dăduse citire Petőfi unuia dintre poemele sale, tăind, cum ar veni, panglica pentru a inaugura revoluţia de la 1848.

Au apărut doi muncitori, purtând şepcile obligatorii, ceea ce demonstra că veneau de la Csepel, încinşi la brâu cu cartuşiere şi cărând o mitralieră grea. Se gândeau cu voce tare cum să facă să ajungă pe acoperişul muzeului, de unde puteau deschide un superb arc de foc asupra Radioului. „Să nu mai vii niciodată la Radio fără mitralieră", a remarcat unul dintre ei.

A mai apărut şi un tip cârlionţat şi deşirat, care s-a postat în spatele unui stâlp şi a început să regleze unghiurile de cătare la puşca pe care-o primise de curând. Iată răsplata de-a fi declarat pregătirea militară obligatorie pentru toţi, şi-a zis Gyuri. Era sigur că-l cunoştea pe omul acela, faţa se căznea să-şi găsească numele şi locul în mintea lui. Uitându-se unul la celălalt, s-a produs un subit transfer ocular de gânduri dinspre viitorul ţintaş: Da. Ruga noastră s-a împlinit. Răzbunare armată. Îi zâmbea larg lui Gyuri. Poate că-l cunoştea sau poate că era doar efectul camaraderiei spontane din acea seară.

— Mă simt teribil de norocos, a spus bărbatul. E pur şi simplu minunat. Minunat.

A tras două rafale fără vreo ţintă precisă.

A fost o noapte lungă şi năucitoare. Cele mai multe împuşcături vizau clădirea Radioului, nu neapărat vreo parte anume din ea sau vreo ţintă specială. Oamenii se amuzau trăgând în cărămizi. A existat, de asemenea, un schimb de focuri prelungit cu celălalt capăt al lui Sándor Brody utca,

când lumea a intrat în panică de teama sosirii unor întăriri ale AVO. S-a dovedit însă că era vorba despre un alt grup de ascultători ai Radioului, care se înarmaseră prin forțe proprii și veniseră să depună reclamații.

Obosit și înghețat, Gyuri a ajuns totuși la concluzia că nu și-ar ierta niciodată dacă nu și-ar lua rația de împușcături. S-a furișat până la un combatant bine îmbrăcat și l-a întrebat de unde făcuse rost de armă.

— Mi-a dat-o un soldat. Dar dacă vrei una, ia-o, te rog, pe-a mea. Eu trebuie să plec. Vezi că trage un pic spre stânga.

Acestea fiind zise, s-a uitat lung la ceas, pe întuneric.

— Speram să dobor un securist, dar cred că nevastă-mea începe să se întrebe pe unde umblu. O luptă cu împușcături la Radio n-o să fie o scuză acceptabilă.

Cam pe la două noaptea, Gyuri împreună cu alți câțiva s-au fofilat într-o curte alăturată, ca să vadă dacă nu puteau ajunge de-acolo la un apartament de la un etaj superior. Au găsit un grup de cinci securiști ghemuiți într-un colț, fără arme și fără înclinația de-a lupta.

— Nu trebuia să fiți în clădirea Radioului? Apărând cuceririle poporului? i-a întrebat sarcastic unul din grupul lui Gyuri.

— Doar nu-ți închipui c-o să murim pentru o gașcă de comuniști afurisiți?! i-a trântit-o indignat unul dintre cei de la AVO.

Din păcate, erau atât de jalnici, încât nimeni n-a avut chef să-i bumbăcească un pic. În timp ce cumpăneau ce să facă totuși cu ei, a apărut o pensionară încântătoare, îmbrăcată în capot, și a întrebat dacă voia careva ceai sau cafea.

— Am și câțiva biscuiți, a zis ea, dar nimic mai mult. Nu așteptam musafiri.

Le-a adus tuturor ceva de băut și s-a înfuriat foarte rău când cineva a încercat să-i dea bani.

— Măcar atâta să fac și eu.

După ce şi-a băut ceaiul, Gyuri, care tot nu apucase să tragă vreun glonţ, s-a dus în apartamentul bătrânei doamne, a făcut cunoştinţă cu soţul ei, a deschis fereastra şi a tras trei împuşcături în direcţia generală a Radioului. A închis fereastra şi le-a mulţumit celor doi pentru cooperare. Se simţea cu mult mai bine. Participase.

Pe la şase dimineaţa, asediatorii s-au trezit că nimeni din clădire nu încerca să-i oprească. Intrând, au găsit câteva cadavre de la AVO, dar, spre jena lor, se părea că marea majoritate a garnizoanei o ştersese pe o uşă din dos. Doi crainici radio ruşinaţi au fost găsiţi ascunşi sub birouri sau în debaralele cu mături. Un tânăr entuziast, care nu putea să fi avut mai mult de cincisprezece ani, i-a numit fraţi şi i-a îndemnat să pună mâna pe arme pentru revoluţie. Îţi dădeai seama că era o revoluţie, fiindcă termenul nu ţi se părea ridicol. Revoluţie. Era prima oară când Gyuri auzise acest cuvânt în contextul întâmplărilor de acum. Şi de ce nu? În mod deloc surprinzător, crainicii şi-au exprimat prompt disponibilitatea de-a face ce li se cerea. Este uluitor cât respect pot manifesta oamenii faţă de tine când ai o puşcă, iar ei, nu, şi-a zis Gyuri.

Studiourile erau goale, cu indiciile unei retrageri în pripă, dar de la un radio se auzea muzică, de parcă ar fi fost o miercuri dimineaţa ca oricare alta. Emiteau din altă parte.

— Şi acum ce facem? a zis unul dintre învingători, punând punctul pe i.

Gyuri i-a pasat puşca lui altui tânăr entuziast, dar neînarmat, şi a plecat pe jos acasă.

În faţa gării Keleti, a văzut un convoi inconfundabil de transportoare blindate şi tancuri sovietice, care se deplasau huruind. Ei bine, gata cu gluma.

Când a ajuns acasă, Elek mânca un mic dejun modest în bucătărie.

— Să nu-mi spui că i-ar ai ratat-o, a zis el, părând şocat.

Fără să aştepte lămuriri suplimentare, Gyuri a fugit afară şi a explorat cu perseverenţă străzile învecinate. Ce ridicol! Avea de gând să rămână fidel filozofiei lui de-a sta în pat (plecarea lui Pataki îi oferise o nouă maşinărie de făcut somn, în locul celei pe care-o arsese într-o criză de ardoare spartană), până apărea Jadwiga.

— Imre Nagy a vorbit la radio, a zis Elek. L-ai auzit?

— Nu, am pierdut asta.

— E prim-ministru din nou. Le-a cerut tuturor să se calmeze.

— Mda, o să trebuiască să ceară foarte insistent, a bombănit Gyuri din pat.

*

În drum spre Universitatea Tehnică, Gyuri a văzut un securist care învăţa să zboare. Se trezise după-amiază, după o odihnă nesatisfăcătoare de şase ore, vise romantice şi alte mijloace de pompare a adrenalinei care-i afectaseră somnul şi se hotărâse să se îndrepte spre universitate, din moment ce toate activităţile studenţeşti erau coordonate probabil de acolo.

— Auzi, i-a spus el lui Elek, care socotea că evenimentele justificau o zi de stat acasă, mă întorc la opt fix, indiferent cât de interesantă e revoluţia. Spune-i Jadwigăi *să mă aştepte*, dacă vine-acasă.

Afară, se auzeau împuşcături în depărtare, la suficientă distanţă încât să fie incitante, dar fără să-ţi uzi pantalonii. În Lenin Kőrút, oamenii făcuseră rost de scări ca să ajute la scoaterea plăcuţelor pe care era scris acest nume. Lumea se adunase în jur ca să se bucure de moment, dar brusc s-a produs o încăierare, iar un bărbat rubicond, îmbrăcat cu un impermeabil, a fost înşfăcat de cei din jur, care ţipau piţigăiat „AVO! AVO!". Gyuri nu-şi dădea seama prin ce se dăduse tipul de gol, dar nu încăpea îndoială că acuzaţia

era corectă. Bărbatul rubicond a scos un pistol şi şi-a încheiat cariera, trăgând două împuşcături şi rănind grav un copac. Ţinut ferm de opt perechi de mâini, i-au fost examinate actele. Pe urmă, cineva a spus:

— Hai să-l învăţăm să zboare.

Zis şi făcut. L-au condus pe un acoperiş şi l-au pus să păşească pe o scândură inexistentă. Securistul nu se prea pricepea să zboare. A venit direct jos şi şi-a împrăştiat toată vlaga, urlând.

Oamenii n-au salutat incidentul cu urale, dar nici n-au făcut mare caz. Era cam ceea ce merita. Câţiva cetăţeni cu simţ civic au început să târască trupul de pe drum şi, în timp ce făceau asta, de lângă Gyuri, un tip mărunţel şi tăcut, care urmărise scena ca şi cum ar fi aşteptat autobuzul, s-a aruncat dintr-odată pe cadavru, înjunghiindu-l cu briceagul, de parcă ar fi ciocănit la o uşă, şi zbierând: „Mi-ai ucis fratele, mi-ai ucis fratele", în acelaşi ritm monoton în care înjunghia. Ceilalţi au rămas perplecşi, neştiind ce să facă şi nevrând să fie nepoliticoşi şi să-i întrerupă furia.

Gyuri crezuse că tulburările vor fi încetat până acum, că flirtul cu libertatea nu va dura decât o seară. Dar, era limpede, oamenii continuau să facă tot ce aveau chef. Ce era în mintea ruşilor?

În centrul oraşului, mai aproape de universitate, Gyuri a văzut tancuri ruseşti parcate ameninţător ici şi colo, încercând să pară agresive şi în acelaşi timp deloc provocatoare, dar nu a asistat la vreo luptă.

Imediat, la universitate, Gyuri l-a găsit pe Laci cu o bandă tricoloră pe braţ şi fălindu-se cu un pistol într-un toc. În mod limpede, se putea spune că era pe orbita lui Laci, dar nicidecum pe orbita Jadwigăi. În holul principal al universităţii, accesoriul standard la modă părea să fie o armă de foc, o mitralieră ori măcar un revolver. Gyuri se aştepta

ca Laci să-i spună că Jadwiga tocmai întrebase de el, dar Laci n-o văzuse deloc.

Laci era zdruncinat:

— Am fost atacați de dimineață. Niște securiști într-o mașină au trecut prin dreptul nostru, au deschis focul, l-au omorât pe unul dintre noi. Eu aveam o mitralieră, îi aveam în vizor... Gyuri, pur și simplu n-am fost în stare să apăs pe trăgaci.

Așadar, asta era. Șocul de-a fi idealist. Unii oameni nu pot să spună bancuri sau să-și atingă degetele de la picioare. Laci nu putea să apese pe trăgaci. Ce caraghios, când te gândeai că fratele lui s-ar fi foit țanțoș pe-acolo cu câteva încărcătoare suplimentare. În timp ce Gyuri îl compătimea, s-a mai apropiat un student de ei.

— Hei, Gyuri, cum îți place revoluția? Vrei să vezi colecția noastră de la AVO?

Amfiteatrul de chimie conținea, în mod previzibil, doisprezece securiști nenorociți, care fuseseră capturați de patrulele studențești. Erau torturați de un student care le descria ce perspective aveau în conformitate cu legea internațională și justiția naturală; cum urmau să fie investigați formal, corect și legal de către un organism constituit în mod adecvat, iar în cazul în care se constata că săvârșiseră vreo nelegiuire, aveau să fie aduși în fața unei instanțe de judecată. Analizând siluetele acelea ghemuite, înconjurate de farfurii cu spanac mâncat pe jumătate (un aliment care până și studenților lihniți de foame li se părea necomestibil), Gyuri se gândea ce norocoși erau că fuseseră capturați de studenți și nu puși să pășească pe scânduri inexistente.

Cineva l-a strigat pe nume. Gyuri l-a recunoscut pe Elemér, hingherul cu pumn de fier al proletariatului.

— Gyuri, Gyuri, explică-le tu, te rog, cine sunt! Spune-le c-am lucrat doar în departamentul de papetărie și articole

de birou. Oamenii ăştia nu vor să înţeleagă că nu sunt cineva important.

Gyuri a fost atât de şocat, încât a rămas stupefiat, nemaiştiind ce să creadă sau cum să reacţioneze. Mai târziu, avea să se întrebe dacă, totuşi, această nevertebralitate înveterată a lui Elemér nu era, într-un anumit sens, admirabilă, o asemenea lipsă flagrantă de fermitate morală meritând, probabil, tot atâta atenţie ca isprăvile unui contorsionist de la circ. Cu certitudine, abilitatea de-a supravieţui era un lucru lăudabil. Tonul lui Elemér ar fi fost potrivit pentru a saluta un vechi prieten, întâlnit după mulţi ani la o petrecere. Gyuri a ales până la urmă să se holbeze la el, consternat că nu se afla între o clădire a Radioului şi o mitralieră încărcată. Pe scurt, ori îl omora în bătaie, ori nu-i făcea nimic. Ştiind însă că studenţii s-ar fi supărat dacă le-ar fi stricat aspectul decent şi cuviincios al rezervaţiei lor de securişti AVO şi aruncându-i lui Elemér o privire care ştia că avea să-i afecteze digestia, Gyuri a plecat.

Afară se auzea încă vuietul înfundat al luptelor, ca zarva atenuată a unor certuri casnice undeva departe. Tramvaiele deveniseră o specie rară, abia dacă mai vedeai aşa ceva, dar a apărut unul, cu care Gyuri a traversat Piaţa Zsigmond Móricz, unde a văzut de-aproape cum două tancuri sovietice bombardau ceea ce el presupunea că erau sediile unor luptători liberi. După ce tramvaiul a trecut podul în Pesta, situaţia s-a mai calmat. Câţiva măturători curăţau trotuarele, cu mişcările lor molcome uzuale; se vedea că sindicatul nu-i chemase la luptă.

Cu ochii în patru, ca să nu nimerească în raza de acţiune a vreunui tanc, Gyuri reflecta la cadavrul studentului ucis în acea dimineaţă, acum zăcând la loc de cinste, pe un postament, în faţa Universităţii, lângă nişte arbori, înconjurat de coroane improvizate şi flori, având aşezat peste el, ca o faţă de masă, un drapel naţional. Era un tricolor

de pe timpuri, care fusese probabil păstrat undeva, nu genul de steag de modă nouă, cu care defilau toți pe străzi, cu o gaură în mijloc, de unde fusese decupată stema comunistă.

Catafalcul de circumstanță fusese emoționant, dar nu putea nici pe departe să repare grozăvia morții. O viață de om scursă la canal. Persoana pierise, iar în loc rămăsese o efigie de mărimea omului, o caricatură lividă, bine redată. Toate acele credințe, sentimente și amintiri înmagazinate cu grijă timp de douăzeci și trei de ani, aruncate la gunoi. Douăzeci și trei de ani. Poftim? 200 000 de ore – o a Doua Armată Maghiară de spălat pe dinți, de șters pe după urechi, de stors puncte negre, de flecăreli, de așteptat transportul în comun, rasă de pe fața pământului. O ființă umană lăsată doar ca o biografie în câteva memorii, până când și acei depozitari aveau să fie înlăturați. Condensați până dispăreau. Nimic nu reușește ca moartea, și-a zis Gyuri, scuturându-se apăsat, să facă viața să pară mai bună.

S-a dat jos din tramvai la Kőrút. Deși majoritatea prăvăliilor erau închise, și-a amintit de bufetul poporului (un magazin de delicatese fără delicatețe), un non-stop deschis de curând, și a decis să investigheze cam ce alimente se găseau acolo.

Lângă bufet, zăcând în mijlocul drumului ca o minge de fotbal uitată de un uriaș, se afla capul statuii lui Stalin, târât acolo de un public exuberant, în semn de victorie. Un domn se căznea să ciobească o bucată cu ajutorul unui târnăcop, iar lui Gyuri i-a venit ideea să-și ia și el un suvenir. Răbdător, s-a așezat la coadă în spatele bărbatului, când a apărut un tanc sovietic.

A venit huruind până în mijlocul drumului, pe Kőrút, și a deschis focul asupra lui Gyuri.

Adăpostindu-se în spatele capului lui Stalin împreună cu celălalt vânător de suveniruri, primul și singurul lucru care i-a trecut prin minte lui Gyuri, în timp ce gloanțele

ciuruiau prăvăliile şi retezau crengile copacilor, a fost că mai presus de orice îşi dorea să trăiască. Niciodată nu conştientizase cât de enormă, cât de globală era această dorinţă înăuntrul fiinţei lui, o dorinţă nicidecum mai mică decât universul – a înţeles că ar face orice, absolut orice ca să trăiască, să mai trăiască fie numai şi câteva secunde în plus. Dacă viaţa însemna să stea cuibărit lângă capul lui Stalin pentru următorii patruzeci de ani, ar face-o bucuros, cu condiţia să rămână viu. Chircit mai strâns decât un făt, a închis ochii, fără să se întrebe dacă asta putea să ajute la ceva.

Împuşcăturile s-au oprit; nimic nu se mişca, în afară de câteva aşchii de sticlă care s-au rostogolit; cei care luaseră poziţii asemănătoare pe jos erau, desigur, foarte mulţumiţi de ele şi nu se grăbeau deloc să se mişte. Gyuri auzea în continuare huruitul motorului tancului, neplăcut de aproape. Un bătrân care îmbrăţişa trotuarul lângă un copac, cu o plasă de cumpărături lângă el, la câţiva metri distanţă de Gyuri, protesta cu o perseverenţă şi o intensitate uimitoare: „Două războaie mondiale. *Două* războaie mondiale, iar acum şi chestia asta." Gyuri a calculat dacă, alergând până la un sanctuar mai sigur şi mai spaţios, ar face cumva o investiţie mai înţeleaptă în autoconservare, dar, deşi era încrezător în viteza lui, ideea de-a avea doar aer între el şi patul mitralierei grele de pe tanc era prea tulburătoare. Dacă tancul nu se apropia mai mult, avea de gând să asude mai departe în spatele lui Stalin. Huruitul tancului a continuat de la aceeaşi distanţă; Gyuri a început să fie curios ce cloceau ei acolo, dar nu avea de gând să se uite.

— N-am crezut niciodată c-o să-i fiu recunoscător lui Stalin, a comentat companionul lui Gyuri, pe care acesta aproape că-l strivea.

Stăteau acolo poate nu de mult timp, deşi lor aşa li se părea. Pe Gyuri nu-l deranja să aştepte; era una dintre

activitățile pe care le puteai face doar viu. Colegul lui de ghemuire fusese la Recsk, lagărul de muncă organizat ca un centru de exterminare în mijlocul Ungariei. Gyuri nu știa nimic despre asta, decât că existase și fusese închis în timpul lui Nagy; unul dintre prietenii lui István fusese internat acolo, dar nu-i furnizase decât o relatare extrem de eliptică.

În mod normal, Gyuri evita ofertele cu povești de viață oferite în tradiționalul stil maghiar al istoriei personale dezvoltate, autobiografiile vocale la care toți ungurii păreau să lucreze încontinuu, dar nu prea avea de ales și, în afară de asta, fragmentele lui Miklós erau de-a dreptul șocante. Gyuri se considerase întotdeauna ghinionist, dar acum și-a dat seama că, în materie de neșansă, nu era decât un amator pârlit.

— Nemții, ce popor cultivat când nu-ți cotropesc patria, explica Miklós.

Făcuse un stagiu în rezistența antinazistă. Când îl prinseseră, ungurilor le fusese lene să-l execute și-l pasaseră nemților, care-l băgaseră la Dachau, unde murea de holeră, când veniseră americanii. Se făcuse bine. „Părea nițel cam absurd să mori tocmai când ai fost eliberat."

A venit înapoi în Ungaria. „Asta înseamnă să fii prost." Unde a lucrat pentru Partidul Micilor Proprietari. „Asta înseamnă să ți-o faci cu mâna ta." Pe urmă a întreprins o călătorie pe gratis cu o mașină neagră, ajungând să fie închis la Recsk. Conceptul-cheie la Recsk era că intrai, dar nu mai ieșeai. „Era de anvergură modestă în comparație cu modelele sovietice sau germane, presupun", admitea Miklós, „dar și noi suntem în fond o țară mică: nu eram decât o mie cinci sute acolo." Timp de trei ani, Miklós și ceilalți n-au avut nici o veste de afară. „Singurele știri pe care le obțineam erau din ziarele de căcat pe care le șterpeleam de la latrina gardienilor, or, să fim sinceri, despre

ziare nici nu merită să vorbeşti. N-am aflat de moartea lui Stalin decât când unul dintre noi a remarcat un chenar negru în jurul tabloului lui din biroul principal."

Miklós era foarte vorbăreţ, în ciuda poziţiei inconfortabile, imobilizat la pământ de un baschetbalist din divizia întâi.

— Ştii ce poate fi cel mai rău? E un căcat când se spune cât de mult contează libertatea, prietenia, toate prostiile astea abstracte. Ştii ce contează de fapt? Somnul şi hrana. Foamea era incredibilă. Credeai c-a fost rău în timpul războiului? Ascultă-mă pe mine, câteva săptămâni, două luni de înfometare – nu înseamnă nimic, nimic. Un fleac. Un an... doi ani... trei ani fără să mănânci destul, spunea el, zbierând acum. E peste puterea omului de-a înţelege! De când am scăpat de-acolo, întotdeauna port cu mine asta.

Cu oarecare dificultate, a desfăcut o pânză în care avea o bucată de brânză, un colţ de pâine şi nişte ridichi.

— Trebuie să am mereu la mine niscai merinde. Rar dacă mă ating de ele. Dar trebuie să ştiu că le am cu mine.

I-a oferit lui Gyuri o ridiche obosită.

— Nu, mulţumesc. Şi o să-i cauţi pe foştii dumitale gardieni, acum, dacă tot ai ocazia să-ţi exprimi recunoştinţa faţă de ei?

— Iată o întrebare interesantă. Să ştii că şi noi la Recsk discutam mult pe tema asta. Ce fel de om trebuie să fii ca să omori pe cineva în bătaie doar aşa, de-al naibii? Au existat disensiuni apropo de asta în lagăr, aşa cum există întotdeauna disensiuni când pui laolaltă doi unguri. Ştii cum o să fie descrisă ziua de 23 octombrie în cărţile de istorie? Ziua în care toţi ungurii au fost de aceeaşi părere. Oricum, eu consideram că gardienii de la Recsz erau structural foarte ordinari, ba chiar nişte flăcăi nu tocmai deştepţi. Li se spusese că eram pleava societăţii, paraziţii cei mai păcătoşi, degeneraţi, ucigaşi de copii, odioşi şi scârbavnici care existau

pe fața pământului; pe scurt, genul de oameni care să umble prin lagărele de concentrare. Ce rost ar fi avut să încercăm să le explicăm că eram acolo fiindcă votaserăm greșit? Pe de altă parte, ține cont că un om băgat la închisoare pe nedrept pentru o lungă perioadă de timp, nu un an sau doi, ci trei ani sau mai mult, are tendința să meargă spre o extremă sau alta. Judecând după ce-am trăit eu, ori devii excesiv de iertător, ori excesiv de răzbunător. Simt că trebuie să ținem minte experimentul Recsk. Oamenii trebuie să afle ce s-a întâmplat. Dar, totodată, e nevoie să uităm ce-a fost acolo și să ne vedem de alte treburi. Când o să plece tancurile.

Un huruit de plecare s-a propagat până la ei. Făcându-și datoria de a intimida cartierul, tancul a luat-o din loc. Când a văzut oameni ieșind din bufet, Gyuri a știut că putea sta în picioare din nou, fără frică. Avea hainele îmbibate de sudoare, de duhoarea oribilă a fricii.

— Încântat de cunoștință, a zis el, dând mâna cu Miklós. Sper să-ți placă revoluția.

A cumpărat niște mâncare. Era trecut de șapte, și fiindcă fixase întâlnirea cu Jadwiga pentru opt, norocul îl cam părăsise din păcate, Gyuri ținea morțiș să ajungă acasă. Îndreptându-se spre gara Keleti, l-a deranjat să vadă că revoluția căpăta putere. Soldați ruși morți zăceau în șanțuri și rezemați de clădiri ca niște vagabonzi beți criță. Deși Gyuri nu avea nimic împotriva soldaților ruși morți, prezența lor demonstra că se apropia de locul luptelor, în loc să se îndepărteze, cum voia. Îi tremurau încă mâinile, din cauza expunerii de durată pe terenul de tir. Stomacul lui va rumega teroarea săptămâni la rând. Ridicol, dar în mijlocul împușcăturilor îi venise să le strige tanchiștilor: „Stop! N-ați înțeles. Sunt un laș. Nu e drept ce faceți. Găsiți mai bine niște oameni curajoși pe care să-i împușcați."

Un transportor blindat care explodase, probabil, din cauza unei grenade se dovedea o mare atracţie printre localnici, deoarece, se părea, avea expus înăuntru un rus fără cap. Oamenii se înghesuiau să se zgâiască în transportorul carbonizat. Gyuri era total neimpresionat de imaginea rusului mort. Auzise toate argumentele despre cum şi ruşii erau oameni, cum toţi oamenii erau la fel sau ce mare compozitor era Ceaikovski; totuşi, nu se putea abţine să dorească din tot sufletul ca ruşii să se care dracului de-acolo şi să fie oameni înapoi la ei în Uniunea Sovietică. Un cadavru incinerat la picioarele lui n-a reuşit să-i stârnească nici o compasiune. Probabil că era un recrut – îl lăsa rece.

De jur împrejurul gării Keleti, erau grupuri de tancuri care-i tăiau calea spre casă. Tancurile ruseşti nu făceau nimic, dar nu păreau să aibă de gând să se urnească de-acolo. Ocupau, pur şi simplu, spaţiu. Nimeni nu se plimba în jur, pe lângă el, a remarcat Gyuri. Străzile erau pline de oameni, nimeni nu voia să stea acasă, dar o centură depopulată se întindea pe sute de metri în jurul tancurilor. Membrii trupei revoluţionare care se formase spontan pe Rákoczi út discutau ce să facă. Erau acolo doi soldaţi, câţiva adolescenţi cruzi (doi pe patine cu rotile) şi un ghiveci de indivizi cum găseşti aşteptând autobuzul, inclusiv două poştăriţe.

— Ne trebuie bombe cu benzină. Asta folosesc cei de la Corvin. Cine poate să facă rost de sticle goale? a întrebat unul dintre soldaţi.

Era aproape opt. Gyuri a luat-o pe o stradă laterală, ca să vadă dacă putea ocoli Armata Roşie.

După un ceas, pe tronsonul final de drum, venind dinspre Grădina Zoologică, Gyuri a avut neplăcerea de-a descoperi că Armata Roşie îi încercuise complet apartamentul. Începea să se enerveze atât de rău, încât era în stare să atace unul dintre tancuri.

În timp ce studia tancul care bloca Benczur utca la capăt și încerca să se gândească la o modalitate de a-l arunca în aer, în siguranță, fără riscuri, cu mâinile goale, de la o distanță enormă, a văzut cum un bărbat a ieșit dintr-un bloc de apartamente din capătul străzii și a început să ciocănească într-o parte a tancului, de parcă ar fi bătut la o ușă. A ciocănit foarte asiduu și, după câteva minute, turela s-a deschis și de-acolo s-a ivit un cap cu o cască de piele. Ce căuta acolo? Voia să le ceară un chibrit? Sperând că era mai puțin probabil ca rușii să deschidă focul în plină conversație, Gyuri a luat-o la goană. Când a trecut în fugă pe-acolo, deși detesta rusa, și-a dat seama că bărbatul îi admonesta pe tanchiști.

— Ce căutați aici? i-a interpelat el.

— Suntem aici ca să vă protejăm de huligani și reacționari, a obiectat ofițerul.

— Unde vezi tu huligani? Unde vezi tu reacționari?

Era un schimb de cuvinte captivant, dar Gyuri se săturase de afacerile curente. Urcând scările, s-a întâlnit cu Jadwiga, care cobora.

— Ai întârziat, a spus ea cu asprime.

— Timpul zboară când faci o revoluție.

Înăuntru, Elek i-a întâmpinat cu știrea că Imre Nagy formase un nou guvern.

— Mă bucur pentru el, a spus Gyuri, dar pe noi te rugăm să ne scuzi, avem de rezolvat niște aspecte urgente privind relațiile maghiaro-polone.

*

De ce să nu desfășori o activitate în condiții confortabile? se întreba Gyuri, bucuros că primise în dar de la Pataki, la despărțire, un pat într-u totul corespunzător. Stors

de istorie, îngrijorare, frică şi munci conjugale, tocmai se lăsa furat de somn, când Jadwiga a spus, apropo de nimic:

— O să câştigăm. Polonia urmează la rând.

Îi plăcea nebunia ei. Mai conta, în fond, ce se întâmpla în afara dormitorului unde instituiseră amândoi o zonă liberă de rău?

— Cine ştie, poate că şi cehii o să facă ceva, a continuat Jadwiga, povestind despre ziua în mijlocul revoluţiei şi despre cum venise la Budapesta.

Sâmbătă, studenţii de la Universitatea din Szeged avuseseră un miting, cum devenise brusc la modă, pentru a discuta nedreptăţile generalizate.

— A fost prima oară în viaţă când am văzut ceva cât de cât democratic. Ce ciudat, a trebuit să aştept douăzeci şi doi de ani ca s-ajung să văd nişte oameni care spun ce gândesc în public; mi s-a părut aproape indecent. Până la urmă, am votat să ne retragem din Uniunea Studenţilor Comunişti şi să ne facem propria asociaţie. Eu le-am spus că asta trebuie să facem. Mi-am amintit ce spuneai tu despre necesitatea de-a lupta până la capăt. A fost un imbold pentru mine.

Gyuri şi-a încordat memoria, deşi nu-şi amintea să fi emis un asemenea dicton.

Studenţii din Szeged votaseră atunci să trimită o delegaţie a tineretului universitar din Budapesta, cu îndemnul de-a le urma exemplul. Jadwiga sosise în Budapesta luni noaptea, dar nu vrusese să vină şi să-i strice somnul lui Gyuri, salutându-l la patru dimineaţa. Făcuse atunci un tur al colapsului puterii de partid. În timp ce Gyuri se adăpostise în spatele lui Stalin, ea fusese la cinematograful Corvin, unul dintre cele mai bune locuri din oraş pentru a urmări luptele. Gyuri i-a relatat diversele lui întâlniri cu tancurile sovietice.

— Ţi-a fost teamă? a întrebat ea.

— Nu, a mințit el, alegând un ton de indiferență rece față de natura letală a blindatelor sovietice, dar nu și de dispreț, întrucât nu voia să pară exagerat.

— Nici mie nu mi-a fost teamă, a spus ea.

Nu era prima oară când Gyuri constata că Jadwiga era mult mai curajoasă decât el. Un suflet la fel de tare ca sânii, frumusețea și fermitatea ei, Venus și Marte la un loc. Iar bravura ei era genul de bravură detașată, independentă, care se alimenta de la sine și putea funcționa în izolare, pe întuneric, într-o cameră de gazare. Ce-o fi găsit la mine? Gyuri își imagina c-ar fi putut plăsmui vreun act de curaj, dacă exista un public sau un sprijin, dar genul de bravură solo, care exista chiar dacă nu avea cine s-o vadă sau s-o remarce, era ceva ce-l depășea complet.

Oare dând dovadă de bravură însemna că erai brav, așa cum dacă făceai flotări însemna că aveai forță? Curajul era cumva în oase sau mușchi? Era ceva ce ți se aloca din naștere, sau depindea doar de tine?

Au evacuat dormitorul pentru a amesteca într-o omletă alimentele cumpărate de Gyuri. După ce au mâncat, Jadwiga a ieșit din bucătărie și a reapărut cu un pistol mitralieră, clasica *davai chitara*, pe care l-a pus pe masă.

— N-ai ceva cu care să curăț chestia asta? a întrebat ea.

Gyuri l-a surprins pe Elek uitându-se la el cu un amuzament copios.

*

Singurul lucru care ar fi putut fi mai neverosimil decât o revoluție, și-a zis Gyuri, sosind la Ambasada Britanică și având un dosar plin de documente AVO din care reieșea că un diplomat britanic făcuse spionaj pentru AVO, ar fi fost să sosesc la Ambasada Britanică având un dosar plin de documente AVO din care reieșea că un diplomat britanic facuse spionaj pentru AVO.

A sunat la sonerie. După o pauză adecvat de lungă, uşa s-a deschis, iar Nigel i-a făcut lui Gyuri plăcerea să se-arate.

— Bună dimineaţa, a zis el cu cel mai afectat accent. Ce mai faci, Nigel? Nu ştii dacă ambasadorul e liber?

— De fapt, e ministru plenipotenţiar, dar nu te formaliza pentru-atâta lucru.

Gyuri habar n-avea despre ce vorbea Nigel, dar nu voia ca statutul lui de star, ca vorbitor de limba engleză, să aibă de suferit. Făcuse cunoştinţă cu Nigel în urmă cu trei zile, în timpul celor mai grele lupte. Convenţia fusese ca tot ceea ce mişca pe Nádor utca s-o încaseze. Aveau o mitralieră grea, pregătită să sfârtece, păzită cu străşnicie de un miner ţâfnos şi ţeapăn din Tatabánya, care nu suporta să se apropie cineva de ea.

— Eu am fost tunar în armată, clar? Ştiu cum să folosesc chestia asta. Nu dau voie nimănui să umble cu ea, fiindcă nu vreau să se strice dracului cumva.

Nu lua niciodată pauză şi urina la faţa locului, deoarece nu concepea să se despartă de mitralieră sau să nu fie tot timpul cu ochii pe ea. Când a apărut automobilul, minerul a ratat imediat tirul, ceea ce nici n-a fost prea rău, totuşi, ţinând seama că în felul acesta au avut toţi răgazul de-a remarca steagul englez legat lasă-mă-să-te-las pe capota maşinii. Maşina s-a deplasat înainte, cu respectul cuvenit faţă de poziţiile lor, şi în timp ce minerul continua să înjure, afurisind calitatea standardelor de fabricaţie sovietice, şi să scuipe cartuşe în stânga, dreapta şi centru, Nigel coborâse din automobil şi spusese vesel:

— Bună ziua. Există din întâmplare cineva aici care vorbeşte englezeşte *şi* care ştie cum se poate ajunge la Legaţia Britanică?

Gyuri câştigase din această conversaţie.

Nigel avea vestimentaţia elegantă a unui înalt spion, a unui diplomat în ascensiune: bref, cineva pe lângă care

merita să te dai bine. Dar, de fapt, spunea că visa să devină cântăreț de operă și că studia la Viena. Împreună cu un prieten, venise cu mașina la Budapesta ca să livreze produse medicale. Nu exista nimeni altcineva care să vorbească englezește, dar și dacă ar fi existat, tot n-ar fi avut vreo șansă. Gyuri și-a asumat responsabilitatea, bucurându-se în gând pentru fiecare forint cheltuit pe meditațiile la engleză.

— Și cum îți place la Budapesta, Nigel? Permite-mi să te însoțesc până la ambasadă. Și povestește-mi neapărat ce impresie ți-au făcut vienezele.

La o săptămână de la începerea revoluției s-a terminat totul, împiedicând scrierea istoriei. Spre uimirea lui Gyuri, spre uimirea tuturor și, negreșit, mai ales spre uimirea rușilor, amatorii din Budapesta bătuseră Armata Roșie. În plus, mulți ruși nu fuseseră prea dornici să lupte, majoritatea erau încartiruiți în Ungaria de o bucată de timp și păreau să priceapă ce li se cerea să facă și că nu erau puși să lupte cu fascismul internațional sau cu lumea interlopă maghiară, ci cu populația Budapestei. De fapt, singurul rus pe care Gyuri îl văzuse manifestând entuziasm pentru apăsarea pe trăgaci fusese un dezertor rus, întâlnit la Corvin, care luptase contra foștilor colegi.

Dar principala problemă pentru ruși, care contaseră pe o contribuție substanțială din partea AVO, fusese că, fără sprijinul infanteriei, tancurile lor se dovediseră, în mod bizar, foarte vulnerabile pe străzile Budapestei. Oamenii așteptau pur și simplu ca tancul să treacă, iar apoi, în schimbul unor gologani pentru băutură, azvârleau cu un cocktail Molotov în fundul autovehiculului blindat, unde combustibilul aprins era absorbit înăuntru prin grilele de ventilație ale masivului T-34 și în motor, transformându-i pe ocupanții tancului în tăciuni vii; cei suficient de ageri încât să evite incinerarea erau împușcați când încercau să se cațăre afară.

Imre Nagy a format un nou guvern, de data asta unul cu câţiva oameni care nu fuseseră în Partidul Comunist. Încetarea focului. Exultare. Prin luptă, ungurii ajunseseră în paradis.

Împreună cu mulţi alţi indivizi curioşi, Gyuri şi Jadwiga au aruncat o privire prin Casa Albă, care, aşa cum era de aşteptat într-o revoluţie, arăta de parcă fusese răsturnată cu susul în jos, cu toate sertarele şi rafturile golite, fiindcă oamenii îşi astâmpăraseră poftele sau pur şi simplu se amuzaseră distrugând totul.

— Întotdeauna alegi cele mai romantice locuri unde să mergem, Gyuri, a remarcat ea.

Primul document pe care Gyuri s-a nimerit să-l citească era un dosar prezentând amănunţit acţiunea de şantaj a unui diplomat britanic, care fusese prins făcând trafic cu aur şi, apoi, îngropat de AVO. Gyuri a înşfăcat dosarul şi s-a dus la Ambasada Britanică, încântat că găsise o punte cu acele părţi civilizate, lăsând-o pe Jadwiga să citească sârguincios, lent şi meticulos, cum făcea întotdeauna, din vastele antologii de turpitudine.

Cu o extraordinară viteză şi uşurinţă, poate datorită unei vorbe bune puse de Nigel, poate graţie acelor vremuri stranii, Gyuri a fost poftit să discute cu ambasadorul, care a primit dosarul cu curtoazie. Pufăia din pipă, simţindu-se, evident, ca acasă la revoluţie. Zăbovind atent asupra primelor pagini, a spus, ca şi cum ar fi gândit cu voce tare:

— Ah, Dawson. Da. Vă mulţumesc foarte mult, domnule Fischer. Aţi fost deosebit de amabil că ne-aţi adus aceste hârtii.

A durat cincizeci de secunde; Gyuri a ieşit de-acolo aproape la fel de repede cum intrase. Nu se aşteptase la nimic special, deşi ceva aur, un paşaport britanic, o propunere de slujbă, ceva de genul ăsta ar fi fost chiar acceptabil. Ambasadorul l-a condus afară, de parcă tocmai ar fi returnat nasturele pe care acesta şi-l pierduse la palton.

În sala de aşteptare, lângă intrare, Nigel stătea de vorbă cu un bărbat pe care Gyuri îl întâlnise şi altădată, corespondentul lui *The Times*. Gyuri fusese foarte încântat să-l întâlnească, fiindcă *The Times* era *The Times* şi fiindcă toată lumea ştia că, de fapt, corespondenţii străini lucrau pentru serviciile secrete britanice, deşi corespondentul se pricepea foarte bine să disimuleze asta. De fapt, atitudinea lui era destul de neclară. Excelentă acoperire. Gyuri îi admira profesionalismul. Mai era acolo un ins spătos şi milităros, care arăta ca şi cum cel mai mult i-ar fi plăcut să inspecteze diverse arme de foc şi care, în mod previzibil, i-a fost prezentat lui Gyuri drept ataşatul militar.

— Ce părere ai despre noul guvern? a întrebat *The Times*, care căuta, probabil, un citat percutant.

— E minunat. Sunt de acord cu el, atâta timp cât rezistă.

— Cum adică?

— Ruşii o să se-ntoarcă.

Afirmaţia a stârnit o uşoară persiflare în partea britanică. În cele câteva zile cât avusese de-a face cu englezi vii, Gyuri se familiarizase rapid cu ideea că britanicii atinseseră nivelul de civilizaţie în care puteau să-ţi spună clar cât de prost erai, fără să trebuiască de fapt să spună asta; iată ce efect pot avea crichetul şi secolele de democraţie parlamentară.

— Ruşii s-au angajat să plece. L-am văzut cu ochii mei pe Mikoyan în parlament, plângea la gândul că pierdea Ungaria, a explicat corespondentul. O să plece. N-au încotro.

Gyuri avusese aceeaşi dispută în acea dimineaţă cu Elek, care era foarte fudul apropo de ştiri. „Ţi-am spus eu că toată chestia asta nu putea să mai dureze mult", îi zisese Elek.

Acum a prezentat o variantă simplificată şi liberă de profanări a tezei pregătite pentru consumul britanic.

— Ştiu că ruşii au pierdut o luptă. Acum pleacă. Dar nu cred c-o să spună: „Aha, vreţi să fiţi independenţi? Ne pare rău, dar n-am înţeles că nu ne voiaţi aici." O să se întoarcă.

Din nou, englezilor le-a tremurat buza de sus, amuzaţi de ungurul precaut, care nu pricepea nimic din situaţia internaţională.

— Nu, a decretat ataşatul militar. Soarta le e pecetluită aici.

— Exact, a spus *The Times.* Sunt gata să pariez cu tine pe cinci lire că n-o să vină înapoi. Poţi să-mi dai câteva lecţii de maghiară, când o să câştig.

— Sper să câştigi, a zis Gyuri.

Jadwiga îi dăduse întâlnire lui Gyuri la Corvin şi, mergând într-acolo, Gyuri s-a oprit pe Kōrút să cumpere un ziar. Un cadavru sovietic zăcea încă acolo, o priveliştе neobişnuită acum, din moment ce, în cea mai mare parte, morţii fuseseră retraşi din văzul tuturor. Ceva metalic licărea la încheietura mâinii mortului. Obiectul i s-a părut familiar: un ceas Omega, ca acela pe care i-l şterpelise Armata Roşie demult, în 1944, exact acelaşi model. Purta iniţialele Gy. F. „Mulţumesc foarte mult că ai avut grijă de el", a spus Gyuri, băgând ceasul în buzunar.

În drum spre chioşcul de ziare, l-a oprit un strigăt. Era Róka.

— Hei, duşmanul de clasă! Exact asta voiai, a zis el, dându-i lui Gyuri un ziar din stiva pe care o ţinea în braţe. Ai omorât pe cineva interesant? a întrebat el.

— Nu prea, a replicat Gyuri, dar am cam făcut mofturi.

Aproape tot timpul cât duraseră împuşcăturile în direct, Róka urmărise un camion plin cu securişti ahtiaţi după atrocităţi surpriză; mereu îi vedeai desfăcând brusc partea din spate a benei şi împuşcând cu nesaţ tot ce mişca în jur, bărbat sau femeie, tânăr sau bătrân, înarmat sau neînarmat. Echipa lui Róka îi ratase de câteva ori la mustaţă. La finalul povestirii, securiştii fuseseră văzuţi ultima oară îndreptându-se spre Angyalföld.

— Nu cred c-au rezistat mai mult de zece minute, a necrologizat Róka.

Ziarul pe care îl primise de la Róka era intitulat *Adevărul*.

— Lucrez în comitetul de redacție, a explicat el cu mândrie. A, era să uit. Hepp vrea ca toată lumea să fie la club, la ora standard a lui Hepp, luni dimineață. Zice că ajunge cât timp am pierdut.

Cu un ordin la despărțire de a-l găsi pe Gyurkovics, care reușise să primească sarcina de-a se ocupa de distribuirea unei mari cantități de caşcaval din Elveția, Róka a pornit mai departe pe stradă, împărțind gazeta oricui voia s-o ia.

Gyuri nu se gândise că își va dori cu adevărat vreodată să citească un ziar unguresc. Ziarele abundau acum în creșteri care, în mod normal, puteau fi găsite doar în cifrele de producție ale întreprinderilor comuniste. Vechile ziare se schimbaseră, primiseră transplanturi redacționale și noi ziare răsăreau ca ciupercile. Nu erau prea bune, dar trăiai senzația inedită de-a vrea să citești ce aveau de spus. Nu-ți dădeai seama ce era în ziar până nu-l citeai; acum găseai toate acele lucruri care nu mai fuseseră tipărite de aproape zece ani, opinii care nu aparțineau partidului. Aruncând un ochi peste *Adevărul*, Gyuri a citit niște noi poezii cretine, niște vechi poezii obosite și câteva articole despre data de 23, care nici nu se puteau numi știri. Dar tot i-a făcut plăcere să citească.

După luptă a venit curățenia. Pretutindeni, geamurile sparte, molozul și gunoaiele rămase în urma luptelor erau măturate victorios de populația mândră de orașul ei. Epavele sovietice erau scoase din drum, pentru ca traficul să poată curge corespunzător. Toți afișau un comportament de zile mari, ca și cum Revoluția ar fi fost un oaspete onorat pe care voiau să-l impresioneze cu ospitalitatea și amabilitatea lor. O băşică de decență se ridicase din măruntaiele pământului și plesnise în Budapesta. Țăranii veneau de la

ţară cu căruţe, ca să împartă alimente cui le ieşea în drum, distribuind saci cu cartofi, mere, dovlecei, pepeni galbeni târzii. În vitrina spartă a unei prăvălii de bijuterii, Gyuri a văzut o notă care menţiona că toate obiectele fuseseră duse în apartamentul de deasupra, pentru a fi păstrate în siguranţă. Existau cutii de carton pe trotuare, pe care scria „pentru cei căzuţi", debordând de bancnote donate pentru rudele morţilor.

Luptele cele mai cumplite sau cele mai formidabile, în funcţie de impresia pe care-o aveai, se dăduseră în jurul cinematografului Corvin. Cinematograful Corvin nu era un cinema prea salubru sau confortabil, ca sală de spectacole nu prea avea cu ce să se laude, dar avea o calitate stranie: nici că s-ar fi putut să fie mai bine conceput pentru luptele de stradă. Cinematograful circular era înconjurat de un inel de apartamente cu o mulţime de alei de intrare şi ieşire.

Dar Corvin nu fusese singurul club al luptelor de stradă. Pretudindeni în Budapesta răsăriseră asemenea puncte. Chiar şi în jurul cinematografului Corvin competiţia fusese acerbă: şcoala de pe Práter utca, exact în spatele sălii Corvin, şi vizavi, pe cealaltă parte a Üllői út, garnizoanele Kilián, reşedinţa unui batalion de rang inferior, format din soldaţi, pe care autorităţile îi considerau neataşaţi cauzei comunismului, efective constrânse să se coboare la îndeplinirea unor ordine cu mult mai grele decât corvezile uzuale excesive de-a săpa şanţuri şi de-a pietrui drumuri, oameni care, în general, erau trataţi ca nişte slugi, neplătiţi şi nehrăniţi, şi care se arătaseră foarte interesaţi când auziseră de Revoluţie.

Şi ca şi cum toate astea n-ar fi fost de-ajuns, în paralel cu Üllői út, care fusese ruta majoră de intrare în Budapesta a trupelor sovietice, se aşternea Tűzoltó út, o stradă ridicol de îngustă, care îşi zămislise propriii războinici, cunoscuţi pe drept cuvânt în zonă drept băieţii de pe Tűzoltó, care puseseră la cale unul dintre cele mai tari episoade ale

luptei, cunoscut pe plan local sub denumirea de „masacrul de pe Tűzoltó". Constatând că o serie de camarazi de-ai lui aveau parte de accidente urâte, în principal fatale, pe Üllői út, pe măsură ce veneau acolo să caute huligani și reacționari, un comandant de tanc sovietic luase decizia să pătrundă în dispozitiv. Cinci tancuri intraseră pe stradă, dar nici unul nu mai ieșise.

— Am capturat primul tanc și pe ultimul, îi relatase lui Gyuri unul dintre participanți (un renumit poloist). În felul ăsta, celelalte trei au rămas împotmolite acolo. Nu aveau unde să plece, așa că am luat o pauză de masă și pe urmă i-am lichidat.

Atât de îmbuibată era Tűzoltó út cu ciozvârte de tancuri, încât băieții au trebuit să-și mute operațiunile pe altă arteră.

Când Gyuri a ajuns la Corvin, ca de obicei, erau acolo o mulțime de grupuri adunate în fața cinematografului; nevoia de-a fi afară în stradă nu se diminuase. Oamenii voiau să vadă istoria cu ochii lor. Tunul antitanc era încă afară, lângă intrarea cu afișul „rezervat la cererea poporului" proptit pe țeavă; oamenii purtau încă arme, în ciuda apelului ca lumea să înceapă să le predea. Comandantul singurei baterii antitanc de la Corvin, Jankó, șchiopăta de colo-colo cu piciorul lui de lemn și nu părea să aibă de gând să se conformeze. Avea o pușcă în mână, un prețios Kalașnikov automat AK-47, cea mai nouă armă de asalt sovietică, atârnată pe spate, un pistol băgat în toc și o baionetă ieșindu-i din carâmbul cizmei de pe piciorul valid. Incontestabil un om care se temea să nu piardă nici o ocazie de-a mai omorî niște ruși, Jankó făcuse o treabă impecabilă cu tunul antitanc: șase tancuri plesniseră ca niște floricele de porumb, o împușcătură bucata. Deloc surprinzător la un om cu o asemenea dexteritate ucigașă și o pasiune pentru jucăriile mortale, Jankó avea o expresie rea pe față. Gyuri și-l imagina lucrând la deratizare, excitat de posibilitatea de-a ucide

mamifere mici, până când apăreau unele mai mari şi mai sovietice.

Jadwiga, nedezmințindu-se, nu se vedea pe nicăieri unde ar fi trebuit să fie văzută. Gyuri a aruncat o privire pe la câteva dintre mitingurile care aveau loc, dar n-a văzut-o. Acum, când luptele se încheiaseră, oamenii făceau unul din următoarele două lucruri: ori ţineau mitinguri, ori pictau vechile însemne naţionale peste tot. Mitingurile, iniţial interesante şi euforice, alunecau spre plictis. Lipsa liberei asocieri fusese apăsătoare, dar era ca şi cum n-ai fi citit nici o carte timp de cinci ani, pentru ca apoi să încerci să citeşti cinci deodată pentru a recupera. Orgii doctrinare, pe tot cuprinsul patriei.

Se înfiinţau tot felul de organizaţii; fostele partide politice, continuând de la jumătatea frazei unde se opriseră în 1947, şi tot soiul de asociaţii pentru deţinuţii politici, pentru studenţi, pentru funcţionari, pentru economişti, pentru poloişti revoluţionari. Vechiul banc despre doi unguri pe o insulă pustie care formaseră trei partide politice era pus în scenă cu zel. Exista deja, probabil, o grupare a luptătorilor pentru libertate cu-un-picior, în care Jankó putea să se înscrie.

Gyuri se plimba prin curtea cinematografului Corvin. Luptătorii erau tineri, cei mai mulţi încă adolescenţi (din nou s-a simţit bătrân); erau muncitori în general şi, mda, nu prea sclipitori, majoritatea. Dar, de fapt, care intelectual şi-ar petrece timpul liber sfidând tancurile sovietice? Nu, intelectualii, oamenii cultivaţi stăteau mai ales acasă, producând broşuri şi lăsându-i pe cei săraci şi proşti să moară pentru ei, ieşind doar ca să fluture drapelul la momentul oportun.

Cinematograful Corvin era situat într-un cartier care ştia să guste o luptă pe cinste, fie ea cu suporterii echipei de fotbal rivale, fie cu Armata Roşie. Gyuri se aştepta, din

clipă în clipă, să-l vadă pe Tamás; evenimentele de la Corvin erau exact pe gustul lui, așa că nici nu încăpea îndoială că, dacă Tamás ar fi în viață, rușii ar muri pe capete. Pe de altă parte, mai existau o mulțime de alte locuri pasionante, în afară de Corvin, din care ar fi putut alege. Totuși, figurile familiare erau la Corvin; îl văzuse pe Nexam ciondănindu-se cu două fete dotate cu pistoale-mitralieră. Gyuri îl salutase, dar presupunea că Nexam nu-l recunoscuse, ținând seama că jucase un rol mai mare ca tovarăș de celulă al lui Gyuri decât Gyuri cu apariția lui episodică pe scena lui Nexam.

Gyuri se aștepta să-l vadă, din clipă în clipă, și pe Pataki. Instantanee diverse, din spate, din profil, tunsori, pardesie, siluete zărite de la distanță i se păreau că seamănă cu Pataki sau că denotă un *spirit patakian*. Își imagina că Pataki pornise, poate, înapoi spre Ungaria, nevrând să rateze așa ceva. Un tip care a ieșit din Parlament aducea atât de mult cu Pataki, mișcându-se aproape la fel ca el, încât Gyuri s-a pregătit bucuros să-l întâmpine, oprindu-se doar când impostorul s-a dat de gol nerecunoscându-l...

În cele din urmă, mult mai încolo pe Úllői út, lângă un morman de moloz decorativ, Gyuri a găsit-o pe Jadwiga pozând pentru doi fotografi occidentali. Tipii păreau să aibă o pasiune pentru femeile atrăgătoare care purtau arme. Lui Gyuri nu i-a plăcut deloc chestia asta. Jadwiga nu făcea decât să arboreze unul dintre surâsurile ei politicoase, cartea ei de vizită cu dinții la vedere, dar cei doi nu aveau de unde să știe asta.

Gyuri s-a apropiat cu gândul să se burzuluiască mai de-aproape la fotografi, dar aceștia terminaseră deja și se puseseră în mișcare pentru următorul cadru. Viktor, dezertorul sovietic, și un alt polonez pe care îl chema Witold, parcă, se rezemau de carapacea unui tanc, de unde urmăriseră sesiunea foto.

Jadwiga purta o pufoaică sovietică matlasată – piele jupuită de pe un ostaş sovietic mort, şi-a zis Gyuri sumbru. Şi el luase arme de la internaţionalişti morţi, dar armele în sine erau cumva nealiniate, nu aparţineau nimănui, fiind doar *la purtător*. Jacheta albastră a Jadwigăi, aproximativ o treime din mica ei garderobă, se rupsese în bucăţi pe 26 octombrie, în timp ce se târau sub împuşcăturile sovieticilor, la Corvin. Zgomotul tancurilor, mai mult decât orice altceva, fusese înspăimântător. Raţional vorbind, nu era mai periculos decât ideea de-a te afla sub focul infanteriei, dar *suna* mai periculos. Când Jankó a replicat, bubuind cu tunul lui antitanc, Gyuri a crezut că o să moară de frică. În timp ce el, zăcând culcat la pământ şi folosind nişte muşchi de care nici nu avusese habar, pentru a se propulsa în asfalt, turtit mai profund decât dacă un elefant s-ar fi suit pe el, reflecta că, în fond, ar fi fost suficient ca unul dintre sutele de gloanţe care vâjâiau pe lângă Corvin să-l dezancoreze din caldarâm, şi se întreba de ce nimeni n-o lua la fugă, Jadwiga era supărată doar fiindcă o lăsase jacheta în condiţiile acelea de luptă, sfâşiindu-se din cauza furiei cu care-i împuşca pe duşmani. Pe parcursul uneia dintre expediţiile ei pentru achiziţii, în momentele de acalmie, pentru a culege muniţie şi arme de la sovieticii neoperaţionali, se întorsese cu pufoaica rezistentă.

— Şi ce mai face marele optimist? i-a zis ea lui Gyuri.

Jadwiga făcuse, desigur, front comun cu Elek în acea dimineaţă, susţinând că Armata Roşie se săturase şi că Gyuri nu voia să accepte că acum era liber să facă orice dorea, din moment ce nu mai putea invoca scuza comodă potrivit căreia un regim tâmpit şi dictatorial îl împiedica să repurteze mari succese.

— Budapesta azi, Varşovia săptămâna viitoare. Corect, Witold?

Witold i-a dat dreptate, mişcând din cap. Apoi Jadwiga a adăugat în rusă:

— Moscova, hai să fim realişti, într-o lună.

Viktor a aprobat, rânjind.

— De-asta şi sunt nevoiţi să oprească totul aici, a zis Gyuri. Nu se poate să mai dureze mult.

— Eşti mizerabil, l-a mustrat Jadwiga. Sper, din tot sufletul, copiii noştri să nu te moştenească sub aspectul ăsta. Ce-o să mai râdă când o să le povestesc cât de prost era tatăl lor.

Smulgându-i Jadwigăi promisiunea că se va întoarce repede acasă, Gyuri a pornit înapoi spre Damjanich utca. Trecând prin dreptul unei librării care-şi vomitase conţinutul în stradă, s-a gândit că nu prea mai aveau hârtie acasă şi, întrucât dorea să facă un experiment ştiinţific, a cules de pe jos câteva volume care nu fuseseră arse, ci doar eventual un pic pişcate de flăcări.

Acasă, relaxat pe veceu, a încercat cărţile. Révai, ideologul partidului, l-a dezamăgit. Era un volum impozant, *Noi am ştiut ce să facem cu libertatea* (684 pp.), dar hârtia era prea lucioasă ca să merite diploma de şters-la-fund. Méray, ziaristul care, cu neînfricare, inventase şi apoi înfierase atrocităţile americanilor în Coreea, în cartea sa ilustrată *Mărturie* (213 pp.), părea promiţător. Gyuri nu avea idee ce se întâmplase de fapt în Coreea, dar, la o adică, şi-ar fi pus capul jos că, din cartea aceea, doar numele autorului şi eventual virgulele nu erau minciuni sfruntate. Totuşi, Méray era mult mai pasionant. Ajungând la Rákosi, cu *Cuvântări şi articole alese* (599 pp.), a constatat că tot nu prea reuşea să-şi atingă scopul imediat. Cel mai eficient ca hârtie pentru partea moale a fost tomul *Cotitura* (355 pp.) al lui Rákosi, o ofertă mai veche, din 1946, pe hârtie groasă, care aproape că a dat rezultate.

Gyuri încerca să savureze şederea pe tron, delectându-se cu extrase din aceste cărţi, dar deşi ideea i se păruse excelentă, realitatea nu era la fel de satisfăcătoare. Operele comuniştilor nu erau bune nici măcar de hârtie igienică. Ţi-l şi imaginai pe Rákosi prevăzând că într-o bună zi oamenii s-ar putea să pună mâna pe cărţile lui, mânaţi de dorinţa fierbinte de-a le transforma în nutreţ pentru cur, şi poruncind de aceea ca operele să-i fie tipărite pe cea mai neprietenoasă hârtie cu putinţă. Totuşi, din poanta asta va ieşi un paragraf nostim, când îi va scrie lui Pataki.

Unde erau Révai, Rákosi şi toţi ceilalţi? se întreba Gyuri. Unde erau toţi nemernicii aştia, fiii preaiubiţi ai poporului? Probabil că ruşii îi ascunseseră în beciul ambasadei lor, conservându-i pentru nevoi viitoare, cu eticheta „dictatori de rezervă".

Ultima carte spre care şi-a îndreptat Gyuri atenţia era în engleză, *Europa de Est în lumea socialistă* de Hewlett Johnson, despre care se spunea că era decanul de la Canterbury. Cartea era un imn de slavă închinat orânduirii socialiste. Ori cartea era o plăsmuire, ori altminteri, prins probabil când făcea laba cu ochii la băieţi, decanul fusese şantajat şi pus să scrie chestia asta, şi-a zis Gyuri, fiindcă nimeni nu putea fi atât de idiot încât să scrie aşa ceva de bunăvoie şi nesilit de nimeni.

*

Era cel mai mare parc din Hamburg, plin de raţe, dar el tot nu reuşea să prindă vreuna. Raţele erau mai deştepte şi mai rapide decât păreau, iar Pataki era dezavantajat că trebuia tot timpul să se uite în spate, peste umăr, ca să fie sigur că nu va fi arestat. Precis exista vreo dispoziţie oficială prin care raţele germane erau ocrotite în faţa pericolului reprezentat de diverşi refugiaţi înfometaţi. A încercat să

improvizeze curse, cu sfoară și pâine uscată, a încercat să le imobilizeze aruncând paltonul peste ele, a încercat de-a dreptul să le înșface și să le rupă gâtul. Cum însă începea să se întunece, Pataki s-a resemnat să mănânce din nou ouă fierte. Explorase toate modurile de-a găti ouăle și, cumva, fiertul i se părea cel mai puțin demoralizant. Ouăle erau mult mai bune decât nimic, însă după luni de zile de ouă încontinuu, alimentele non-ou exercitau o fascinație nemaiîntâlnită.

Dar, în timp ce trecea pe lângă un magazin cu spirtoase, Pataki a clacat și s-a decis să spargă niște bani. Două beri pentru a sărbători revoluția. În fața lui, la tejghea, se găsea un neamț planturos, care părea să facă prostia de-a cumpăra mai multă bere decât putea duce. În timp ce bărbatul se căznea să găsească o modalitate de-a cără acea imposibilă greutate, Pataki se pregătea să ceară două sticle de bere, când o mână i-a aterizat pe umăr. Întorcând capul, a văzut un pletos care i-a zis în germană:

— Eu sunt ungur, hai să-ți fac cinste cu ceva de băut.

Nebun? Beat? Un spirit gregar incurabil? Sau doar ungur?

— Și eu sunt ungur, așa că te las să-mi faci cinste, a replicat Pataki în limba maternă.

Pe amfitrionul lui îl chema Kincses și era genul de om capabil să se preteze la aproape orice de dragul unei companii. Camera lui era chiar deasupra pilangeriei, așa că s-au retras acolo ca să bea. Kincses era foarte încântat că nu trebuia să mai folosească germana, pe care o vorbea cu un accent oribil, și că putea astfel să devină de-a dreptul guraliv. Kincses se afla în Germania de Vest de peste trei ani. Lucrase la un moment dat ca model pentru un artist plastic, dar voga expresionismului abstract îi secătuiase aproape toate posibilitățile de-a se mai angaja, așa că acum lucra ca om la toate într-unul dintre cele mai animate bordeluri.

— Totul s-a făcut foarte nemţeşte. A existat un interviu. M-au întrebat dacă am mai lucrat într-o prăvălie de ştoarfe. Tipii erau foarte serioşi; păreau îngroziţi de ideea de-a angaja personal necalificat. Tu ce-nvârţi?

— Eu sunt şeful departamentului de achiziţie a timbrelor poştale dintr-o bancă, a răspuns Pataki. Sunt omul lor pentru oficiul poştal.

Au băut pentru revoluţie.

— Am încercat să mă duc înapoi ieri. N-am ajuns decât până la graniţa cu Austria, a zis Kincses. Dar austriecii nu m-au lăsat să intru. Aveau convingerea că există destui unguri în Ungaria. Interesant e că nici nu ştiu, în fond, de ce ţineam atât de mult să mă duc înapoi, când mă gândesc cât de mult m-am chinuit să ies din ţară. A trebuit să valsez pe câmpuri minate. Dar la tine cum a fost?

— Am avut vagonul meu feroviar personalizat. Pesemne că tare rău ţi-ai dorit să pleci din ţară dacă ai ales s-o ştergi aşa.

— N-am prea avut încotro, de fapt, ceea ce a simplificat mult lucrurile. Ştii, eu am plecat dintr-un loc numit Recsk, un lagăr de muncă forţată, a explicat Kincses, descriind logica întemeietoare din spatele gulagului de la Recsk. O mulţime de oameni şi-au adus contribuţia la evadarea mea. A fost nevoie de luni de zile pentru a încropi o uniformă de gardian. A fost ceva foarte îndrăzneţ, foarte spectaculos. Un tupeu enorm, o seară întunecată de iarnă, gardieni stupizi, plictisiţi, şi am scăpat. Pur şi simplu am ieşit afară. Nu exista nici o speranţă de-a rămâne liber în Ungaria, aşa că am ştiut că trebuia să părăsesc ţara. Noi, toţi cei de-acolo, am considerat că era important ca lumea liberă să afle de Recsk. Am memorat numele tuturor, data lor de naştere, ocupaţia şi oraşul unde locuiau. Lucram la adrese, când uniforma a fost completă.

— Şi ce-a zis lumea liberă? a întrebat Pataki.

— Nu mare lucru. A pleca pe jos dintr-un lagăr de muncă era ceva eroic; dar ia încearcă să pleci pe jos dintr-un lagăr de muncă *şi* să treci la fel prin Cortina de Fier; o să constaţi c-ai mers de fapt în jurul globului moral, iar ceea ce-ai făcut nu e eroic, ci extrem de dubios. Toţi au fost foarte politicoşi, dar mi-au lăsat impresia că, în mintea lor, cu certitudine trebuia să fiu pe vreun stat de plată undeva la Moscova. (Pataki şi-a amintit de anchetatorii lui: „Ah, Herr Pataki, noi înţelegem că dumneata spui că ai fost trimis afară de către AVO, dar noi am aflat de la alţi oameni care au fost trimişi afară de către AVO că oamenii care sunt trimişi afară de către AVO au primit ordin să spună că au fost trimişi afară de către AVO." Întâlnirea se terminase într-un punct mort; Pataki rămânea în ţară, dar fără un salariu generos din partea serviciilor de siguranţă.)

— Ai de gând să te duci înapoi? s-a interesat Kincses.

— Când o să plec, o să plec.

*

— Şi nu crezi că ar trebui să-i spun? a întrebat Jadwiga.

— Nu. Mai bine să nu te-amesteci în genul ăsta de trafic sentimental, a răspuns Elek.

— Dar nu poate să mai existe nici un dubiu; documentele au fost foarte clare.

Elek părea amărât.

— Se prea poate ca documentele să fi fost foarte clare. Dar tu nu l-ai cunoscut, de fapt, pe Pataki. Acum ziceai că l-ai văzut pe teren, acum parcă nici nu fusese. Statul în faţa uşii lor o fi fost, probabil, o tentativă complicată de a-i convinge să-l lase să plece, dar e un tip alunecos. E posibil ca AVO să fi *crezut* că lucra pentru ei, dar e foarte plauzibil să fi marşat doar cât să poată ieşi din ţară.

Şi-a aprins o ţigară pe care o păstra de multă vreme.
— Şi pun pariu că a luat un avans de la ei.

*

S-au trezit din cauza artileriei. Bubuituri undeva departe, dar puternice. Gyuri s-a uitat afară pe fereastră. Întuneric, neclintire. Nici un semn în privinţa zorilor sau a ruşilor, deşi şi zorile, şi ruşii veneau. Pornind aparatul de radio, l-au auzit pe Imre Nagy, care anunţa atacul evident al ruşilor şi declara că forţele maghiare trebuiau să lupte. A urmat un apel pentru sprijin din străinătate. Gyuri s-a îmbrăcat, fiindcă orice calamitate trebuia înfruntată în pantaloni; sucurile lui gastrice dansau cancan.

— Trebuie să mergem la Corvin, a spus Jadwiga.

Gyuri nu voia să meargă la Corvin. Nu-i făcea nici o plăcere să aibă dreptate. Dacă ai dreptate, a descoperit el, nu înseamnă neapărat că ţi-este mai bine decât dacă te-ai fi înşelat. Crezuse că fusese furios cu alte ocazii, dar şi-a dat seama că mâniile turbate dinainte nu fuseseră decât nişte starturi ratate, în comparaţie cu furia actuală. Mulţumită Armatei Roşii, era pe punctul de-a exploda, dar nu voia să lupte. Tremura din cauza unei combinaţii de nouăzeci la sută furie şi zece la sută spaimă. Voia să propună să meargă la graniţă, dar ştia că Jadwiga nici n-ar vrea să audă. Dar i-a sugerat oricum să facă asta, ştiind că ar regreta şi mai mult dacă ar tăcea.

— Hai să mergem în Austria, a zis el.

— Sper că nu vorbeşti serios, i-a trântit-o ea.

Au ieşit alergând pe stradă, Jadwiga cărându-şi arma preferată. Nu erau decât puţini oameni, iar cei de afară, înarmaţi sau neînarmaţi, nu păreau să ştie ce aveau de făcut. A încercat să-şi ţină gândurile în adâncul sufletului, nevrând să le lase să scoată capul în lume, deoarece nu l-ar

fi ajutat cu nimic, dar nu reușea, iar gândurile continuau să plutească mereu la suprafață. *O să pierdem. O să fim uciși.* Cuvintele acestea îi săltau prin minte. Și ceilalți oameni, i se părea lui Gyuri, se căzneau să înăbușe aceleași obsesii. Furișându-se, au ajuns pe Kōrút, unde Gyuri a recunoscut subit strada pe care avea să moară.

— Mă simt în siguranță cu tine, a zis Jadwiga, înclinându-și arma, ceea ce era bizar, din moment ce Gyuri nu se simțea în nici un caz în siguranță cu el însuși.

Kurucz își croia și el drum pe Kōrút, fofilându-se pe lângă ziduri și uși, cu două grenade la centură și cu arma pregătită de acțiune; Kurucz era unul dintre soldații profesioniști care ajunseseră să lupte la Corvin. Gyuri s-a înveselit văzându-l pe Kurucz, care era un bun prieten al efortului de-a supraviețui. Deștept. Norocos. Kurucz nu făcea greșeli și suporta să omoare oameni. Fiind în preajma lui, poate că se bucurau și ei cât de cât de protecție. Gyuri a remarcat că-și pusese puloverul cu spatele în față.

— Ai auzit de Maléter? a întrebat Kurucz.

Gyuri a clătinat din cap. Colonelul Maléter fusese numit ministru al Apărării în urmă cu câteva zile, ținându-se seama de activitatea lui la garnizoanele Kilián.

— S-a dus la cină aseară, la Înaltul Comandament Sovietic, și n-a mai venit înapoi.

Alte vești bune, și-a zis Gyuri, asurzit de vocea care-i zbiera în urechi *o să mori, o să mori.*

— În fine, țara asta n-a fost niciodată tare în privința conducerii militare, a remarcat Kurucz.

Era o prostie, dar Gyuri nu s-a putut abține să reflecteze că lucrurile ar fi fost altfel dacă Pataki ar fi rămas. Pataki n-ar fi admis să se întâmple așa ceva. Pataki nu s-ar fi lăsat dus de nas de o gașcă de generali sovietici îmbuibați. Nu i-ar fi lăsat să se cace pe toată țara. Gyuri nu-și dădea seama cum, dar, precis, Pataki ar fi reușit să-i trombonească sau măcar n-ar fi pierdut meciul înainte să fi început.

— Ce păcat că nu-i și Pataki aici... a zis el, încercând să-și dea seama ce putea face.

— Dac-ai fi citit mai mult, n-ai mai spune asemenea lucruri, s-a rățoit Jadwiga.

Gyuri nu a înțeles la ce se referea, dar, oricum, Jadwiga avea mereu crize de misticism slav.

Zona cinematografului Corvin încasa grosul atacului, prețul celebrității, un prinos ucigaș adus armatei de adolescenți. Avioane de luptă, artilerie și tancuri noi, mai mari, erau toate în acțiune. Înaintau puțin câte puțin pe Kórút, dar părea sinucidere curată să încerce să se apropie mai mult. Se aflau în spatele unui maldăr de saci cu nisip, rămășițele rundei de lupte precedente, când unul dintre tancuri, aflat la câteva sute de metri distanță, a deschis focul.

Jumătate din clădirea din spatele lor a dispărut. Gyuri a avut nevoie de ceva timp ca să se convingă că era încă în viață, că toate componentele corpului lui erau la locul lor și că încă funcționau. Jadwiga era lângă el, acoperită de praf și de moloz. Când Gyuri i-a văzut rana, două gânduri l-au săgetat: adevărul că rănile la stomac erau întotdeauna fatale și celălalt, că mintea lui o va lua razna, neputând concepe așa ceva. Ținând-o în brațe, ca și cum gestul ar mai fi ajutat la ceva, se căznea ca pe față să nu i se vadă groaza, ideea că vedea ultimul lucru pe care și-l dorea vreun om să-l vadă, moartea persoanei iubite.

Jadwiga știa oricum.

— N-o să mă ierți, i-a spus ea.

*

Nigel își umplea timpul dinaintea începerii celui de-al Treilea Război Mondial lustruind toți pantofii pe care putea pune mâna în legație.

A sunat telefonul. Nigel a răspuns la primul apel.

— Alo, Legaţia Britanică, a spus el.

— Suntem încolţiţi. O să murim, a rostit glasul din receptor.

O voce plină, profundă, calmă, care vorbea fluent englezeşte, cu un pic de accent maghiar, cât să-i confere un pitoresc plăcut; îţi imaginai că era vocea unui profesor de literatură engleză. Nigel nu ştia ce să spună. Desigur, compătimirile erau primite, dar Nigel n-a găsit nimic la îndemână în regulile de protocol pe care le cunoştea pentru a face faţă unei asemenea situaţii. Din fericire, vocea a continuat să vorbească, fără a-i da ocazia lui Nigel să participe la convorbire.

— Clădirea noastră e complet încercuită de ruşi. O să luptăm până la ultimul glonţ, dar o să murim. Noi nu contăm, dar voi trebuie să vă ajutaţi ţara. Ungaria trebuie să fie liberă.

Legătura telefonică s-a întrerupt.

Toţi o mierleau sau dădeau buzna în legaţie, dar Nigel nu avea de gând să mai răspundă la telefon. Clădirea era un refugiu pentru o stranie amestecătură de britanici, studenţi bine intenţionaţi, aventurieri, ziarişi, turişti în vacanţă şi doi oameni de afaceri, cu un remarcabil şi nestrămutat devotament în a-şi promova marca de lame de ras, sfidând istoria. Nimeni nu pomenea despre asta, dar exista ipoteza neformulată că războiul va izbucni şi că ei vor fi în spatele liniilor inamice; cu certitudine, ceea ce va urma nu va fi deloc plăcut. Fiecare primise copia propriei morţi.

Nigel optase să cureţe pantofi, fiindcă în felul ăsta avea ceva de făcut şi, cum glumea el, „E indicat să arătăm bine când ruşii o să ne ia prizonieri. Fostul meu profesor nu m-ar ierta niciodată dacă mi-aş găsi sfârşitul, purtând o încălţăminе prăfuită." Jurnalistul de la BBC bântuia în sus şi în jos prin clădire, cu o sticlă de vodcă în mână şi acostând, în mod repetat, orice femeie îi ieşea în cale, cu cuvintele

„Cine vrea un futai?" Nigel parcă-l şi vedea pe ambasador dând reprezentaţii la BBC după ce se termina chestia asta, dacă-şi putea permite. Ambasadorul avea o părere proastă despre ziarişti; pe corespondentul de la *Daily Worker* aproape că-l aruncase în stradă.

— N-ar trebui să fii afară cu prietenii tăi comunişti?

Ataşatul politic şi ataşatul militar s-au apropiat de locul unde Nigel îşi instalase taraba de lustragiu.

— În sfârşit, a reapărut Kádár. A vorbit la radio de undeva, spunând c-a instituit un guvern de muncitori şi ţărani, care i-au invitat pe ruşi să facă ordine în ţară. Mi-ar plăcea să număr câţi muncitori şi ţărani există în guvernul lui, a remarcat diplomatul cu sarcini politice.

— Cine-i Kádár? a întrebat Nigel.

— A fost ministru de Interne sub Rákosi. Comunist format pe plan local, spre deosebire de cei moscoviţi. A fost ministru şi în ultimul guvern al lui Nagy, dar la un moment dat s-a săturat, chipurile, şi-a dispărut acum câteva zile.

— Ştie careva pe unde-a fost? a întrebat ataşatul militar.

— Undeva în siguranţă la sovietici, aş spune. Probabil că toată săptămâna a încercat să născocească o nouă configuraţie a Partidului Socialist-Muncitoresc, care să corespundă noului său profil. Dar n-are cum să scape de Partidul Muncitoresc Socialist Maghiar, pe care l-a născocit Nagy. Presupun că au fost utilizate deja toate variantele.

— Mmmm. Presupun că e timpul să muncim pentru banii pe care ni-i dă regatul, a zis ataşatul militar, ieşind în toiul revoluţiei.

*

Nu devii mai curajos, ci doar oboseşti, te plictiseşti de frică, şi-a zis Gyuri, în timp ce sărea zidul, aterizând în Cimitirul Kerepesi. El şi Kurucz alergau printre morminte şi pe

sub vegetația deasă. Unde-or fi ceilalți? s-a întrebat Gyuri. Privind înapoi, îi și vedea pe mongoli încălecând peste zid.

Revenirea Armatei Roșii s-a bazat în mare parte pe trupe din Asia Centrală sau pe o parte a Uniunii Sovietice unde populația avea ochii oblici. Spre deosebire de trupele care fuseseră staționate în Ungaria și care aveau cât de cât idee despre ce se întâmpla, Gyuri auzise că mongolii credeau că luptau la Canalul Suez. În orice caz, nu-i deranja să omoare oameni.

Kurucz i-a făcut semn că era cazul să opună și ei rezistență. Gyuri avea încă suficientă energie încât să savureze ironia unui schimb de împușcături într-un cimitir; foarte comod pentru oamenii care trebuiau să curețe după aceea. Mongolii se mișcau cu precauție, ca și cum s-ar fi așteptat ca parașutiștii americani să deschidă focul asupra lor în orice moment. Toată ziua Gyuri auzise povestindu-se despre parașutiștii americani care soseau pretutindeni în Ungaria, în special în locurile unde era nevoie de ei. În fine, dacă nu se grăbeau, riscau ca totul să se termine prematur.

Mulți membri ai partidului sunt îngropați aici, a remarcat Gyuri, sperând să găsească o piatră funerară a vreunui cadru de nădejde, în spatele căreia să se ascundă, ca să fie sigur că va fi ciuruită de gloanțe.

Kurucz le-a folosit urmăritorilor toată magazia de muniții, punându-le greu la încercare sistemul cardiovascular, poate chiar făcându-i de petrecanie unuia dintre ticăloșii ăia galbeni. El și Kurucz s-au mai retras cu câțiva metri până la un mausoleu gigantic, un fel de miniistorie a arhitecturii, compusă din vreo zece stiluri diferite, poate pentru a acoperi orice schimbări ale modei până la Judecata de Apoi. Arăta îngrozitor, dar costase o avere, pesemne. „În amintirea familiei Gerebend", scria pe inscripție. Familia Gerebend o să-și primească pedeapsa, și-a zis Gyuri.

El şi Kurucz rămăseseră aproape fără muniţii. Kurucz mai avea o grenadă, atâta tot. După asta, puteau începe să arunce cu pietre. Mongolii s-au certat în gura mare în privinţa strategiei lor, undeva mai departe. După câteva minute, unul dintre ei a apărut, târându-se pe burtă, cu arma între braţe, cum scrie la carte, dar afară, fără nici o acoperire. Se credea invizibil, sau ce? Era jignitor.

Gyuri s-a simţit cuprins de un val de furie. Ratase ţintele toată dimineaţa, dar acum, cu ultimele două gloanţe, l-a nimerit pe mongolul şerpuitor. Mongolul s-a dovedit a fi un urlător care-a exprimat elocvent, într-un limbaj universal, cât de mult doare să fii împuşcat.

Au urmat alte consultări asiatice mai rapide, iar apoi, de pe un front larg, au început împuşcături din arme mici, ciobind ici şi colo ultimul lăcaş al familiei Gerebend. Gyuri vedea că lui Kurucz i-ar fi plăcut să mai zăbovească şi să încerce să le scoată ochii, dar i-a dat de înţeles că trebuiau să plece. A fost uşor. Au părăsit cimitirul, în timp ce împuşcăturile au continuat, nefiind nevoie decât de un lobby superficial cu ajutorul grenadei. Mongolii aveau să mai stea acolo câteva ceasuri, până îşi dădeau seama că ceilalţi folosiseră uşa din dos.

— Mă duc pe Úllői út, a zis Kurucz.

— N-o să mai vii înapoi, a spus Gyuri, remarcând după sunetul vocii lui cât era de isteric.

N-ar fi crezut că mai avea atâta vlagă pentru asta. Úllői út era o avanpremieră a sfârşitului lumii, un mic Armaghedon localizat. Erai mai în siguranţă dacă te împuşcai în gură cu un revolver.

— Trăiesc ca un vierme de atâta vreme, a spus Kurucz, deşi Gyuri nu şi-l imagina pe Kurucz făcând aşa ceva. Mă bucur să pot muri ca un bărbat. Tu unde te duci?

— Dincolo. În Vest. În Austria, a răspuns Gyuri.

— Nici tu n-o să mai vii înapoi.

Gyuri a aruncat arma, mai ales că nu mai avea nici muniție. Dacă-i trebuia altă armă, putea lua una de la orice colț de stradă, deși nu aveai nici un avantaj dacă umblai cu o armă la tine.

— Armata Roșie n-o să uite plimbarea prin Budapesta, a spus Kurucz. A fost ceva... în fine, lumea o să scrie despre noi.

Ținându-se de ziduri tot drumul până acasă, Gyuri s-a ciocnit de atașatul militar britanic, retras lângă o ușă de unde observa evenimentele. După felul în care Gyuri l-a salutat în engleză, diplomatul a înțeles că se cunoșteau, deși era limpede că nu știa de unde să-l ia pe Gyuri.

— Impresionante, tancurile astea noi, a zis el, arătând spre un cârd în cealaltă parte a Pieței Hősök. Și mitralierele alea noi, ce ritm formidabil de detonație.

Gyuri a încuviințat din cap, fiindcă era incapabil să adauge ceva la conversație. A zâmbit politicos, așa cum faci când țara ta a fost cotropită de niște noi tancuri interesante. Diplomatul purta o umbrelă, a observat Gyuri, cum le stă bine tuturor englezilor.

Acasă, apartamentul era gol. Împreună cu toți ceilalți din bloc, Elek se refugiase în pivniță, exact cum procedaseră în timpul asediului din 1944. Într-un ultim gest de sfidare și răzvrătire, Gyuri s-a vârât în pat și a dormit neîntors în următoarele douăzeci de ore, cu o rezistență într-adevăr pasivă.

*

S-a trezit când l-a auzit pe István umblând prin sufragerie. István dădea jos de pe perete un peisaj, o pictură în ulei atât de sinistră, încât hoarde întregi de ostași sovietici puși pe jaf strâmbaseră din nas văzând-o; mai mult, când

mureau de foame la propriu, Elek nu găsise nici un amator care să-i scape de tablou măcar pentru câţiva forinţi.

— Un tanc a găurit cu mitraliera natura noastră moartă, a zis István. Ilona m-a rugat insistent să găsesc altceva în loc. Ai fost la lupte, aşa-i? Se vede, arăţi înspăimântător.

Gyuri a scotocit prin bucătărie după mâncare, mai mult din reflex decât de foame.

— Unde-i Jadwiga? a întrebat István.

Privirea pe care i-a aruncat-o Gyuri a explicat totul.

Gyuri a început să se îmbrace cu mai multe straturi de haine. Când a ajuns la palton, a băgat mâna într-un buzunar şi a pus lucrurile Jadwigăi, câteva legitimaţii şi inele, pe masă. A păstrat paşaportul.

— Te rog să-mi faci un serviciu. Când lucrurile se liniştesc, vrei să trimiţi astea în Polonia?

Înşfăcându-şi fularul, i-a spus lui István:

— Eu am şters-o. Să trăieşti bine şi toate alea.

Mutilat de tristeţe, drumul pe jos i s-a părut lung. *Doamne Dumnezeule*, şi-a zis Gyuri, *chiar trebuie să fie totul aşa?* Era mai frig ca de obicei în noiembrie şi părea mult mai beznă la ora şase decât ar fi trebuit să fie, ca şi cum ruşii ar fi adus cu ei întuneric suplimentar, iar aurora se dăduse bătută. Nu circulau multe trenuri, dar în gara Keleti era unul arhiplin şi gata să plece. Nu era un tren care ducea lumea undeva în Ungaria, deşi oficial avea şi o destinaţie în ţară. Deşi nimeni nu spunea, toată lumea ştia că era trenul de Viena.

În centrul oraşului, agitaţia se potolise, dar când trenul a ieşit pufăind din Budapesta s-au auzit bubuituri dinspre Insula Csepel. Zona Csepel, întotdeauna etichetată oficial drept „roşie", având în vedere că era locuită în exclusivitate de muncitori din industrie, era ultima parte din Budapesta care continua să opună rezistenţă. Aveau o fabrică de muniţii. Dispuneau de baterii antiaeriene atât de puternice, încât le puteau folosi pentru a face şvaiţer majoritatea

tancurilor. Chiar conducătorii lor le spuseseră să se dea bătuți. Ei îi trimiseseră la dracu'. Coloane uriașe de fum spânzuraseră nemișcate deasupra insulei toată ziua, de parcă ar fi fost aninate acolo. Oamenii care locuiau în Csepel erau faimoși pentru tenacitatea, duritatea și incredibila lor violență, la care nu-i întreceau decât cei din Angyalföld.

Erau doi oameni în tren pe care Gyuri îi cunoștea. Primul, Kórodi, care locuia pe Damjanich utca, în celălalt capăt. În ciuda vecinătății, Gyuri nu-l mai văzuse de ani de zile și era o ironie să se ciocnească de el, pe neașteptate, într-o tentativă de-a vedea dacă granița mai era deschisă. Strângând în mâini cutia cu vioara ca pe un colac de salvare, Kórodi a fost foarte încântat să dea ochii cu Gyuri.

— Nu te-am mai văzut de o groază de timp, a zis Gyuri, așezându-se lângă el în vagonul-restaurant fără restaurant.

— Nimeni nu m-a mai văzut de-o groază de timp, a zis Kórodi, râzând. Am exersat mereu. Paisprezece ore pe zi, uneori. Nici o seară fără vioară. Nu iubiri. Nu băi lungi. Nu romane proaste. Nu romane bune. N-oi fi cel mai mare violonist în viață, dar sunt cel care a muncit cel mai mult. Am tăiat absolut orice, fiindcă știam, *am știut* că într-o bună zi o să ies de-aici, iar atunci toate eforturile o să fie răsplătite. Nemernicii ăia puturoși din Vest nici n-o să-și dea seama ce li se-ntâmplă.

— E posibil ca străzile să nu fie pavate cu aur, a zis un sector din mintea lui Gyuri, responsabil cu replicile spirituale.

— Știi ce? Puțin îmi pasă și dacă sunt pavate cu căcat.

Cealaltă cunoștință a lui Gyuri era Kurucz. Căutând un loc, Gyuri nu-l recunoscuse imediat, fiindcă avea fața înfășurată aproape complet în bandaje. Se rezema într-o cârjă. Cât vedea Gyuri din fața lui arăta oribil, mai rău decât la unele cadavre care zăceau pe străzi de două zile. Inițial s-au prefăcut că nu se cunosc, vechea prudență revenind tacit, la nici o oră de când ieșiseră din Budapesta, dar Gyuri l-a

văzut pe Kurucz la o ţigară pe coridor. Aveau spaţiu suficient pentru o conversaţie în şoaptă.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Gyuri.

— Am fost ucis, a zis Kurucz, vorbind cu moliciunea cuiva care n-a mâncat sau n-a dormit de câteva zile. Lângă Rákóczi út. Am fost împresuraţi. Muniţia se terminase. Ai încercat vreodată să loveşti un tanc în ghiulele? Exista şansa să scăpăm cu viaţă dacă ne predam. Nu înseamnă că aveam mari speranţe. Eram doisprezece cu toţii, majoritatea tineri. Ne-au înşirat acolo, la faţa locului, ne-au împuşcat şi, ca să fie siguri, ne-au mai aruncat şi două grenade. Eu am fost lovit la ceafă, iar din urechea stângă nu mi-a mai rămas nimic. Ca să nu mai pomenesc de o porţie generoasă de şrapnel. Probabil că arătam groaznic, slavă Domnului. După aceea nu mai ştiu decât că eram într-un apartament unde mă cârpăceau şi mă gândeam ce tapet oribil există în rai; oamenii care m-au ajutat mi-au zis că doar eu am scăpat cu viaţă.

Se holbau la întunecimea de dincolo de fereastră. Obscuritate solidă, o gelatină sinistră. Nimic de-afară nu răzbea prin ea.

— Am ucis oare prea mulţi? Nu îndeajuns? a întrebat Kurucz, referindu-se la AVO şi la partid. Întotdeauna par să găsească înlocuitori. Colaboraţioniştii şi căcaţii, la fel ca speranţa, răsar veşnic.

Kurucz făcuse o parte din stagiul militar la graniţă; s-a oferit să-l ducă pe Gyuri printr-o parte foarte verde de-acolo.

*

Elek, plictisit în apartament şi nicidecum dornic să afle dacă avea de ce să se ducă la spital, l-a salutat călduros pe István când şi-a făcut apariţia.

— L-ai văzut pe Gyuri? Încep să mă îngrijorez. Am reușit să-i cumpăr prăjiturile preferate. Dacă-ți poți închipui, în mijlocul chestiei ăsteia cofetăria și-a reluat activitatea.

István a oftat la gândul neglijenței lui Gyuri.

— A plecat, a zis el.

În acel noiembrie, nu era nevoie să spui mai mult.

— Exact când începuse și el să devină interesant, a remarcat Elek.

*

Când trenul a ajuns în partea de vest a Ungariei, oamenii au început să coboare în diferite puncte, în funcție de modul cum vedeau fuga din țară. Erau familii cu doi, trei sau chiar patru copii și nenumărate geamantane, călători solitari, perechi ducând în mână doar mâna celuilalt, ba până și un țăran care și-a manifestat intenția de a-și trece porcul premiat peste graniță. Predomina o atmosferă de excursie posomorâtă.

Kurucz părea să știe ce făcea, deși era deja cu un picior în groapă. În felul acesta, Gyuri era scutit să gândească. Nu-și putea permite să-i mai fie teamă; evenimentele îi înăbușiseră spaimele, chiar dacă prețul fusese dureros. Mergeau încet pe jos spre frontieră, studiind circumspecți orice alte siluete care, la rândul lor, se fereau de ei, cu tot atâta promptitudine și teamă. Planul era să ajungă la un kilometru de graniță, să aștepte până la lăsarea întunericului, iar apoi să se pună în mișcare.

Pe jos se așternuse o pătură subțire de zăpadă. De ce trebuia să fie atât de frig? Gyuri crezuse că va rămâne impasibil la tot ce-l înconjura, însă frigul îi pătrundea în oase, clar și apăsat. Foame nu-i era deloc. Nimic nu reușește mai eficient să-ți taie pofta decât moartea; nici nu-și putea imagina că ar vrea să mănânce ceva. Bucuros ar fi dat la schimb o parte din senzația de frig pe senzația de foame. Totuși,

nu prea putea să se plângă. Kurucz, care ar fi avut mult mai multe motive decât el s-o facă, nici măcar nu crâcnise.

— Au scos minele de pe câmp, nu-i aşa? a întrebat Gyuri, ca şi cum era să uite că, în semn de prietenie faţă de Austria, se dăduse anunţul că fortificaţiile şi terenurile minate vor fi eliminate în cea mai mare parte.

— Da, terenul trebuia să fie deminat, a spus Kurucz, continuând. Dar poţi să-mi spui un singur lucru care s-a făcut vreodată ca lumea în ţara asta?

Spre asfinţit, potrivit lui Kurucz, au ajuns într-un punct de unde se vedea Austria. De o parte şi de cealaltă erau doar copaci şi zăpadă. Austria semăna extraordinar de mult cu Ungaria. Obligat să aştepte în pădure, Gyuri a îngheţat atât de rău, încât a pierdut contactul cu câteva extremităţi. Învârtindu-se în loc ca să nu degere de tot, Gyuri a dat peste trei cadavre acoperite cu un strat subţire de zăpadă: două femei şi un băiat. Sensibilitatea, i-a fost dat să constate, îi amorţise la fel de mult ca degetele.

Luna era destul de plină, ceea ce nu părea prea încurajator. Dar probabil că, din cauza frigului, vedeau lumina uriaşă a focurilor unde erau adunate santinele fantomatice de o naţionalitate necunoscută, faruri care-i împingeau tot mai departe. Gyuri şi Kurucz se mişcau foarte lent, foarte prudent, dar oricum se împiedicau şi se poticneau la tot pasul pe o zonă de frontieră surprinzător de denivelată. Au devenit deosebit de circumspecţi când au ajuns pe o fâşie de teren deschis care era, probabil, un fost câmp minat. Deşi picioarele lui erau acum foarte necomunicative, cumva Gyuri a simţit brusc că sub talpa dreaptă exista ceva care nu avea deloc consistenţa solului. A încremenit complet.

Până la urmă, abia murmurând, Kurucz, îngrijorat şi furios deopotrivă, a întrebat:

— Ce-ai păţit?

— Nimic. Cred doar că am călcat pe o mină.

Gyuri dedusese, în lumina ştearsă, că stătea cu piciorul pe o mină dezgropată. Într-un târziu, a păşit mai departe, presupunând că, dacă mina ar fi explodat, chestia asta s-ar fi petrecut deja. Porcărie sovietică.

Au găsit un hambar. Nu era mai cald înăuntru decât afară, dar măcar le dădea posibilitatea să creadă că era. Gyuri s-a căznit câteva ore să doarmă, dârdâind de frig şi de amărăciune. De îndată ce s-a întrezărit o geană de lumină, s-a dus afară să facă pipi. Abia şi-a mai găsit cocoşelul, care se chircise de tot din cauza frigului.

— Aşa. Hai să căutăm un loc cald, a spus Kurucz, de cum s-a luminat suficient încât să vadă unde puneau piciorul.

Privind înapoi, Gyuri a constatat că erau dincolo, ţinând seama de şirul îndepărtat al turnurilor de pază rămase în urmă. Scăpase din ţară. Pe neaşteptate, a început să plângă. A încercat să meargă cumva de-a-ndăratelea, ferindu-se să-l vadă Kurucz.

Înnodate, lacrimile i se prelingeau pe faţă.

Cuprins

noiembrie 1955 7
decembrie 1944 31
octombrie 1946 42
septembrie 1948 58
ianuarie 1949 74
septembrie 1949 101
august 1950 128
august 1952 165
iulie 1954 182
noiembrie 1955 195
septembrie 1956 218
23 octombrie 1956 242

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea
timbrului literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001,
B.C.R. Unirea, București.

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

DTP
MIHAELA BISCĂREAN

Corector
CRISTINA JELESCU

Apărut 2008
BUCUREȘTI – ROMÂNIA

Tiparul executat la S.P. „BUCUREȘTII NOI"

În **COLECȚIA RÂSUL LUMII** au apărut

Des MacHale, *Antologie de vorbe de duh*
Pierre Desproges, *Femei secerate*
Nigel Williams, *Crimele din Wimbledon*
Christopher Buckley, *Nu te porți așa cu Prima Doamnă*
Bogdan Mirică, *Bestseller*
Andrei Pleșu, *Comèdii la porțile Orientului*
Max Davidson, *Interpretul grec*
Peter Mayle, *Accept orice*
George Mikes, *Cum să fii englez*
J. Finn Garner, *Poveşti corecte politic de adormit copiii*
Des MacHale, *Om pansiv, om parşiv*
Peter Mayle, *La vânătoare de Cézanne*
Nora Ephron, *Arsuri la stomac*
Radu Paraschivescu, *Ghidul nesimțitului*
Eduardo Mendoza, *Misterul criptei vrăjite*
Tim Lott, *White City Blue*
Toby Clements, *Codul Da Vino*
Tibor Fischer, *Banda Mintoşilor*
Radu Paraschivescu, *Fie-ne tranziția uşoară*
Eduardo Mendoza, *Labirintul măslinelor*
Eduardo Mendoza, *Peripețiile coafezului*
Christopher Buckley, *Florence a Arabiei*
Jean-Claude Carrière, *Frânturi din astă lume*
Tibor Fischer, *N-o citi dacă eşti prost*
Radu Paraschivescu, *Bazar bizar*
Tim Lott, *Învățăturile lui Don Juan*

Al. O. Teodoreanu, *Hronicul măscăriciului Vălătuc*
Tibor Fischer, *Călătorie până la capătul camerei*
Guy Bellamy, *Vacanța*
Christopher Buckley, *Deranj la Casa Albă*
Mihai Găinușă, *Fără cap și fără coadă*
Radu Paraschivescu, *Mi-e rău la cap, mă doare mintea*
Jacques Carelman, *Catalogul obiectelor de negăsit*
Nicolas Beaujon, *Patrimoniul omenirii*
Woody Allen, *Anarhie pură*
Keith R. Lindsay, *În cele din urnă*
Leonie Swann, *Turma vede urma (thriller ovin)*
Răcari, pișfani și veterani (Cum ne-am petrecut armata)
(volum coordonat de Radu Paraschivescu)
Arthur Bloch, *Legea lui Murphy*
Eduardo Mendoza, *Nici o veste de la Gurb*

COLECŢIA RÂSUL LUMII

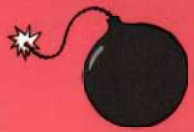

Nu-i deloc simplu să scrii pe tonuri vesele despre anii cincizeci în Ungaria. Tibor Fischer o face din perspectiva unui tânăr baschetbalist care deschide ochii într-o lume anapoda. Gyuri Fischer şi prietenul lui, Pataki, descoperă deliciile propagandei de partid, farmecul muncii într-o întreprindere comunistă, valul polar adus de sovietici la invazie şi tehnica potemkiniadelor duse la perfecţiune. Altfel spus, suficientă materie primă pentru o dramă sfâşietoare. Însă Tibor Fischer preferă registrul comic şi transformă totul în caricatură. *La genunchiul broaştei* e un roman în care personaje groteşti, flaşnetari de partid, şmecheri năvalnici, trişori intratabili şi gorile cu sufletul de mărimea pumnului populează o galerie greu de uitat. O galerie unde minciuna înfloreşte la tot pasul, iar adevărul e suit în dubă şi dus la groapa de gunoi.

În aceeaşi colecţie:

Eduardo Mendoza
Nici o veste de la Gurb

Radu Paraschivescu (coordonator)
Răcani, pifani şi veterani (Cum ne-am petrecut armata)

ISBN 978-973-50-2134-4